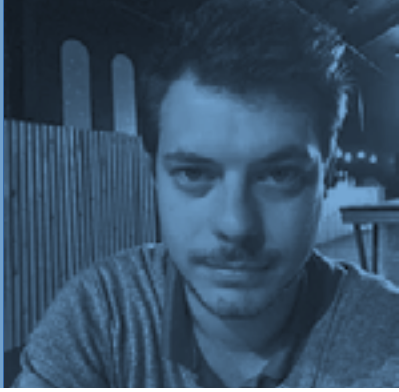

ERAZMO^{12/2019}

ERAZMO 12/2019

OSNIVAČ

Raša Livada

GLAVNA UREDNICA

Jelica Novaković-Lopušina

ZAMENICA GLAVNE UREDNICE

Bojana Budimir

GRAFIČKI DIZAJN

Milica Aleksić

ŠTAMPA

Partenon, Beograd

ADRESA REDAKCIJE

Studentski trg 3

Kabinet 513

11000 Beograd/Srbija

tel. 2638666/105

IZDAVAČ

ARIUS - Centar za naučnu i kulturnu saradnju Srbije
i zemalja nizozemskog govornog područja

Džona Kenedija 6

11070 Novi Beograd

Matični broj 17646150

PIB: 104433590

ISSN 0354/2386

This magazine was published with the support of Flanders Literature (flandersliterature.be).

Izdanje ovog broja podržala je Flamanska literarna fondacija.

SADRŽAJ / INHOUD

- **Jelica Novaković-Lopušina:** Uvodna reč [5](#)
- **Herman Heijermans:** *Nada*, [9](#)
prevod Boško Đ. Bošković
Herman Heijermans: *Op hoop van zegen*,
vertaling Boško Đ. Bošković
- **Paul Hovarts:** *Inicijalna kapisla*, [227](#)
prevod Jelica Novaković-Lopušina
Paul Govaerts: *Startschot*,
vertaling Jelica Novaković-Lopušina
- **Beno Barnard:** *Gospođa Apelfeld*, [261](#)
prevod Bojana Budimir
Benno Barnard: *Mevrouw Appelfeld*,
vertaling Bojana Budimir

UVODNA REČ

Ovaj dvanaesti broj Erazma posvećen je dramskim tekstovima na nizozemskom. U pitanju su jedan savremeni flamanski autor i dvojica holandskih pisaca različitih generacija.

Dramska umetnost Nizozemlja ima svoje korene u srednjovekovnoj tradiciji duhovnog i svetovnog pozorišta. S jedne strane, prisutna je bila didaktička, moralizatorska nota (*moraliteit*) kako bi se biblijski sadržaji približili neukom, nepismenom svetu. S druge strane, svetovni komadi nudili su razbibrigu kroz pustolovine i ljubavne avanture (*Abele spelen*, ca. 1350) ili oslobađali gledaštvo mnogobrojnih stega i strahova nudeći lekoviti smeh u vidu lakrdijaštva i opscenosti (*klucht*). Iz tog ranog perioda, najpoznatija je poučna drama anonimnog autora pod naslovom „Svako“ (*Elckerlijc*, 1495)¹ koja je ušla i u druge evropske književnosti kao *Jedermann* odnosno *Everyman*. Vredna pomena je i drama o Božijim čudima (*mirakelspel*) „Mariken iz Nejmeheena“ (*Mariken van Nieumeghen*, ca. 1510) koja obrađuje veoma popularnu temu greha, iskušenja i oprosta.

Sledeći period uspona dramske književnosti predstavlja tzv. Zlatni vek odnosno period formiranja i procvata Holandske republike, kada su literarne umove zaokupljali politički sadržaji i istorijski uzori neophodni za konsolidovanje nacionalne svesti. To je iznedrilo značajne dramske autore poput Josta van den Vondela (*Joost van den Vondel*, 1587-1679) i Abrahama Kempa (*Abraham Kemp*, ?-1656), a tradiciju komedije i satire uspešno je nastavio Herbrant Adrijans Bredero (*Gerbrand Adriaensz. Bredero*, 1585-1618).² Zanimljivo je da je svojevremeno lektorka na Grupi za nizozemski jezik Filološkog fakulteta, Irena Ajdinović, u okviru svog magistarskog rada 2004. godine postavila dramu „Osman“ Abrahama Kempa, u svojoj adaptaciji i prevodu, a u izvođenju studenata nederlandistike.

Značajniji međunarodni proboj postigao je tek Herman Heijermans krajem devetnaestog i početkom dvadesetog veka. Njegove drame prevedene su na mnoge jezike i izvođene širom Evrope. Ovom znamenitom predstavniku holandskog naturalizma zato i pripada čast da otvori ovaj broj Erazma.

1 Vidi: Novaković-Lopušina, J. *Uvod u holandsku i flamansku književnost*. Beograd, 2012:43. Tu se može naći i prevod odlomka iz drame.

2 Novaković-Lopušina 2012:79

Što se dvadesetog veka tiče, svakako je najznačajniji svestrani flamanski pisac Hugo Klaus (*Hugo Claus*, 1929-2008). Od njegovih drama na srpskom su u prevodu Ivane Šćepanović objavljene „Nevesta ujutru“ (*Een bruid in de morgen*, u: Erazmo 1/1992) i „Žil!“ (*Gilles!*, u: Erazmo 2/1993).

Od mlađih autora na srpski je preveden flamanski dramaturg Vim Hejsen (*Wim Geysen*, 1970) čiju je monodramu „Brže od života“ (*Flits!*, 2004) kao diplomski rad prevela treća generacija studenata nederlandistike a objavio ju je 2008. Arius, centar za naučnu i kulturnu saradnju Srbije i nizozemskog govornog područja.

Naposletku, treba spomenuti prevod drame poznate holandske spisateljice Judit Herzberg (*Judit Herzberg*, 1934) „Oštećeni“ (*Kras*, 1988) koji su u okviru svog master rada napravile Mila Vojnović i Jovana Simić, a objavio ga je Arius 2015.

Kada je u pitanju teatar, dosad je najveći publicitet i pažnju svakako privukao flamanski umetnik, režiser i koreograf Jan Fabr, posebno svojim 24-časovnim plesno-pozorišnim performansom „Olimp“ kojim je otvoren BITEF 2017. godine. Tekstualni predložak te predstave nije preveden ali zato jeste Fabrov „Noćni dnevnik“³ koji će biti postavljen kao monodrama u čast otvaranje Fabrove likovne izložbe planirane za februar 2020. u Narodnom muzeju u Beogradu.

Većina gorenavedenih autora i dela nalaze se na vrhu topliste – među prvih deset – najznamenitijih nizozemskih pozorišnih ostvarenja.

Vodeće mesto u tom pozorišnom kanonu zauzima savremeni flamanski pisac i pesnik Tom Lanoa (*Tom Lanoye*, 1958) s dramskim delom „U rat“ (*Ten oorlog*, 1997), pa se nadamo da će se neko od iskusnih prevodilaca (jer u pitanju je veoma zahtevan tekst, zasnovan na Šekspiru) jednom latiti prevoda tog prvoplasiranog dramskog teksta.

Beograd, decembar 2019.

Glavni urednik

3 U prevodu Jelice Novaković-Lopušina a u izdanju Kulturnog centra 2017. izašao je „Noćni dnevnik 1985-1992“ a za februar 2020. planiran je sledeći tom, „Noćni dnevnik 1992-1998“.

Herman
Hijermans

Herman Heijermans

NADA

(ili Holandski ribari)

Holandski pisac Herman Heijermans (*Herman Heijermans*, 1864-1924) i u zemlji i u inostranstvu stekao je popularnost pre svega kao autor naturalističkih drama. Znalački je sučeljavao oprečne stavove, razgolićujući pri tom društvenu nepravdu i moralnu hipokriziju, kao u svom romanu „Grad dijamanta“ (*Diamantstad*, 1904) ili u svojoj najpopularnijoj drami «S nadom u blagoslov» (*Op hoop van zegen*, 1900). Heijermansov društveni angažman ogledao se i u pripadništvu Socijaldemokratskoj radničkoj partiji i osnivanju časopisa *De Jonge Gids* u kojem je najveći broj priloga bio iz njegovog pera, ali pod raznoraznim pseudonimima. Njih je koristio i radi zavaravanja kritičara koji mu, za razliku od publike, nisu bili naklonjeni. Njihovu osudu izazivao je Heijermansov lični život koji je bio savim u skladu sa njegovim načelima: živio je s prelepom mladom prostitutkom i njeno dvoje dece, oženivši je napokon pod pritiskom javnosti (jer bi inače završio u zatvoru). Te peripetije opisao je u romanu „Sobni greh“ (*Kamertjeszonde*, 1898) za koji nije mogao da nađe izdavača pa ga je na kraju pod pseudonimom izdao kod jednog izdavača pornografije.⁴

Heijermansova drama *Op hoop van zegen* je preko nemačkog (*Die Hoffnung*, 1901) vrlo brzo prevedena na mnoge evropske jezike pa i na srpski. Pod naslovom „Nada“, u prevodu Boška Đ. Boškovića i u režiji Čiča Ilije Stanojevića, premijerno je izvedena u Narodnom pozorištu 23. avgusta 1905, a do 1910. je usledilo još šest izvođenja⁵. Prva sledeća postavka bila je 1908. na mađarskom, u Subotici, zahvaljujući budimpeštanskom izdanju iz 1906. godine. Drama je takođe izvedena u Srpskom narodnom pozorištu (SNP) u Novom Sadu 1919. godine. Zanimljivo je da je ova drama u mađarskom prevodu objavljena u Novom Sadu 1950.

Pozorišni komad „Nada“ tj. „S nadom u blagoslov“ nije, međutim, prvi Heijermansov komad izveden u Beogradu. Najpre je to bila jednočinka „Dete“ (*Het kind*, 1899) koja je u prevodu s nemačkog B. Rucovića a u režiji M. Gavrilovića izvedena u Narodnom pozorištu avgusta 1904. i doživela reprizu tog istog meseca.

4 Vidi: Novaković-Lopušina J. *Uvod u holandsku i flamansku književnost*. Beograd, 2012: 146.

5 Ovi podaci se mogu naći u knjizi Petrović Živojina: *Repertoar Narodnog pozorišta u Beogradu 1868-1914*. Beograd, 1993:158

Na srpskom su u prevodu Vere Ilić objavljene i dve Hejermansove pripovetke: «Slatkiši» i «Bakica» (*Zemlja od mora oteta*. Nolit, 1963).

I napokon, 1969. godine snimljen je televizijski film po Hejermansovoj drami „Služavka“ (*De meid*, 1905) s Darom Čalenić i Ružicom Sokić u glavnim ulogama.

Hejermans se za svoju dramu „Nada“ dobro informisao o prilikama u ribarstvu: slabo plaćeni ribari svojim visokorizičnim poslom donosili su brodovlasnicima ogromne profite. U prvom činu drame „S nadom u blagoslov“ autor nas uvodi u dom udovice Knirće koja je već izgubila muža i dva sina na moru, u kući joj je ostao samo najmlađi Barend. U poseti joj je Klementina, umetnički nadarena ćerka bogatog i bezobzirnog brodovlasnika Bosa. Ona voli da slika ribare jer ih smatra živopisnim ali jedva da naslućuje njihovu muku. Tu je i njen otac koji vrbuje ribare za jednu riskantnu plovidbu svojim loše održanim brodom 47, nazvanim „S nadom u blagoslov“, za koji se potajno nada da će potonuti kako bi mu osiguranje isplatilo odštetu. Namerio se na Barendu kao člana posade. Ovaj se, sluteći zlo, protivi ali na insistiranje majke se ipak pridružuje.

Antološka je scena u trećem činu gde Knirće u olujnoj noći, sećajući se svog stradalog muža, izgovara čuvenu rečenicu „Skupo dođe riba“ (*De vis wordt duur betaald*) ne znajući još da joj u tom trenutku gine i najmlađi sin.

Drama se završava tako što Knirće kao nadoknadu za svoj gubitak dobija šerpicu s ostatkom brodovlasnikovog ručka...

Transkript rukopisa koji ovde predstavljamo uradila je Aleksandra Milisavljević u okviru svog master rada. Arhiv SNP-a je ustupio na uvid originalni rukopis, međutim, nisu bili u prilici da kažu ništa više o samom prevodiocu budući da se u SNP-u dogodio veliki požar 1928. godine i veliki broj rukopisa je izgoreo. Da li su neke detaljnije informacije o samom prevodu i prevodiocu uopšte i postojale, ne znamo.

Ono što je takođe zanimljivo je da se prevod u to vreme umnožavao za potrebe glumaca tako što se ručno prepisivao. To su radili pisari ili sami glumci. Sve su prilike da je upravo primerak, koji nam je arhiv ustupio kako bismo ga transkribovali, prepisan od strane pisara ili samog glumca za potrebe učenja teksta. Ovu pretpostavku osnovano potkrepljuje i činjenica da se ime prevodioca ne nalazi na primerku.

Drama je u celosti prevedena, međutim, u originalnom prevodu, prevodilac ili pak pisar ili glumac, je odlučio da neke rečenice, pa čak i čitave stranice prekriži. Nažalost, opet možemo samo pretpostaviti da je to urađeno zbog potrebe izvođenja drame na sceni, moguće i u konsultaciji sa rediteljem. U transkripciji su te sve osobenosti označene i objašnjenje u fusnoti.

Svakako, bilo da je u pitanju originalan prevod ili prepisan primerak, prava je sreća da je uopšte i sačuvan i da nam je sada, tačno vek nakon prvog izvođenja u SNP- u, dostupan.

J.N.L.

Nada ili Holandski ribari
(Op hoop van Zegen)

Komad sa primorja u 4 čina od Hermana Hejermansa

Lica:

Knirtje udovica jednog ribara

Gert
Barend njeni sinovi

Jo (Ijo) njena sestričina

Kobus
Dantje ukućani u zavodu za starce

Klemens Bos gospodar lađe

Matilda njegova žena

Klementina njegova kći

Simon radnik u radionici brodova

Maritje njegova kći

Kaps knjigovođa k

Mas njen verenik

Sart udovica jednog ribara

Jele prosjak

I
II žandarmi

Čin I

Sirotinjski stan Knirtjin dva kreveta (u niši prekrivenoj zavesama) i vrata. Desno orman sa fijokama, a na njemu ikone, vaze i fotografije. Pozadi vrata za kujnu, jedan staklen orman, kavez sa golubom, prozor za saksijama. Podne. Kamin desno, na sredini sto

Kobus, Klementina, Dantje

Klementina *(s knjigom za skiciranje na kolenima):*

Nije nego! - Kobuse! *(koga ona crta, trgne se iza sna i nasmeje se)*

Kobus:

He, he, he! Nisam spavao. Aja, nisam!

Klementina:

Glavu više, ovako još više...Pa šta to radiš!

Taman si sedeo tako lepo! Pa sad ruku na koleno!..

Kobus:

The, - kad čovek tako dugo sedi mirno, pa da ga ne spopadne.

Klementina:

Da li bi ti bio tako dobar pa da se okeneš žvakati taj duvan?

Kobus:

Ja... ja ne žvaćem duvan. Vidite.

Klementina:

Pa onda zatvori ta usta.

Dantje *(ulazi kroz kujnu):*

Dobar dan svima.

Klementina:

Dobar dan. Hajde ti trči još malčice.

Dantje:

Aja, gđice, vreme je... Eh, ne bih ga ni poznao.

Klementina *(smeši se):*

Oho!

Dantje *(razmičući naočari):*

Vidite - ako smem biti tako slobodan - brada je njegova drukčija...pa onda... pa onda....oči mi se ne svide...ali nos, on jeste...i...i njegova vratna marama, to je krasno, na to bih se zakleo.

Klementina:

Tako!

Dantje:

Pa tek postelja, sa zavesama - to je da čovek zine! (*uzme duvan*)
Da vam nisam možda što potreban?

Klementina:

Možda ćeš biti. Ruku više! Usta mirno.

Kobus:

Lako je to reći! Da ste se vi naučili da žvaćete duvan, pa da ga onda ne smete
žvakati - ne mogu se onda stisnuti usne. Šta veliš ti Dantje?

Dantje:

Ja velim da je vreme. Ručavamo u 4, a mama se bogme ne šali.

Klementina:

Bez sumnje da će imati i razloga, pokraj vas krasnih starčića.

Dantje (*privlači stolicu*):

The! Tu valja i mi da otvorimo usta! Nije to baš tako! Naš zavod, pa to je
sačuvaj te Bože! Jedeš, a čantra ti se, - kao da si prosjak.
Jutros kava kao... kao talog iz bureta za kišnicu, a grašak tvrd ko šljunak iz
mora.

Klementina:

Da sam ja - ne mrdaj usnama! - na tvom mestu ja bih hvalila Bosa što se neko
našao da se za mene pobrine pod moje stare dane.

544⁶

Kobus:

Ja, ja ne valja da grešim dušu...

Dantje:

Da hvalim Bosa? Aja, da vidite. Celog sam svog veka brodio... A koliko ono
puta?...ni da prebrojiš. Pretrpeo brodolom....snosio nemaštinu....brodio od
desete godine...i dva sina izgubio na moru.Ne znate vi to! ne znate. Mama je
rđa jedna Da mi je da je lupim po zubima...

Klementina:

Ej, ej! Nisi ti ovde u krčmi.

Dantje:

Eh, pa nisam... Ama ovde mi se gore popelo. Prošle nedelje nisam smeo
izlaziti zato, što sam - da prostite - pljunuo pored pljuvaonice. Pa kažite sami
da li biste vi pljunuli pored pljuvaonice? Naš je zavod prava tamnica.

6 Ovi brojevi se odnose na broj snimka originalnog rukopisa.

Kad koga gurnu u nju, onda su ga se i otarasili. Više bih voleo da su me ajkule prožderale, u čast, još kad sam ono brodio...

Kobus (*cereka se*):

He, he, he! Ne bi tebe ajkule. Suviše si žilav, prijane!

Klementina:

Ne mrdaj usnama.

Kobus:

He, he!

Dantje:

Ne bi mene ajkule. More kostur progutaju! Pih, staroga su Viljema na moje oči pregrizle po sred srede, krv samo što ovako šiknu. A taj je baš bio mršav.

Klementina:

Zar je staroga Viljema progutala ajkula

Dantje:

Jedna zar? Šest njih. Kad je bućnuo preko ograde pa kad su ga onda dokopale! Voda sva pocrvene.

Klementina (*smeši se s nevericom*):

Uh, ala je to strašno. Pa opet bih volela da i ja budem tu kad se tako štogod desi.

545

Dantje:

Volela bi da i ona bude - Mi moramo...

Klementina:

A je li se drao?

Dantje:

Još kako!

Kobus:

The, kako da se čovek ne dere kad oseti zube u stražnjici - hehehe! (*spolja violina, Kobus po taktu skakuće*) Titititiratata!

Klementina (*zalupi knjigu za skiciranje*):

Eh, dosta za danas. (*ustane*) Sutra da budeš mirniji, jesi čuo?!

Kobus (*protežući se*):

Sav sam se uštapio, (*pucka prstima, igra, noge mu se teturaju*) Tititiritatarita...

Dantje (*na prozoru*):

Pst! Nema nikog kod kuće!

II

Pret. Jele, Barend

Jele (*svira*):

Molim lepo!

Dantje:

Nema nikoga kod kuće!

Jele:

Ja svake nedelje dolazim ovamo.

Dantje:

Otišli su na pristanište.

Klementina:

Na! (*baci mu novac sa prozora*)

Jele (*prekine svirku*):

Hvala lepo (*traži*)

Kobus:

Iza ramena, zvekane.

546

Dantje:

Nije, -više tamo na onu stranu.

Klementina:

Ja sam bacila na ovu stranu. Ih, kakav je magarac. Zar je ovaj toliko slep?

Kobus:

Ima samo pola oka, - a s pola oka ne vidi mnogo. Iza tebe!

Jele:

Ništa ne vidim.

Dantje:

Pst! Ej! Barend, pa de mu malo pomozi.

Klementina:

Mora da je tu groš

Barend (*s leva, na leđima mu korpa drva što ih je voda nabacila*):

Pa dajte mu u šaku. (*zbaci korpu*) Evo! (*ode u kujnu*)

Jele:

Po hiljadu puta hvala, gospođice. (*ode i svira*)

Kobus:

E slušaj sad ovoga klipana!

Klementina (*Barendu*):

Je li ti, veliki majmune, je li se to na mene odnosilo?

Barend (*plašljivo, zbunjeno*):

Nije, gđice! Nisam znao da ste vi ovde bili. Mislio sam...

Kobus:

Nemaš ti šta da misliš... Misliti, brajko, kako ćeš što pre da odeš na more, pa da staneš zarađivati hleba za onu tvoju mater.

Barend:

Vodi ti svoju brigu.

Kobus:

Slušajte samo, na mene ume da zine, a inače mu jezik uvek iza zuba.. Ja se ne bojim, - hehehe-meni ne lupa srce kao u zeca kad valja poći na more he, he, he!

Dantje:

Hajde sad, izbilo je četiri!

[547](#)

Klementina:

Sutra u 10, Kobuse..

Dantje:

Ne može, gđice, moramo da čeprkamo kamenje.

Klementina:

Opet nešto novo! Šta je to?

Dantje:

Pa korov da čupamo po avliji.

Klementina:

Onda sutra posle podne?

Kobus:

Eh, onda ću biti ovde. (*uzme duvan iz Dantjeve kutije*)

Zbogom, gđice, zbogom gaćane he, he, he! (*ode*)

III

Barend. Klementina

Klementina (*pričvršćuje šešir iglom*):

Taj te nešto dira, a?

Barend (*zbunjen, smeši se*):

Jeste, gđice...

Klementina:

Jesi ti bio na obali da štogod pokupiš?

(*on zbunjeno maše glavom*) Jesi mnogo našao?

Barend:

Nisam. Noćas je bila oseka...te onda...a onda

Klementina:

Pa zar se ti, ludo jedna, odista bojiš navesti na more? (*on maše glavom, stidljivo se smeši*) Pa svi to more, rade....

Barend (*tunjava*):

Jeste, svi to rade...

Klementina:

Ne valja čovek da bude plašljiv.

Barend:

Aja, ne valja čovek da...

Klementina:

Pa?

548

Barend (*oklevajući*):

Više ja volim ostati na suvu..

Klementina:

Ja te neću ni prisiljavati. Koliko ti je godina?

Barend:

Prošlog sam meseca oslobođen vojske.

Klementina:

Oslobođen?

Barend:

Zbog...zbog...ono, ja to ne znam – tek sam oslobođen.

Klementina (*smejući se*):

Pa to je sreća, - vojnik plašljivac...

Barend (*plane*):

Na suvu nisam plašljivac, samo nek dođu, zabiću ja njima nož u rebra!..

Klementina:

Vrlo lepo

Barend (*opet bojažljivo lap što je*):

Nemojte mi primiti za zlo, gđice (*čuje se zviždanje s parobroda*)...ovo je „Ana”...umro je neko na brodu.

Klementina:

Opet neko umro?

Barend:

Zastava je bila spuštena na polovinu katarke.

Klementina:

To je drugi put od ove nedelje. Najpre na „Arati Mariji”...

Barend:

Aja to je bilo na „Šarloti”.

Klementina:

A jeste! Na „Arati” je bilo prošle nedelje. A zna li se već ko je...
(*on maše glavom*) Pa zar nisi radoznao?

Barend:

Ah,- ta navikne se čovek na to—a od nas nema nikoga na toj lađi...

(*sramežljivo, tužno*)

Otac ne može više biti...a ni Josif...a ni Hendrik...oni su...pa to već znate..a..a...

[549](#)

Gert, the, taj je još jednako u bajboku.

Klementina:

Jest, on vam je naneo veliku sramotu.

Barend (*jetko*):

Sramotu...sramotu..

Klement:

Kad će biti pušten?

Barend:

Ne znam...

Klementina:

To ne znaš?

Barend:

Pa dobio je 6 meseci zatvora...6 meseci..ali, istražni se pritvor ne računa, - a koliko je trajao, to ne znamo.

Knirtje:

Pa baš neka se i pozavadimo. Kad se i takva zgeba od derleta morala roditi.. ždera koji nije ni zašto!..Zar već idete?

Klement:

Radoznala sam šta je to bilo na „Ani“?

Knirtje:

Jest, i ja sam bila usput, ali zacelo bi se moralo još dugo čekati, a sita sam čekanja na onom pristaništu..Kad bi ono moje umelo pričati.. Je li gđica dovršila sliku moga brata?

Klementina:

Sutra. Baš bih volela da nacrtam i Barendu, - onako kako je maločas ušao, s korpom, drva na ramenu.

Knirtje:

Barenda?... Pa, meni je pravo.

Klementina:

Njega ovde kao da ne maze mnogo?

Knirtje (zlovoljno):

Još bi i to trebalo? Da ga maze! Što ga se pre otresem, u toliko bolje!
(*Sa prozora*) Ama oteraj ih! Iš! Iš!

Klementina:

Hahaha! Hahaha! E gledaj, taj ti lepo stao na Arijev krov.

V

Pređ. Jo (*na vrata s leva, zagasita kecelja, ašov joj u rukama, prljav od zemlje*)

Jo:

Dobar dan gđice.

Knirtje (praska):

A kokoši napolju! Petao stao na Arijev krov!

Jo (veselo):

Ha, ha, ha! Ama, pa neće on tamo sneti jaja!

Knirtje:

E de sad slušajte ovu! A dobro zna da onomad umalo što nije došlo do batina što su mu uletele u krompir.

Jo:

Sama sam ih pustila napolje, staro gundalo! Trus je juče izvadila krompir.

Knirtje:

Pa onda to reci odmah!

Jo:

Nije nego, a da šta sad drugo radim! Ah, gđice, ta vam zna što živi, samo kad može da gundā! Preko noći u snu glasno grdi! Noćas je, u snu, još i proklinjala! Ha, ha, ha! E pa hajde de! Ti samo sve jednako gundaj! Opet si ti dobra tetkica! (*Barendu, koji uđe*) Eej, jedna gđo! Petao stao na krov? I baš nikako neće da siđe?

Barend:

Ti,...makni se!

Jo:

Da se kladimo da bi on kad bih ti počeo lepo oko njegovih kokošinjaca postao ljubomorā i sam dotakao dole? Ha, ha, ha! Sav je pobledo!

Klementina:

De, de!

Jo:

Moraće u pekare, a tetka? Gole nožice pa u brašno! Ha, ha, ha!

Barend:

Po meni možete vi svi...! (*naglo ode na levo*)

[552](#)

Jo (*više za njim*):

Lulululului!

Klementina:

E pa, nemoj ga toliko jediti. Vadiš krompir?

Jo:

Iha, još od zore, od 4 sahata. Nema ništa, tetka, sve potrudilo i prokljalo.

Knirtje:

Čoveka siromaha, - njega i snalazi..Kiša za kišom...mora da je potrudilo... šta da mu radiš?.. I tako ti čovek dočeka zimu... ljutu zimu... aj, aj, aj, aj!

Jo:

Ej šta ti opet jadikuješ. Da, nasmej se već jednom...Obesim li ja tako nos? Gert se može svakog časa vratiti, pa...

Knirtje:

Gert...pa šta onda?

Jo:

Šta onda? Onda...onda...onda ništa? Da budemo veseli! Jed i ljutnja neće doneti ni jednoga krompira više. Eto tako moram po celi dan da govorim... Uхватила sam jednog pitomog zeca. A?

Klementina:

U kupusu?

Jo:

Ali fino! Bitanga jedna, hteo štogod i on da proguta od ovo malo naše sirotinje. Hoćeš! Taman posla! Taman ja otkopavam, a kljusa učini: škljoc.. Debelo, a? Bar 70 novčića!

Klementina:

Lepo je to!- Eh... odoh ja...

553

VI

Knirtje, Jo, Klementina, Bos

Bos:

Hola! Hoćeš li ti ovde baš sasvim da se postaniš?... Smem li da uđem unutra?

Knirtje (*ljubazno*):

Pa razume se, gospodine! Molim lepo gospodine.

Bos:

Prljave su mi noge, deco.

Knirtje (*ljubazno*):

Ništa ne mari, gospodine, Suv pesak ni malo ne škodi... pa de sedite.

Bos:

E zato bome ne velim „neću“... Ele, Knirtje, ostaresmo zajedno godinicu, diko moja. Dobar dan, rodo.

Jo:

Dobar dan, gospodine. Vidite... (*smejući se, pokaže mu ruke*)

Bos:

Hoćeš na igranku u tim rukavicama?

Jo (*maše glavom izazivački*):

Aha, onu mornarsku! Eh – he!

Bos:

Ha, ha, ha! Ti crnooka bezobraznice! (*Klementini*) A! De da vidimo!

Klementina (*nervozno*):

Ne dam. Pa ti se u tome ništa ne razumeš!

Bos:

Tako! Hvala lepo! Podigni lepo ćer, pa je onda daj neka nauči da crta, ama, naravna stvar, ti da ne zabadaš svoj nos! Nemoj biti tako detinjasta.

Klementina (*tonom razmaženog deteta*):

Ne dam. Kad bude gotovo.

Bos:

Ta samo časkom.

554

Klementina:

Ah, tata, nemoj da počinješ staru pesmu. Toliko me mučiti.

Bos:

Eto ti opet po nosu, ha, ha, ha!

VII

Pređ. Barend (*s Leva*)

Barend (*zbunjen*):

Dobar dan, gospodine.

Bos:

Barendiću, došao si kao poručen.

Barend (*smeje se čuđenjem*):

Jaaa?

Bos:

Potreban si nam, momčiću!

Barend:

Pa dobro, gospodine.

Bos:

E vruga, ovaj, more, već porastao.

Barend:

Jeste, gospodine.

Bos:

Bogme. Čitav čovek... Koliko već ima otkako lunjaš bez posla?

Barend (*usplahiren*):

Devet meseci.

Knirtje:

E laže,- više od godinu dana.

Barend:

Nije istina.

Jo:

Baš jeste! Da sračunamo... novembar, decembar..

Bos:

Maknite se, deco. Nemojte u svađu. Život je tako kratak..

E pa, Barendiću, imaš li ti volje na 47? Šta veliš?

555

Barend (*uznemiren*):

47?

Bos:

„Nada“

Klementina (*iznenađena*):

Zar ćeš ti „Nadu“

Bos (*oštro*):

Ne mešaj se ti u to! Ne mešaj se kad ti kažem!

Klementina:

A tek se jutros...

Bos (*plahovito*):

Klementina!

Klementina:

Ali, tata...

Bos (*plahovito, lupa nogom*):

Bili ti bila tako dobra pa da odeš napred!

Klementina (*sleže ramenima*):

Smešna stvar tako se žestiti! Ih, kakav je to prostakluk! Zbogom!

Knirtje:

Zbogom, gđice. (*levo*)

VIII

Knirtje, Jo, Barend, Bos

Bos (*smešeći se*):

Ista mama, Mačkica, a? Ja, a čovek, međutim, mora da bude živi đavo, ha, ha, ha! Inače će još doći dotle da mi se žena i kći stanu brinuti za poslove oko brodova, a ja da ljuštim krompir u kujni! I ako sam ja tako nešto radio, u svoje mlade dane...

Knirtje:

Kako da ne znam...

Bos:

Krompir i mlade haringe (*mljacne usnama*)

Sve prođe, prođe. Sa flotom od 8 ribarskih čamaca tako štogod čoveku i pada na pamet...(*smešeći se*) i ako ja još rado gledam takav par crnih očiju, ti gđice jedna. Ta ja to valjda smem reći? Nema opasnosti...beše moje...ha, ha, ha!

[556](#)

Knirtje:

Ali opet...

Bos:

A naš prijamnik?

Knirtje:

Pa da otvorim usta!

Barend:

Ja bih više voleo...

Knirtje (*jetko*):

Više bi voleo, više bi voleo!

Jo:

Ih, kakva je zgeba?

Bos:

Deco! Nemojte u svađu!.. Ti ćeš to momče, nema sumnje, ponajbolje znati. Nada je prošle godine, u lovu na haringe, od 4 puta isterala 14000 dohotka. Osoblje je potpuno. Osents je kapetan. Mornari su svi tu, sem jednoga: mali onaj što dreši jedeke sve je tu – pa se sad kapetan setio tebe da uzme za starijeg mornara... Tri četvrtine udela, momče.

Barend (*nervozno otežući*):

Aja, aja, gospodine.

Knirtje:

Ah, e ovako samovoljnog kapetana!..Ta ja ga ne mogu batinom oterati na brod...

Jo:

Da sam ja čovek..

Bos:

557

E, ama ti to nisi pa to ti je.. ti si lepa curica, hahaha, takvi nam mornarčići ne trebaju...A zašto ti nećeš rođače? Bojiš se morske bolesti? Pa jedanput si već išao kao mali i kao mornarski pomoćnik.

Knirtje:

Jeste, išao je, gospodine!..

Jo:

Više voli da besposli i prosjači! Uh. Kakav je lutak!

Bos:

Baš nemaš pameti, momče. Ja sam još sa tvojim dedom plovio...pa ono jest, i ja sam onda više voleo da sedim pokraj majkinog lonca za pekmez nego li da stežem u ruke žive jegulje, ladne kao led ledeni...a valjda sam i više voleo da zagrizem taze hleba s malsom nego li da zubima otkidam glave jeguljama..A tvoj otac...

Barend (muklo):

Moj se otac udavio..i moj brat Josif..i moj brat Hendrik, Aja, neću, ja...

Bos (ustajući prijateljski):

E pa kad on tako misli, onda ga je bolje i ne terati, Knirtje. Mogu da ga razumem. Ali nije ni moj otac umro u postelji...Ta ako hoće čovek tako da misli, onda je ribolovu odzvonilo, - ili ćemo, onda morati da pođemo s udicama u lov na grgeče i kedere i jegulje...

Knirtje (plaho):

To je da čovek...

Bos:

Polako, polako! Silom se još ne uhvati haringa što se pretvorila u mačka...

558

Jo (smejući se):

Baš bih volela da je vidim!

Bos (smejući se):

E sad ova opet to ne veruje, Knirtje! Mi to bolje znamo, a?

Knirtje:

Ah,- nije meni do šale gospodine! Ovaj bukvan bezobrazni priča tu kako sam ja zaboravila..svoga muža...i dobroga Josifa,...i...i...ali nisam ja to zaboravila...to (završi u tihom jecanju)

Jo:

Luda žena! Ej! Slatka tetkice! Bogalju jedan! Nakazo! Zgebo..

Bos:

Nemoj da plačeš, Knirtje...Suzama ne ožive mrtve...

Knirtje:

Neću gospodine...ta ja to znam gospodine. Ovog meseca što ide biće 12 godina kako je Klementina nasela na prud..

Bos:

Jeste, to je bila Klementina osamdeset osme.

Knirtje:

Novembra 88me. Onda je njemu bilo sedam godina. I sad jedan takav balavac hoće to bolje da zna nego ja?

Barend:

Nisam ja to kazao. Ja uopšte nisam ni poznavao svog oca...ni svoju braću..Ali...ali

Bos:

Pa?

Barend:

Ja hoću da budem štogod drugo. Neću na more..Aja..

Knirtje:

Da budeš štogod drugo? Pa umeš li ti štogod drugo? Ni čitati ni pisati ne umeš.

Barend:

Jesam li tome ja kriv?

559

Knirtje:

Nije nego sam ja kriva. Tri su me godine pomagali: prve godine po tri forinta; druge po dva forinta dvadeset i pet, a treće jedan i po forinat...ostalih sam devet godina mogla valjda skunatoriti odakle?...

Bos:

A mene si zar baš sasvim zaboravila?

Knirtje:

Ja ću vam ostati večito zahvalna gospodine. Da kod vas nisam imala rada, i kod gospodina pope, pa još da nisam donosila po malo topola, jela, što preostane, ja bih...ja bih... I ovaj mali balavac to još prebacuje?

Barend:

Ništa ja ne prebacujem..ja..ja

Jo:

Pa kaži sve otvoreno. Milostivi gospodin traži kakvo mestašce gde će moći da živi od svoje rente.

Barend:

Možeš ti...! Sve ću da radim; pesak da kopam, ribu da solim, hoću da budem zidar ili drvodelja, ili sluga za potrkusiće

Jo:

Ili predsednik opštine! Ili žandarm! Ha, ha, ha! Kakva je ovo rđa od čoveka!

Bos:

Zloćo!

Barend:

Ti preteruješ! Jesam li ja usta otvorio kad mi je onomad so izgrizla noge pa od bola nisam mogao da spavam?

Knirtje:

Zidar da bude! Ovaj je deran lud! Drvodelja da bude! Ama pa zar i zidara ne snađe nesreća toliko puta? Svaki posao ima štogod...

560

Bos:

Pa dabome, Barend, - pa ti nemaš pameti. Radnička sudbina, momče. Pomisli na rudare, na mašiniste, na ložače, na..na..Ta koliko se puta ja uspužam na onim lestvicama na lađi? Pa koliko puta zaveslam na kakvom čunu? Lutke su to prijatelju. Ne sme se čovek podavati takvim stvarima

Knirtje:

A nama se ne ostavlja da biramo. Bog će sam znati kakva će nam biti zima.. ove jeseni krompir je sav potrulio, gospodine.

Bos:

Jeste, u celom kraju! Pa, momčiću!

Barend:

Neću, gospodine.

Knirtje (plaho):

Onda hajd čisti se iz kuće, ždero jedna!

Barend (muklo):

Dobro, majko..

Knirtje:

Marš! Ja ću tebe...(preti)

Bos:

E,e! (Tišina, Barend se bojažljivo i žurno udalji u kujnu)

IX

Knirtje Jo, Bos

Jo:

Kad bih ja imala takvog sina...

Bos:

Postaraj se ti najpre da stekneš mladoženju

Jo (*ponosito*):

He, imam ja njega! Kad bih ja imala takvoga sina, ja bih njega uzduž i popreko! Pih! Plašljiv čovek! (*onako, onako*) Mornar za drugo i ne zna, to mu ne gine, a pre a posle, - i ne misli na to...Kad bi Gert bio takav onda bih znala da... Pomisli, tetka Gert – Gert?

561

Bos:

Gert?

Jo:

Ne mari ti taj ni za đavola, a, tetka!? Eh, odoh ja da vadim krompir. Zbogom, gospodine.

Bos:

Reci de, ti meni, garava, da li se ti sve jednako smeješ?

Jo (*prsne u smeh*):

Nego, valjda, da kukam! Zbogom! (*na vratima dovikuje*)

Tetka, dede govori o Gertu.

X

Knirtje, Bos

Bos:

Gert, je li to onaj tvoj sin što je...

Knirtje:

Jeste, gospodine.

Bos:

Šest meseca?

Knirtje:

Jeste, gospodine.

Bos:

Neće subordinaciju?

Knirtje:

Jeste, gospodine, digao ruku na starešinu.

Bos:

E vidiš vruga!

Knirtje:

Rekla bih da su ga kinjili.

Bos:

Koješta! Ne kinje ljude u marini. Lepa stvar. Sav bi red otišao dođavola ako bi mornar stao deliti šamare kadgod mu nije što po volji.

Knirtje:

Pa to je istina, gospodine, ali...

Bos:

Ama, pa zar se ona začorila u toga nevaljalca.

Knirtje:

Luda je za njim. Pa nije ni čudo. Divan je to mladić...isti njegov otac..snažan. Eto mu tu stoji slika..onda je još nosio uniformu, prve klase, a sada su ga... ⁷

562

Bos:

Raščinili.

Knirtje:

Nije,- najurili... neće ga više primiti kad se vrati u slobodu.- Tako mu je lepo stajalo mornarsko odelo... Dvaput je bio u Indiji... Svirepo je to... Pa kad se sad, iduće nedelje, ili kroz 14 dana ili sutra – ne zna, ni sama kad – vrati natrag, onda ću još i njega imati na vratu, - i ako taj, to mu mora čovek priznati, nikad ne sedi skrštenih ruku. Takav će džin svuda da nađe sebi kapetana.

Bos:

Knirtje:

Još kao dečko išao je u lov na krabe.

Bos:

Da ti nešto kažem, Knirtje, bolje da ja njega i ne uzimam, ima danas dosta nezadovoljnih vucibatina... Što dolaze iz marine, to ti je, na đavola, cela istina, to ti je crveno do ušiju. Crkvenjake neću. Zar nemam pravo?

Knirtje:

Nema sumnje, gospodine. Ali moj sin.

⁷ Rečenica je u tekstu prekrížena, u originalu stoji.

Bos:

Pa dabome... žvanj, žvanj! Jakova, onoga krivoga Jakova morao je lađar da izbací na suvo. Bog bi znao, taj ti ničim nije bio zadovoljan, sve je mislio kako ja pravim kojekakve smicalice s prihodom. Jest, jest, lud čovek. Sad stao da kuša sreću na drugom mestu. Kod nas nema šale.

Knirtje:

Da li onda da ga pošaljem kapetanu, ili pravo u pomorski biro?

Bos:

Ali da mu kažeš...

Knirtje:

Hoću, gospodine.

Bos:

Ako dođe još za vremena, onda neka ide na „Nadu“. Taman je došla sa opravke Profija i burad su unesena.. a natrag s punim tovarom kao što već i znaš.

563

Knirtje (*veselo*):

Znam, gospodine.

Bos:

E... zbogom! (*Napolju graja*) Šta li je to tamo?

Knirtje:

Vraća se svet sa pristaništa, - na „Ani“ je neko umro.

Bos:

Na Pjetersovom parobrodu? Bože blagi! Ko li je to.

Knirtje:

Ne znam. Baš idem da vidim.

XI

Gert, Barend (*zvono*)

(Scena ostaje prazna. Prolaze ribari u razgovoru. Malo crkveno zvono zvoni. Gert se ušunja, s leva, baci na zemlju zavežljaj u jednoj crvenoj marami džepnoj, bojažljiv zaviri u krevete, u kujnu, svuda. Zatim mrmlja, seda, ustane, uzme iz ormana hleb, odseče i jede: srdito ispusti hleb i ukočeno gleda preda se. Zvono prestane.)

Barend (*iz kujne*):

Ko je to? Gerte!

Gert:

Jeste, ja sam... Pa vajda mi možeš pružiti šaku.

Barend (*snažno ga drmusa*):

Jesi se... jesi se već video s majkom?

Gert (*osorno*):

Nisam... A gde je ona?

Barend:

Majka... ona je... ona je..

Gert:

Šta si se tako zagledao u mene kao pijan?

Barend:

Ti si... ti si... Jesi ti bio bolestan?

Gert:

Bolestan? Ne razboljevam se ja.

Barend:

Nekako si mi bleđ... mnogo bleđ...

Gert:

Reci samo do zla Boga žalosan. De, daj ovako kakvo ogledalo. Do vraga, kako sam se izbećio (*besno baci ogledalo*).

564

Barend (*bojažljivo*):

Je li gadno bilo u bajboku? (*zatvoru*)

Gert:

Nije, divno. Kakvo je to pitanje! Ima li ovde u kući koji gutljaj?

Barend:

Nema.

Gert:

Onda hajde donesi štogod. Ako ne dobijem rakije, opružiću se koliko sam dug.

Barend (*zbunjen*):

Ja nemam novaca.

Gert:

Ali ja ga imam. (*iz džepa vadi punu šaku novaca*) U bajboku se to zaradilo! Na!

Barend:

Kod onoga crvenoga iza ćoška?

Gert:

Ništa me se ne tiče..samo ako će biti brzo!
(*dovikuje mu*) A je li..je li zdrava mama? (*Tišina*) A Jo?

Barend:

Ona je otišla da vadi krompir...

565

XII

Jo, Gert

Jo (*sa zecom*):

Gospode! (*ispusti zeca*) Gerte! (*Pritrči mu, zagri ga i udari u grčevito jecanje*)

Gert (*muklo*):

Prestani! Prokleta to drečanje... pa prestani!

Jo (*jecajući*):

Ja se toliko radujem, ja se toliko radujem, dragi Gerte..

Gert (*ljutito*):

Pa!...Pa!..

Jo:

Ne znam šta da radim. (*zajeca još jače*)

Gert (*uklanja joj ruke*):

Nije nego!.. Ne mogu da trpim veliku galamu..

Jo (*uplašena*):

Veliku galamu?

Gert (*gundā*):

Ti to naravno ne razumeš...šest meseci sam..sam samcat u ćeliji (*sunce mu smeta te metne šaku na oči*) Spusti malo tu zavesu, ovde je sunce da čovek izludi.

Jo:

Bože moj, Gerte.

Gert:

Hajde! Tako sad je bolje!

Jo:

Zar su ti bradu?

Gert:

Nije im bila po volji moja brada..Dopalo se državi da je uzme..Postao sam odvratan, a?

Jo (*smejući se s ustezanjem*):

Ti? Nisi. Otkud to da ti padne na pamet? Niko ne bi ni pomislio da (*Ponovo tiho zajeca gledajući preda se*)

Gert:

Dodavola! Pa zar ti nemaš ništa drugo da mi pričaš? (*ona se neverno nasmeje, on pokaže zaliske*) Osedeo sam, a?

Jo:

Nisi, Gerte.

Gert:

Lažeš. (*odgurne nogom ogledalo*) Sam sam video. Nitkovi jedni... mornara da zatvore u jednu jazbinu gde čovek ne može ni da potrči, ne može ni da govori, ne može (*udara besno o sto*)

XIII

Pređ. Barend (*s Leva*)

Barend:

Evo rakije.

Jo:

Rakije?

Barend:

Za Gerta.

Gert:

Ništa te se ne tiče. Nema čaše? Ništa ne marim! (*žudno pije*).
To krepí. Koliko je sati?

Barend:

Četiri i po...

Jo:

Jesi uzimao hleba? Jesi bio gladan?

Gert:

Jesam. Nisam. Nisam. Jesam. Ne znam ni sam. (*opet pije*)

Jo:

Ej, Gerte...pa nemoj više. Nećeš moći da podneseš

Gert:

Nemoj više? (*pije*) U dobro zdravlje! Ha, ha, ha! Ovo je najbolji način kako će čovek da uredi svoj stomak. Još nije polovače (*nije*) U dobro zdravlje!
Ama devojko, ne zagledaj se tako tužno, neću se ja opiti! Pih! Udara. Odvikao sam se. A ima li profijanija ovde na brodu?

Jo:

Pogledaj..debeo, a? Sam se uhvatio...(podigne zeca)

Gert:

To će onda dobro biti za sutra... Evo na, idi pa kupi malo šunke i mesa.

Barend:

Mesa, Gerte!

567

Jo:

Nemoj, to je bes. Kad već hoćeš da kupiš mesa, a ti pričuvaj taj novac za nedelju.

Gert:

Za nedelju...za nedelju..Da ti 6 meseci nisi ništa drugo jela do crn hleb, čorbuljak, pasulj! Toliko sam oslabio da prstom ne mogu mrdnuti..Nemoj mi tu stajati pa zijati!..Hajd! I..i.. parče sira! Imam volje da se toliko nažderem da me stanu grčevi savijati po želudcu! Ha, ha, ha! Da mi još jedan gutljaj?

Barend: (ode)

Jo:

Nemoj.

Gert:

E lepo, onda baš ni taj jedan gutljaj. Ima li duvana?

Jo:

Ah, Bože moj, koliko se radujem što si se malo razvedrio!..Aha, evo još nešto malo, u kutiji.

Gert:

Dobro. Divota. Je li to ona moja stara lula?

Jo:

Sačuvala sam ti je.

Gert:

Ko ti je pravio društvo dok sam ja ležao u zatvoru?

Jo (veselo):

Ujka Kobus!

Gert:

Vi ste mi već krasno društvo. (puni lulu, puši)

Pola godine nisam imao ovaj kus u ustima. Ama, ovo nije duvan. (povuče) ovo je seno! Rakija zaudara i lula zaudara!

Jo:

Pa onda prvo jedi...

Gert (*ostavljajući lulu*):

Spavaš li još jednako kod tetke?

Jo:

I kod svinja. Imamo prasiće.

Gert (*smejući se*):

I ja opet moram u onaj sobičak na tavanu?

Jo:

Divno ćeš ti tamo da spavaš, momče?

XIV

Pređ. Knirtje

Knirtje (*napolju*):

A što je spuštена zavesa?

Jo (*prst na usta*):

Pst! (*stane pred Gerta*)

Knirtje (*uđe, s leva*):

Ama šta je to bilo? Šta je ovo s mojim ogledalom? Ko to sedi?

Gert (*ustane*):

Dobar dan, bakice!

Knirtje (*uplašena*):

Gospode Bože!

Gert:

Nije,... ja sam... Gert.

Knirtje:

O, o, evo ću da dobijem lupanje srca.

Gert:

Ha, ha, ha! Eh, vidiš ti nje! (*hoće da je zagrlji*)

Knirtje:

Nemoj, nemoj... još nemoj..

Gert:

Još nemoj? Zašto još nemoj!

Knirtje (*bojažljivo prekoravanjem*):

Ti si mi pričinio vrlo mnogo radosti.

Jo (*umirujući je*):

Ta ćuti, tetka..

Gert:

Zar hoćeš da mi prebacuješ? Dosta sam ja preturio preko svoje glave. A i onako ću...

Knirtje:

Ionako ćeš...

569

Gert:

I onako ću da skupljam svoje prnje!...

Knirtje:

To je njemu doći kući!

Gert:

Valjda da sedim skrštenih ruku? Hvala lepo.

Knirtje (*skoro da plače*):

Celo su vreme sastavljali glavu uz glavu... Nisi mogao izaći pred kuću, pošto...

Gert (*osorno*):

Ko šta ima da kaže za mene, taj to nek uradi kad sam ja tu. Nisam ja ni lopov ni razbojnik.

Knirtje:

Nisi... ali si ti digao ruku na svoga starešinu.

Gert (*divlje*):

Kamo da sam ga za gušu stegao!

Knirtje:

Sine, sine... ti nas sve unesrećavaš. (jeca)

Gert (*trapavo juri gore dole*):

I drugo... postupali sa mnom kao sa životinjom, pa mi onda, povrh toga, sad još dosađivali... (*Dohvati svoj zavežljaj*) Nisam ja raspoložen da... da budem tvoja... (*na vratima okleva, baca zavežljaj*) Eh, (*blaže*) nemoj da plačeš, majko. Inače ću morati sam da... Do đavola!

Jo:

Ej, tatkice!

Knirtje:

Otac ti leži tamo negde na moru... on te ne bi više ni pogledao... nikad... A i on je imao mnogo štošta da prepati.

Gert:

Ja se radujem što sam ja drukčiji... Nisam tako ponizan. I to mi je neka čast zustiti da te gaze! Nemam ja riblju krv. E pa? Hoće li još da pada kiša?

Knirtje (*grli ga*):

Samo da jednom stekneš pameti!

Gert (*plane*):

I sutra bih mu opet izbio zube.

Knirtje:

Pa šta se to upravo dogodilo?

Jo:

A jeste..de nam sad sve ispričaj..pa dede sad sedi s mirom.

Gert:

Dosta sam ja sedeo, ha, ha, ha! Pusti ti mene samo da jurim...tada ću se mirno ispričati (*puši lulu*) Pih!

Jo:

Pa onda nemoj pušiti, magarče!

Gert:

Baš hoću! Da nije tebe bilo, ne bi ni došlo do toga..

Jo (*smeje se*):

Eh, gle ti njega!

Gert:

Dobro, dobro, ja sam tebe opomenuo da se ti njega pričuvaš.

Jo:

Koga? Šta ti to sad buncaš?

Gert:

Onoga vucibatine... Znaš još kad si igrala s njime u gostionici kod „Crvenoga“.

Jo:

Igrala? Ja?

Gert:

Ono veče pre nego što ćemo krenuti na more?

Jo:

S onim razrokim intendantom. Da mi je bar jednu reč da od toga razumem!
Zar si ti njega... Pa ti si sam hteo..

Gert:

Možeš li ti da kažeš nemoj, kad ti takav „pretpostavljeni“... Na brodu se raspričao... čuo sam ga gde priča kapetanu kako je on...

Jo (*plahovito*):

Šta?

Gert:

Kako je on...ah šta! Govorio je o tebi kao da si ti makakva mornarska devojčura...

Jo:

Ja! Gad jedan...

Gert:

Kad je posle straže došao pod srednji krov a ja ti ga jednom gvozdenom motkom lupim po zubima. Pet minuta posle toga, bio sam u okovima.. 6 dana sam ostao u njima. (*podmešljivo*)

Zatvor je bio pun puncat. I tako 14 dana zatvora, 6 meseci ćelije i zabrana da za prvih 10 godina smem služiti u našoj kraljevskoj marini. Vraga, to je ono, što je najgore, ta zabrana. Kao da bi čovek dao, da mi obe ruke odseku, samo da opet uđe u nju, da ga opet stanu guliti, da ga opet toware kao poslednjeg čoveka, da mu opet zapovedaju kao robu.

Knirtje:

Gerte, Gerte, ta nemoj govoriti takve reči. Tako je pisano..

Gert:

Pisano! Da je za nas makar šta pisano.

Knirtje:

Sram te bilo!

Jo:

Valjda ni nema pravo?

Knirtje:

Da si ti, lepo, pristojno prišao svome komandiru...

Gert:

Ha, ha, ha! Baš bi valjalo da budem mornar, majko! Ha, ha, ha! Pristojno prišao komandiru! Obradovali su se što su me uhvatili pa najurili! Dok sam bio u zatvoru, nađoše mi neke novine koje nisam smeo čitati..i neke brošure koje nisam smeo čitati...To mi je skinulo uniformu..inače bi me samo raščinili...

[572](#)

Knirtje:

Novine koje nisi semo čitati? Pa onda što si ih čitao?

Gert:

Što sam ih čitao? O, nevina dušice moja! Ah, - kad ti vidim to tvoje prekorno lice, ja onda ne umem da kažem zašto! Zašto beže...zašto je ni punih 14 dana pre no što će se to sa mnom desiti, ložac Pjet odsekao sebi dva prsta? Samo šale radi! Tek onako!.. Ja vama to ne mogu ni primiti za zlo.. vi bolje i ne razumete, pa i za mene, i za mene je bila uniforma nešto lepo..ali sad, sad kad

imam malo mozga u ćupi, svakoga bih savetovao da se dobro pričuva..jedno dete, ludoglav jedan deran, koji se obavezuje da 14 godina ubija..

Knirtje:

Da ubija? Sine moj, ama ne govori, tako strašne stvari...Ti si još po malo uzrujan..

Gert:

Uzrujan? Nisam.. baš nimalo..pre sma utučen..Borio sam se na Atjeu...Jednog siromaška udario sam u grbaču da mi je krv prsnula u oči. Zato sam dobio medalju sa Ateja. Još je možeš naći tu među mojim stvarima. Daj ih ovamo. *(Jo diže zavežljaj, Barend uđe i gleda)* Gde mi se to dela. *(otkine medalju sa mornarske bluze i baci je kroz prozor)* Hajd odatle. Dosta si mi se klimatala na grudima.

573

Knirtje:

Gerte! Gerte! Ko je je načinio takvim? Ne mogu više ni da te poznam.

Gert:

Ko? A ko je na 14 godina uzeo za vojnika jedno ludo derle koje nije umelo ni do tri da izbroji? Ko mu je pucao u glavu i vaskrsavao ga za taj pasji život? Ko ga je bacio u lance kad se zauzeo za svoju devojkicu? U lance...Da si došla pa da vidiš kako sam jurio s njima ričući ko marvinče..s drugim jednim marvinčetom pokraj sebe..i ono je isto tako jurilo s gvožđem na rukama zato što je nešto drsko odgovorio komandiru straže..Šest dana s onim prokletim gvožđem na rukama a snage nemaš da ga raskineš, šest dana niži od životinje, slobodan samo koliko da udahneš malo vazduha pa da odjuriš na kljun od lađe.

Jo:

Nemoj sad više govoriti o tome.. toliko si umoran.

Gert (jarosno):

Pa onda, onaj zatvor! Smrdljiva, mračna jazbina bez prozora, bez svetlosti, jazbina u kojoj ne možeš stajati, ne možeš ležati..jazbina gde ti vodu i hleb dobacuju...„Na, pseto, žderi“.. Kad posle, baš tih dana, nastaje bura... Zdrobiše se dve šalupe...ja rekoh, ode sve u propast..beloga boga neću više videti... ni tebe, ni tebe, propašću u tako smrdljivoj duplji..bez utehe, bez ruke

574

drugarske... Nemoj, pusti me da se izgovorim laknuće mi! Daj još jedan gutljaj. *(Naglo pije)* Iz zatvora odoh pred vojni sud. Tu se valjda sme što reći?! Ni obeliti! Lepo oko njih. Odgovaraj, ali opet ni zuba da pomoliš. Zlatne epolette, - one će da sude onoj stvari što je Bog gurnio u svet da služi, da pozdravlja, da...

Knirtje:

Sine, sine...

Gert:

Šest meseca, šest meseca da bi se popravio, žderući, ono što čovek ni u usta ne može da uzme..crn hleb, kašu nekakvu, čorbuljak od graška, splačine! Tri meseca trebi grašak, pa sam..to mi nećete verovati, - a ne video više nikad mora ako reč lažem..pa sam, uveče, nad plamenom od petroleja, u onom mom loncu, kuvao onaj grašak što sam ga preko dana mogao da ukradem. Pa onda, onom se loncu zagreje držak pa ne mogu više da ga držim čvrsto: i onda..i onda ga žderem onako..nedokuvana..da napunim čime stomak..Tako u nas popravljaju čoveka..tako ga popravljaju kad u jarosti izmlati kakvog nitkova koji njegovu devojkicu nazove...budnicom...i kad čita novine koje ne sme čitati.

Knirtje (*bojažljivo*):

To i jeste nepravda.

Gert:

Nepravda? Zar ti to zoveš samo nepravda? U ćeliju..Ni vetra, ni vode, ni vazduha. Visoko gore jedan prozorčić s rešetkom..Pa noći, proklete noći kad ne možeš da zaspiš..noći kad skačeš, pa staneš juriti gore dole..tačno po 4 koraka..noći, kad se naposletku počinješ moliti Bogu samo da ne bi...da ne bi poludeo..a sve proklinješ..sve, sve,sve. (*obori glavu na ruke*)

575

Jo (*posle pauze, priđe i grli ga. Knirtje plače. Barend gleda u prazno*)

Barend:

Gerte!

Gert:

Eh! Nećemo da...(uzdrži suze) Vatre! (*puši*) Pa, majko (*priđe prozoru, Barendu*) Metni ti tamo tvoje đakonije...(povuče zavesu) Gle, petao odista stoji na krovu, ha, ha, ha! Ako ćeš mi verovati, ovakav kakvog me vidiš, mogao bih poći na put..Dva dana more, more, more, pa sam ja opet stari, je l? zašto ono Trus juri i kuka? Truso!

Knirtje:

Pst! Nemoj je zvati! Malo čas je „Ana” ušla u pristanište bez njenog muža.. (*pored prozora neke žene u razgovoru, pogrušene*) Sirota žena... šestoro dece.

Gert:

Zar je Ari?... (*ona klimne glavom*)

Prokleta bilo... (*tužno zamišljen spusti zavesu*)

(Zavesa)

Čin II
(Ista dekoracija)

I

Jo, Simon, Maritje

Jo (za stolom):
Oho!

Maritje:
Dobar daan! Još se nisu vratili?

Simon:
Aj, nisu se još vratili.

Jo:
Zar već bežiš?

Simon:
Pa da, to jest.

Maritje:
Bože moj, oče, pa ostani za toliko.

Simon:
Pa dabome, - neću se ja maći od vrata.. moram..

Maritje:
Ništa ti ne moraš..napred!

Simon:
Gospodnja voljo, pa zar sam ja dete? Moram...moram...(tunjavo ode levo)

II

Jo, Maritje, Knirtje

Maritje:
Pa šta mu sada možeš?... Tako počne još od bele zore.

Jo:
Zar je opet tako opak?

Maritje:

Da si ga samo prekjuče videla: pola sela za njim. Dok je majka bila još živa, nije tako smeo. Opaučila bi ona njega, kadgod bi stao zaudarati na rakiju. Moraću i ja to jednom da okušam!

Jo (*prsne u smeh*):

Ti to govoriš onako kao da..ha, ha, ha! Da te Mes čuje!

Maritje:

577

Ja Mesa nikad nisam videla da pije; - a i oca pre retko kad. Nego, najzad, - ne mogu ja njemu metnuti zapušač na usta, ne mogu ja njega držati na lancu. (*kroz prozor gleda*) Naravno, otišao kod Crvenoga. E, bezobrazna pijandura!.. Koliko je Knirtje danas godina?

Jo:

61.- Kočoperna za te godine, a? – Ta sedi. Pa de sad pričaj...(veselo) Kad će ti biti svadba?

Maritje:

Pa zavisi od puta..Vidiš, mi bismo već voleli da to bude odmah... (*smeši se, otežući*) Jer..ovaj... Jer... ovaj... Eh, pa ti me razumeš...nego Mes mora najpre da dobije sad svoja dokumenta... pa 14 dana bračni oglas... za to vreme on će već davno biti na moru...nego, opet nedelja. Pet će nedelja opet dosta brzo proći.

Jo (*radosno u poverenju*):

Mi ćemo se venčati u decembru.

Maritje:

Onda to najedno izlazi... Jesi i ti? Dakle? Pa ja sam tebi sve kazala. (*Jo podiže ramena, smeje se*)

Knirtje (*dode*):

Evo se ova opet smeje. Dobar dan, Maritje.

Maritje (*ljubi je*):

Još sto godina.

Knirtje (*vadeć stvari iz kotarice*):

Bože me sačuvaj! Sto godina! Nemam ja para za to. (*otvara fišek*) Na probaj jedan.. de i ti...kolači s badenom..Aja, nemoj dva...ti, s tim tvojim dugačkim prstima! Za svakog momka po pola funtice kolača i po pola pakla duvana.. i po jedan zavijutak cigara. Znaš li ti šta će Barend dobiti kad se tako lepo pokazao... pogledaj...

Jo:

Nemoj... to bih ja dala Gertu...

Knirtje:

578

Aja. Ja smatram da je to tak lepo od ovog momčića što se naposletku prelomio da hoću da ga obradujem. Milo za drago.

Maritje:

Jeste ih kupili?

Knirtje:

Kupila! Ja da kupim! Te minduše..ja ne znam koliko im ima. Moj ih je muž nosio kod kuće i nedeljom.

Maritje:

Pogle na njima lađice..pa katarke, pa jedarca. Volela bih kad bi ih imala – mesto broša.

Jo:

Što da ih dobije onaj zec. Ja bih rekla da Gert kao stariji...

Knirtje:

Nemoj ga više ružiti tim imenom... Nije to lepo...

Maritje:

Muka je valjda bila naterati ga da se potpiše, a?

Knirtje:

To jeste. Jeste. Ali s bratom svojim zajedno, drage je volje pristao..A najzad, kad se čovek dobro razmisli - Barend nije jak momak..pa da, nije tako mnogo jak..u vojsku nije primljen..pa onda, smrt očeva i Josifova jako ga se kosnula...

Jo:

E tak štogod ne mogu da otrpim! Najpre ga grditi i proklinjati, pa ga posle.. posle ga uzdizati u nebesa...

Knirtje:

Lepo. Pusti ti njega neka on bude kakav je oduvek bio. Ama kroz jedan sat on više neće biti uzame..kroz jedan sat..Ne valja se nikad rastajati u svađi..Hoćeš jedan gutljaj, Maritje? Imamo taze pite i kolača s bademom. Sve je kupljeno za moj dan. Da sam znala, da ću danas..Dede postavi sto, Jo..Sart tek što nije došla, a momci će sigurno hteti po koji gutljaj.

Kobus (*kroz prozor*):

Mlade cure i likerac. Dolazimo baš na vreme..

Knirtje:

Kobuse, izbac i tamo napolje taj tvoj duvan što ga žvaćeš.

Kobus:

To ćete da izvinite.

Knirtje:

Dobar dan, Simone... hajde ti samo napred ovamo..

Simon (*skljoka se pored lev.vrata na kujnu*):

Sešću ja lepo ovde...

Kobus:

Hoćeš koji gutljaj?

Maritje (*uznemirena*):

Nemoj.

Simon (*muklo*):

Šta nemoj?

Maritje:

Dosta ti je!

Simon (*muklo*):

Dosta mi je..grom te spalio!

Maritje:

Pa veselje je svršeno!

Knirtje:

Nisi video Gerta?

Simon (*mrmlja*):

Hum...hum..Gert...

Kobus:

Daj mu more još jednu..za dobra puta.

Maritje (*plaho*):

Nemoj! Nemoj!

Simon (*muklo*):

Nemoj? Grom je spalio, još jednu (*zapali kratku lulu*)

Knirtje:

Mnogo posla u radionici, Simone?

Simon:

Pa to se zna, ej ti.

Sart:

Eh..ja moram da idem.

Jo:

E kako si ti ljubazna! Ta oni tek što nisu došli...Ama de uzmi stolicu.

Sart:

Aja, samo ako sednem, propade mi vreme u torokanju... Još jedno pola čašice..nemoj, neću kolača...

IV

Pređ. Gert (*s leva*)

Gert:

Gle, gle, ovde se već svi iskupili. Dobar dan svima! (*pokazuje na Simona*) ovoga uhvatilo!..Ej, Simone!

583

Simon (*mrmlja*):

Hum..jes..

Maritje:

Ta makni ga...

Gert:

Gospodnja voljo...ali si se ti nakostrešila!.. Još jedno četvrt sata, deco! Jo, dede sipaj! (*između Knirtje i Jo*) U tvoje zdravlje, majko! Spasi Bog! Zdravo, Jo! Zdravo Dantje! Zdravo!

Jo:

Hahaha! Zaspao sa kolačem u ruci!

Knirtje:

Njemu nije baš dobro?

Kobus:

Pst! Pst! (*smeje se*) Noćas se..he he he! Noćas se u krevetu...(*kroz nos*)..u krevetu...(*cereka se*)..Pa se onda toliko uplašio od mame (*kroz nos*) da je ustao...s bosim nogama..na kraj peći stao da suši čaršav..he he he! Pst! Pst! Nemojte mu to kazati da ste to od mene čuli, he he he!

Maritje:

Ha ha ha! Ej stari Dantje!

Sart:

I to mi je lepo od tebe da ti ogovaraš svoga prijatelja.

Kobus:

Ogovarali? Pa ja mami neću ništa pričati!

Gert:

Pa da joj baš i pričaš? Jedete li vi taj hleb od milosti? Boje se mame!

Kobus:

Lako je tebi govoriti... Kad koga uhvate po 14 dana ne sme da izađe...

Gert:

Ej jadne rde! Pre nego što bih toliko ostareo...

Jo:

O...lepo Boga mi..nismo se još ni venčali, a on već ostao udovac.

Gert (*veselo*):

Pitanje je još da li ti mene nećeš, na kraju krajeva, otpošiti!

Ha ha ha! Da li da ga probudim? Može se to baš i ovako (*peva*).

Haj ne dremaj, ustaj, kreni,

Druga veslom sad zameni,

Nas izgleda suze mnoga,

Kreni, hajd u ime Boga,

Ustaj, ustaj, veslom kreni.

(*udara rukom po stolu i ostali*) Ha ha ha!

Dantje (*trgne se, opšti smeh*):

Može to i tebe snaći u mojim godinama!

Gert:

Ha ha ha! Neću ja ostareti! Napukle lađe moraju potonuti.

Jo:

Ah, Gerte!

Sart:

Neće on ostareti! Da si to kazao pre nekog vremena, kad si ono bio kao mokra pačavra. Nego sad! Dobro ti je prijalo, momče, što si malo proležao u zatvoru!

Kobus:

He he he! Još ti mogu početi da pevaju, kako si lepio fiške...he he he! (*peva tankim piskavim glasom*). Gert sestričić mora fišek da lepi. Ha-ha-ho! Gert sestričić.

Sart:

Mora fišek da lepi.

Dantje:

Ha-ha-ho!

Jo:

Ha-ha-ho!

Maritje:
Ha-ha-ho!

Kobus:
Ha-ha-ho!

Gert (*smejući se*):
Idite do đavola, lopuže jedne! Oni još i od toga zbijaju neku šalu!

585 **Knirtje** (*uznemirena*):
Ah, pa nemojte biti tako razuzdani...To nije lepo!

Jo:
A! Ta ja sam to i znala! Tebi je, čuješ more, rođen-dan!...Ama uzmi stolicu, Sarta.

Sart:
Stolicu? Ako i jednu nađem..

Maritje:
Mogu ja lepo i stajati.

Sart:
Nemojte, - ja sam već sela. (*probudi se uz Kobusa*)

Kobus:
Još malo pa ću pasti...

Maritje (*Simonu, koji benast čuč*):
Oče!

Simon (*muklo mrmlja*):
Ne moraju...ne moraju...to je sigurna stvar.

Maritje:
Hajde sad..

Gert:
Ama, mani ti njega, ne smeta on nikome.

Simon (*blesavo*):
Morate...morate...

Maritje (*ljutito*):
Ama šta se to mora?

Simon (*lagano puca*):
Rebra...i.i..(glasno) To je sigurna stvar.

Svi:
Ha!ha!ha!

VII

Pređ. Mes

Mes (*salutira*):

Dobar dan!

Knirtje (*uznemirena*):

Zar si ti sam? A Barend?

Mes (*dobrodušno, nabusito*):

Ne znam.

Knirtje:

Pa vi ste valjda zajedno one slamnjače i sanduke za pribor...)⁸

Mes:

Pozavadio se s kapetanom! Zar je to mornar?

586

Knirtje:

Pozavadio se s kapetanom? Zar već sad svađa?

Mes:

Pa ne mogu ništa da pričam..Boji se..boji se..samo se boji. (*Marintje koja je je nagovarala oca da ode*) Hoćeš i ti?

Jo:

Nemoj...Najpre koji gutljaj...tetki je rođendan.

Mes:

A, gle jes! E pa...ovaj...e pa...ovaj...Knirtje, još za mnogo godina!

Knirtje:

Ti si meni zadao strah!

Jo (*smejući se*):

Strah?

Knirtje (*ljutito*):

Jeste, strah! I ona se tome čudi! Ja sam kod Bosa uzela unapred..

Gert:

Pa on je potpisao...Ta ne govori koješta, majko!

8 Tekst između zagrada je prekriven olovkom, u originalu stoji.

Kobus:

Mora da je otišao da kaže svojoj curi zbogom.
(*spolja Jelova ćemane*) Titiritirira!

Sart:

Ta sedi s mirom! Pomisliće da si jeo konjska mesa..

Dantje:

Mi, i da dobijemo mesa!...Ni od crknute mačke!

VIII

Pređ. Jele

Jele (*svira neku staru polku*):

Molim lepo.

Gert:

Hajde ovamo unutra, stari.

Jo:

Ah, Gospode Bože, taj nesrećnik iz dana u dan sve manje vidi.

Jele (*svira*):

Ja ovamo dolazim svake nedelje.

587

Gert:

Dede, samo što drugo, stari! Prokleta ta polka

Jo:

Ej... dede sviraj onu nesto mu kako ono ide?

Kobus:

Da da – baš sam i ja istu mislio.

Sart:

Ama znaš, Jele..ono (*zapeva*) „Znam ja pesmu što mi dušu diže“

Mes:

Pa dede sad – ako nam umeš.

(*Jele svira marseljezu*)

To je već nešto bolje!

(*peva*) Aloze – vodela- bedije – debu- debu debuljebi---

Maritje:

Ha ha ha! Ala žestoko zna francuski!...

Mes:

Smej se ti samo! Bio sam ja jednom u jednom francuskom pristaništu..i divno se prolazilo, kažem ti! Kad kažem „o” doneli su mi vode, a kažem, „no” odneli su je natrag. Nije to nikakava veština...

Gert:

Sve koješta! Dede, još jedanput iz početka, Jele? Do vraga, da li i mi imamo reči, za to!

(Jele počne izpočetka, Gert gromko zapeva)

*Ko istinu, pravdu snuje,
K nama amo pod zastavu!
Laž još živi, još nas truže*

IX

Pređ. Bos *(na prozoru)*

Bos *(kori je kroz otvoren prozor saslušao pesmu do polovine, plahovito drekne):*

Šta znači to ovde? *(zaprepašćenje, tišina)*
Dođavola, hajde polazite na brod. Vreme je!
(razgoropađen ode)

X

Pređ. bez Bosa

Knirtje *(posle duže pauze):*

...O..o..što sam se uplašila! Ah! Ah!

Jo:

Ama šta je ovome?

588

Mes:

Nikako ne mogu da pojmem odakle dođe taj glas!..

Sart:

Kako i možeš biti tako glup..kad znaš da g. Bos stanuje u trećoj kući odavde..
pa se onda drati kao prase.

Maritje:

Gospodnja voljo, ala je taj bio besan!

Kobus:

He, he, he! Nećeš se ti dugo skrasiti kod njega...

Knirtje:

A što ti opet moraš da pevaš tako prostačke pesme?

Gert (plahovito):

Dodavola! Jesam li ja u svojoj kući ili nisam?

Samo da se ja nisam uzbezeknuo, - ja bih tog matorog žapca, ni pet ni šest nego po njušci...pokazao bih ja njemu „hajte polazite na brod".. sviraj, Jele!
(*Jele svira*)

Knirtje:

Ah, Bože moj, nemoj Gerte..Bojim se da g. Bos...(mane *Jelu da prestane*)

Gert:

Ovaj se boji mora...ovaj se boji mame iz skloništa---ova opet takvog jednog gazdice! Zar da mi se što zabranjuje u mojoj rođenoj kući!.. Da mi zapoveda kao da sam ja sluga njegov...

Sart:

Pričam ti priču: kad bi ti bio gospodar lađa, ne bi ni ti voleo da ti mornai pevaju socijalističke pesme.

Knirtje:

...A još zna koliko ja zavisim od njega.

Gert (plahovito):

589

Zavisiš! A ti nemoj da zavisiš! Valjda mi neka počast za tebe što čistiš kod njega! Ja bih još doplatio! Reci mu hvala lepo kad voleš i da mu ribaš poklopac od nužnika!..Zavisiš! Brišeš mu kontoar, čistiš nečistotu, ližeš blato sa njegove obuće...pa dvaput u nedelju dana po pet groša i ako što preostane, ono što oni ostave u tanjirima, ono što oni više neće!...

Jo:

Pa nemoj da se uzbuđuješ, ludače jedan!

Knirtje:

O, o, šta ja sve neću čuti u oči nedelje...

Gert:

Ti da čuješ? A zašto li to da čuješ? Da ti nisi pustila da te gazi taj naduvenko koji je i sam započeo bez igde ičega i da sa tobom postupa kao sa robom..a međutim moj otac i moja braća, da njemu zarade para, ostali na moru... ond bi mu sad mogla glavu razbiti za ono što je imao drskosti i jednu reč da proslavi!...

Knirtje:

Ja da mu...ja da mu...Bože me sačuvaj..

Gert:

Bog neka te sačuva od toga da jednako samo savijaš vrat. Ovamo...udri, Jele... Dogodine ćeš od moje majke dobiti novaca zato što sviraš... (*peva*) „Ko istinu pravdu snuje”...

Knirtje:

Pa nemoj, Gerte...pa nemoj...(metne mu šaku na usta)

Jo:

Ej, pa što jediš staru ženu, na njen rođendan!...

(Jele pruži ruku) Na, ne može siromah čovek sajati na jednoj nozi.

Kobus:

Hteo bi štogod i od mene? Sve sam uložio kod svoga bankara (pokaže Dantjea) Moražeš njemu da odeš..

590

Dantje (srdito, psujući):

E!...nemoj ti mene smatrati za budalu!

Jele:

Hvala lepo svima (ode)

Mes:

Pa..hoćeš i ti?

Gert:

Ja ću još koji časak da pričekam Barendu. Šta imaš da žuriš! Pa momci će ovuda udariti!

Sart:

Pa zar ti ne razumeš da bi oni hteli jedno s drugim..E, srećan put!

Mes, Maritje:

Zbogom! (rukuju se i praštaju sa „srećan put“)

Knirtje:

Dva i po, ja se počinjem pribojavati..

Sart:

Dva i po? Zar sam ja toliko?.. A ona moja vrata što sam ih samo priklonila. „Srećan put! ...Zbogom, Knirtje..Zbogom, stari..zbogom! (ode levo)

XI

Knirtje, Gert, Jo, Kobus, Dantje, Bos

Bos (naglo uđe kroz kiju):

Da nemaš možda i ti nameru da ne odeš?

Gert:

Tiče li se to mene?

Bos (*plahovito*):

Jeste, tebe! Kapetnu Henstu ka sa, već izdao svoje naloe, jesi razumeo?

Gert (*mirno*):

Poludeo.

Bos (*plahovito*):

Pomorska je policija izveštena!...

591

Gert (*savlađujući se*):

Briga mene za tebe i za tvoju pomorsku policiju!

(*Kobus i Dantje iskradu se pa zastanu kod prozora da prisluškuju*) Jeste vi pomanitali! Ko vam kaže da neću da idem na brod?

Knirtje:

Jeste, gospodine, on je gotov.

Bos:

Onaj drugi sinak što ga je Henst uvrstio u najstarije mornare, neće!

Knirtje:

Ah, Bože blagi...

Bos (*Kobusu i Dantjeu koji prisluškuju*):

Šta ima ovde da se prisluškuje (*oni bojazno pozdrave i odu*)...

Ta ovo je prava krčma, pijančenje i bunt.

Jo (*izvinjavajući*):

Tetki je rođendan.

Gert (*plahovito*):

I da nije majci rođendan, mi bismo opet radili što je nama volja.

Bos:

Ti malo svoj glas da..

Gert (*plane*):

Moj glas? Napolje odavde!

Knirtje (*uznemirena*):

Ah..dragi Gerte! Samo mu nemojte primiti za zlo, gospodine..on je tako plahovit, a u vatri se kaže i ono..

Bos:

I ono što ne priliči! Ti njega u njedra a on tebe u rebra! Ako je čovek dobar prema svojim ljudima, onda..onda...(preteći) Ako za 10 minuta ne budeš na lađi..onda ću policiju poslati po tebe!

Gert:

Vi da pošaljete...šta mislite vi, koga vi imate pred sobom?

Jo:

Ah, Gerte...pa čuti..

Bos (*plahovito*):

Koga imam pred sobom... i on to pita, i on se usuđuje da to pita. (*Knirtje*) Pa dede me ti još koji put zamoli za buntovnika koga marina neće više da primi..

Gert (*podsmješljivo*):

Zar si ga ti molila? Hahaha! Pa to je još lepše! Vi dajete novac – ja dajem rad. Na sve drugo pljujem!

Bos:

Ti si jedna velika prostačina – i to je sve!

Gert (*razjaren*):

Da meni nije samo zbog majke...(preti) ja bih...ja bih...

Jo (*grli ga*):

Gerte! Gerte! (*duga tišina*)

Bos:

I to u tvojoj rođenoj kući..zbogom! (*na vratima*)

Knirtje! Knirtje! Dobro promisli šta radiš...Ja sam tebi na veru dao unapred...

Knirtje:

Ah, jeste, gospodine, ah jeste...

Bos:

Jedan ti sin neće da ide drugi ti... Još jedanput će se po tebe zlo svršiti, prijatelju..

Gert:

Na brodu sam mornar, ovde sam, kapetan... Pa to je da čovek pukne od smeja. Gospodar lađa kori ovo hoće, ovo neće, kori odmah promoli svoj nos kroz prozor čim čovek zapeva nešto pto njemu ne godi.

Bos:

Pevaj ti po meni... Ali pametan mornar koji je stigao za ženidbu, valjda bi trebao da se raduje kad mu njegov gazda dobro želi. Da li bi se tvoj otac, koji je bio skroz i skroz čestit čovek, da li bi se on usudio da preti gospodaru lađe? Vi žutokljunci ne poštujuete ni sede vlasli!

Gert:

Baš tako! Opet pridika...Ne poštujuemo ni sede vlasli? Dodavola tako je! Ali one sede vlasli što su osedele u nemaštini, u nevolji..

Bos (*smičući ramena*):

Pa tvoja je majka videla, još kad sam dete bio, kako stojim pred bačvama za jegulje... i ja sam, po vetru koji je sve sekao, odgrizao glavu zmijuljicama.

Gert:

Nemojte mi više pričati priče gospodine. Vi ste lepo isplivali...postali ste bogat čovek...i po malo tiranin...Pa lepo!...Nećete valjda ni vi biti gori nego što su drugi.. u mojoj me kući ostavite na miru! Moj je otac bio drugačijeg kova nego što sam ja..Svi se mi do jednog menjamo. Moji će sinovi još možda dočekati, da kad,baš kao ono ja pre 2 godina, dođu gospodaru lađe u kantar da, kukajući zapitaju je li već došlo kakvo izvešće o ocu i o dvojici braće njihove, - da onda gospodara lađe ne nađu kraj praga i tople peći i sigurne kase da ne budu počašćeni psovkama, zato što ne prestaju to trčkanje za jednu i istu stvar..da ne budu nabusito oterani sa rečima: „kad izvešće dođe, vi ćete ga onda već čuti”...

594

Bos (*grubo*):

...Ti lažeš... ja to onda nisam uradio...

Gert:

Ni reći više neću da potrošim na to..imam ja drugih briga! Samo da znate da sam ja to zapamtio, otac mi je imao sede vlasi...moja majka ima sede vlasi.. Jele, onaj ubogi đavo što ne može ni jedno mestašće da dobije u skloništu, zato što su mu jednom u životu bili dugački prsti..i Jele ima sede vlasi, te još kako sede..

Bos:

Divota ovo ti je s brda s dola! A slušao ovoga krivoga Jakova ; ista pesma! (*Knirtji*) Pa vidiš li?...Nego, sad, dragi prijatelju da ti dam jedan mali nauk pre nego što odeš pod jedrima...Ti imaš staru majku..imaš vreme da se oženiš – lepo...Šest meseci si ležao u zatvoru – o tome neću da govorim..na mene si naletao kako ne priliči..u tvojoj rođenoj kući..ali, ako mi na lađi staneš praviti komedije, onda ćemo ti pokazati da mi umemo i drugačije...

Gert:

To zna i dete od godinu dana.

Bos:

Pa... kad budeš malo stariji... i malo razumniji... onda ćeš se stideti svoje drskosti... Gospodar lađa kraj praga, kraj tople peći...

595

Gert (*podsmesljivo*):

...I kraj kase...

Bos (*plahovito*):

...I u brizi o kojoj ti i ne sanjaš. Ko vama svima daje da jedete?

Gert (*na silu miran*):

A ko ono iz mora izvlači ribu? A ko svakoga trenutka stavlja svoj život na kocku?...ko ne svlači odela po pet – šest nedelja?... ko juri tamo amo sa rukama punih plikova od soli? Ko ti vode nema da opere glavu i ruke? Ko kao stoka spava pod srednjim krovom sve po dvoje u jednoj pregradi? Ko iza sebe u selu ostavlja majke i žene, koje idu u prosjake?...Dvanaest nas ljudi sad polazi na more..a od svega prihoda mi ćemo dobiti dvadeset i pet, a vi 75

procenata...Mi svršavamo ceo posao, a vi, lepo sedite kod kuće sigurni..lađa vam je osigurana..a mi..mi nek pocrkamo..ni nismo vredni osigurnanja

Knirtje (*utiškavajući ga*):

...Gerte! Gerte! Gerte!..

Bos:

Šaljivo ovo momče! Valjalo bi da budeš klovn u kakvom cirkusu!..25
procenata njemu nisu dosta..

Gert:

Od vaše izdašnosti neću ni zalogaja da pojedem. Sav taj udeo u „dobitku i gubitku” donosim čoveku, ako dobro pođe, osam forinata nedeljno... forintu na dan... ako dobro pođe..forintu zato što on tamo na moru za ljude u varoši sprema usoljenu ribu..hahaha!..forintu ako dobro prođe..i, ako se ne utepi... znate vi vrlo dobro zašto nam dajete da se s „udelom” krećemo na put..

596

(pred prozorom se pojavljuju glsvi mladih i starih ribara. Jadan glas. Hoćeš i ti? Bosa učtivo pozdravlja)

Ja ću za vama za koji časak doći...

Bos:

Srećan vam put, ljudi!...Kažite kapetanu..aja, nemojte mu ništa govoriti...doći ću ja sam..*(pauza)*

Još pet minuta *(pa dva i po)* E pa kida, ti smetenjače, magarče jedan, da ti još za ova dva minuta natrem pod nos. Nešto što sam ti već tri put hteo reći i triput ga opet progutao, jer mi nisi dao da dođem do reći. Kad noćas legneš u svoju pregradu..kao marvinče, naravna stvar! A ti se onda malo potruđi pa razmisli o mome riziku..kad padne rđav lov, kad se pogube mreže, kad se lađa išteti, kad i katsarku udari grom, kad lađa nasedne i Bog će ga znati šta sve još!..Sa „Jakobe su se onamd odvalile daske sa rebara...sa „Kraljice Vilhelmine” pola je ograde odneo talas...Tako štogod ti i ne računaš, to ti nemaš da plaćaš!..,

597

Pre tri meseca sudario se „Očekivanje” s jednim parobrodom, a ljudi, i ne misleći na lađu, na mreže, na lov, poskakali na onaj parobrod,-lađa ode!... Ko je i mislio na moj interes?...Ti se tome smeješ jer ne znaš kakvih ja briga imam... Na „Matildi” su prošle nedelje prokrijumčarili u svojim slamnjačama rakiju i duvan da ih prodadu Englezima. Sad su lađu pritegli u lanac. Hoćeš ti da platiš kaznu?

Gert:

Pre ćeš od žabe očupati koju dlaku nego od mene koju paru! Hahaha

Bos:

Grdi prilike po drugim mestima, tu imaš i prava. Ali, kod mene, vi nemate da se brinete ni za troškove po pristaništima, za mamke, za vuču, za profijant, za burad, za so, ne tražim od vas da plaćate štetu na materijalu...sam na sebe primam ako se prebije soha ili utlegar.. Tvojoj sam majci dao unapred a tvoj brat Barend beži.

Knirtje (*skoro kroz plač*):

Ne, gospodine, to ne mogu da verujem.

Bos:

To mi je Hengst javio sa pristaništa..inače ne bih ja ni dolazio ovamo da me još povrh svega vređa tvoj stariji sin, koji je svojim sramnim pemsama skupio sve susedstvo!

Zbogom – ja odoh do lađe! (*plahovito*) Ako na brodu ne budeš a vreme, onda ću ja primeniti 16, - 25 forinata kazne.

Gert:

Zašto ne? Pa zato nam i jeste novac!

Bos (*Knirtji*):

A ti..ti zasad više nisi potrebna mojoj ženi, ovo je postalo razbojničko leglo..

600

Knirtje (*uznemirena*):

Ah, gospodine, pa nisam ja tome ništa kriva.

Gert:

Pa zar sad morate da zlostavljate i ovu staru ženu?

Bos:

Tako je to, kad njena rođena deca ubrljaju gnezdo!...

Kad se vratiš s ovog prvog puta, možeš potražiti kakavog drugog gospodara koji će imati više bolje...da biser baca svinjama!

Gert:

A sad napolje! Napolje! (*zalupi za njim vrata*)

XII

Knirtje, Gert, Jo (*s Leva*)

Knirtje:

Kakav mi je ovo rođendan! Kakav mi je rođendan!

Jo:

Ta nemoj odmah da se pokupiš, tetka. Gert ima pravo..

Knirtje:

Pravo!...šta vredi čoveku njegovo pravo?

Gert:

Pa ti valjda nećeš trčati za njim?

Knirtje:

Neću...da potražim Barendra..ako napušta..ako je već napustio, onda će i on otići u zatvor...Dva sina pa obadva.

Gert:

Hoćeš ti meni da poželiš srećna puta ili smatraš da to i nije potrebno?

Knirtje:

Sve mi se zbrkalo po glavi...Doći ću ja još na pristanište..doći ću ja još za vreme...(ode)

XIII

Jo, Gert

Jo:

Ja nju žalim...sirota žena!

Gert:

To je jedno pseto, taj Bos!

Jo:

Gde ti je ona tvoja kapa za buru? Ako je sad još i nje nestao!..Ali, dobro si mu dao!..Sigurno je metnuo na glavu pijan Simon..De, ne pravi odmah lice ko u kurjaka! Ta u mene je! (*otkine jednu geraniju iz saksije*) Na! Pa da je ne skidaš s glave. (*Na njegovom krilu*) Pa ćeš svaku noć misliti na mene..je li..hoćeš li?..
(*skočivši*) Zar si se ti već vratila?

[601](#)

XIV

Pređ. Knirtje

Knirtje:

Zar nije ovde?

Gert:

Evo mi ga u džepu, ha ha ha!

Knirtje (*zaduvana*):

Trus ga je videla gde se šunja oko kuće...Ah, ah, ah!

Gert:

Mi, čuješ, odosmo! Hajde i ti! Ako onaj zec neće, đavola će ti pomoći što ćeš sedeti kod kuće.

Knirtje:

Neću, neću, neću...

Jo:

Hoćeš ti doći posle za nama?

Knirtje (*uznemirena*):

Hoću, hoću, hoću! Nemoj zaboraviti onaj svoj paketić duvana, i svoje cigare..

Gert (dobre volje):

Ako li mi zadocniš, neću te više ni pogledati.

XV

Knirtje, Barend

Barend (*žurno, s leva*)

Knirtje:

Ej, jedna rđo!

Barend (*unezveren*):

Pst!

Knirtje:

Šta pst!...Celo ću selo da sričem ako s mesta ne otrčiš za Gertom i Joom.

602

Barend (*drhćući*):

Ako još i Gerta možeš da zadržiš..onda ga zadrži!

Knirtje (*plahovito*):

Jesi ti pomanitao od straha,- grdna zgebo jedna!

Barend (*drhti*):

„Nada” ništa ne valja, ništa ne valja,...rebra su istrulela..daske su istrulele!..

Knirtje:

Ta ne pričaj tu koješta samo da se izgovoriš. Dva i po je prošlo!..hajt!

Barend (*tugaljivo plačući*):

Kad ti meni ne veruješ!

Knirtje:

Ništa neću da čujem! Polazi ili ću te po zubima!..

Barend (*strasno*):

Pa udari me! Pa udari me!..O, bože, ta zadrži Gerta!..Majstor Simon me je opomenuo..

Knirtje:

Majstor Simon..ona pijandura što ne ume ni dve reči da progovori..Ti si sad jedan..Prvo da potpiše, pa onda da pobegne..Diži se!..

Barend (*plahovito*):

Neću, - pa makar me premlatila!..Neću ja da idem na lađu koja nije za more!..

Knirtje:

Ti umeš da sudiš o tome? Zar ta lađa nije bila na opravi?

Barend:

Ništa se više nije moglo tamo opraviti!...Simon..

Knirtje:

Ostavi se ti tvog Simona!...Hajd uzmi onaj svoj paket duvana...

Barend (*razdere se*):

Neću da idem..neću da idem..ama ti ne znaš..nisi ti videla! Kad je poslednji put išla, šaku je vode propustila!

Knirtje:

Poslednji put?..Lađa koja je tek četvrti put bila u lovu na haringe i još vratila sa sobom 14 tovara!..Zar sad najedanput porđala kad polazi na bakalare i kad ti moraš s njom, kukavico jedna?

Barend (*u groznič. strahu*):

Ja sam zavirio unutra u nju..bačve plivaju po vodi..ti ne vidiš smrt što je sela tamo dole!

Knirtje:

Ta u svakoj lađi mora na dnu biti vode! Plivaju bačve!..Pričaj ti to babi tvojoj, a ne ženi staroga mornara! Kapetan Hengst je valjda dete! Pa zar ne ide i Hengst i Jakov, i Gert i Nelis,.. i tvoj rođeni brat, pa i onaj Pitje Trusin? Hoćeš ti valjda da imaš više pameti ko stari mornari? (*ljutito*) Diži se, nemam volje da gledam kako te žandarmi vode na brod..

Barend (*plaćući*):

Ah, majčice, majčice, nemoj da idem na brod.

Knirtje:

Bože moj, kako me kažnjavaš na deci mojoj!..Moja će me deca dovesti do prosjačkog štapa..Uzela sam unapred..i policija je izveštena..i kod g.Bosa ne smem više ići čistiti..i. (*odlučno*). Pa onda, neka te oni vode, bolje da te odvuku nego da pobjegneš! O, o, zar u mojoj kući da se moralo tako što dogoditi...

Barend (*dojuri u kujnu*):

Onda..onda..

Knirtje (*stane na put*):

Hoćeš izići odavde?

Barend:

Propusti me, majko! Ja ne znam šta radim, mogao bih te...

Knirtje:

Sad postao junak, prema svojoj majci od 60 godina..hajde digni ruku..ako imaš hrabrosti!—

603

604

Barend (*klone na stolicu i krije lice rukama, trese se*):

O,o,.. ako me odvedu na brod nikad više nećeš videti mene. Nikad više nećeš videti Gerta.

Knirtje:

Lađa je u božjoj ruci..Boga znači kušati kad se čovek toliko goropadi od straha... (*ljubaznije*) Aoh, čovek u tvojim godinama ne sme plakati kao dete kakvo... Ej ti!.. Mislila sam još da te obradujem očevim mindušama...čuješ more!

Barend:

Draga moja majčice..ne mogu... ne mogu... ja se moram utopiti...sakri me, sakri me...

Knirtje:

Ama jesi ti pomanitao, sine! Kad bih ti ja verovala i jednu reč od toga tvoga benetanja, - pa ja onda ne bih pustila ni Gerta da ide..*(ugura mu duvan u džep)* Evo ti paketić duvana..i ovaj zavijutak cigara..E pa de sad sedi s mirom.. pa da ti lepo prikačim minduše..Pogledaj..*(govori mu kao detetu)* čisto srebro..pa ozgo lađice, pa jedarca...hajde lepo sedi..Evo jedna..evo druga..e sad idi na ogledalo..

Barend (*plače*):

Neću...neću...

Knirtje:

Hajde idi. Raznežavaš me ni zašto. Hajde, sine slatki,..pa ja volim tebe i tvoga brata...

605

Pa ja na svetu nemam ništa više do vas..hajde! Svaku noć ću se moliti Gospodu Bogu blagom, da vas zdrave i čitave vrati natrag..ti se moraš na to da navikneš..pa ćeš onda biti dobar mornar...pa ćeš onda...pa ćeš onda... (*plače*) Pa hajde, Barend! (*iznese ogledalo preda nj*) Pogle tvoje minduše.. šta?

XVI

Pređ. Dva žandarma

I žandarm (*blago*):

Kapetan Hengst zamolio je pomorsku policiju... Ako je po volji, momčiću, ne možemo da dangubimo...

Barend (*cikne*):

Ja neću da idem!... Ja neću da idem!.. Lađa je trula...

II žandarm (*smeši se dobroćudno*):

Pa onda nisi morao dati da te zapišu, Barendiću, plašljivko jedan..zar da silu upotrebimo?..Ta napred, čoveče! (*Dobrodušno ga tapše po ramenu*)

Barend:

Ne dirajte me! Ne dirajte me! (*očajno se privuče za dovratnik i krevet*)

II žandarm:

Pa zar nas primoravaš da ti lisice mećemo, momče?

Barend (*jauče*):

Pa pomoz mi, majko!..Nećeš me više videti! Ja ću se utopiti! Utopiću se u prljavom, smrdljivom moru!

I žandarm (*mrgodno*):

Napred! Napred! Pusti se od dovratika! (*dočepa ga za zglavak na ruci*)

Barend (*čvršće se pripije*):

Nećuuu! (*ciči*) Odsecite mi ruke! O, bože, bože, o bože! (*van sebe od užasa pokušava da se ušunja uza zid*)

Knirtje (*skoro kroz plač*):

E pa!...Bori se dete!...

606

I žandarm:

Pa kaži mu da se pusti!

Knirtje (*plače i hvata ga za ruke*):

Pa hajde, sine, ..pa hajde! Bog te neće zaboraviti..

Barend (*jauče, pusti se, i očajno zajeca*):

...nikad me više nećeš videti, nikad više.

I žandarm:

...napred...

XVII

Knirtje, Trus

Knirtje:

O, o...

Trus (*uznemirena i radoznala*):

Šta je to bilo, Knirtje?

Knirtje (*jecajući*):

Policija odvela Barendu... O pa sad ne smem kroz selo...da im kažem zbogom...Tolika sramota...

(Zavesa)

Čin III
(ista dekoracija)

Veče. Lampa gori, Kamin osvetljava jasno crveno. Besna bura zaurava oko kuće.

I

Jo, Knirtje, Klementina, Knjigovođa

Jo (*čita ispred kreveta*):

I taj je stih osobito lep! Slušaš li?

Molitva (sv. Bogorodici za one koji su pošli na put)

Majko božja, ti se smiluj

Suzi tvoga tužnog roda,

Spasi jadne i pomiluj,

Zamoli se u Gospoda:

Pred Bogom će molitva ti

Bole njime da ukrati (zavirujući u krevet)

Spavaš li, tetka? Spavaš li? (*kucanje, ode na prste do kuh. vrata i metne prst na usta opominjući ih*)

Polagacko, gđice...

Klementina (*dode s Knjigovođom*):

Brzo zatvori vrata! Ala je pogano vreme!..Ala je pogano! ..Pune su mi oči peska..Je li Knirtje legla?

Jo:

Prilegla je malo u haljinama.. Ništa ne valja, groznica i kašalj..

Klementina:

Na sto!..ovo ti je napast božja, e ovako gluva čoveka: gluv kao top..Što si to čitala?

Jo:

Katoličke Ilustrovane Novine.

Klementina:

Gde ste metnuli jaja?

Knjigovođa:

Razumem, pa razumem,,

Knirtje (*u krevetu*):

Je li to neko došao?

Klementina:

Ja sam, Klementina.

Knirtje (*ustajući*):

Zar se vetar još nije utišao?..

Klementina:

Donela sam ti tanjir teleće čorbe, Knirtje...eto ti pa se počasti. Gospodnja voljo...pa zar ste toliko prosuli?

Knigovođa:

Pa de sad držite vi lonac mirno kad vam pesak sipa u oči...

Klementina:

Vala to je odista smešno, vi...Bilo je tu još toliko mesa.

Knigovođa:

A..šta?...Ništa ti ne razumem od ovog vetra.

Knirtje:

Hvala lepo, gđice..

Klementina (*broji jaja*):

Jedan, dva, tri, četiri...a ona druga?

Knigovođa:

Evo lepo (*posmatra ruku sa kojom se cedi žumance*)

Klementina:

Pa naravno, razbilo se!

Knigovođa (*iznoseći novčanik i džepnu maramu, koji su puni žumanca*):

...Ta ja sam ih tako sigurno ponameštao...ovo ti je propast..ala se ovo umeckalo...

Jo (*smejući se*):

Kajganu ti od toga napravi.

Knigovođa:

To je otuda što ste vi svaki čas zastajkivali i naletali na mene..pogledajte mi ključeve.

Klementina:

I kod ovoga se sad to zove namestiti sigurno! Idite Boga vam kući..

Knigovođa (*natmureno*):

Aja nije istina.

Klementina (*glasnije*):

Ta idite kući! Ja ću se već umeti vratiti!..

Knigovođa:

Moj novčanik i moja džepna marama..i ovaj moj izvojac..*(razjareno)*
Zbogom... (*ode*)

II

Jo, Knirtje, Klementina

Klementina:

Ne razumem kako ovaj moj otac može da drži jednog ovakvog knjigovođu..
gluv..zlovoljan..Je li dobra?

Knirtje:

Kako da nije, gđice..Da isporučite svojoj majci moju veliku zahvalnost..

Klementina:

Bolje da manem to..Tata i mama su tvrdoglavi. Nisu oni još zaboravili ono što je bilo s tojim sinovima..NI obeliti, inače ću imati šta da čujem. Može li Jo da iziđe malo sa mnom da gledamo more? Još nikad nije bilo tako visoko.

Jo:

S drage volje, gđice..

Knirtje:

Aja nemoj me ostavljati samu... Zar je sad vreme da se izlazi na obalu..
(prasak) Jo!..

Jo:

Šta li je to bilo?

Klementina:

Ja čuh da se nešto skrha.

610

III

Pređ. Kobus

Kobus:

Bože me sačuvaj i sakloni! Ovo..ovo ti je bilo za dlaku.

Jo:

Jesi izvukao?

Kobus:

Dobio sam jednu bubutku sa leđa, a nije bila rđava..ih da mi je glava tamo bila! Ono drvo pored svinjaca prebilo se na dvoje ko...ko zemljana lula...

Knirtje:

Jeli palo na obor?

Kobus:

Bogme ja bih rekao da jeste..

Knirtje:

Samo da se taj đavo nije srušio...ono drvo je tako trulo.

Jo:

Ah, koješta..ova tetka uvek misli ono što je najgore..*(začuđeno)* Ujka Kobuse, kako ti dođe ovamo...posle osam..po ovako poganom vremenu...

Kobus:

The..godine, najedanput se svalio..ništa ne može da zadrži kod sebe..pasulj sa slaninom da prostite povraća...

Klementina:

Zar starom čoveku, tako bolesnom, davati pasulj sa slaninom?...

Kobus:

(The! Valjda mama da mu ispeče kakvo pilence ili da mu isprži koji biftek!.. Ona već da crkne od muke što mora svako jutro da mu skuva po jedno jaje... Danas u podne počeo sve koješta da govori...o nekom bacanju mreže...pa kako je ispustio treću...pa kako je namestio nekakve zamke tamo gore na moru i – „Tu mu je kraj”, velim ja mami. „Samo tebi da ne bude tu kraj”, veli ona..Velim ja njoj: „Mamo, mi moramo pozvati doktora”...„Vodi ti svoju brigu”, veli ona „jesi ti nadstojnica, ili sam ja nadstojnica?” Na to ću ja reći: „Nadstrojnica ste vi”. „E pa”, veli ona... Ali sad će tek ona reći.. More bolje da ti odeš po doktora”. Valjda to nije moglo biti još u podne. Odem ja doktoru (*a doktor na putu*). Sad sam došao ovome Simonu da me odveze u varoš, na onim njegovim kolima što mu ih vuku psi.

[611](#)

Jo:

Hoće li doći Simo ovamo?

Klementina:

Ako će pijani Simon da te vozi, onda se možeš još skotrčkati niz nasip...)⁹

Kobus:

Ali danas nije pijan.

[612](#)

Jo:

Eh, onda se taj dan mora zapisati crvenim slovima. Pa zar će i doktor na tim kolicima, ha ha ha

Kobus:

Ako mu je volja, zašto ne? Da ti nešto kažem...Uh kakav je vetar!..Slušajte samo!..Slušajte! Još malo pa će da popada ćeramida.

9 Tekst između zagrada je u rukopisu prekrížen olovkom, stoji u originalu.

Jo:

Šta sam ono hteo reći..Sreća je za Dantjea što je u nesvestici..ovako kako se boji smrti...

Klementina:

Pa nje se valjda svako boji, Kobuse...

Kobus (*kapriciozno filosofirajući*):

Svaki? Kako ko shvata, gospođice. Kad sutra dođe red na mene, ja ću prosto da rekнем, pa svi ćemo umreti..ništa nas na svetu ne može spasiti..Bog dao, bog uzeo...E pa, o tome valja čovek da razmisli, a ne da se smeje..Bog uzima nas, a mi uzimamo ribe.

Knirtje:

Pa zar mi to sad štogod znači tako govoriti kad je noć..Bogme, ti kao da si povukao koju čašicu više.

Kobus:

Povukao koju više? Ni šoljicu kave nisam popio. Je li to Simon dolazi?

Knirtje (*osluškujte*):

Je li ja ono pravo rekoх za svinjac? Slušaj samo šta radi sirota stoka. Da se kladimo u štogod hoćeš da je pregrada popadala.

Jo:

Pusti mene da vidim, - ta ne izleći mi sad napolje!

613

Knirtje:

Ah, koješta, budalaštine. (*ode*)

Jo:

Tvrdoglava, a? Dede, nspi ti sebi jednu šoljicu, ujka Kobuse; ja ću da vidim.. (*ode*)

Kobus:

Pazi staklo od lampe.

Klementina (*kraj prozora*):

Ah, ah, kakvo je vreme...(kod stola dođe). Kobuse, ja ću hvaliti Gospoda ako je „Nada” u pristaništu.

Kobus:

The..noćas nije ni jedna lađa sigurna..Ali „Nada” je stara lađa, a stare lađe ponajmanje propadaju.

Klementina:

To ti kažeš..

Kobus:

Ne, to će vam reći svaki ko je brodio...hoćete li i vi jednu šoljicu, gđice?

Klementina:

Neću, neću..(*pauza ukočeno gleda preda se*) Ta ja ću se večeras moliti Bogu.

Kobus:

To je lepo od vas, gđice..Ali na put je otišla «Jakoba», pa je otišla „Matilda”, pa je otišla „Očekivanje”..zašto vi hoćete baš za ovu lađu da se?

Klementina:

„Nada” je tako trula, kaže... kaže... (*uplašena zastane*)

Kobus (*srče kavu*):

Ko to kaže?

Klementina:

To kaže..tako se meni činilo..ta to mi je..to mi je..palo na pamet, tek onako..

Kobus:

Aja... vi sad hoćete da mi nešto zabušurite...

614

Klementina:

O... ti si vrlo učtiv...

Kobus:

Da je „Nada” bila trula, vaš bi otac onda..

Klementina:

Ta mahni se prazna razgovora, još ćeš uznemiriti Knirtje. Brzo zatvori vrata, Knirtje. Lampa!

Knirtje:

Dobro što odosmo da vidimo.

Jo:

Pregrada je oborena.

Knirtje:

Ah, deco moja..Ala će se Barend uplašiti, i to baš pri povratku.

Jo:

Hoćeš kave, majko?..Tetka!..Baš je to smešno, zar ne? Sve se prevarim..
Pa popite još jednu šoljicu , gđice. Ovo će se veće toliko otegnuti, a tako je
gadno!..Ko li je to?

IV

Pređ. Simon, Maritje

Simon:

Dobro veće- Dođavola, ala je vetar! Ama prestani s tim tvojim njakanjen prokletim.

Knirtje:

Je li tebi zlo, Maritje?

Maritje:

Kad pomislim na Mesa..

Knirtje:

Eh, eh. Pogledaj Jo..pa i njen je mladoženja..prava žena jednoga mornara..ej luda devojko, derište jedno..De joj podaj jednu šoljicu, pa da se uteši.

615

Maritje:

Pa eto već šesta nedelja.

Kobus:

Nemoj da plačeš dok te ne izbiju!..Ništa vi još niste videle!..Je li kip pred vratima?

Simon:

Đavola mi je to prijatno..I da nije za Dantjea.

Jo:

Ovo će ti dobro činiti, Simone..

Simon (srče):

Jao, vraga, - ala je vrela!..To mi se jedanput već desilo, s tim mojim psećim kolima...po ovako poganom vremenu..To je bilo zbog one Katrine..svaki čas se očekivao njen porođaj..Dva put sam se onda preturio s kolima a doktor kad dođe, Katarina već mrtva i dete mrtvo..Ama kad bi me kogod pitao..više ja volim sedeti noćas na ovim svojim kolicima nego li na moru..

Knirtje:

Jeste..jeste...

Jo:

Još jednu šoljicu, a?

Simon:

Aja, ne smemo da gubimo vremena u ćaskanju! Jesi gotov, Kobuse?

Kobus:

Samo da budeš pažljiv. Laku noć svima.

V

Pređ. Bez njih

Jo:

Bože moj, šta si mi se ukipila! Bolje lepo malo da porazgovaramo jedna s drugom, onda čovek ni našto ne misli.

616

Maritje:

I juče na noć bilo je tako gadno..Pa sam sanjala tako grozne snove..tako strašne.

Klementina:

E luda devojk, pa san je laža.

Maritje:

Ja baš i ne znam da li je to bio san..Kucnu neko u prozor..jedanput..ja onda ustanem..Nigde ništa..nigde ništa..Taman ja opet legnem, a ono opet kucnu još jedanput..ovako (*kucnu po stolu*)..i onda, ugledah Mesovo lice, blede kao..O bože, o Bože..A nije bilo ništa, ništa, samo vetar.

Knirtje (u smrtnom strahu):

Tri puta zakucao? Triput..Maritje.

Maritje:

Sve ovako..evo baš ovako..

Jo:

Ti si jedna glupača, ti..Jednoj sirotoj ženi da zadaješ toliki strah tim svojim kucanjem (*neko kuca*), (*preneraze se*)

VI

Pređ. Sart, Trus

Sart:

Pa šta ste se zagledale tako preneražene? Dobro več, gđice.

Trus:

Je li slobodno?

Jo:

Ah, hvala Bogu te dođoste!

Sart:

Gadno napolju. Pun mi je vrat i uši peska. I hladno! Dede metni još koje parče drveta.

Trus:

Nisam ni ja mogla da izdržim kod kuće..Deca mi već plegala..nemam s kim reći da progovorim...a vetar urla..Na pristaništu su dva stuba izvaljena.

[617](#)

Knirtje (krpi čarapu):

Dva stuba.

Sart:

De, bolje pričaj što drugo...

Jo:

I ja to velim, šta se nas tiču ti..Hoćeš šećera i mleka?

Sart:

Kako je pitanje! Ja pijem kavu bez šećera!

Jo:

Eh, pa Gert nikad neće šećera..

Klementina:

Tvoj se sin junački držao, Trusa. Još ga vidim kako maše.

Trus (*plete*):

Jeste, to je blago do deteta, a tek mu je 12 godina. Pre dva i po meseca da ste onda bile..kad je ono „Ana” prispela bez Arija..ta to se dete ponašalo kao anđeo,- pravi matorac. Uveče zasedne sa mnom, pa razgovor!.. Zna taj deran više nego ja...Samo da se nije onako jako razboleo od morske bolesti.

Sart:

E nećeš mi verovati, ali kad čovek metne crvene naočari, ne može se razboleti od morske bolesti.

Jo (*krpi poderanu suknju*):

Ha, ha, ha! Jesi ti to sama probala? Ona to onako ko doktor: kljukaju ostali svet, a sami..

Sart:

Dosta sam ja tako noći prospavala na lađi, dok mi je još muž bio u životu, a pokadšto sam i ja sama išla u lov..

618

Jo:

Da mi je da te vidim u odelu od uvoštene platna!

Klementina:

Zar si ti bila udata, Sarta?

Sart:

E gledajte samo kako mi ova gđica podliva vodu! Još sam dakle tako lepa na oči, čujete li vi to, vi mlade devojke? Pa dabome, da sam bila udata – te još kako!..Bio je dobar čovek, krasan čovek, ama kad mu se ne učini štogod po čudi njegovoj..no, nije da hoću da ga klevetam.. ne bi on skrstio ruke, - napravio bi onda čitav vašar..Još čuvam jedno lonče za kavu na kome je odbio dršku..i ne bih ti dala ni za talir.

Klementina:

Ne bih ja dala za njega ni forintu!ha ha ha!

Jo:

Ah ona ume tako zanimljiv razgovor da priča! Pa de pričaj ono o onom harlenskom zejtinu, Sarta!

Sart:

Pa jes, da nije bilo toga harlenskog zejтина ja na kraju krajeva ne bi ni bila udovica, pošto bih se mogla preudati!

Klementina:

E ovo je krasno!

Jo:

A tek da je čujete..More, pij to malo brže!

Sart:

Ta već hoću da se ugušim! Pa šta to gledaš, Knirtje? To je vetar..Ele, moj muž, to vam je bio smešan čovek da mu nije bilo ravna. Kupim mu lepo jedan nož u kožnim koricama..dobro pamtim, naravna stvar..i kad se posle 5 nedjelja vrati s puta, pitam ja njega: „Jakove, gde je moj nož? ”..a on će tek onda reći:..„Ne znam ti ja ništa o tom tvom nožu..ja od tebe nikakav nož nisam ni dobio”..Eto koliko ti je on imao sve 4 daske... Ali kad se posle 5 nedjelja prvi put svuče pa izu onu svoju obuću od uvašljena platna, a ono tut: pade nož na zemlju..Ama za sve vreme nije ga ni osetio.

619

Klementina:

Pet nedelja ne skidati sa sebe obuću od uvašljena platna!

Sart:

A posle sam ga morala prati sapunom i sodom, nije se ni jednom oprao pa pun vašiju.

Klementina:

Ilih – pfuj!

Sart:

Ah da mi ko da samo po jedan novčić od tuceta za sav onaj rad sa lađe! To im je dodatak uz platu, ha ha ha!...

Ehe, na poslednjem, njegovom putu tresne ga talas o ogradu, baš kad su podizali najdonje jedro na zadnjoj katarici i noga mu ode na dvoje. Oni se ukipili. Kapetan je umeo da meće obloge i da seče žuljeve, ama da noge opravi – aja! Hoće ljudi onda da mu ozdo podvežu daščicu, ama Jakov traži harlenskog zejtina. Svaki dan su mu morali rastrljivati po nozi harlenskoga zejtina, pa opet harlenskoga zejtina, pa opet harlenskoga zejtina..Ah, Gospode Bože! Siromah čovek..kad dođe kući, a njegova noga sačuvaj Bože. Ama niste mi trebali ni dati da vam pričam.

620

Jo:

Pa sam si se tome onomad toliko smejala!

Sart:

Ta ono jest! Naposletku mrtve ne ožive! I kad se čovek dobro razmisli, sasim je koješta što se ja ne smem preudati..

Klementina:

Ne smeš? A ko ti to može zabraniti?

Sart:

Ko? Ko je skalupio te glupave zakone! Posle godinu dana propade ti „Sreća” ona lađa na kojoj je bio moj muž. E pa sad bi valjda trebalo nasigurno da znaš da ti je muž mrtav – još otišao s ono pola noge, - pa da se lepo smeš

udati za drugoga..Ama, hoćeš! Sad ti treba najpre, mislim, da objaviš preko novina te da se raspitaš gde je, pa ako triput ne dobiješ odgovora, onda tek možeš dobiti od popa blagoslov.

Trus (*nemarno, plete*):

Ja ne verujem da ću se ikad više udati..

Sart:

Čudo to..pa već si dvaput bila udata – pa ako ni sad još ne poznaješ ljude..

Trus:

Volela bih da ja mogu tako o svačemu govoriti kao ti... Aja, to je strah božji. Prvi mi je grozno prošao, - a drugi..pa to već znate..

Klementina:

Ah, pa de pričaj, Trusa, - po celu bogovetnu noć mogla bih sedeti i slušati takve priče s mora..

621

Knirtje:

Samo nemoj da pričaš o smrti i nevolji..

Sart:

Ej, šta si se smrznula? – Razdrmaj se... pa de naspi sebi još jednu, to će biti bolje.

Trus (*mirno plete, muklo*):

Ah, - tebi se to ovde ne može desiti, Knirtje. Onda sam živela u Flandringenu, bila sam godinu dana udata i bez dece..nije. Pitje mi je od drugog muža,.. pa ti on onda ode u lov na haringe na lađi „Magnet”... jeste, to ti je bila ta lađa „Magnet”. Sve to nije još ništa. I vi sigurno možete već zamisliti šta se dogodilo: inače se ne bih ni poznala s Arijem te ne bih ni živela tu odmah do vas... „Magnet” osta negde na stenovitim šiljcima ili gde na drugom mestu. Ali onda ja to nisam znala pa ti o tom nisam ni mislila..

Jo (*uplašeno*):

Pst! De mir..

Sart:

Ništa. Vetar samo.

Trus:

Ele,- u Flandringenu, tamo ima jedna kula, a na kuli ima jedan što motri hoće li se pojaviti koja lađa, naročiti čuvar za kulu...

Maritje (*plete*):

To ima u Masliusu..

Trus:

I taj čuvar, kad tamo daleko ugleda kakav loger ili kakav parobrod ili drugu koju lađu, istakne jednu crvenu kuglu, pa onda, kad raspozna koja je to lađa – a odista, pravo je čudo kako pozna lađu na katarci, po konopcima, po boji, po jedrima, po delovima na krovu, bog će ga znati po čemu..onda spusti

622

onu kuglu, otrči do gospodara broda i do porodice te im odnese glas :reći će ; dolazi : „Albert Koster” ili „Godkop”. Ta ono porodici ponajčešće nije ni potrebno da govori. Jer, samo što se kugla istakne na kuli, a deca pojure, kroz ulice, pa se stanu derati : „Kugla! Kugla”! – Kad sam bila mala i ja sam to radila – i onda, žene dođu pod kulu i tu pričekaju dok onaj čuvar ne siđe pa mu onda dadu napojnicu, ako je to njihova lađa...

Klementina:

Pa...

Trus (*ukočeno gleda u kamin*):

Pa..pa..”Magnet” sa mojim prvim mužem – jesam već kazala da sam bila udata već godinu dana?... „Magnet” osta 6 nedelja, osta 7 nedelja, - a profijant mu samo za 6. I deca svaki čas zaviču „Kugla Trusa”, „Kugla, Trusa”! Ja onda kao luda pojurim pod kulu – nego, niko se nije ni obzirao za mnom; Znali su već zašto jurim, - a kad čuvar siđe, čisto bih mu iščupala reči iz usta, ama ga onda bojažljivo pitam : „Ima li što novo” - „O Magnetu” ? reći će on onda: „Aja, evo je „Opreza” ii „Deva Marija” ili „Sloga” a ja sam se onda polagano odvlačila kući..polagano..

Jurim tamo amo i kukam a sve jednako mi na pameti samo moj muž..moj muž..svaki dan mi se zabadao nož u srce kad začujem decu gde viču, - i svaki dan sam bila pod kulom i molila se Bogu da... ali „Magneta” nema... pa nema..Naposletku nisam imala više smelosti da odem pod kulu kad se kugla istakne..nisam više imala smelosti da izgledam pred vratima, čekajući neće li sam čuvar doći da mi donese kakav dobar glas... Tako je to trajalo dva meseca i onda – e, pa onda sam morala nasigurno znati... (muklo) skupo se ribe plaćaju...

623

Klementina (*pauza*):

..A s Arijem, - šta je to s njim bilo?

Trus:

S Arijem?

Jo:

Ah, pa to je tek pre tako kratkog vremena..

Trus (*mirno*):

Ah, dete, celom bi se svetu moglo pričati po celi dan..kad se ostane sa šestoro dece..Dobar čovek bio, - nikad mi ni reči ružne nije kazao..nikad..za dva sata je svršio..Udarila ga je ova motka kojom se upravlja jedrima povetru, - nije ni zenuo,..Da se dogodilo samo 6 dana docnije, pa smo ga mogli i ovde sahraniti..nego, ajkule su već plivale oko lađe, nanjuše one kad je mrtvac na brodu..

Knirtje:

Jeste, to je cela istina, inače ih nikad nećeš videti.

Trus (*s rezignacijom*):

Vi ste, gđice, razume se, nećete udati za ribara, ali, žalosno je to, žalosno,

624

bože moja tako je to žalosno da ono što vam je bilo drago, privežu za dasku, na parče platna od jedrila unaokolo, a kamen unutra... triput oko velike katarke, pa onda... jedan – dva – tri – u ime gospodnje... Skupo se ribe plaćaju... *(tiho zajeca)*

Jo *(ustane, grli je):*

Eh, - Trusa!

Sart:

Dede ti njoj samo uspi još jednu šoljicu *(Maritji)* Pa za i ti opet udarila u plač? Ova samo – zasela pa misli na Mesa.

Maritje:

Nije, - sad baš nisam mislila na Mesa, - sad sam mislila na moga maloga brata koji se takođe udavio.

Jo *(nervozno):*

Vi prosto kao da uživate.

Klementina:

Da nije to bilo u lovu na haringe?

Maritje *(plete):*

Kad je drugiput otišao na more..udari ga ono najniže trouglasto jedro na prednjoj katarci... odmah je odleteo preko ograde... On je drešio jedeke... Kapetan mu još doturi jednu lopatu za haringe i on je dohvati: ali lopata je bila isuviše glatka te mu ruke skliznu. Onda Jerusalem pomoćnik krmarev, pruži mu jednu metlu, - on i nju dohvati. Njih ga trojica povukoše nagore, ali..drška se smače..i on..opet pade natrag u talase... I onda treći put baci mu kapetan preko ograde jedan konopac, sam je bog hteo da primi moga bratića... konopa puče a onda druga polovina potonu s mojim bratom u dubinu...

Klementina:

Strašno, -triput uhvatiti triput ispustiti. ¹⁰

Maritje:

I to dete kao da je već od jutra to slutilo. Celu je noć, ležeći, plakao – pričao je kapetan- plakao za majkom, koja je bila bolesna. A kad je kapetan hteo da ga teši, rekao mu je: Aja, kapetane, ako moja majka i ozdravi, ja ću danas pojesti poslednju haringu u svom životu..to je oca i navelo na piće..

Klementina:

Eh, Marijte.

Maritje:

Nemojte, nije „eh” gospođice... Zbilja, kad je od Pjetersea došao kući sa

¹⁰ Prekriženo olovkom u tekstu.

udelom od prihoda što je pripao Tontjeu kao uljaru – 18 forinata i 35 novčića..za pet nedelja, - nije, za pet i po nedjelja, - e dođe baš ko lud čovek, - tresnu onaj novac o zemlju, stade proklinjati ..nego bome bolje da to i ne ponavljam – stade proklinjati sve i sva, a ja koliko god sa sam bila mala, bilo mi je 14 godina – kad ga plaćući pokupim, - mogao nas je lepo poslužiti: majkina bolest i njen pogreb grdno su nas mnogo stali..18 forinata, to je rpa novaca, čitava rpa..

Jo:

18 forinata za svoje dete... 18... (*osluškuje vetar*). Dete, mir..

Sart:

Ništa, baš nošta! Ala si se ti, večeras, uplašila?

Jo:

Uplašila? Ja se uplašila? Aja, ej ti, ha, ha, ha! Ja se uplašila?

626

Knirtje (*preda se*):

Jest, jest, kad bi more umoleo govoriti..

Klementina:

Ah, pa de i ti ispričaj štogod; ti si toliko mnogo stvari doživela.

Knirtje:

Da pričam? Ah, gđice, život na moru nije priča. Jednom tankom daščicom razdvojeni su od večnosti. Zlo je po ljude a zlo je i po žene. Juče sam prošla pored bašte predsednika opštine ; baš su sedeli za stolom i jeli oslića; sa kola se dizala para u vis.mlečci su stajali zasebno, na strani..i deca su sedela sklopljenih ruku i molila se bogu. I onda je u svojoj prostoti, pomislim, nek mi Bog oprosti ako je to bilo nepravo od mene – pomislim, da to nije lepo od predsednika niti pak i od koga drugog, - jer sa istokao je duvao tako jak, tako jak vetar..a ribe dolazile iz one iste vode u kojoj naše mrtve..kako da kažem..u kojoj naše mrtve..vi me već razumete (tišina⁹ Glupo je misliti o takvim besmislicama..To je naša dužnost, a protiv svoje dužnosti čovek se ne sme buniti.

Trus:

Bože, - s ovom se ima šta govoriti.

Knirtje (*mirno krpi čarape*):

Moj je muž bio ribar kakvog nećeš naći u hiljadi. Kad bi gde merili dubinu vode on bi po pesku poznao gde se nalaze. Noću bi rekao: sad smo na 56 milja i odista je tako i bilo. Šta ti sve s njim nije bilo dok nije bio mornar! Jedanput je, - s nekiom drugo trojicom, lutao u jednom čamcu dva dana i dve noći.

627

To je bilo baš kad im je valjalo pokupiti mrežu pa se spustila tolika magla da ni prst pred okom nisu mogli videti a kamo li da opet nađu lager. Dva dana niti su što jeli niti su što pili..A docnije opet kad je jednom propala lađa – to da ste ga čuli kad priča – stane plivati sa starim Dirkom za jednim prvrnutim čamcem, pa se onda nekako ispenetra na njega. Tu noć, govorio

mi je, neće nikad zaboraviti. Stari Dirk ili je bio suviše umoran ili suviše star tek se nekako nije mogao uhvatiti. Onda moj muž udari u čamac svoj nož, a Dirk, koji je hteo da ga dohvati – a gotovo je tonuo – čepa po nožu te mu tri prsta ostanu viseći... Jeste, jeste, sve je to tako bilo... a moj ga muž onda, tu je i njemu život bio u opasnosti, izvuče na taj prevrnuti čamac. Tako ti oni obojica poteraju kroz noć... i Dirk... stari Dirk... da li od toga što je izgubio suviše krvi, ili od straha..tek Dirk ti poludi. On jti je samo sedeo i blenuo u moga muža a oči mu kao u mačke..stao govoriti o đavolu koji je u njemu o sotoni..a krve j, pričao mi je moj muž, jurila preko čamca, - muku su imali talasi da je odnesu sobom. Baš pred samu zoru Dirk skliznu nadole...pa

628 razume se... a moga muža primi jedna tovarna lađa koja se slučajno udarila tuda. Nije ništa vredelo..na tri godine posle toga – pre 12 godina propala je „Klementina“, koju baš otac tako nazvao po vama, - osta na strudu, zajedno sa mojim mužem i sa moja sva starija sina. Šta je bilo s njima, - ništa ne znam, ama baš ništa... Nikad ni jednu dasku, ni jedan čunić nije izbacila voda... Iznajpre to čovek ne može ni da pojmi... ali posle nekoliko godina, ne opominje se često ni lica njihova..a zato treba da благодарimo bogu. Jer, kako bi to bilo zlo kad bi čoveka neprstano služilo pamćenje? Eto sam i ja ispričala svoju priču. Svaka žena mornarska ima tako nešto u svojoj porodici, nije to ništa novo... Pravo kaže Trus: skupo se ribe plaćaju... Vi, plaćete, gđice?¹¹

Klementina (*grunu u plač*):

O, Bože, samo da noćas ne propadne koja lađa!..

Knirtje:

..svi smo mi u božjoj ruci, a Bog je veliki i dobar.

Jo (*divlje prasnajući*):

...Da propadnu lađe! Da propadnu lađe! Jedna plače, druga jauče..Volela bih ja da sma noćas ostala sama (*udara se pesnicama po glavi*) Ta od vas čovek da poludi!

Klementina (*začudena*):

Jo, šta je tebi?

Jo (*strasno*):

...ovoj muž, ovoj brat, i moj jadni teča..te proklete priče... mesto da čoveka malo razvedre! Pa pitajte i mene! (*cikne*) Meni se otac udavio, udavio mi se otac udavio!

629 I još se mnogo njih podavilo, podavilo! I... vi ste rđe... vi ste... (*zalupi vrata ode levo*).

VII

Pređ. bez Jo

Trus (*brižno*):

Ja mislim da se ona uplašila...

11 Prekriženo olovkom u tekstu.

Maritje:

Da li da odem da vidim šta će?

Knirtje:

Nemoj, dete, - napolju će se i ona sama umiriti..suviše se uzrujala..ova dva poslednja dana... Zar idete gđice?

Klementina:

Dockan je, Knirtje,..a i tvoja se sestričina..tvoja se sestričina pokazala bogme malo nevaspitana... aja, neću joj ja to primiti za zlo. Ko će da me odvede kući?

Sart:

Kad jedna ustane; onda ćemo na jedan mah da ustanemo sve, - kad smo sve zajedno neće nas odneti vetar... Zbogom, Knirtje...

Maritje (pogružena):

Zbogom, tetka Knirtje...

Knirtje:

Još jednom vam hvala, gđice, za onu čorbu i jaja...

Trus:

Hoćeš da dođeš sutra u večer k meni da popijemo koju šoljicu... Ej, more, dede govori...

Knirtje:

Pa može biti. Zbogom, gđice, zbogom, Maritje, Zbogom Sarta. Ako vidiš Jo-u pošalji mi je odmah ovamo znaš. *(posprema šolje)*

(Vetar silno zavija. Prisluškuje, dogura naslonjaču kaminu, pretura brojanice)

VIII

630

Jo, Knirtje

Jo *(spusti se na stolicu, nervozno drhće, razvezuje svoju maramu)*

Knirtje:

Dobro je što ćeš da legneš, ništa ne valjaš- Kako si se istršala! Dobro to dete: dolazi po vetru i nepogodi da mi donese jaja i čorbe...

Jo (oporno):

I tvoji su sinovi izašli na vetar i nepogodu, za nju i njenog oca.

Knirtje:

I za nas...

Jo:

I za nas... *(tišina)* More je tako pobesnelo..

Knirtje:

Jesi zato izašla?

Jo (*brižna*):

Blizu nisam mogla od vetra..pola je brane odvaljeno..prelaz je pod vodom.
(*pauza, Knirtje se moli Bogu*) Ah! Ah! Sasvim su me skrhale one gadne priče!

Knirtje:

Ne mogu danas da te poznam. To jesi ti kadgod bila takva dok je Gert u marini odlazio na more? Idi leži..pa se pomoli bogu..molitva je jedina uteha..žena jednoga mornara ne sme da bude slaba. Kroz nekoliko meseci opet će biti olujne, onda opet..a na moru ima još ribara, i sem naše dece (*govor u šapat i mešanje brojanica*)

Jo:

Barenda smo skoro odjurili..mučila sam ga do poslednjeg časa. (*opoziv je da se moli Bogu, ode prozoru, oklevajući digne zavesu, gleda u okna. Oprezno otvori jedno krilo prozora. Vetar digne zavesu, lampa jače sine i ugasi se. Ona brzo zatvori prozor.*)

631

Knirtje (*prestravljena*):

Ta to je ludilo. Makni ruke od toga prozora!

Jo (*ječi*):

O!..O!..O!

Knirtje (*u najv.strahu*):

Jezik za zube! Ta nađi niže! Ama požuri se!..Pored onog čančeta za sapun. (*tišina*) Jesi ih našla? (*Jo, plače, preplaš. zapali lampu*). Sva sam se ohladila. (*Jo, kraj vatre čuči i jeca*) Šta si tu sad sela?

Jo (*kroz plač*):

Bojim se..

Knirtje (*brižno*):

Ne sme se čovek...

Jo:

Ako se što dogodi...onda...onda...

Knirtje:

Budi pametna pa se svuci...

Jo:

Aja, ja ću ovde da ostanem celu noć.

Knirtje:

E pa, pitam ja tebe, - šta će biti kad se vi venčate... kad i ti sama budeš majka.

Jo (*strasno*):

Ti ne znaš šta govoriš, ti ne znaš šta govoriš, tetka Knirjte! Ako Gert (*zagrcne se jecajući*) ja nisam smela da ti kažem..

Knirtje:

Zar između tebe i Gerta.. *(Jo silno zajeca)* To nije leppo od tebe... nije lepo da išta tajiš... tvoj momak... tvoj muž, moj sin. *(tišina, vetar zavija)* Nemoj se tako zagledati u vatru..nemoj više da plačeš. Ja ti ni reći neću reći – i ako je to kako ne treba da bude... od tebe i od njega... hodi sedi prema meni... pa da se zajedno *(na sto meće molitvenik)*

Jo (očajnički):

Ja neću da se molim Bogu...

Knirtje:

...nećeš da se moliš Bogu.

Jo (zadihana):

Ako se što dogodi...

Knirtje (plaho):

Ništa se neće dogoditi!..

Jo (divlje):

Ako se štogod ..štogod..štogod – i onda se nikad više neću moliti bogu, nikad više..onda nema boga, ni majke božje.. onda nema ničega, ničega, ničega...

Knirtje (uznemirena):

Nemoj tako da govoriš...

Jo:

Šta će mi dete kad nemam muža...

Knirtje:

Zar ti to smeš da kažeš?

Jo (udara glavom o sto):

Ja ću, tetka, da poludim od ovog vetra!

Knirtje *(raskloni molitvenik, tapne Jo-u po ruci. Jo digne oči strasno uzdišući, pogleda molitvenik, zadrma odlučno glavom, i opet jecajući spusti glavu na sto. Bojažljivo zazvoni ustreptali glas Knirtjin):*

O Gospode milostivi, ja verujem, ja se nadam. Svemogući, milosrdan.

(Bura s divljim naletima zavija oko kuće)

Dragi bože, u tebe se uzdam *(u suzama)* ti nas nećeš ostaviti. Ai nas – nećeš..
(zajeca)

(Zavesa)

(Kontoar pa staroj modi. Na I kulisi levo vrata, razdvojena od kontoara jednom drvenom balustradom, Između vrata i balustrade dve klupe. Levo. Uz III kulisu jedan stari orman. Pozadina : tri porzora sa izgledom na more, obasjano suncem. Ispred srednjega prozora pult.

Desno, I kulisa, pisaći sto sa telefonom, II kulisa, kasa; II kulisa vrata za u sobu. Po zidovima objave o olupinama koje je izbacila voda i o javnim prodajama, geografseke karte. U sredini jedna gvozdena peć)

I

Bos, Matilda, Knjigovođa

Matilda:

Klemense...

Knjigovođa *(sa lupom u zubima, čita):*

...ove stvari koje je izbacila voda i to: 2447 rebra, sa znakom Kustra, 10 konopaca za zatezanje jedara, sa znakom M.S.T.

Matilda:

Ta učutite već jedanput, Kapse...

Knjigovođa:

...4 grede od krova, dve dugačke motke za jedra, 5...

Matilda *(gurajući ga):*

Posle nastavite čitanje...

Knjigovođa:

Pa dobro, milostiva gđo.

Bos *(nestrpljivo):*

Nemam ja sad vremena.

Matilda:

Onda ga hajde nađi. Sastavila sam cirkular o onom satu na tornju. Dede traži vezu s predsednikom opštine.

Bos *(nestrpljivo zvoni):*

Onda hajde brzo!...Alo! Hteo bih s predsednikom općine... Jest! Dosađivati mi kad sam ja pretrpan poslom... ne mogu da dignem glave od njega. *(slatko)* Jeste vi to na aparatu? Moja ženica...

Matilda:

Pitaj da li bi njegova gđa mogla da dođe na telefon, zbog onoga cirkulara.

Bos (*prgavo*):

Pa dobro! Pa dobro! Nemoj samo tko na dugačko (*slatko*) Da li bi vaša gđa mogla da dođe časkom na telefon... Tako je to, predsedniče,.. dame... jelte, hahaha! Divna šala! (*prgavo*) E pa? Šta da kažem? Hajde ukratko!

Matilda:

Evo na pa pročitaj ovaj cirkular. Posle ga možemo poslati u štampariju!

Bos (*ljutito*):

Celu ovu drljotinu! Jesi ti poludela! Misliš ti da ja nemam drugog posla! Proleto to...

Matilda:

Pa budi malo pristojniji, Kaps...

Bos:

Idi dođavola! (*na telefonu*) Pa dabome milostiva gđo. Sutra milostiva gđo. Moja je ženica... Aja ona same ne može doći na telefon, - ne ume njime da se služi.

Gde je ta droljotina? Pa hajde more! Moja je ženica sastavila jedan cirkular za onaj sat na tornju, slušate li? Jeste, jeste...

Vrlo tačno..slušate li?...»Nova crkva zacelo vam nije nepoznata»..Guska!...kaže: nije.. Ja vam već čitam, milostiva gđo... Još jedanput: «Nova crkva kao što nate, ima jedan visok toranj. Taj visoki toranj pokazuje na nebo i to je dobro, to je na svom mestu, i zbilja, nije izlišno za mnogu decu našeg pokolenja...

635

Matilda:

Pa čitaj malo jasnije...

Bos:

Jezik za zube!..Pardon, - to se odnosilo na moga knjigovođu...jest, jest, haahah!... „Ali taj toranj može da čini još više i više, može da čini ono što je takođe dobro, pa šta više i vrlo korisno. Nama, deci vremena, može on i vreme da pokazuje. To on ne radi. Eto ga gde stoji još od 1882. godine a još nikad ne dade odgovora na pitanje: „Koje doba?“ A to bi valjda mogao činiti. On je šta više i određen zato. Vide se 4 mesta koja su rezervisana za satove. Ima toliko godina?... Jeste vi to nešto kazali? Niste?... „Ima toliko godina kako je žitištvo iz okoline ovoga tornja na sve moguće načine izražavlo želju da taj toranj dobije već jednom kakavgod sat. Potrebno je oko 3000 forinata. Ko će da pruži svoju pomoć za ovo dobro delo“ – odbor... Milostiva gđo... šta kažete?... Pa da imena naravno znate... (Jeste, vrlo lepo, vrlo lepo sastavljeno.)¹² Jest, jest, sve dame iz odbora potpisace, naravno, istu sumu... Svaka po sto forinata?...Jest, jest, vrlo dobro... Moja će žena ostati kod kuće... Milostiva gđo (*goropadno odzvoni*)

636

Proklete budalaštine! Sto forinata baciti u vodu! Šta se tebe tiče, hoće li na tom đavolu stajati sat!

12 Prekriženo olovkom u tekstu.

Matilda:

Nemoj da se žestiš, udariće te kaplja.

Bos:

Doći će ovamo kroz četvrt sata na svojim kolima. – E sad zbogom.

Matilda:

Zbogom, zbogom! Kad bi ti uveče pio malo manje groga, ne bi uzjutra bio tako zle volje...hajde daj mi 5 forinata...

Bos:

Ne dam, ne dam! Pa jutros si mi, dok sam ja još spavao, uzela 3 forinta iz kese. (Mogu ja valjda samo jedanput dati!) ¹³

Matilda:

Ja tebi tri forinta..? Kakva ružna laž! Svega jedan forinat! Pih, krasan muž: pre nego što će da legne a on prebraja svoj novac.

Bos:

Zbogom! Zbogom!

Matilda:

Nemoj da ih daš! Pa onda, posle mogu ići predsednikovici, naravna stvar, izneti i čašicu rakije... Tri bardaka stare komadare a ni jednoga stakleta porta ili šerpa!... (*Bos srdito baci dva tanjira*) ...Ama reci ti meni jesam ja tvoj sluga? Da nije bilo mene ne bit ti mogao tako bacati te tanjire!.. Pih! (*ode razjarena*)

637

II

Knjigovođa, Bos

Knjigovođa (*čita*):

Imunden, 24. Decembra. – Danas je bilo na pijaci pet šaluga sa 500 do 800 živih i 1500 do 2100 mrtvih oslića i nekoliko živih bakalara. Živih je bakalar dostigao cenu od 7 i 25 mrtvi..

Bos:

Vi nemate drugog posla?

Knjigovođa:

Mrtvi je bakalar izneo 13 i po forinata od korpe; švolje i rađe...

Bos (*lupkajući po stolu*):

Ama sve ja to znam! Evo ovo držite! Sklopite tu knjigu! Dete otvorite pregled računa sa «Očekivanja»...

Knjigovođa (*tražeći*):

...„Jakoba“, aja...„Kraljica Vilhelmina“, nije ni to, ...,„Matilda“ nije... „Nada“, a, njoj je već otpevalo „večnaja pamjat“ ...,Očekivanje”...

13 Prekriženo olovkom u tekstu.

Bos:

Koliko je bilo prihoda bruto?

Knjigovođa:

1443 forinta i 47

Bos:

Ta ja sam tako i mislio... Pa onda kako možete biti tako tupavi, do zla boga, da 4 forinta i 88 odvojite za fond udovica i siročadi? 638

Knjigovođa (računa):

Hajde da vidimo... 1443... tri procenta odbitka... to čini 1400... na plate bruto 387 forinta... Jeste, onda to znači tri forinta i 88 a ne 44 forinta i 88...

Bos:

Ako vi imate nameru da sasvim nastavite... magarče jedan... onda ćete brzo naći put. VI, dođavola, sve jednako grešite na moj račun.

Knjigovođa (nesto smejući se):

Protiv toga imalo bi se mnogo što šta reći... Ta kad se niste gurnuli na mene onda kad sam... kad sam...

Bos:

E dobro, dobro!

Knjigovođa:

A ono je bila računska greška sa nekoliko velikih nula iza nje (*Bos nestrpljivo ode desno*) Hehehe! Otuda reč 'jedna nula'. (*opazi da je Bos otišao, postakne vatru, smakne mu nekoliko cigara i napuni lulu iz njegove kutije*)

III

Simon, Knjigovođa

Simon:

Nije tu Bos?

Knjigovođa:

G.Bos, a?...nije.

Simon:

Je li otišao?

Knjigovođa:

Pa zar ne možeš meni kazati šta hoćeš?

Simon:

Ja tebe pitam, je li on otišao?

Knjigovođa:

Jeste.

Simon:

Nema nikakve vest?

Knjigovođa:

Nema. Ama zar već opet počelo to trčkanje . Pa gospodin je kazao da ako dobije kakvu vest...

[639](#)

Simon:

Sutra će biti 9 nedjelja.

Knjigovođa:

Pa " Jakoba" je, još posle 59 dana prispela sa 190 buradi.

Simon:

Šta tu žvaće! Znaite vi više.

Knjigovođa:

Pa zar si već neku više?

Simon:

Aja, ni kapi nisam okusio.

Knjigovođa:

Onda ima vremena..Ja kao znam više o toj stvari! Stegao ja lepo lađe na uzici pa držim!

Simon:

Ja sam vas opomenu još dok je ona bila na opravi..Šta sam ja onda kazao?

Knjigovođa (*sleže ramenima*):

Samo nagvaždajte koliko da se dođe do rakije!

Simon:

E to lažete! Tu ste bili vi, pa je bila gđica..i ja sam onda kazao da je lađa trula, da će šuperovanje đavola pomoći..da takav jedan mrtvački sanduk na vodi...

Knjigovođa:

Dobro! To jesi kazao. Ja to i ne odričem! E pa šta onda? Zar si ti takav đavo – majstor da kad polupijan..

Simon (*plaho*):

To je gnusna laž.

Knjigovođa:

..E onda, hajde nisi bio pijan..zar si ti takav bog da kad ti, kao radenik u radionici za lađe, kažeš: "ne valja", - a tvoj šef i osiguravajuće društvo "valja".. da onda moj šef opet mora da iznese svoju lađu an licitaciju?

Simon:

Ništa to mene ne tiče! Ja sam vas opomenuo... A sad kažem...sad kažem... ako Mes, verenik moje kćeri... o drugima i da ne govorimo... ako Mes... onda biće krvi!

640

Knjigovođa:

Nemoj da ti se svet smeje! Idi popi koju pa govori kao pametan čovek.

IV

Pređ. Maritje

Simon:

Šta ćeš ti ovamo unutra... Nema nikakve vesti...

Maritje:

Nikakve vesti...

Simon:

...e onda, biće krvi... (*ode*)

V

Bos, Knjigovođa

Bos:

Ko je to ovde bio?

Knjigovođa:

Simon i njegova kći. Preti!.. Zar idete?

Bos:

Preti? Je li taj čovek lud? Vratću se kroz 10 minuta. Ako ko dođe nek pričeka.

Knjigovođa:

Govorio je o Nadi.

Bos:

Nisam radoznao (*ode*)

(zvono – telefon)

VI

Knjigovođa, Sart

Knjigovođa (*kod svog pulta (zvono teleg. Radi, on dostojan. Metne slušalicu na uvo)*):

Ništa ne mogu da razumem... Ja sam, knjigovođa... Gospodin će se vratiti kroz 10 minuta..Moraćete još jednom da potražite vezu.

Sart:

Dobar dan, srce moje.

Knjigovođa:

Šta li sad opet hoćeš?

Sart:

Hoću tebe. Gospode bože, što je hladan vetar! Smem malo da ogrejem ruke.

Knjigovođa:

Ostani ti tamo iza ograde.

Sart:

[641](#) E stara sakaludo, briga mene za tebe! G. Bos je maločas zavio za čošak (*greje se*) Bolje i da ne pitam za Nadu. Gospode Bože, sedam porodica! Sreća što su na lađi, sem dece, još i tri neženjena momka. Nigde ništa nije izbacila voda?

Knjigovođa:

Nije, nije!

Sart:

Uh! Nemoj samo odmah da me pojedeš!

Knjigovođa:

Voleo bih ja da si ti osala tamo iza ograde. Šta ti hoćeš?

Sart (*zaviri u džep*):

Pripazi, - nemoj da polomiš gospodinove cigare, lopove stari? (*zbunjeno se on smeje*) Kapse, hoćeš ti da zaradiš koji forinat kod mene?

Knjigovođa:

To zavisi od toga ta je to.

Sart:

E pa dakle; hoću da pođem za Bola, onog lađara na reci.

Knjigovođa:

Čestitam!

Sart:

On je ovde u pristaništu s tovarom đubreta za varoš..Pa kako bih se ja to sad mogla udati?

Knjigovođa:

Kako bi se ti...

Sart:

..Pa ne smem zato što ne znaju je li mi muž mrtav.

Knjigovođa:

Zakonski rok, on je..on je...

Sart:

Toliko znam i ja.

Knjigovođa:

Moraš ga tri puta pozvati preko novina, pa ako ni onda ne dođe – a i neće, nema više vampira – onda ćeš smeti da se ..

Sart:

Kad bi ti celu tu stvar hteo da dovedeš u red – ja i Bol bismo ti ostali zahvalni..

Knjigovođa:

Advokatski posao. Zato ćeš morati u varoš.

[642](#)

Sart:

Gospodnja voljo, pa kakvo je to uređenje! ta kad meni pamet moja kaže: tri godine nisi videla Jakova, a ona lađa "Sreća"...

VII

Pređ. Kobus

Kobus (*drhćući*):

Došla je vest! Došla je vest!

Knjigovođa:

Vest? Šta ovaj priča?

Kobus (*gotovo da plače*):

Pa sigurno je došla vest o onoj deci, ...sa..sa..."Nade"...

Knjigovođa:

Nema ničega! (*ljubaznije*) Makar nam vi iz dana u dan dotrčkavali...u kontoar, - ja vam ne mogu reći ništa novo, ni dobro i zlo..zlo već znaš ima 62 dana..

Kobus:

..Pomorska je uprava dobila nekakav telegram. Ah, ah, ah, g. Kapse, pa pomozite nam da se oslobodimo ove neizvesnosti..Moja sestra i ona moja sestričina (*jao drhćući*) one su već pameću pomerile od bola.

Knjigovođa:

Dajem ti svoju časnu reč... Zar već odlaziš?

Kobus:

Sestričina mi je sama kod kuće... sestra mi otišla da čisti kod pope... Tu mora da ima nešto.

Knjigovođa:

Ko li ti je te gluposti napričao?

Kobus:

Pisar u pomorskom birou kaže... kaže... Ah, bože blagi... (*ode*)

VIII

Knjigovođa, Sart

643

Sart:

Na kraju krajeva, on će imati pravo.

Knjigovođa:

Nema spora.

Sart:

Ima li g. Bos još nade?

Knjigovođa:

Da li ima nade? Devet nedelja..onakva olupina od lađe... a posle ovakve bure! Nema tu ni razgovora... Aja... ni kršene pare ne bih ja dao za to. Profijant joj samo za 6 nedelja. Da su pristali u kakvo englesko pristanište dobili bismo izveštaj.

IX

Pred. Klementina, Sart

Klementina:

Dobar dan. Kapse, jesu tamo unutra kakvi gosti?

Knjigovođa (*kroz prozor gleda*):

Kola predsednika opštine. Odborska sednica radi onoga sata. Opet drugi konji. Kamo da imam para za toliko.

Klementina (*meće na njegov pult knjigu za osiguranje*):

Baš sad videh Kobusa kako odjuri. Siroma čovek. Kako je ostareo. Jedva da ga čovek pozna. (*uzme knjigu*) Pogledaj, ovakav je bio pre tri meseca... krepak... zadovoljan... Pa de možete ga valjda pogledati, kapse.

Knjigovođa:

Aja, gđice, nemam vremena.

Sart:

Mnogo je primio k srcu smrt Dantjeovu... Njih si dvojicu uvek zajedno video, uvek su ti oni imali o nečem da govore... Sad u zavodu nema više nijednog prijatelja... to mnogo znači.

Klementina:

...Poznaješ ovu?

Sart:

Kako da ne poznajem? To je Knirtje... a ovo je Barend s korpom na ramenu... a ovo je... (*telefon zvoni, ona skloni knjigu*)

644

Knjigovođa:

G. je otišao. I malo čas su zvonili.

Klementina (*sluša*):

Je l te? Tata nije ovde... Koliko će se još zadržati, Kapse?

Knjigovođa:

Još dva tri minuta.

Klementina (*uplašeno*):

Šta kažete? Jedna daska sa znakom 47... i... (*drhćući*) ne razumem... (*vrisne i ispusti slušalicu*)

Knjigovođa:

Šta je to bilo? Šta je tobilo?

Klementina (*bolno preplašena*):

Ne mogu više da slušam. O! O!O!

Knjigovođa:

Je li to bila pomorska uprava?

Klementina (*strasno*):

...Barenda je izbacila voda. O, Bože, sad je svršeno!

Sart:

Barenda?.. Barenda? (*ode*)

Klementina:

Telegram iz Nevdepa... jednu dasku i jednu lešinu...

Bos, pred.

Bos:

Šta je to ovde? Zašto ti plačeš?

Knjigovođa:

Vest o "Nadi".

Bos:

Vest.

Knjigovođa:

Na telefonu je pomorska uprava.

Bos:

Pomorska uprava? Hajde odlazi... A ti hajde čisti se odatle. Što si tu stala da prodaješ zjala!

645

Knjigovođa:

Ja... ja... (*uplašeno ode*)

Bos (*zvoni, ide telefonu*):

Halo! Ko je tamo?... Pomorska uprava? Telegram iz Nevdepa... sverno od Haksa... Ne razumem ni jedne reči! – ta prestani s tim tvojim plačem? – Jedna daska velite?...47... Jest, to je žalosno, do zla Boga..to je... lešina..u raspadanju.. Barend, onaj što je uveden za starijeg mornara..Ko ga je poznao?...Ko?...O..Zar je „Očekivnje” prispelo u Nevdet, oštećeno, pa ga kapetan Matsviker poznao? Minduše, jest, jest, srebrne minduše... ništa to ne čini... Dakle nije potrebno da se odovud ko pošalje radi indentičnosti..Jest, žalosno do zla Boga! Suđeno je našem selu... Jest...jest... Najzad, protiv božje volje ništa se ne može... Jest, jest, ja već više nisam ni sumnjao. Veliko hvala... jeste... Želeo bih da mi što pre pošaljete zvaničan raport. Osiguravajuće društvo ja ću izvestiti... Zbogom (*prgavo napušta telefon*) E ovo me je sad ubilo... 12 ljudi!

Knjigovođa:

Barenda, onog Knirtjinog sina izbacila voda! E to je pravo čudo..Ja sam bože misio, da mi o toj lađi nećemo ništa ni čuti. Kad je ono „Klementina”..

Bos:

Jes, jes, jes, jes!..(*ćerci*) Idi molim te unutra svojoj majci. Kakva je to glupost da, dok je tu još ona žena, odmah izbrbljaš ono što si čula. Neće proći ni pet minuta, a pola će sela bit ovde... Zar ne razumeš? Pretvaraš se, budi bog s nama, kao da ti je dragan na tom brodu.

646

Klementina:

Zašto nisi poslušao? (*tiho jeca*)

Bos:

Poslušao!

Klementina:

Kad je ono majstor Simon...

Bos:

Ta taj je nesrećnik bio pijan!

Klementina (plaho):

Nije bio pijan!

Bos:

E baš je bio pijan! A i da nije bio, - s kakvim pravom zabadaš ti svoj nos u stvari o kojima nemaš ni pojma.

Klementina:

Blagi Bože, sad ću još ja biti kriva!..

Bos (prgavo):

Kriva? Kriva? Jesu tebi ti romani što ih čitaš mozak zavrteli?.. Kriva... Jesi ti s uma sišla da takve reči upotrebljavaš posle ovakve nesreće!..

Klementina:

On je rekao da je ta lađa mrtvački sanduk na vodi..posle sam čula kad si ti kazao da će , na svaki način, ovo biti poslednji put na koji se „Nada”...

Bos (plane, pa posle oće da je ubedi):

Prokleti pansion i proklete ideje iz pansiona. Što se mene tiče trči po selu, ko svaka budala, pa crtaj kojekakve bitange i prosjake, ali, nemoj tu da mi pričaš koješta što ne znaš sigurno! Mrtvački sanduk na vodi! Bolje reci: pijanica i autoritet!..

A ja tek kad bih počeo!..Pjeterseov „Sever”, pa i „Neslućeni”, pa „Vilem III”, pa „Jonge Jan” – ta ne bih ti nikad mogao nabrojati: pola je ribarske flote i pola trgovačke flote sve sam mrtvački sanduk na vodi!..Jeste vi to čuli, Kapse?

647

Knjigovođa (bojažljivo):

Nisam, gospodine, ja ništa ne čujem.

Bos:

...Da si me lepo zapitala: oco, kako to? Ja bih ti onda objasnio. Ali, vi, uobraženi mladi naraštaj, vi se mešate u sve i sve vi znate bolje! Može li biti jačega dokaza nego kad se osiguravajuće društvo svake godine pregleda lađe! Zar ti misliš, kad ja posle za telefon zovnem agenta tog osiguravajućeg društva pa mu kažem: „Gospodine, isplatite vi meni 14000 forinata” – zar ti misliš da će on to učiniti bez ikakvih razloga? Trebalo bi da pocrveniš do ušiju što si tako lakomislena pa mi tu pričaš kojekakve besmislice!.. Besmislice, velim! Besmislice koje bi mi mogle uporpastiti moj dobar glas kad mene ne bi ceo svet poznao.

Klementina:

Kad bih ja bila gospodar lađa, pa kad bih čula...

Bos:

Da Bog sačuva ribolov od takvih gospodara lađa koji pravi neke sličice a kad pročita lepe stihove, udari u plač. Posao je posao. Kad bi čovek hteo da bude bolećiv, brzo bi slomio vrat. Je li tako, Kapse? (*Kaps pokazuje gestom da ne razume*)... E... sad, idi svojoj majci. Došla nam je gđa našeg predsednika opštine.

648

Knjigovođa:

Evo našao sam spisak ljudi (*čita*) Viljem Hengst, 37 godina, oženjen, četvero dece...

Bos:

..Pa pričekajte dok mi kći...

Klementina:

Neću više ni reći reći...

Knjigovođa (*čita*):

Jakov Cwart, 35 godina, oženjen, jedno dete..Gert vermer, neženjen 26 godina, Nelis Bom, 35 godina, oženjen, sedmoro dece. Klas Sten, 24 godine, oženjen. – Solomon Berner, 25 godina, oženjen, jedno dete, - Mari Stad 45 godina, oženjen. – Mes, 19 godina. – Jakov Bom, 20 godina.- Barend Vermer, 19 godina, i Pitje Stapers, 12 godina.

Bos (*utučen*):

Sedam porodica...

Klementina:

...šesnaestoro dece.

XI

(*ulaze*)

Bos, Klementina, Knjigovođa, Trus, Maritje

Trus (*drhćući*):

...Je l došao glas?.. Glas o mom sinu? (*u divljem očajanju*) Ah, bože! Ah, bože! Nemojte me unesrećivati, gospodine!

Bos:

Žao mi je, gđo Stapere...

Maritje (*krijući*):

To ne može biti... to ne može biti... Vi lažete!.. To nije moguće!..

Bos (*blago*):

Predsednik opštine i inspektor obale u Nevdetu, telegrafisali su mornarskoj upravi Barendra Vermera izbacila voda..vi znate šta to znači..i jednu dasku sa brojem 47...

649

Trus (*plaho*):

O, majko božja, pa zar još i dete moradoh da dam..ono jagnje od 12 godina! (kroz plač i jauk) O! O! oh!..O, o, oh!..Pitje..Pitje...

Maritje (*izgubljena*):

Onda..onda.. (*prsne u histeričan smeh*) ha ha ha!..ha, ha, ha!

Bos:

Podaj joj čašu vode!

Maritje (*izbije Klementini čašu iz ruku*):

...Odlazi!.. Odlazi!.. (*sruši se na kolena i čvrsto uhvati za ogradu*) Ta daj mi i ja sad da umrem!.. Daj mi da umrem, o molim ti se, molim ti se, Gospode Bože, gospode bože..

Klementina (*jeca*):

Ah, Maritje, pa umiri se! Ustani..

Trus:

...Kad je prvi put otišao na more... a tako je junački stajao i mahao maramom, kad je ono lađa... (*silno zajeca*)

Bos:

Ništa se tu ne može. To je bič božji. Takve bure nije bilo ima već toliko godina... Pomisli na Hetsa koji ima 4 dece, pomisli na Jakova, na Gerta... A ako ti ni to nije nikakva uteha, - ja ću ti izdati platu tvoga sinčića... ako hoćeš još danas... Idite sad kući, pa trošite, što vas je snašlo... Povedi je sobom... ona kao da je..

Maritje (*kroz drhćuće jecanje*):

Ja neću kući... ja hoću da umrem... da umrem..

Klementina (*podupirući je*):

Plači samo, Maritje, plači, jedna devojk...

650

XII

Bos, Knjigovođa, Matilda

Bos (*juri nervozno gore dole*):

Šta sad dremate? ..Zar ste danas toliko lenji da ni pero ne možete spustiti na hartiju? ..Neću da mi se odgovara! Je li vam pri ruci fond za udovice i siročad. A?

Knjigovođa (*tromo priđe kasi*):

Gornja fijoka još je zatvorena. (*Bos mu dobaci ključeve*) O, veliko hvala. (*otvori kasu, uzme knjigu i polako priđe Bosovom pisaćem stolu*) Evo, izvolte, gospodine.

Bos:

95 udovica, 14 iznemoglih mornara i ribara..

Knjigovođa:

Jeste. Fond već odavno ne dostiže. Hajde sad opet jedan poziv..

Matilda:

Kakva nesreća, Klemente! Pita gđa možeš li za časak da uđeš, - prosto se kupu u suzama.

Bos:

Ne mogu. Dosta je suza i ovde. Nemam vremena.

Matilda:

Ah! Ah!..Kapse...evo rukopis za onaj cirkular... Brzo, čuješ li?

Bos:

Matilda!..hajde ti progovori sa gđom g. predsednika o tome neće li se moći pustiti kakav poziv da se pritekne u pomoć ovima što ih je snašla ova nesreća.

Matilda:

Dobro, Klemense, ama..da ne bude to i suviše – dve prošnje?

651

Bos:

Onda me se okani... (*ode*)

XIII

Klementina, Knjigovođa

Klementina (*tiho plačući*):

Kapse! Kapse! (*sada prema njemu*) Ja se osećam bedna.

Knjigovođa:

To je vrlo nerazumno, gđice. Još koliko lađa, propadne! „Nada” se tu gotovo i ne računa... Evo vam ovde...a gde mi je to?...gde mi je to?...statistika za mesec oktobar... Propalo 105 jedrenjaka i 30 parobroda..To vam je kad se rđavo sračuna 1500 mrtvih za mesec dana. (*pokaže na more*). Jest, kad ga čovek vidi ovako glatko i sa svima onim galebovima što plivaju po njemu, - čisto da ne poveruje da ono ubija toliko duša...

XIV

Pređ. Jo, Kobus, docnije i Bos

Klementina (*Jo-i i Kobusu, koji kao preneraženi posedaju*):

Odi ovamo unutra Jo..Jo!..*(Jo lagano maše glavom)*

Kobus:

Mi smo taman otišli od kuće a Sart... onako kao što sam ja kayao..onako kao što sam ja kazao...

Bos (*Jo-i*):

Evo ovde... sedi... (*dogura stolicu do peći*) Ti ostani tamo, Kobuse... Zaceo si već čula?

Jo (*jecajući*):

Za Barendu jesam...ali za Gerta... Toliko se puta u kakvom čamcu...

Bos:

Aja... tu ti utehu ne mogu dati. Ne samo što je nađena još i jedna daska...nego je leš bio u velikom raspadanju...

Jo (*uznemirena*):

...Dobro... dobro... Ali ako to Barend i nije, - ko kaže da je to Barend?

Bos:

Poznao ga je Matsviker, kapetan na „Očekivanju”!..A posle i minduše..

Jo:

Matsviker?...Matsviker? A ako se on - vara?... Ja dođoh da vas zamolim za tužni trošak, gospodine, pa da sama odem do De Helderu...

Bos:

Ah, koješta!

Jo (*kroz plač*):

Pa Barend se valjda mora sahraniti.

Bos:

Zato će se već pobrinuti predsednik opštine u Nevdetu.

XV

Pređ. Simon

Simon (*napit, muklo*):

I jaaa... i jaaa... sam čuo...(*pravi čudnovate gestove prema Bosu*)

Bos (*nervozno, plahovito*):

Marš, pijanduro!

Simon (*mucajući*):

Jaa...ja...vas neću ubiti...ja...ja...nemam nikakvu zlu nameru...

Bos (*drhće*):

Dovedite žandara, Kapse! Sad će ova pijanica da...

Simon (*drži se čvrsto za ogradu*):

653

Aja..nemojte ići..ja ću već otići..jaa..jaa. Sam hteo samo da kažem da je..da je..”Nada”..lepo..prošla...

Bos:

Hoćeš li se tornjati, - i to smesta!

Simon:

Nemojte da mi se baš sasvim približujete, ne valja se tako približavati čoveku koji ima nož..Nee..nemam ja nikakave zle namere..ja samo i jedino hoću da kažem da sam ja vas opomenuo..dok je..dok je ona bila na opravi.

Bos:

Lažeš, prokletinjo!

Simon:

E pa dete onda..tek šale radi..zapitajte..svoga..svoga knjigovođu i svoju kćer, oni su bili kad sam..

Bos:

To je puka izmišljotina! Nisi ti ni dostojan da ti čovek odgovara, pijanduro jedna! Ja imam posla sa tvojim šefom, a ne s tobom!..Zar me niste razumeli, Kapse?

Simon:

Moj šef ...ta on..on ne šeperuje lađe sam. (*Kapsu koji je do ograde*) Jesam li vas ja opomenuo. Jeste li vi bili tu?

Knjigovođa (*bojažljivo gleda Bosu*):

Aja...ja nisam bio tu...a ako sam baš bio ja nisam ništa čuo...

Bos (*kćeri*):

Sad ti!..Je li ova pijandura?

Klementina (*skoro da zaplače*):

Tata!..

Bos (*preteći*):

Hoćeš ti, kao kći. Dopustiti da... (*goropadno*) Odgovaraj!

654

Klementina (*bojažljivo*):

...Ja se ne sećam...

Simon:

To je...to je gadno! To je gadno do zla boga!..Ja sam kazao da je lađa trula... trula!

Bos:

Nagvaždanja jednog pijanog čoveka!..Uvlačiš mi tu i knjigovođu i kćer...a čuješ...

Kobus:

A jes bogme...jes bogme...sad se i ja sećam...

Bos:

Na đavola, - da nas nisi sad opet i ti opomenuo?

Kobus:

Nisam, nisam. To bih slagao. Ali vaša kći..vaša kći..ona sad kaže da nije čula da je lađa bila trula..a drugog večera kad je bila ona bura, ona je, kad je ostala nasamo sa mnom kod moje sestre Knirtje, ona je baš onda rekla da...da...

Klementina:

Zar sam ja onda...

Kobus (*ozlojeđen*):

Jeste, - kazali ste! Tog istog večera ja sam vama rekao ovo; „Gđice, gđice, vi sad hoćete da mi nešto zabašurite, - jer da je vaš otac znao da je „Nada” trula..

Jo (*plahovito i divlje*):

Vi, vi lažete! Počeli ste bili da plaćete..Bojali ste se da lađe ne propadnu..tu sam bila ja, - pa tu je bila Trus, - pa tu je bila - O vi, guje jedne!..

Bos (*udari pesnicom o pis. sto*):

Guje?...Mi guje, mi što vam žradiji jednoj, iz godine u godinu dajemo da žderete? Zar nemaš toliko uljudnosti da veruješ nama a ne ovoj pijanoj vucibatini koja se jedva drži na nogama?

Jo (*besno razjarena*):

...Vama da verujem?...Vama! Ona laže i ti lažeš!

Bos (*preteći*):

Napolje iz moga kantora!

Jo (*goropadno*):

Barenda ste preko policije odvukli na brod! Gert je bio isuviše ponosit da ga odvedu!..Huljo! Huljo! (*grčevito se smeje*) Ne, ne, nije to potrebno da nam pokazujete vrata! Mi već idemo!.. Kad bih duže ostala ovde, mogla bih vam još pljunuti u lice!.. (*pravi preteće gestove*)

Kobus (*zadržava je*):

Hajdemo... hajdemo...

Bos (*pauza*):

Radi tvoje tetke hoću da računam da si suviše uzrjana..inače bih..inače bih... „Nada” je bila dobra za more, bila je dobra za more! Ko da ja nemam štete,- pa makar da je lađa osigurana?... Pa čak da me je ta vucibatina i opomenuo - a to laže! Zar ja kao trgovac da poklanjam vere jednoj pijanduri koji nigde više ne može da dobije rada zato što ne ume ni da rukuje alatom?

Simon (*mucajući*):

Jaa. ja sam... kazao... i vama , i ovom ovde, i ovoj... da takav jedan mrtvački sanduk na vodi... to je sigurna stvar!

Jo (*u plač*):

O! O! I Gert i Barend i Mes i svi ostali! O Bože, kako si mogao dati da to bude!... (*jeca, spusti se na stolicu*) Pa dajte mi putni trošak da i sama mogu otići u Nevdet... pa onda neću više ni reći reći o tome..

Bos (*goropadno*):

Ne dam! Ni kršne pare! Devojka koja me tako goropadno izgrdi...

Jo (*smetena kroz plač*):

Pa ja i ne znam šta sam rekla... i... i... ja, naravno, i ne mislim da ste vi... da ste vi..ta onda vi bi bili gori od nečastivoga...

Bos:

Pomorska uprava veli da nije potrebno da se iko šalje u Nevdet.

Jo (*posrće vratima*):

...Nije potrebno... nije potrebno... šta će sad biti od mene...
(*Kobus i Simon odu za njom*)

XVI

Pređ. bez gornjih

Bos (*gore, dole. Kaps domili do svoje klupice*):

A ti, ako mi ikad nogom staneš u kantor.

Klementina (*uplašena gleda ga*):

Neću nikad više! (*duga pauza*) Oče, ja see i sama pitam (*zajeca*) da mi je ikad više mogu imati poštovanja prema tebi, ..da li ga ikad više mogu imati prema sebi samoj... (*ode*)

XVII

657

Bos, Knjigovođa

I suviše je luda! Ta je u stanju da mi tim svojim pansionskim ludorijama ubije moj dobar glas!..Ako sad još ko dođe, oterajte ga, jeste razumeli? Žradija jedna! Izmet!..Celo to leglo nije ni zašto!..Ah, ona prokleta pijandura! Onaj nesrećnik što udara na rakiju! (*spolja čuje se Jelovo ćemanje*) samo mi je još i to trebalo! (*na prozoru*) Marš odatle!

Ne dam ni pare! (*svirka umukne*) Prosto sam propao! (*Zavali se u stolicu, ščepa Klem. knjigu baci je, zatim izdere iz nje nekoliko listova. Sedi udubljen, misli, pa onda na telefon*) Halo! Sa Dirkensom..Dirkensom, veli..agentom osiguravajućeg društva! (*čeka, natmureno gleda preda se*) Halo! Jeste vi to Dirkenze?..„Nada“ svršila svoje!..Voda je izbacila jednu dasku s mojim znakom i leš jednog mornara. (*Prelazeći u svađu*) Šta kažete? No, pa sigurno!..Nema tu ni govora o tome! 62 dana! Verovatnost je tolika da... (*umiren*) Dobro..ja ću vas čekati u mome kantoru. Nego malo da pohitate, a? Pa da, s 14000 forinata..zbogom! (*odzvoni*)

XVIII

Pređ. Knirtje

(*pri poslednjim njegovim rečima uđe - mehanički*)

Knirtje:

Ja (*spusti se na klupu, udari u plakanje*)

Bos (*ne videći je kraj kase*):

Vi ste negde zbacili portfej s polisama?..Dodavola vi sve pomerate sa svoga mesta...

Knjigovođa:

Portfej je tamo gore više iza pregrade za menice.

658

Bos (*obrecne se na nj*):

Dosta već s tim vašim jezikom. (*opazi je*) Zar ti ne umeš kucati? (*nađe*)

Knirtje:

Htela sam..

Bos (*zlovoljno*):

Zadocnio sam za 5 minuta..Ona devojka što sedi kod tebe, napravila je ovde čitav skandal, još malo je trebalo pa da preko telefona zatražim žandara..

(nabusito) Uđi unutra..zatvori tu pregradu za sobom..

Knirtje (*s mukom*):

..Je li istina... je li istina da... Gospodin popa kaže... (*on klima glavom*) O, O!

(*Seda, ruke joj malaksnu i padnu*)

Bos:

Tebe...tebe mi je žao. Tebe sam oduvek znao kao pristojnu..i tvoga muža isto tako... Ali tvoja deca - teško mi je što ti to moram reći posle ovakvog udara - tvoja deca i ona..ona tvoja sestričina..oni nisu nikad ništa valjali. (*Glava joj klone na grudi*)

Tolike si mi godine dolazila u kuću, - sve dok mi tvoj sin Gert ne zapreti pesnicom dok mi se ne stade ismevati mojom sedom kosom, dok mi gotovo ne izbací na vrata! A onaj drugi tvoj sin..*(uplašeno)* Knirtje! Knirtje! (*ustade*) Kapse!..Vode! (*Vlaži joj telo i zglavkove*) O proketo bilo!..proketo bilo..

Knjigovođa:

Da li da zovnem milostivu gđu ili gđicu?

659

Bos:

Nemoj! Ostani tu! Ona evo već dolazi sebi!

Knirtje (*besvesno gleda pa dugo jeca*)

Knjigovođa:

..Knirtje..

Bos:

Mir - Pusti je neka se isplače..

Knirtje (*bolno, po kadšto prekine jecanje*):

On nije hteo da ide! On nije hteo da ide..a ja sam mu svojim rođenim rukama..svojim rođenim rukama odvojila ruke od dovratnika..*(tiho ječi)*

Bos (*muklo*):

Ti nemaš sebi ništa prebacivati..

Knirtje (*istim tonom*):

..Pre nego što će poći obesila sam mu minduše njegova oca..kako kakvoj...kao kakvoj životinji koja se prinosi na žrtvu

Bos:

Ah...

Knirtje (*jeca*):

A...stariji moj sin...njemu nisam kazala ni zbogom....„Ako li mi zadocniš”..to su

bile njegove reči...„neću te više ni pogledati”...„neću te više ni pogledati.”

Bos (*jako klonuo*):

Prstani...prestani za ime Božje!

Knirtje:

...Pre 12 godina..kad je ono „Klementina”...opet sam ovako ovde sedela.

(*pokrije lice drhćućim rukama, zajeca*)

Bos (*savlađujući se*):

E pa, budi sad jaka.

660

XIX

Pređ. Matilda

Matilda:

Klemense!..Ah, sirota draga Knirtje, kako me je tebe žao... Grozno je to...
strašno je to...dva sina...

Knirtje (*ukočeno gleda preda se*):

Muža i 4 sina..

Matilda (*tešeći je*):

Ali, umiri se, Knirtje..Mi smo sastavile jedan poziv..gđa g. Predsednika i ja..i
sutra će izaći po svim novinama..Evo Kapse...(Bos joj daje znak da ide) Nek
pričeka još za časak. Klemense..(*umiljato*) imam nekoliko kotleta..to će joj
dobro činiti....pa..pa..pa sad hajde opet da zaključimo mir..Ti valjda nemaš
ništa protiv toga da nam ona opet dolazi da čisti? Nećemo mi tebe zaboraviti,
nećemo!..Zbogom, Knirtje,..Priyatno! (*ode*)

XX

Pređ. bez Matilde

Bos:

Ne, nećemo mi tebe zaboraviti.

Knirtje:

Jedina nada koja mi još ostaje, to je dete moje sestričine.

Bos (*začuden*):

...Dete?

Knirtje:

Povrh svega eto mi i te nesreće još..ona je zatrudnela od moga sina..

(*melanholično se smeši*)..Aja nije to sad nikakava nesreća...

Bos:

--I ti meni to pričaš tek onako? Dakle pod tvojim rođenim krovom nemoral?

661

Pa zar ti ne znaš da se po statutima fondovskim nikakva pomoć ne sme izdati onima koji provode sablažnjiv život, ili se, po našem mišljenju ne vladaju lepo?

Knirtje (*muklo*):

Pa gospoda valjda znaju šta će uraditi sa mnom... gospoda...

Bos:

Teška će to stvar biti kod Odbora, Knirtje... kod Odbora ovog vašeg fonda... Tvoj sin koji je bio u zatvoru... koji je pevao buntovničke pesme... i ova tvoja sestričina koja me je... No, ja ću uraditi sve što mogu, - dajem ti reč zauzeću se za tebe... ali da ti što obećam, da ti što obećam, to ne mogu... Ima sad još 7 porodica koje čekaju na potporu... 16oro nove siročadi...(*Ustane, zatvori kasu*) Nemoj, sedi još malo..Moja ti je žena htela nešto dati da poneseš..*(ode)*

XXI

Knirtje, Knjigovođa

Matilda (*iza scene*):

Kapse! Kapse!

Knjigovođa (*ode, vrati se i donese jednu činijicu i jedan emajliran lonac*) (*blago*):

[662](#) Sudove ćeš vratiti zgodnom prilikom, a subotom ćeš opet dolaziti da čistiš. (*ukočena gleda preda se. On joj blago obviije malaksale ruke oko lonca i ode na svoju klupicu. Tišina. Ona bolom utučena, mukom ustaje, povodeći se izlazi iz kantora*)

Poziv za novine...

(*Smeši se iziđe napred, nasloni se na Bosov pisaći sto i čita*)...

„Plemeniti sugrađani"! I po drugi put se, s tvrdom verom, obražamo plemenitoj duši vašoj, radi nekoliko udovica i siročadi, kojima treba pomoći. Loger „Nada"..."

(Zavesa)

KRAJ

Чен I.

(Спомените сина Ха, сина Аси, гоу Кривен (у
 сину спетимеот забесан) и браќа. Аси спетимеот
 фотимеот, а си муги муге, баше и фотимеот.
 Муги браќа си муги, фотимеот спетимеот,
 баше си спетимеот, фотимеот си спетимеот. Муге
 Криво гато, си спетимеот.)

Коду: Криво спетимеот. Криво.

Криво спетимеот (Криво си спетимеот
 си спетимеот.)

Муге спетимеот! Коду!

Коду (Коду си спетимеот, спетимеот си
 си спетимеот.)

Те, те, те! Муги спетимеот. Муги!

Криво

Муги баше спетимеот. Муги баше... Муги си спетимеот.
 Муги си спетимеот. Муги спетимеот! Муги си спетимеот
 Криво!

Коду

Муге - Коду спетимеот. Муги спетимеот, си да
 си да спетимеот...

Криво (Криво спетимеот.)

Муги си спетимеот. Муги спетимеот. Муги спетимеот.
 Муги спетимеот. Муги спетимеот?

Коду

Муги си спетимеот. Муги спетимеот.

Криво

Муги си спетимеот. Муги спетимеот.

Муги си спетимеот. Муги спетимеот.

Муги спетимеот. Муги спетимеот.

Криво

Муги спетимеот. Муги спетимеот.

Криво

Муги спетимеот. Муги спетимеот.

^{Како}
 Ја јо, а вади, да прешли дугоу...
^{Како}
 Лицама бора? Аха, да видиш. Упор сати, бот
 бела брзко. А како са јуна? А да предприм.
 Препро брзконом... само нелишому. Брзко
 од јуна поглед... и... два мена изгубио на
 мору. Не тасе би то! Не знасе. Мала је
 рђа једна! Да ми је да јенути и јунама.

^{Како}
 Еј, еј! Киси ти овде у срциш.

^{Како}
 Ох, кисиш. Ама овде ми се горе вошло. Прими
 кесе кисиш само изајати и во, што сати-
 да просиде - стужоу пред стужавање. На
 камије сати, да ли диксе би забавије стуж-
 тути пред стужавање? Нао је забавије трава
 кисиш. Као која јуна у ју, овда су та се и
 ошарасили. Више диксе воше да су ме ајуле
 протерале, у таси, јуна као сати брзко.

^{Како}
 Хе, хе, хе! Не би овде ајуле. Свине си волаш,
 ајуле;

^{Како}
 Не! протеру устани.

^{Како}
 Хе, хе!

^{Како}
 Не би нас ајуле. Моје кесиш протеру. Тих,
 сати су волаш на моје ош протеру по
 средсреде, рв сати во ош кисиш. А ју је
 сати оно кисиш.

^{Како}
 Зар је сати волаш протеру ајуле.

^{Како}
 Јуна зар? Не, хе. Као је диксе протеру.
 Да као су та овда протеру. Као сва волаш.

^{Риско} / ^{саване} / ^{саване} / ^{саване} /
 Не, ала је во саване. На ове ју бонена
 гајо дугеи уј каг се сабо маторој гоу.

^{Како} / ^{Како} / ^{Како} /
 Не! бонена ду га и ога дуге - Ми непано...

Ај ми се грао? ^{Риско} / ^{Како} /

Јоу Рабо! ^{Риско} /

Не, Кабо го се робек се гоје каг овеи. ује у
 саванеиу - тете! / ^{Како} / ^{Како} / ^{Како} /
^{Како} / ^{Како} / ^{Како} /

^{Како} / ^{Како} / ^{Како} /
 Ех, годеи дагае. / ^{Како} / ^{Како} / ^{Како} /
 ује, јоу ује!! ^{Како} / ^{Како} / ^{Како} /

Сав савице ујатано. / ^{Како} / ^{Како} / ^{Како} /
 се оде / ^{Како} / ^{Како} / ^{Како} /

^{Како} / ^{Како} / ^{Како} /
 Не! Нема оубор каг Рубо!

II
Прој Лео, бареој

^{Лео} / ^{Лео} / ^{Лео} /
 Моуи лео!

^{Лео} / ^{Лео} / ^{Лео} /
 Нема оубора каг Рубо!

^{Лео} / ^{Лео} / ^{Лео} /
 Ја сабо редеи долаиу оваро.

^{Лео} / ^{Лео} / ^{Лео} /
 Омиуиу са оде.

^{Лео} / ^{Лео} / ^{Лео} /
 Не! / ^{Лео} / ^{Лео} / ^{Лео} /

^{Лео} / ^{Лео} / ^{Лео} /
 Хвала лео / ^{Лео} / ^{Лео} /

Уза Рамеи, оде.

2) Неје, - бун

Ја савице

раг. Ја

Мна са

мотор. Ј

Мнеи са

Не! Еј

Мопага

Ја гајо

Ај савице

Е сајмај

Ја са

оде

Неје, са

Мнеи са

Нема са

Како теи

Сајмај

Мопага

Сајмај

Ја са

Мнеи са

Уза Рамеи,

оде.

2) ^{Крсто} Није, - бине било то оу срагу.
^{Крсто} Ја сам дагнла то оу срагу их, какав је мач.
 раг. Јар је овај војско сло?
^{Крсто} Мача само тога ома, - а с тога се ома не биги
 мача. Ума седе!
^{Крсто} Ниша се биги.
^{Крсто} Пса! Ђу! Барете, он је му мача војско.
^{Крсто} Мора да је му војско.

^{Барета} Па даје му у мачу. ^{с лева, он сећа на му војско гдѣ}
^{немаје војско} (своју војско) ово! (оде у војско)

^{Крсто} То какав му је мача, то се биги. (оде у војско)
^{Крсто} Е дагнла сад овога мача.

^{Крсто} Је ли он, велики, мачује, је ли се он на маче
 одржао?

^{Барета} (кажњиво) Јеко!
 Није, биги! Мисли мао да се биги биги.

^{Крсто} Мислио сам...
 Мисли он мача да мисли. Мисли он, биги,
 како те мача не да гдѣ на маче, тада се биги
 баретава мача на оу војско маче.

^{Барета} Војско он своју биги.
^{Крсто} Сигурно сам, мача маче мача маче, а маче
 му је мача маче мача маче. Ја се се биги, маче,
 маче не мача маче маче у мача маче мача маче
 на маче маче, маче, маче.

^{Батко}
 Како сад, усудио је репуту!
^{Кривош}
 Гупа у 10, Ходује...
^{Батко}
 Не може, фуге, морано га репутатио камасе.
^{Батко}
 Јесе, морано га репутатио камасе.
^{Кривош}
 Ово репутатио ово! Уста је во?
^{Батко}
 На роров га репутатио во аблупи.
^{Кривош}
 Ова гупа воце рогое?
^{Батко}
 Ох, ова ту дупа ^{Батко} / уми гупатио на ^{Батко} / рупе /
 Овом, фуге, овом сатасе, хе, хе хе! / ^{Батко} /

Батко. Кривош

^{Кривош / окупатије репутатио /}
 Ту се репутатио гупа, а?
^{Батко / репутатио, саватио /}
 Јесе, фуге. ^{Кривош}
 Јеси ти дво га обари, га шорог репутатио?
 (га репутатио репутатио) Јеси мого саватио?
^{Батко}
 Кривош. Нотас је дупа овека... се аога... а аога...
 / ^{Батко} /
 На зар се ти, репутатио, репутатио репутатио
 га море? / ^{Батко} / репутатио, саватио, саватио, На саватио
 га море, репутатио... ^{Батко} / репутатио /
 Јесе, саватио га репутатио...
^{Кривош}
 Не вава репутатио га репутатио...
^{Батко}
 Јеси, га вава репутатио га...
^{Кривош}
 На?

и не може бити дити... а он Јосиф... а он Хосеф...
 он су... да во бела стара... а... а... Твој оје,
 тај је риз једнако у једној.

Кривој.
 Ђе, он вам је тако лепој гласној.

Бисер / Јосиф /
 Гласној... гласној...

Кривој,
 Како ће дити ујесно?

Бисер
 Не знам...

Кривој
 То не знам?

Бисер
 На годно је б мисли давоља... б мисли...
 али, неопашан је поштор не јавља, - а
 како је крајас, во не знамо.

IV.

/// Преп. Хосеф ///

Кривој / Хосеф /
 Добар гао, бисер.

Кривој.
 Добар га - ао.

Кривој.
 Како во га ове ујесно оје брзој! На ове.
 гаје како оје реона! Кривој ни ојајни!
 Не! Јај ојајне! Ђо! Ђо!

Бисер
 На матор он оје. Овита ће оје и како.

Кривој / Јосиф /
 Ђу матор вам матори дес ојесној, бисер!
 На ојесној матор не матор! На матор га је оје
 ојајнијмо с бисером?

Бисер / Јосиф /
 На јаво ојајне и ојајнијмо / оје - ојајне
 Кривој

На јаво
 ојајне
 ојајне

Бисер

Ђе, и је

матори

на ојајне

матори

ојајне?

Бисер

ојајне

Бисер

матори

Јосиф

оје ојајне

јај на!

На оје

ојајне

матори

на бисер

///

5) ^{Kupci} Pa baw seka se u odabavimmo. Kad se u sabva
streda og gopaceta uopam paxim... koga
koga nije on samoo!... Zup bel ugero?

^{Kucnot}

Pagostana sam ugero je uo duno na dno?

^{Kupci}

Lea, u ja sam duna ugero, amu duno duno
lorano ju gupet rekam, a siva sam rekam
na oam paxim... Kad di oam uam
paxim... Lea, kupa paxim amu ugero
duna?

^{Kucnot}

Cupa. baw duna ugero da uam... u duna
otako kupa je uam... uam, uam, uam
paxim

^{Kupci}

duna?... Lea, uam je. paxim

^{Kucnot}

Ugero obge kao da u uam uam?

^{Kupci / uam}

Lea di uo uam! Lea uam! Lea uam
uam uam, uam uam! (u uam) Lea uam.
paxim! Lea! Lea!

^{Kucnot}

Pa uam uam uam uam uam uam!

^{Kupci}

Ugero je uam uam! Lea!

^{Kucnot}

hahaha! hahaha! Lea, uam, uam uam uam
uam uam uam.

^{Kupci}

Lea

^{Kucnot}

^{Kupci}

^{Kucnot}

Но нет ^{дальше} морей, в сн. ! / там же он есть /

To (bure in case)

Au au au au!

Защита

В то, когда вышло из него. Воду вонючую.

Y

Има, још од зоро, од 4 сакаса Мана тиска,
костра, све пропнуло и пролијало.

тестра, се пропукнало и пропукнуло.

Капуца

Говек апромаха, - пера и соалати... Гива за
випом... мора да прозвучи... шта да му
радиш?.. И тако ти Говек додека тичу...
бучу тичу... а, а, а, а, а!

...иногда, - неги и соглядати. Лишь бы
внимом... пора да прогнать... что да ну
радишь?.. И ваво и вовек до века тмму
бужу тмму... а, а, а, а, а!

радиш?.. И farko m. zovok fodeki may...
fuyu may... a, a, a, a!

July May. a, a, a, a

9

Њима су око ^{то} јагњујем. Лепамај се вео
једном... Обвину ми ја баш бос? Тера се маре
сваког рача братом, са...

свагогаса враном, са...

свагогаса враном, са...

Königsberg

Теряю... а куда тогда!

7

Кога ога? Ога... ога... ога муста! За джамо
 беари! Ед и вуена сети горсон инежвора крени.
 муста бине. Ето кале ирпани во јаме горе
 да оборми. Убавица сам једор мустар
 беа. А?!
 Кисел

вечам! Ед и вучна оете довршат си едниот крак.
мира више. До крај...

да отворим. Уважљива саопштења

да оброти
всѣхъ. А?!

всего. А?!

Received

720000.

2

или фило! Вишња је реч, хосановићу и
от да протува о ово мало ваине сиротине
хосановићу!

... да ги протува од овој напосе ваќе сиромаш
 'Хотеш! Тамна роса! Тамна ја ...

ван а Крвца умио: и Крвцу... Једно, а

Bar! 70 roventia! Ricard
 Non se va! - Ex... over on

Альфонс! — крикнул Рассвет.

Men je zo! - Ex... opax ja...

Камресе. То, Камресе, То

Хоро
 Хотеш ли ^{То} он обде даи сачини да се
 сачетни? Чам ли да уфни готара?

Камресе / уфни /
 На разуме се, розогине. Чам ли, розо, розогине.

Пробае су ми ^{То} горе, гего.

Камресе / уфни /
 Ми се не мари, розогине, Свј секар он мари
 те штеди. Да је розогине.

О даво ботме те ^{То} берни, сету... Еаре, Камресе,
 оцафесмо да јегу розогину, гуго мига. Скар
 да, рото. То

Скар да, розогине. Рогине... / *сигурно се, розогине*
ли фуге /

Хотеш ли ^{То} иправу у онм рукавизаниа?

То / чам ли, розогине /
 Аа, ону морарску! Ох-х!

Аа да да! Ми ^{То} урвоори деторизациа! / *Камресе,*
 А! Ле да бизниа.

Камресе / уфни /
 Не дам. На он се у розогине те разумеи.

То
 Пато! Хвана розо. Розогин розо тер, ра је
 ода дау вери туги да урво, ама, паравоа
 скар, он да се бадагали свј роз! Манди
 думи тако геотикаси.

Камресе / чам ли, розогине /
 Не дам. Хид фуге розо.

11) На чам
 да, розо
 Розогине
 То он

Скар да
 барогине

Ааа!
 Розогине
 На розо

О брага,

Хид, розо
 Ботме да
 мугам се

Розогине
 О лате,

Миди розо
 Бам јесо

Манди
 дау розо
 он розо

11) На само рачкан.^{Бес}
 Ах, ага, аи беној да вошвеш сарту кау.^{Кривој}
 Кошто не мизмн.
 До ми ове^{Бес} во тоу, ха, ха, ха!

~~Прет. Барсу / с лаву~~
 Барсу / барсу /
 Барсу гав, рокогит.
 Барсу^{Бес}гити, дошо си доо поруко.
 Јааа!^{Барсу (војс. рече)}
 Потреба си мари, мовити!^{Бес}
 Па добро, рокогит.^{Барсу}
 О врага, - овај, мро, вет порасоо.^{Бес}
 Љево, рокогит.^{Барсу}
 Вошме. Љав говек... Кошто вет наа оока?^{Бес}
 Лунаи дес кола?
 Лево месеца.^{Барсу (вошмисо)}
 О лавс, - више од поноу гави.^{Кривој}
 Нук истоа.^{Барсу}
 Ваш јесе! За царувано оверидар, жеридар.^Л
 Маломе се, дехо.^{Бес} Кривој у свату. Авоо је
 гаво кравак... О ти, барсу^{Бес}гити, ишаи ми
 он воше ни 4? Шоа биши?

самет... (смишљиво) и ако ја још паго тко,
дане какав пар хроне омију, и. рђиве јог.
на Шта ја во вагда своме ретку? Мили
отаскост... Деше мрж... ха, ха, ха!

Али он... ^{Корнел}

А заш пријатељ?

Ка је одбори усаи? ^{Корнел}

Ја бих више болоо... ^{Бакер}

Више би болоо, више би болоо! ^{Корнел (јесте)}

Их, каква је треба! ^{Јо}

Децо! Немојте у сватку!... При теби во морице,
кела цуливе, ковајдоче злати. Нада је
прошле ригне, у лову би харморе, од 4 уја
нистерала МООО дохотки. Особне је ригнуко.
Акогто је касеаи. Морвари су сви ру,
сеи једнога: милаи ову шогрени ригеа-
ске је ру - та се сад касеаи сеио веде да
јоне на свартуер морара... При теоврми
ујела, морице. ^{Бакер / криво осмехуи,}

Аја, аја, неогносе.

Ах, е овако самовоноот кривога!... Шта ја га
и коју даином оверати на брод... ^{Корнел}

Ласали ја робек. ^{Јо}

О, ала би во биали во он је. Би си лега
ујуниа, хахаха, бакти вам морварити.

се предају... А тамо он седе, рожар? Ђега
се морске донесом? Па ждао је си већ ишао
као мачи и као морарски помоћник.

Њега, нисао је, ^{Христе} постојеће!..

Шине ваи да ^{Јо} неоси и пројари! Ух, какав
је љубак! ^{Бос}

Баш веташ тамом, молиш. Ја сам рш са
шорин, једом тлово... да ово јесу, и ја сам
ода више волео да седим крај шориниор
пога да окрену него ни да седим у рти
шине јошве, паге као под лодом... а вагда
сам и више волео да загризем вах кака
с масом него ни да рудина одвага
главе од јерува... А овој оваж...

^{Бороз /мучко/}
Мој се оваж угадио... и мој драг Јосиф... и
мој драг Леодрик, ђа, неку ја...

^{Бос /успавати пријављени/}
Њега кад се вако мисли, одага је доње и те
краиш, Христе. Могу да ти разумом, али
није ти мој оваж упроту постоји... Па ако хоће
говек вако да мисли, одага је ридоноу ода
шло, - митело; ода мораи да сејено с
урицама у лов на прете и кесере и јеруве...
^{Христе /опаш/}

По је да говек... ^{Бос}

Полако, полако! Оилом се рш те ухвати кармита
ко се преворпила у мачка...

Баш ва
и сад се
оде ма
Ах, тује

девојачко
свога нис
мисли, ја
јерува)

Јува те
Насио.

Менуј д
мроче...

Неку, не
мисли
мисли

Њега, не

Новио.
И сад о
мисли

Мисли
свога ода

Па?

Ја хоћ
Ја
Ја бу
гнучо

5) Jo. / caryphus 41
Eam due bona ga & ligna

& cog oia oia in te beppu, Kappu! Un uo
 oia mano, a! Kappu

Ali, - tuje me. q' mase, rosig me! Ovu drva
 dešnjaku priča su kao da sam ja zaboravila
 skruću puca... i dešeta kupa... i... i... ali,
 vican ja zaboravila... oo. /Ispruži se
 /jeziku/

(February) №
 Лига моя! Эй! Часка востане! Встань ягав!
 Нарано! Мробо!

Мену да шарени, Композе... Сузана и сесте
мрве...

Копије
Nehy, neprosto... da ja do Zlati, neprosto. Obr-
maka što je čita iz njega kako je Kr.
međina nasla na drugu...

1909
Lige, n je dusa Khemomnon oarigat ame.

November 88. ^{Konsep} Ottagi kany dua agam agama.
Ucag jiga sakab dambay robe w dambay
sua nero ja? bany

Kicangja no Rasio. In yonure kicang na, o zombao
 clomaga... kicangja kiaty... ten... am...

Па?

Також га буген ^{варен} мисрег грозо. Неху на море...

На будущее время? На земле ли он живет
вечно? Не знает он себя. Не знает.

Коллеги мои ^{вперед} в Архив!

Купе сео сам ја ^{Карифе} крива. Прву ме крива по-
матати: прве криве по прву формула; друге
и треће формула гласе "се", а четврте једна по
формула... осталие сам једна крива мотати
ваго музикарски ентре?

А мостъ въ раздѣлѣ ^{бѣ} каждаго изъ двѣхъ.

[illegible]

8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043

На каки сѣ отворѣа. Милостивѣи крѣпко гдѣ.
и крѣво мѣстѣхъ гдѣхъ мѣстѣхъ гдѣхъ гдѣхъ
сѣхъ рѣхъ.

Можеш ти...! Све ту да радим: оскла да ковам,
риту да солмам, коку да дудам, зидар или
дрвоткара, или сагра са паролитоме...

Уми предсудити описице 'Уми наддари!
Ха, ха, ха! Како је ово рђа од говека.

Brother!

Пти гласови! ^{бару} Јази ми је уша саопштио
 ми је саопштио се изпроста доде га од бела
 Време како је ствари.

Знајар га буде! Ова је ^{хороје} драг руд! Гвоздена га

бугде!..

Na gaderan
Pagmuro g

По се врху

губу ? Лу

издавати
Адреса

Знамен
Собор

Love, y

Nky, r

Deo in

Марш

8, e!

Kag. Sur.

Насупа

He, name
mea, p

de yma,

2000

буге! Ама са карти нгара и сафс всрота
волико прса? Оваки асао има во могод...

Есе

Ка даборно, баредо, - са он велики самаи.
Вогмилко судиш, млади. Помисли са рударо,
са мамонисе, са лотаре, са... са... Ма Коли.
Ко се прса ја усудам во отили сесовизам
са лафи? Ка колко прса забислати са сабвон
туду? Муде су во, фудаску. Не сме а робек
огривати ваквни саварма.

Ка-рфе

А тамасе и оставна да бидало. Есе ќе сам
зави рабва-ће дивн тина. Овс јесон. Промар
сав р фотрулис, рокогиле.

Есе

Есе, у згони вуду.! На, моменти!

Еаред

Неку, рокогиле.

Ка-рфе / саво

Одга сауд тина се ис кубе, адро јидна!

Еаред / муде

Добро, мајро.

Ка-рфе

Марси! Ла ту седе. / муде

Есе

Е, е! / Миниса, Еаред а дудасиле - прса дудасиле!

IX

Ка-рфе Е. Есе

Каг диз ја нама ваквора сина...

Есе

Насару се он варис ја савкис мудаску

Есе / муде

Ее, нама ја сина.! Каг диз ја нама ваквора
сина, ја диз сина ууде и корек! Ких! Амаи.
онв робек! / саво саво! Морнар за дудас и
и ука, во муде мои, а диз а сина, - и те
муде са се... Каг диз сина диз вакв,

Рашмонли. ^{Бес}
 Купе, газурли. Неће га више прилима кад се
 браћи у слободу. Како му је лепо сарајено и проглед
 одено. Свако је био у Шогуну. Овде је во... На
 кога сад, идуће недеље, или кроз 14 дана, или
 сутра — је тама он сама код браћи газрат.
 Ово је, и све памети се браћи, — и ако одј, во му
 мора робек припасти, онда се оди сришесоме
 ругу. Какав ће зно сврху да одј себи кажемо.

Купе.

Купе. ^{Бес}
 Још вас дега чини ју левом краде.

За он више каже, Купе, доде да је асо и
 и утима, и ма да се доста негодвовање бузи.
 Јакоба... Не долази из марте, во он је — во
 јаво, зела ивица, — во он је зурево ф унгу.
 Јавокав рету. Зар немоли право?

Купе. ^{Бес}
 Нема суносе, негодво. Јаи иј сис.

На фодоме. Овак. Овак! Јакоба, овега прилика
 Јакоба морао је најау да подари во суво бор
 си тас, од он једни ове јас зодовокас.
 све је мислио како ја правим пераће сав.
 јамује сришесоме. Јас јас. Јау робек. Од саво
 да јуно фату во другом исеу. Код нас немо
 праве.

Купе. ^{Бес}
 Јаи онда да не шивеи кажемо, или право у
 пошредни биро?

Јаи да му каже...

Још, негодво. Купе.

Не годје ју за времена, одо ости ије са
 Нагу. Како је фила са орава? Прифти...

Ja Tepu ^{II}
Ja / ca muzen /
 Tosege! / neqen sepa / Tepre! / Prupim ny, muzen m,
~ yqur y qrebnw jeyan /
 Tepa / lypau /
 Prucan! Kpokno vo qrebnw. sa prucan!
Ja / prupim /
 Ja ce vante prupim, ja ce vante prupim, qam
 Tepre.
 Ka!.. Ka!.. Tepu / lypau /
Ja /
 Ne vane mwa ga prupim. / prupim ju ju /
Tepu / prupim ju ju /
 Nye vno!.. Ne moy ga qrebnw vantu calamy..
Ja / prucan /
 Vantu calamy! Tepu / lypau /
 Ki v parabo se prupim... Mwa mwa cam...
 cam camy y tepri / prupim cam, v mwa
vatu y mwa / Coqen mwa ny vantu, obge k prup
ga vobek prupim
Ja
 Vobe moy, Tepre.
Tepu
 Tajge!.. Mwa cog k done!
Ja
 Sap cy m prupim!
Tepu
 Nye mwa dila vobek mwa prupim. Povalu ce
 qrebnw ga k yvne. Povalu cam qrebnw, a?
Ja / prupim ce yvne /
 Mwa? Mwa. Vantu v ga m prupim sa vantu?
 Nye ce mwa m prupim ga. / Prupim mwa prupim
prupim prupim / Tepu
 Povalu!.. Ka sap m prupim mwa prupim ga mwa
 prupim? / Prupim ce vobek prupim ce vobek prupim / Prupim cam, m

Mwa. Tepu
 Lavem. /
 jeyan...
 rober v m
 v mwa.

 Ovo prupim
 Prupim
 Ja Tepu
 Mwa
 prupim

Prupim
 Ja m y

Ja m
 / prupim /

Ju, Tepu
 cam

Mwa
 ovo k

cam
 mwa.

a ja
 mwa

Prupim

Mwa

mwa

prupim

Nema u se dec. ^{L. 1} Kad bi voleli da vuzmu moca,
 a on pruzivaj saj ovak za odetu.

За поделу... за поделу... ^{Трѣ} За ти 6 маха ти
тиста друго јела до урнезд, горбунак, пасук!
Молитв сави ослабено до прстои се могу тргнути
Немој ми му свајати во тврати! Хаха! У... и...
парто сира! Умани воле да се волитв наодерат
да не свад прети свизан во клуду! Хаха, ха!
За ми рѣ рдас урду?

барыс / cpe /

Neuf.

В то, ^{Тепе} когда там ты был ждал твоего. Имя твое

Ах, боже мой, Копилка сродняет твою сию малю
разведешь! Ах, сгорели твою малю, у Кухарки.

Добр. Вечер. ^{Кры} Или это еще одна ссора ула?

Служба с.м. $\frac{L}{R}$

Ho m je pravio ^{stara} pismo dok sam ja pismo u
zakopu?

Yipka Kōye!

Понес ми бив красав дружино. / ура ура ура /
 Пока огров ти си чинио овај крв у чину.
 Тма, ово аје гудав. / ура / ово је ааа! Раура
 раудара, и раура раудара!

На ога прво јегу...
тип (unabridged copy)

Свабам ни ју једнако код свата!

И код свата. У намао грама.

Теро (мужика)

И ја сват мрам у сву сватану са сватом?

То

Дубо текм он само да сватам, мојо!

XIV

Теро (мужика)

Теро (мужика)

А што је сватану свата!

Теро (мужика)

Теро! (своје сватану)

Теро (мужика)

Ама свата је сватану! Теро је ово сватану
свотаном? То свотану!

Теро (мужика)

Робар гна, сватану!

Теро (мужика)

Теро свотану!

Теро

Теро... јам...

Теро

О, о, свотану да свотану сватану.

Теро

Ха, ха, ха! Ех, свотану он свотану! (своје сватану)

Теро

Немој, свотану. ју свотану...

Теро

Теро свотану? свотану ју свотану!

Теро (мужика)

Теро свотану свотану свотану свотану.

Теро (мужика)

Ха, ха, свотану.

Теро

Зар свотану да свотану свотану? Свотану свотану
свотану свотану свотану свотану.

Како да једном ^{Копче / раним} савесно самеш!
 И сјајна била ^{Тече / раним} му овега ниског руде.
 На иста се ^{Копче} со урнав' док руди?

А јесет... је сам саз сви неспуштај... са, дже саз сега
 с муром ^{Тече}
 Роса сави ја сега, ка, ха, ха! Пуси он несе само
 да јури... ага ту се ^у муром неспушта он / сам
 угу! Кух! ^Л

На сјај рениј ^у ренион, ~~хитро~~!

Дави хоту! ^{Тече} На туј веде дуно, а би он дошло
 до вора... ^{Л / мур}

Ех, не он вега! ^{Тече}
 Роса, добро-ја сам, веде ономског да се он вега
 упуштам ^Л

Кора! Шта он со саз бузгачи?

Оста ^{Тече} бузгачи... Иако рени кад си урало с виле
 у основици кад ~~убежави~~ ^{убежави}

Мрала! ^{Тече} Ја! ^Л

Ово бери ^{Тече} је нево берио а прекоји он мур?
^Л

Сотни патрохуи неседавом. Ра мур дур
 једну рог да сз вора гатумен! Зар си он несе...
 Ка би си сам рого...

Морем ли он да ^{Тече} ренион, кад он дурав
 престојавном. На броду се расприсао... Збо сам
 та иде спира ^у ~~наседају~~ ^{наседају} ~~како је~~ ^{како је}...

Ула?

То /напомена/

Како је от... та миса. Токмисе је о себи као да су
ми... а какава миса... гекрипура...

То

Ја! То је гас...

Тер

Како је мене сепате дошао из сродни роб а је м
та једном обзрели миса... миса... миса... миса...
на. Не могуће мене миса. био сам у себи.
на... б гасам сам миса у миса. /напомена/
Завор је био у то гасам. У гас 14 гасам, гасам,
ра, б миса келме и - гасам да је прва
10 гасам миса миса у гасам краљевској
миса. Врста, во је ово, миса је гасам,
та гасам. Као да би гасам гас, да му
оде гасам гасам, само да миса у гасам, да
та миса миса гасам, да та миса гасам као
миса гасам гасам да му миса гасам као
робу.

Корте

Тер, Тер... та миса гасам, гасам гасам.

Како је миса... Тер

Миса! Да је за нас миса миса миса.

Корте

Гасам от био!.. То

Варга миса миса право?

Корте

Да миса, миса, гасам гасам своје миса гасам.

Тер

Да, та миса! Гасам да миса да миса миса,
миса! Да, та, та! Миса гасам миса миса,
гасам! Миса гасам миса миса миса миса,
та миса миса! Миса сам био у гасам, миса

...и реке новине које нису само творац.
и реке брочуре које нису само творац... Но
ми је свињало јонифору... Коате биле само
рашчешани.

Како?

Новине које нису само творац? Како сада што
си не творац?

Теро

Што сам их творац? О, себнаа друштво!...
А, кад ти видиш у овде претворац, лиже,
ја овда не умишља нисам, зашто? Зашто
десе. Зашто је ти умишља? Мдага пр во што
ће се и са мном десити, лопат. Претворац
себи дво прета? Само мале ради! Некога!
Ја вама во и не могу приликом да до-в. боче
и не разумеш. во и за мене, и за мене је дна
униформа нисам неа. али сад, сад кад нисам
мало моста у кут, свакога дна саветова да
и добро приува. Једно дете, лудоглаво, једно
дете, који се обавезује да и крива убија...

Како?

Убија? Сигурно, али не говори, како сарањ
савари... Нисам ни мало утврђао.

Теро

Утврђао? Нисам... Јако много... пре сам упу.
ка... Врло сам се за тебе... Једног сиромашно
ударно сам у првату да ми је врло претвора
уочи. Јако сам добрица, могом са тебе.
Још је новина, вади су, могом са тебе.
рима. Ју не овамо. (Још је могом са тебе)
Још је могом са тебе. (Још је могом са тебе)
Још је могом са тебе. (Још је могом са тебе)
Још је могом са тебе. (Још је могом са тебе)
Још је могом са тебе. (Још је могом са тебе)

Још је могом са тебе. (Још је могом са тебе)

1) Јакоуће ми! Јај рив један цуковај! Пало му!
... Из завоља овог пред вртн сун. Ну се вагда
све што рече! Ни обмане! Неко ове рече. Ово.
вагај, али око ти руба да попишеш. Значи
својесе, — око ти да иде ово савати што је
бог гупу у сво да савати, да поправља, да...

Сино сино Копице

Репер

[illegible]

дрота, ірсо; і агда... агда га ідрет соав...
 ведокуваа да падуна, тліе соатак... Паа.
 уас птраавлау івета... аав га птраавлау
 код у ірсоа ^{ідтааааа} ~~ідтааааа~~ каааа іаааа
 коа іааау іааау іаааа... іааааааа...
 і коа іааа іаааа коа іааа іааааа
 Коа...

Kapote / Sepante /

Но и все исправляй.
Исправляй! Запрети ^{Реш} воров, само исправляй. Честно,
самому у кельи. Ни вора, ни вое, ни вавура.

Високо пре згао протрну с речима... а...
~~тако савад од свих и свих~~. На толи протн.
 ве толи, кад се мисли да засни... толи, кад
 свател, се свател јури. пре доле. вага, по
 4 крака. толи, кад се засиштру речима
 моном Богу само да се ди... да се ди, волуко...
 а све проклинаш, све, све све. (дог. снагу и јури)

То ^{толи снагу, снагу и снагу. Копаје}
^{тако. Вагад снагу, снагу}
 Терне! **Барон**
 Пре

Ех! нећемо да... (утихну, вага) Вага! (утихну) На,
 мајро (утихну, вага) Мисли и само свје
 јавије (утихну, вага) То, како свјега свје
 ва кроу, ва, ва, ва! Про теи ми вероваши, свател
 какиво не видети, могао ди толи, се сна
 два дава море, море, море, он сам ја свје
 свати, је? зашто ово Протн јури и вука?
 Протн!

Копаје
 Пса! Некој је свати! Мислиас је сна' ушла
 у сватиштво свател зук... (утихну, вага)
 неки свати, свати, свати. Своти свати...
 своти свати. — Пре

Зар је свати? (он свати свати). Протн свати...
 (утихну, свати свати свати)

(завеса)

Cur II.

(Usta napreje!)

I

// Iskreno Maruše //

Jo (in celom!)

oro!

Maruše

Zdaj ga as! Tudi ce ony hramu...

Čunco

Aja, naj ce ju hramu...

Jo

Zar bel sekus?

Čunco

Ka ga, o jeta

Maruše

Če me moj, če, so očena in varno

Čunco

Ka ga do me, - tudy ce ja natu og hramu... uopam

Maruše

Kmuda in se uopam... uopog!

Čunco

Tocnega bota, se zar cam ja jete? Maruše... uopam

(zavah se nalo)

I

Jo, Maruše, Maruše

Maruše

Ka usti my sag... Maruše! Kato vste ju og bere

bope

Jo

Zar je orez vste orak?

Maruše

Ka in ra camo vste hramu: vsta cela in kuni. Tok
je najra duka ju vsta, vste vste cam. Maruše
In ora keta, kagreg di cam vstppam, se jataj.
Maruše in ja v jgrom ga vstppam!

Jo (in y cam)

Ka se vstppam vste kao ga... Maruše! In v... Maruše!

Maruše

Ja Meca nikad nican bigono ga nje, a u ova pre
 petro bog. Nemo, sargaj, - u moju je kenu metovan
 sargajar na usta, u moju je kenu gromen na lary.
 /kro grom nje/ Karabao, on njeo bog Zvezda vobeset
 parva njeogzra! Konute je Konut, grom njeo.

Bi. Koro njea u u njeo, a! - Na cegu. Na ge
 sag njeog. Keno! Kog te u duon vobeset!

Me zabici oz njea. Njeo, u u duon vobeset
 ga u duon vobeset. /Keno, njeo/ Kp. ovoj... Kp.
 ovoj... Bi, sa u u njeo... vobeset Meca njea
 sargaj ga gromen sag cega gromen... na 14 grom
 gromen njeo... sargaj vobeset u u vobeset gromen na
 vobeset... vobeset, ova vobeset. Kic te vobeset ova gromen
 gromen njeo.

U /njeo, u vobeset/
 Mu keno u vobeset u gromen

Ova u ova njeo. Keno? Keno? Keno? Na
 ja u u ova u vobeset. Keno njeo, njeo!

Kp. (grom) #
 Ova u ova ova. Keno. Keno grom, njeo.

Kp. (grom) #
 Ova u ova njeo.

Kp. /vobeset vobeset, u vobeset/
 Ova u ova njeo. Keno. Keno. Keno. Keno. Keno.
 /vobeset vobeset/ Na vobeset gromen. Keno u ova... Keno
 u vobeset... Keno, vobeset gromen... Keno, vobeset gromen
 gromen, vobeset. Na vobeset njeo u ova
 gromen njeo... u ova vobeset gromen... u ova
 gromen vobeset gromen. Keno u ova u ova u ova
 Keno gromen gromen Keno u ova u ova u ova... vobeset.

Keno... u ova u ova Keno...

7) Ага-Ламааран ^{топ} га-роо каре сеор оу обот монументи
або о кароочероу урчамоу га-роу ги-ра диггери.
Унчо со ггаро. Ламаат

Заре их купили

Купца! Да и да купца! Не можеш да се маан
Купца на нана. Меј не се купца како Купца,
Купца на. Купца!

На то да има лауре. да каже, и да се
Влада биде под биде има - мого брзо.

Uro ga ne govori ovoj zem. Za duh peva ga Tere
kao stariji... Karike

Кандидат на высшее русское или немецкое. Купе во время.

Мука је вагда ^{Вагиде} ^{дана} ^{око} ^{сроби} ^{та} ^{да} ^с ^в ^о ^т ^и ^м ^и ^к ^а ^а

да јесте. Јесте. Али ^{својим} братим својим сарадњу, дакле
и воле прихватио... А варош, кад се увек добро развила,
та, — барем ту је јак и онак... та да, ту је тако
моћно јак... у војску ту приливан... та онда, сиром
отева и Ђинфова јак та се кошула...

Взавъ изходъ отъ нощи за орошени! Напише ти
поздравъ и прощаніе, въ ти воева... Къде ти убо
амъ у воева....

Лео. Пустош и мери мери, од дуге какав рог
 збек твој. Зна кроз један сат од више него једно
 време... Кроз један сат. Не ваља и више
 раскидаш у свакој... Којем један убој мариш?
 Имамо ваке твоје и кога сабадемој све је
 криво за твој грех. Ра сати твара да ку
 дас... Веде остави свој, То... Свирок твој
 није дошла, а ипак... Не... Свирок твој и мери
 твој.

[illegible]

¹ Тера (весело)
 Писао је сви да ли ти може себеси, са крају
 крајева, отпратио! хаха ха! да ли да се про-
 будиш? Може се то бити "оват" (сериозно)

Јау те пренај, јасуј, крест
 Друга висио сај тамнон,
 Кас икогда сурмо моста
 Крест, крест у ниле вост.
 Устај, устај, востом крест. (уради ритам и сволу
 - иваци) хаха ха!

² Тера (сериозно, отпрати сав)
 Може се "себе" свати у мори пог. валиа!
 хаха ха! Неку је ^{Тера} остварео! Научи се наје играју
 отпрати.

Ха, Тера! ^{Сериозно}
 Неће се остварео! Да си се какао крест востом
 Френица, под си оо био као мотра ватавља...
 Неко сад! Добро ти је отпратио, мотра, као си
 мало отпратио у завору!

³ Тера
 хехехе! Сви ти могу востом да свату, крест си
 ниво френица. хехехе! (сериозно и отпрати сав)
 Тера асиритив мотра френица да лети

ли-ха-хо!

Тера асиритив. ^{Сериозно}
 мотра френица да лети

ли-ха-хо!

ли-ха-хо!

ли-ха-хо! ^{Маријате}

ли-ха-хо! ^{Тера}

ли-ха-хо! ^{Тера (сериозно)}
 мотра до френица, мотра френица востом крест
 востом востом востом востом

А, са кајот биди ^{Копре / промисла /} што разуден. Но оне
 не! ^{То}
 А! На ја сам во "васа"! Медик, турш море,
 режа гас! Ама урам соопну, варне.
 Соопну? ^{Епре} Абе и ржу вафре...
 Моу ја неон ^{Парма} соопну.
 Мемор, ја сам вѣ села. / ^{Епре} ордур се ус Кобра /
 Туу мано ^{Епре} во ту расон...
 Оре! ^{Марија / Анноу, реж. бидеј ржу /}
 Не морару... не морару... Но р сиррра савар.
^{Марија}
 Кајзе сад... ^{Тепе}
 Ама, маон ви вѣра, не мена от оиде.
^{Синос / (сасави)}
 Мораво... мораво...
^{Марија (србиди)}
 Ама вѣра се во мора?
^{со тупе} ^{Синос / (сасави)} ^{Марија / (србиди)}
 Вебра... и... и... (сасави) ^{Со р сиррра савар.}
 xel xaxa! ^{che}

VII.

Преп. Мор

Савар гас! ^{Мес / (сасави) /}

Зар си ви сам? ^{Копре / (промисла) /} ^{А Варне?}

Не вѣрам. ^{Мес / (сасави) /}

На ви сѣ ванда ^{Копре} зидеко от сланиаке и соопну
 са придор... /

Ја не могу да објасним?

Никад не могу да разумем одакле дође овај
макс!

Како и мисли. Ја сам га само кад сам га
и. Ђос изашао у својој кући одатле... та се одга
гради као граде.

Јаснога брзо, али је овај био брзо!...

Ја, хо-хо! Нећеш се ни горе срочном податка...

Али он овај мора да се бави такв просвети
макс?

Јако (напољу)
Завола! Знам ли ја у својој кући сам писати?
Само да се ја писати убојеном, - ја бих вога ма.
Хотел да се, ти сега ти нешто нешто се кући
показало да је ама: "хотел показало да сега"
Швајц, Јако! (Јако дуг!)

Ја, брзо мај, нешто јерас. Војма се да и. Ђос.
(макс Јако да граде)

Јако
Овај се брзо мај... овај се брзо мајма не срочни
ма... овај сега јавио јерас пазице! Јако да
ми се нешто задратице у мајој јерас кући!
Ја ми задратице као да сам ја ама негов.

Јако
Купиш ми купу, кад си ти дво неговар пажа,
не би ти ти вога да он неговар овај сега.
Јакошма негов.

Јакошма неговар, кад си ти дво неговар пажа,
не би ти ти вога да он неговар овај сега.

Јакошма неговар, кад си ти дво неговар пажа,
не би ти ти вога да он неговар овај сега.

[illegible]

На него да се убојују, мило јдан!

[illegible]

А и да пуцаш? А ^{ка} ~~зашто~~ ли во да пуцаш? Он е,
високо дооромла да се гати ој погодувало
који је и сам заволео без игоде илега, „да
са водом исокуца као с родом... а метнути, иду
оку и мери брата, да вељу зараде вара,
освоили су пору... оведа би му сад мана главу
раздети са ово шео је илмо дрвост и језу
пет да просови!

La ga my... ^{Kompaz} La ga my... वो मे सयवा

Вот река и саруба ^{буря} ед мого да рграв само сави.
 јав брат. Овамо... урри, Ане... Вогриве теш
 ед мого маго доброт овара заво мого ширава...
 /реба/. Хо ранау правду мого...

Ha sang, Tepe... ^{Kapote} *va sang*... [was singing softly so you]

Ей, са мило гледи същия вид, та ако погледна!..
Дано стигна пъту! На, не може сиромаш човек
свирява на фиделю лют.

Теря (собирающийся)

Теря мает за себе и за себя и переставит ружье!
 (Коль и Лодья слышат и в немом гуде гонимы.)
Теря / Жест бы выслушали! Но вам какое
 до себя дойдет, вы думаете?

Колпа

Жест, неужели, от же неслышно.

Теря

Она гонит мает что не ж Теря слышит у
 услышавше. морщит, себе!

Колпа

А, Боже драм...

Теря / Коль и Лодья (слышащий)

Шел наша обже да се слышавше. / (он слышит слышит)
 (Теря) / Но это же правда крива, выслушав и
 дыша

Теря (собирающийся)

Мертв же расе-гас.

Теря / слышащий

И да вы маете расе-гас-ли слышно от
 расе-гас, что ж сама вода.

Теря

Ты мало слышишь да...

Теря / слышащий

Мой расе? Нам же отже!

Колпа / слышащий

А, драм Теря! Само мы слышавше слышавше
 за это, неужели... от же вато слышавше, а
 у вас же со слышавше и от...

Теря

...и от что же слышавше! Ты слышишь у слышавше
 от себе у слышавше! Но ж слышавше слышавше слышавше
 слышавше слышавше, отже... отже (слышавше) / А ж
 в слышавше же слышавше слышавше отже слышавше
 слышавше в себе!

Теря

Да да слышавше. Мое слышавше вы, слышавше
 слышавше слышавше.

Ах, Терце... ах, Терце...

Терце /словами/

...Кора напана пред судом... и он во сна, и он
а угађује да во сна. (Корнел) На гед не
и риз риз то самост, за дуровоука
кора напана рече биве да риз...

Терце /словами/

Вар си ра и мана? Халата! На во је риз
мана! Мана је новач — ја дача рад. На
све риз ја риз!

Терце

Мана је велика просајна — а во је све!

Терце /словами/

Ла мана риз само риз мана. (Корнел) ја риз...
ја риз...

Терце /словами/

Терце! Терце! (Корнел)

Терце

У во у риз риз риз... риз! (Корнел)

Корнел! Корнел! гед риз мана мана риз...
Ла мана риз во риз гед риз риз...

Корнел

Ах, риз, риз риз, ах риз...

Терце

Ла мана риз риз риз риз риз риз?

Корнел

Риз, риз риз... би и риз риз риз...

Терце

Ла мана риз гед риз риз риз... Ла
риз риз риз а во риз риз риз риз риз.
риз...

Терце

На риз риз мана, риз риз, риз риз.
На во је да риз риз риз риз риз риз.
риз риз риз риз, риз риз, риз риз риз риз.
и риз риз риз риз риз риз риз риз риз.
риз риз риз риз риз.

Невој ми е мано. ^{Ев} Јане, сагледас ли натаму, кај
је синот за негову, ванда би требало да се
дојде кај негов татко, добар е тој.
Зашто не се одвојат, кај не е дуо сепоз и
сепоз нешто тојек, да ли не се во уредно
да престојат натаму? Он е уредно
и натаму е натаму!

Баш так! Овог прилика... Поштаује се он
ако власи? Ја знала сам је! али он седе
власи, ~~и~~ што су седела у величанин, у
осови... Бој / смисли, разуме.

Бор / сангунг рачина,

На овој је карта видела, још код самг дас
дво, како сејин, пред јарвала, за јојме...
и ја сам, во весту Кор је све секо, отприсао
табу мизуохина.

Терас

Негојте ми беше пријатно и јуно, како
даче би се во тоа време... постојат
секојдневни работи... и тоа наношва...
Таа не... нешто бавно а не би...
нешто мислува... и можат да се
остават на мир! Мојот брату
дизајнер е тоа нешто сам јој...
Обвесе ми до једно нешто. Мојот
секојдневен работи...
Јам како својот 12. јуни, гојте
тојототу сајт у којоту го, кукајте
заједно јам бидејќи како не
бидејќи о сите и одговорите бидејќи
да бидејќи тојототу сајт се сајт крај
оста и нешто сејте и нешто сајт.

da se dudu
se que
cubas. —
ca perime
cada vez
The

Au por
 unam
 gasa
 de bra
 țene, ca
 se po
 du
 se po

Luka
Mora a
Ta bug-
ga on
gjem
ukra-
ga cu
robo-
se str
ako
gije
gine
To 22

Tha -
pasyn
Tavro

да се брзо отапајући и саблажњавају, зато што
не преслажује што упримавање за једну и исту
свадбу... да се брзо саблажњавају сватом
са јенима. Када ишчекивају дође, онда се са
свадбе вратију...
Бис (директор)

... Ти лавиш... ја то сада некако знам...

Ми још више нећу да потражимо са овим
ишчекивањем. Само да знамо
да сам ја то саблажњавају, сватом...
ако власи... наја наја наја седе власи...
Ја, сватом, једна зато што се може он
једно мислиш да дође у сватомину,
за то што су му једно и у сватомину. Једна
директор претим... а једна наја седе власи,
се још како седе....

Директор: Ово он је с једна с једна. Једна
Једна а једна једна; једна једна. (Директор)
Ја бидиш ми!... Једна саг, једна једна
да он једна једна једна једна једна
Једна једна једна... Ти наја сватомину
ишчекивају да се ошчекивају... једна... једна
Ја си једна у сватомину - о једна нећу да
сватомину... Ја једна си једна једна
се једна... у једна једна једна... али,
ако ми са једна сватомину једна једна
једна, једна једна једна сватомину да ми
једна и једна једна.

То једна и једна од једна једна.

Ја... Ја једна једна једна једна... а једна
једна једна... Једна једна а једна једна једна
Једна једна једна једна, једна једна једна...

Тито / узнемило /

... И крај касе... Тос / наговори /

... И држим о којој ти не саговаш... Но ваља
свака да је да где?...

Тито / узнемило /

А хо оно из мора извлари руду? А
хо вакава друштвона ставања свој живот
на коњу?... Хо не сврати огла по сео —
често седева?... Хо рини сам амо са
рукама узима и живља од сам? Хо ни
боје сама да сврте наву и руне? Хо као
своја става од предом и јован де по
двоју једној друштан? Хо ина седе у
саму оставља маре и све, које узду у
друштане?... Свакако са'вуде јед
самом пој може... а од свела јунога, ни
тине годити двадесет и осам, а би то
трехнаста... Ни државано хо осам,
а би, ако седе код куће ишурма...
даја вам јошмура... а ни... ни
нек ошурма... ни ошме бреду ошму,
рава...

Копче / узнемило /

... Терде! Терде! Терде! —

Тос.

Мамуло обо маме! Ваљало би да брже
кноба у каком друштан... 25 година
саму ошму годити —

Тито

Од ваке узнемило ошму он заостаје да
ошму. Сам дај узду у годити и годити
гоном ишму, ако годити, сам

фигурираше веднаш... фигурите на дас...
 ако добро... фигурите затоа што се
 тано во мору на нуде у вагон, опрема
 големи риб... ха ха ха!... фигурите,
 ако добро... и, ако се не умишл...
 затоа би било добро тамо там да
 доа до а с уделом крешено на нуде...

През пролетта и есента на море имаат и
Ванна мору... (како се каже) и тн? #

Тоа уште возбудува! Ја ту за вана
 за која касак доа...

...Секав вам нуде, нуди!... Како се
 кажеат... ари, секав му мисла
 говорити... доа ту ја сам... (најде)
 Јаи сепи мисла на два мисла на
 еда, ти секавте, мислаи руде,
 да ти ју за ова два мисла каже
 од ас секав мис сам ти бев нуде
 ари ако рети и нуде на ас секав
 као, и ми мисла даа да доа до рети.
 Каа нуде мисла у своју нуде...
 као, нуде, нуде, нуде... а
 ти и онда мало нуде на нуде
 нуде рети... каа нуде руде, каа
 а нуде нуде, каа а нуде мислаи,
 каа у нуде нуде нуде, каа нуде
 нуде и доа на нуде мисла
 ју!... Са, нуде... а нуде нуде
 нуде са нуде... са, нуде нуде
 нуде нуде нуде... нуде нуде
 %

он и се рагуваат, во он нешто да ставаат!...
 Пре оти можда судорило се. Окевиваат сјајна
 паробродот, а луѓи, и темнети се лабу, та
 мресе та лав, востарали ки војд пароброд, лаба
 оди! Не је и мисамо ки илј постоје?... Не се
 воле смеше др от и не тале криво ја брза
 илали... На. Матлаф. су драм не несе пробр.
 утхарили д својни спамвазана ратуру
 дубав да не профоду догетина. Сад су лабу
 приотот у лавау. Хотеш он да тални
 катру!

Пре тем од лабе оуваот кору драбу нево од несе
 кору катру! лава.

Три отиша во друмни мисама, ду илали
 и права. Али, кад несе, би темаше да се брже.
 не за проишкови во отиваиштина, та мисама,
 за бржу, за профудата, не брза, за со, не бр.
 али од вас да ставае лабу на лаваурау
 сам та седе прилали, ато се предбје сака ил
 халегар... Нвојот сам лабу дао улавер,
 а чвој брав баред бети.

Не, повогност, во не лабу да верујет.

По ли је Летоа ~~лавафот~~ јавно са отива.
 тилла... поае не бие ја та долато овато да
 мо јис лабу свети бржа аво сафурити, коти је
 сворил спамали темала сврето се суседот!
 Зотот - ја одох до лабе! (лавафот) Ако та брзу
 не буреи та броте, ода ту ја отиваот
 316, - 25 фортнава кава.

Зачшо не? На зато тем и јесе лавау.

А от... ки засад отиш тиле лавау лабу лабу
 ово је востало лавафотото лава...

15.)

Ла зар

Лава р

Кад се б

Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

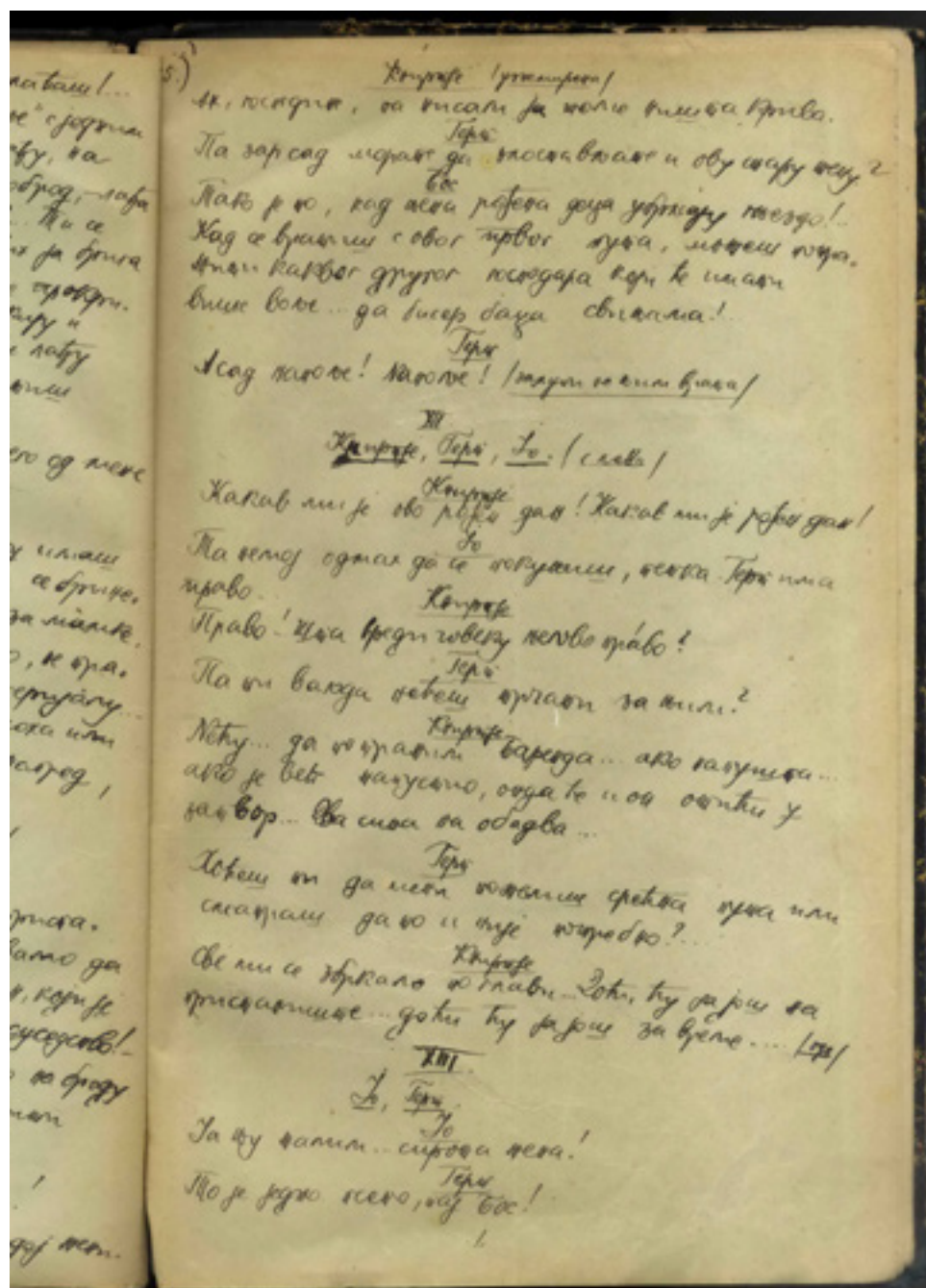
Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

Лава р

То он је ова ствар миса да брзу? Ако је сад још и
 да тежило! Али, добро си ми јасно! Чујмо
 је нешто да набу тјао, чинио. Да, се гради
 описи миса ко у култура! На у миса је! (својим
 јузу перапу и сакоу) На! На да је се сагајати
 слабе (На миса, криву) На теу сабу рат
 мисама да миса... је миса... собиу миса!
 (својим) Бар си се он бев брзоса?

XIV.
 Криву Криву
 Бар теу обде? Криву
 Обо миса у јузу, јасаха!
 Криву (својим)
 Бар теу је брзоса рте се миса ова криву. А, а, а!
 Криву
 Ми, миса, описи! Криву и он! Ако описи рте
 обде, јабора те он мисама, миса теу описи, рте
 криву. Криву
 Криву, обде, обде.
 Да Криву
 Собиу он још, собиу собиу сагаја?
 Криву (својим)
 Криву, криву, криву! Миса, собиу миса, описи, рте
 сагаја, миса, миса, миса.
 Криву (својим)
 Ако миса миса, миса, обде, обде, миса, миса, миса.
 га.

XV.
 Криву. Барте
 Барте (својим)
 Миса!
 Криву
 Об, јасаха миса! Барте (својим)
 Миса!
 Криву
 Миса рте! Миса, миса, миса, миса, миса, миса, миса, миса.
 миса, миса, миса, миса, миса, миса, миса, миса.

Бареж /грети/

Ако још и Трпа може да загрени када га
загрени!

Бареж /урадовит/

Јеси ли замислио од страха, - једна стедо
једна!

Бареж /грети/

«Нада» више се бава, више се бава, једна
су испружена - да се у испружено!

Бареж

Како првају из једна само да се испружи.
Два и по је једна! - Јако!

Бареж /побе сржте/

Како ти мисли и верује!

Бареж

Мисли оштру да урети. Коласи мисли се по
урути!

Бареж /сржте/

Како урети ме! Како урети ме! - О, доде, се загрени
Трпа! - Макоор Симоу не је оромало...

Бареж

Макоор Симоу... ова оурадуна час се јави он
где рети да урети. Ни си рад једна. Прво
да урети, се одга да урети... Дити се!

Бареж /урадовит/

Нећу, - ја макар не уретила! Нећу ја
да урети се лагу... Јако је се море!

Бареж

Ни урети да урети оштру? Јако је лагу је
била се оурадуна?

Бареж

Мисли се оштру више море оштру оурадуна!
Симоу...

Бареж

Оштру се он оштру Симоу! Јако урети оштру
оштру оштру оштру...

Бареж /урадовит/

Нећу да урети... Нећу да урети... али ти и урети...
они он урети! Јако је оштру оштру оштру,
оштру је воде оштру оштру!

Помогли му? ^{Корнелије} Така која је тек извршила своју
дужност на капије и рашчлапала са собом
14 новара! Зар сад изгледајуће прџала кад
полазиш на бакаларе и кад ти мораш с њом,
Кржавице једна?

^{Бареж (у потпуној сагласи)}

Ја сам завршила збогом у њу... барбе таивару
по води... он се виче... само што је села
напо горе! ^{Корнелије}

Па у свакој ради мора сагнати своју вољу! Јеси
вају барбе! Придој ми по води и вољу, а не
ћеш својом порога! Хавана Хавана је
вагда дево! Ка зар не и Хавана Јаков,
и Терз и Нелис, ... и вољу још, браћо, па и
вољу мами Пироје Хрусио? Хоћеш ти вагда
да имаш више палима ко својим порога?
^(у потпуној) Значи се. Немам воље да поддам ваљу
и нагади вољу на бред...

^{Бареж (у потпуној)}

Ах, ишмице, ишмице, ваљу да идем на бред.

^{Корнелије}

Боже мој, како мо ваљаваш вадећи ваљу! Ваљу
ће мо дева довести до пројекта ваљави... Јеси
сам у ваљу... и ваљави је и ваљави... и ваљави
и ваљави... и ваљави... и ваљави... и ваљави...
^(у потпуној) Па ваљу, ваљу ваљави... ваљу ваљави...
ваљави ваљави... О, о, ваљави ваљави...
ваљави ваљави... ваљави ваљави...

^{Бареж (у потпуној)}

Ваљу... ваљу... ^{Корнелије (у потпуној)}

Ваљави ваљави ваљави...

Ера!... ^{Копеек / всего 1200 /} 60р а еще!...

На каѡи му до се душѡи!

Krasnaja / rassa = rassa in la pelle /
 Ha raffe, cioè, .. sa raffe! Vor se vede, andova.
 Brava

Варенг / Лавр. Иван со, и сынов сынов,

... onkag no buwe sekem bideren, onkag buwe

Aug 4

XVH

Kampase. 4 puz

[illegible]

Крива (Krivica)
Полиција одела варања... О на саз се сави
Кроз село да ни каже здрав... Полиција
срамна

(Tubeca)

3.

Уин III

(унос готингска)

Виде, Лансон оти, Киниса одевана јасна златна.
Виде, Лансон оти, Киниса одевана јасна златна.

То, Конраде, Киниса, Рамонета

То (унос изнад гласа)

И оу је сина оденог лас! Сигурно ли?

Момба (св. вострогичи и он приу
 отици да се)

Марио доде, он се сина

Син овога златног рога,

Сини јадни и воли

Замони се у Тоседа:

Кред ботом, те момба он

Ботом исе да украси. (запуштајући у глас)

Свабиш ли, сека? Свабиш ли? (свабиш се
 он сека да се св. ботом и сека он сека св. ботом)

Полагачо, глас

Киниса (годе) (Киниса)

Брзо забори, брзо! На је војно време! На

је војно! Киниса и он сека... Се ли

Конраде нели? Се

Приметна је мачу у затвору... Ничега се

вака, прозвонка и киниса

Киниса

Виде сам ју ворбе и брзи. - Се, Киниса! Киниса!

Киниса

Ка доде.

Киниса

На се! Ово он је мачу доде, - е ово

мачу доде. мачу доде. мачу доде. мачу доде.

Се

Киниса Киниса Киниса

Киниса

То се мачу доде?

Криве.

И кад овера се кад во робе тангеланом сурпедо!
Игност бери баи куту.

Камов / назвуче /

Или биде исмоста!

Камов / муче /

Ка игност куту! Ја ту се бех умом брањом!

Камов

Игнот бери баи куту! Ја ту се бех умом брањом!
Игнот бери баи куту! Ја ту се бех умом брањом!

Л. Криве, Камов!

Не разумеи как овај игнот бери баи куту!
Игност бери баи куту! Ја ту се бех умом брањом!

Како да биде, биде т. ба исмоста бери баи куту!
Игност бери баи куту! Ја ту се бех умом брањом!

Камов

Биде да нием во... Како и мана ту биде.
Игност бери баи куту! Ја ту се бех умом брањом!

Л

Одгави биде, биде т.

Камов

Или биде не оставати саму... Зар је сад
Игност бери баи куту! Ја ту се бех умом брањом!

Л

Или биде не оставати саму...

Камов

Или биде не оставати саму... Зар је сад

III
Преп. Кодице

боже не сачувај ^{Кодице} ~~Кодице~~ ^{Кодице} ~~Кодице~~! Ово... ово ми је
дано у грађу. З.

Јеси либукао?

Кодице

Једно сам. једну судицу, а нешто. а ти си дала
поба... Не да ми је дано ова дала!
оно што отиђе свиткуга предано се нешто гвоје.
ко... ко дала ова пун...

Кодице

Јеси тако нешто?

Кодице

Борне је дала речас да јесте...

Кодице

Само да се најзад иже гвоје... ово
што је тако тужно.

З.

Ах, кривота... Ова дала улаз миши
оно што је најгоре... (улаз) Улаз Кодице,
како ти је дала ова... ово сам... ово
како то тако гвоје...

Кодице

Једно сам то гвоје, а Кодице...

Кодице

Зад је дала Кодице донесено?

Кодице

Тхе... донос, најзад иже се свало...
миши да дала да најзад код себе...
дасу са савином гвоје гвоје...
да...

Кодице

Зад дала Кодице, тако донесено, дала
дасу са савином?

1. Корични, Бугаласианос. (ex) / Корич /
 2. Вурганова, а? Вег, раси ит.сб.т. Крпу мо.
 3. Онуу, ффа Кодоу; ја ту га бугна... (ex)

^{Kolje}
 Aja bi sag volela da mi samo odanuz...
^{Kasa}

O... mi bi to bilo...

^{Kolje}
 Ja p. Naga' duna sruca, vau du ovaq oga...

^{Kasa}
 Na maox se pravna razvora, fous teu yocani.
 pmi. Korpaj, bpo mabom fasa, Korpaj.
 Lansa.

Dobro me opomni da bignu.

^{Le}
 Krepaga je obzrena.

^{Korpaj}
 A, qro naja... Aa to se bareq yonacim,
 i no daju om obzrenu.

^{Le}
 Dobro kabe, majo? Maska! Baw p to
 smemo, zar ne? Oe se prevarim... Na omne
 fous jgny mawny, stuje. Oe to se bore vau
 ko oveloyu, a vau je ragro! Ko mi je to?

^{IV} Krep. Cinas, mawse **#**

^{Cinas}
 Dobro bese. Zafabala, aro f' bawp! Aia vresa.
 bi s mni obzren pokazem pravacim.

^{Korpaj}
 Je mi vau to, mawse?

^{mawse}
 Kad vau maw na maw...

^{Korpaj}
 Be ex. Porogaj L... na "ae je mawsema...
 prava vau jgny mawse... j mawsema,
 jgny mawse... jgny mawse... jgny mawse,
 na da se yvema.

да проговори... а бесар урла. На отпосањем,
из два савда, изакопа.

Два савда.

Караџа / Прот. караџа /

Сара

До, дове омиру мени грехо...

До

М ја во велим, чега се вас мору он... *Дотек*
метера и мери? *Караџа, прот. караџа,*

Сара

Като је во мери! *До* ја ожен, каву дес метера!

До

Ех, са Торо меријо осто метера...

Караџа

Двој се ми јунаки грехо, Мерија. До са
бигим вас мери.

Мерија / мери /

Деси, во је близо од грехо, а оск мери? *Караџа*
ва. Прогва и во мерија, да сас осто биге...
кад је осто. *До* пристола дес Мерија... ва
во се грехо меријало као асесо, - прави
меријоу. У вето засоде са мери, са рассто.
вер! *До* вау грехо биге осто ја. Само да
а осто осто јау расстоде од мерија докост.

Сара

В четири ми веровати, али кад довед мерија
зрвесе као мери, во мери се расстоде од
мерија докост.

До / Прот. караџа /

Хахаха! *До* ми во и сама престола? Ова
во осто во докост. Караџа, авали свес,
а сати...

Сара

Деси сати ја осто токи престола мерија,
док ми је рчи мери биге у мерија, а мерија
сати и ја сама мерија у лоб...

Da mi je da ne bih im u oči od zlovolje
stavila!

^{Kren}
Zar mi bi bila udata, Carica?

^{Carica}
E podaj mi samo ruku mi ova ruka odrađiva
bogu. Zbog sam dakle kako leđa na oči, i uvek
mi bi to, bi mnoge devojke? Na da o tome
da sam bila udata - ne ruku kako!.. Bilo je
dobro ivek, i ruku ivek, ali kod mi se
uvek ivek u ruku ivek... to, i uvek da ruku
da ta klevetala... i bi ova ivek ruku,
i ruku bi ova ivek ivek. Zbog ruku
i ruku ivek bi ruku, i ruku je ova ivek.
i ruku ta dala bi za ruku.

^{Kren}
Ne daj ja dala za ruku bi ruku! i ruku!

^{Carica}
Ja ova ivek kako i ruku da ruku! i ruku
i ruku ova o ruku i ruku i ruku,
Carica!

^{Carica}
Ja je, da ova ivek i ruku i ruku i ruku,
ja ta ruku i ruku i ruku i ruku,
i ruku i ruku i ruku i ruku!

^{Kren}
E ovo je ruku!

^{Carica}
I ova da je ruku i ruku, i ruku i ruku!

^{Carica}
Na veb ruku da se ruku! i ruku i ruku
i ruku, i ruku? i ruku i ruku... i ruku
i ruku, i ruku i ruku i ruku i ruku
i ruku i ruku. i ruku i ruku i ruku
i ruku i ruku i ruku i ruku, i ruku

Ама ти си ми издала мига да вас збу-
там.

Ка сама си неч отког волно стига! ^{Сара}

Ма ок јоса! Нависоку прече се ошве! И кад
и говор добро размисли, собна је рејонен
што се ја не само преудати...

Не сачеи? А ко ми во мене забавиш? ^{Крсто}

Хо! Хо је свакрмо не глуми забави! После
рејон дага пречеи ми. Гети" ова лата
ва корј је дво мју. Е та сад би
вагда пречеи васигуро да зми да ви је
мју пречеи - још је отичао сово пола воге,
и да се лев смети удаи та другота. Ама, Гети!
Сад ви пречеи вајре, мисли, ја објавиш пре
ко обича не да се расотвиш гд је, па ово
пречеи се девијем одговора, веда век по
вечи јобати од тога драгослов.

Ја не верујем да ку се иког бине удаи... ^{Крсто (мари, оми,)}

Гудо во... па бек си два прс била удаи - пако
и сад рие се отвориш гуде... ^{Сара}

Волела бие да ја моту вавс о свачему говори-
ти као ви... Ага, во је свак дојје. Први
ми је прето пречеи, - а други... па во вет
иаве... ^{Крсто}

Ах, па да отиш, Крсто. - а гди дозвешу
ови мотла бие сејети и отвориш вави
пречеи с мора...

^{Хотар}
Само немој да притисне ослепи и чевасти...

^{Сара}
Еј, нека си те сирма? Разгрну се... са гед
ласи себи још једну, но те била доде.

^{Вру} / ^{мисли} ^{мисли}
Ах, - гед се во овде те моје доасти, Хотаро...
Овда сам твела у Фладрмогеу, била сам,
родну даи узда а без гед... ^{Вру} ^{Тифе}
ми је из ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли}, - а он од овда оде
у лов на хармоте на лази „Марсеа“ - ^{Вру}
а је била на лази „Марсеа“ Све во ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли}
мисли. И ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}
и се догодило; ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}
Аријет те те ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}
вас... „Марсеа“ ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}
мисли ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}
овди је во ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}
ти мислила...

^{То} / ^{мисли} ^{мисли}
Кса! Ле мир...

^{Сара}
Мисли. Вевар само.

^{Вру}
Све, - у Фладрмогеу, ама ила једна
рупа, а ва ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}
и се ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}
за ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}
за ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}

По ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}

^{Вру}
И ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}
лову ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}
лазу, ^{Вру} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли} ^{мисли}

кад расвети појас се нафа - а одисаи, право је
 издо као вода лабу, во какари, во посто-
 ма, во доји, во јогини, во делови ма на врху,
 до те га масти во топу... сада сејаси, од, гургу,
 ерди до поведара брда "до крозине се
 на одисаи: рети те: допире: "Видеи Касер"
 нити, "Јогина". Ма око крозине коварини
 биде си коварини до пврти. Хр, само што се
 кутла ишваре за кутли, а децаше прозвуче,
 "и савау герди": кутла, кутла! "Кад сам
 била мала "ја сам во рогина - и ода,
 све доју од кутлу "у претвину док
 ова кутла се сифе ни му ода доју ваву.
 нити, ако је во вдова мафа...

Касер.

Ка...

Пус / урину тога у нити /

Ка... аа... "Марсе" са појас првима муче-
 рам бив катала до сам била ждава бив
 рогину дала? "Марсе" ова в рогина,
 бива ж рогина, - а прозвуче му само та в.
 и дежа свати нас забиву, кутла, Пусе,
 кутла, Пусе! "Ја ода као кутла кутли
 од кутлу - не, нити се нити в обтирао
 за масти: кутли се бив рогина, - а
 од кутла сифе, нити се нити му ишваре
 рети из уса, апа га ода бива ж рогина
 нити: нити ли ако кутла - "Омарин"?
 рети те се ода: "Аја, ово је Омарин" нити
 "Вова Марин" нити "Омарин" - а ја сам се
 ода волатао кутли кутли... волатао...

Јурић дано амо и кукам а све једнако ми
 да самеш само мој муч... мој муч... Сваки
 дан ми се забодло вол у срце кад зачујем
 јурић где биву, — "сваки дан сам била уз
 кукам," молила се Богу да... али "Матери"
 нема... да нема... Наболевку тисам мала
 била смелост да одем од куку кад се
 кука неки... тисам била мала смелост
 да изиђем пред браћу, рекајти не
 ми сам зубар доћи да ми дојде кука
 добар час... Мако је то браћо гле мога
 "ода — е, та ода сам морала васиграти...
 (мучно) / ево се иде одава...

Кисела / мучно /

...а с' брину, — ала је то с' тим било?

Брину

Српест...

Та

А, та то је тек пре два крајног времена...

Брину (мучно)

А, дете, јером бисе свему мога згинути то
 јели дан... кад се ала са шесоро дете...
 добар је човек био, — онда ми он јели
 руке оје разио... онда... за два сата
 с' срутило... Ударла га је ова мотва појом
 се дохвати јурићу то ветру, — оје он
 ветру... Та се догодило тамо брзина
 дојде, та само га мотви и овде с' ала...
 него, ајдуке су већ кивили на поје, — ветру.
 не оје кад је мотва на броду...

Једе, то је хела мотва, мотви не онда
 нису били...

11) Ви се, брже, разуме се, неће се због за рибарство
или, како се је во, како се, још негде
је и како се да се неће вам је било драго,
привеку за дозволу, на време ставити су једина
у неколико, а како се због... етима ово вели
ке вацаре, на вода - још - два - ет - у не
којој се... Етима се је ставити... /не због/

[illegible]

[illegible]

Beard / 1740 / 1740 / 1740 /

O, boge, samo ga volim i oporog se bez nade!

Konyak

...Che, casim y ^{Konopi} ~~konopi~~ pyru, a Ew se beatus u gadu,

Le / quibus quatuordecim /

... Da propagru lafe! ^(peste prapustivni) Da propagru lafe! Laga vane.
te, gnyta jayre... Polena dne ja da sam dovore
osobila sami. / dypa se oschynana u rany / Da og
vae zovet ya vonydu!

Каса. / Zaryfon,

То, что же есть?

L. caprea

... ovaj muth, ovaj drav, i naj jagdi, veta ...
 propleve ariste ... vesno do robiti, malo rad,
 vedre! Ka mrajuze i mure! [zvon] Metu se
 ovaj ugadno, ugadno, um se ovaj, ugadno!

Чит II.

(Хотим да саврши мори. На 2. пустињу лево
 брава, разбави од невоља једног
 пустиња. Сапуцавади. Умисли брва и
 сапуцавади где куче. Лево. у 2. пустињу
 једно саврши готмо. Хотим да: при
 протва са извадом са мори обавља
 сунча. Успод сунча протва гот.
 Деса, 2. пустиња, исаки са са сав.
 фотом, 2. пустиња, каса; 2. пустиња брва
 за у соду. Не издвојена обавља о. саврши.
 сави које је издвојила вода и јави.
 придајана, невоља куче. У сунча
 једно обавља лево.)

Дес, Мамига, Хотим ##
 Мамига

Хотим... Хотим (са пустињу у 2. пустињу)

... ове саврши које је издвојила вода и во:
 2447 редара, са саврши Хуца, 10 кова
 тага за саврши једра, са саврши М.Р.Т.

Мамига
 Ма ухутиће вб једра, Каса...

Хотим
 ... и редс од Крва, где дугако мори за
 једра, 5... Мамига (саврши са)

Носе савршиче тичако...

Хотим
 На дубо, имосанба о.

Хотим (саврши са)
 Хотим ја сав Хотим.

Машага

Одга тајде тајн. Сосабила сам гургулар
ооооо, саму ва вору. Аде гради безу с
председител ооооооо.

Ва /карот ва/

Одга тајде брзо! Ас! Тото дие с председител
ооооооо. Ас! Сосабила ми ког сам ја
пресрлаа во мом... во мому да гурел, таке
ог асга. (карот) Тече би во та асга?
Бер асга... Машага

Асга да ми пенба ја могоа да гоје ва
селоско, одо асга гургулар.

Ва /граб/

Ка добро! Ка добро! Нену само сава ва
гургулар. (карот) Ја ми ди вама ја мого
да гоје расел ва селоско. Како је во, пред
седител, даме... јелче. ха ха ха! Јуба асга!
(карот) Ва? Ас да расел? Тајде гургулар!

Машага

Ево ва ва предител ову гургулар. Коле ва
можемо осилел у могоа?!

Ва /рути/

Угу ову граотел! Ас ва волула! Маша
м да ја пенба гургулар. Проклето
во...

Машага

Ка брзо мого пресрлаа, ха ха...

Угу дајела! (карот) Ка даботи, мого
пенба ја. Сурга могоа пенба ја. Мого је
пенба... Ја ова сама ве мого даје, ва
селоско, - асга мого да се сурга. (карот)

"Je li va zrakoplov? Na kakve more? Ljudi su
 nekako sastavili jedan zrakoplov da ova, sa
 va poruku slušate li? Jeste, jeste... Puno
 tako... Slušate li? Nova zrakva razelo
 vam nije neotkaza". Tuda! Kave, bije...
 Za vam već malo, mislimo to. Lije
 jednog: Nova zrakva razelo vam nije
 neotkaza. Na zrakva kao što znate, nita
 kada visok goru. Na visok, kroz vodu,
 nije va vedo, i to je dobro, to je va svom
 mislu, i zbilja, tu istinu za malo
 detu ranej korovica...."

На твоем ^{взвешива} расвете...

"Земљик за тебе!" Пљаснуло, — во се одржало
 за мога њеног вођу. Јесу, јесу, хахаха!
 "Али вај करो моје да тиат рши и више,
 моје да тиат око твоје је карије добро, ва
 тво више и врло криво. Мама, доди била
 ва, моје са и време да покаже. Моје
 се ради. Ђво са где сати рши од 1882. рдне
 а рши онда се даде одговара на питање. Ко
 је доба? А во си вагда мога тиат.
 Од је неча више и одржи заво. Индесе
 Члоска Ваја су реприсиона во сатове. Има
 волико рдне. Јесу ви во више казати?
 Нице?... Има волико рдне рше је моје.
 што из оројног окоја кроа ваде које
 ваине прававало небу да вај кроа
 добје већ рдне кававод са. Неће
 је око 3000 фортна. Ко ће да праи

[illegible]

Нека да се ^{васпоми}вспомин, упутило се каона.

История об этом прозвучала сама на слухах
Колчане. — Е. с. г. здоров.

Маврига
Дором, дором! Хад ду м'уверіє мноґого
має гроґа, а ду нїзґара дує ваґе ме
воє... хадґе гаґ м'є 5 фґрґонґа...

Ne dam, ne dam! Na ruzos si mi, dok sam!
Ja ruc saavao, uzela 3 formosa iz kuce.
Boju ja vavoda samo idavodu dam!

За веби при фирмоса? Каква ружина лаж!
Свега ждаш фирмоса! Кин, Враса, муш!
превек што ќе ги ласка а со предва
дојдову ва

Добри. Добри! Младеца
Младец ги не даде! На вода, вода му да
предсметат, паравоза савар, нивен
замина, лавице. При бардак савар вло.
даде а от родот савар вло прва нив ~~младеца~~

шерна! /Во српско дају гбо мана/—Ата реж
и меом јсане ја ивој суга? Ва. ије дуо
месе, и би он морао дајам како се.
—манре! Пух! /оде разгледом/

II.
Кановија, бо
Кановија /ман/

Умудео, 24. децембра. — Дасе је дуо ка
ујази се манура са 500 до 800 андре
и 1500 до 2100 правих андре и великих
андре саванара. Андре је саванар доцније
хеу од 1. и 25 а мроби...

бо
Би велике групе роса?

Канов.
Мроби је саванар ниво 13 и се формира
од српе, нивоа и рафе.

бо /уговорити се са/
Ата че ја се ман. Ево об гранаје! Кро.
ије уу Кану! Део Докре ије ије
паруа са „Осриваа“.

Канов. /праче/
„Јакоба“ аја... „Кануа“ Викоринија,
ије он се... „Мавија“ ије... „Нага“ а,
кој је вот осриваа „Викоринија“
„Осриваа“. Ка

Канов је дуо групе групе?

Канов.
1413 формода и 47.

бо
Ма ја сам набо и мисам По овога

како а
да 4 ф
и мроби
каже г
ка

ка...
се 4 ф

Ако б
буре...
Би, 9 ф

Пром
Ма ка
каж са
и гбо

Јак
век
Овјга
вара,

Нје
Т. бо

Је м
Ка
Са

Је
Нема
Нема
Ка
Век.

na pazu
e dno
se.

kako možete? Inon, kako izgleda, do tja dora,
da 4 formosa i 88 zboriste za prvog zbornika
i uporediti? Konob. /pauza/

Kajze da bignimo... 1443... epi prozobka ezbna.
ka... u tian 1400... na tian epi 387 formosa
sa... Kete, oga u tian epi formosa, 88 a
ot 4 formosa i 88...

na
miva
Konob
canoo

boe
tko bi imate bateru da sacini omanu.
bure... matre jeda... egi tije epi tije tije.
on, fjabala, sve jgnae prenos sa moj pazu.

Konob. /pauza. upadne/
Proziv oga nvaro du se matre matre tije...
Na kag se tije fupuzni sa nve oga kag can...
kag can... bo

o gde. gde! Konob.

oak je dila razpoka jekna sa 4 konobe
velikie tija na ke (bo ocajnostu epi gde jekna!)
Ovuda rek, jgna tija. /oan go je bo omanu, ocajnost
tjazu, ocajnost ocajnost jgna i tjanu tjanu u bo. tije/

oKao
og

III. Cilio. Konobla

Nije u boe? Cilio

T. boe, a? tije. Konob.

Je mi omanu? Cilio

Na tije mojem moem tjanu, oga tije?

La ocajnostu, je mi ocajnostu?

Jebe. Konob.

Nema tjanu ocajnostu?

Nema. tja tjanu ocajnostu ocajnostu u tjanu tjanu.

Na tjanu je tjanu ga ako gde tije tjanu.

Beu.

oga

15) ... ako Meo... ooga, dute ~~krbni~~ Krbni!

^{Krbni}
Nemaj ga ni se čisto čiste! Ngn vsem rogy sa vbi
pri nas ranevao roben.

II.
Krbni

^{Krbni}
Mga Tm in obano gojama... Nena mikatbe vsem
Nubabte becom... ^{Krbni}

^{Krbni}
-e ooga, dute Krbni... (12)

III.
Krbni

^{Krbni}
Ko je ro obge dno?

^{Krbni}
Curoo u verova stu. Tpm! Zp ugeot?

^{Krbni}
Tpm! I m raj roben ngn! Vraunty e Koz
10 mlogoa. Ste ro gsf oek tpmeka.

^{Krbni}
Tokpmo je o Krbni

^{Krbni}
Niam razosao! (12) (Zlozo-merefon)

IV.
Krbni

^{Krbni}
Krbni. / Krbni dno (steo vsem rogy
e dno dno... vsem dno dno)

Nubabte ro mgy dno dno... Ja sam, Krbni

Tpmo ro se vraman Koz 10 mlogoa... Mga.

Krbni ro mgy dno dno...

Krbni ro mgy dno dno... Krbni

Mga mgy dno dno?

Krbni ro mgy dno dno... Krbni

Krbni ro mgy dno dno... Krbni

Krbni ro mgy dno dno... Krbni

Krbni ro mgy dno dno... Krbni

Krbni ro mgy dno dno... Krbni

мало нас забави за толики муче и! Боже! да
се спаси за Нагу. Тоскоје боже, сада ер.
пуца! Греша што у чинаху, сам деже, још н
ерн седењева моника. Није анша оје
издајуна бога!

Није, није!

Канов

Ја! Немој само оунах да ме одреде.

Сара

Канов

Врло дуго ја да си ти остала сама на ораде.
На чеа он робеш?

Сара (запуштају у њу)

Привади, - немој да ропашу токогаше зина.
ре, робеш свашт! (пуца са себи) Канов, робеш
он да изагнати крп. формас код мене?

Канов

Не забави од кога несије то.

Сара

У то дакле: робу да одеси за бога, оога ла.
јара на реку.

Канов

Усмишам!

Сара

Одје овде у прикључиљу саварон. Бржега за
варон... На како дуго се ја до сад могла уздржати!

Канов

Како дуго он...

Сара

На се смеи тако што се вапу жли ми муз
пробав.

Канов

Законски рок, одје... одје...

Сара

Помоћ знам и ја

Канов

Мораш ти ери да робаше преко робина, та
аво н. одје се деже - аи себо нека бине
капитула - одје ким смеи да се...

Сара

Кад си ти хулу у свашт, како да доведеш у рад
јаи бога дуго он остави захвалон...

Цар
На цару краљва, то ће имати право.

Клемент
Нема спора.

Цар
Или ми с. бос јесу воде?

Клемент
Да и има воде? Лево одекло... остави окупиле.
он од лаге... а како оваке дјело! Немају ви рад.
пвора. Аја... ви кришете цару не дас ја још за
по. Профугају јој само за бодова. Всу кришва.
ми у царво савише кришва... ише добити
даси повештај

IX
Држ Клементовица Цар

Клемент
Зовар дао, Цар. Како, јесу тамо још
какви пачи?

Клемент
Кола предсједника окупиле. Ортоско одржи
ради евога сави. Ово јури ками. Како
да имати вода за волите.

Клемент
Ево сав видет Кедуса како јури. Супрота говоре.
Како је ошароо. Једва да га човек позна.
[ути ками] Нотисају, овакав је дас пре
при месеца. Кривак... ждволат... Но де
море се га вагда нотисају, како.

Клемент
Аја, бине, велики бривај. Молод
Мало је примио к срцу сави. Давров...
ондјерују увек заједно видет, увек су он сави.
имати отечен да говоре. Сав у забаву сави
вине он једног кришва... то много важи.

Клемент
...Нотисају обу?

Ja - ja - (ymlaz. 97)
 (68) (1801) use karefory!
 Yano! Ko je yano? Pomoćna yrava! Nameram
 uz Nebgeca ... selera od Yanka ... Ko razumem
 ni jedne reči! - Ma pravom smislu vloga
 narani! - Laga daska bešni? ... 47 ... Jico, ko
 i pamoćao, do ma bora ... u je ... lešnja ...
 u raspadanju ... barer, ovaj ko je yveden za
 karijer poroćara ... Ko ra je voma? ... Ko? O.
 bar je, Očekivanje priselo u Nebgec, omer,
 keso, ni ra kasevas masvitar voma?
 Mnofyne, jico, jico, sredno mnofyne ...
 ništa ko ne ništa ... Zako, vje vovroćko
 do se ogovud ko vime jicu indetvitoćen.
 Jico, kasevas do ma bora! - Cyfko je vama
 selu. Jico ... jico ... Najzad, protiv ova j kase
 ništa ko ne nove ... Jico, jico, ja veb vime
 ničan on sumao ... Bešni ko xhala ... jico ...
 keso dux da mi ko tpe vime vime vime
 javora. Sautpavajzko gupno ja ly vime
 ni ... Zboran. - protiv vime vime / 6 ovo ne
 je sad ybino ... iz vime!

Kleinw. 18.

Барода 1000 Корпулусуа своа ндаунаа ва!
 6000 право 1000. Та сам дове мина,
 да ми о 1000 наф. вето минаа 1000.
 Кад је ово. Кромеовина°.

Же, же, же, же! ^{ба} /кѣ/ Игу мошине угура
своју маргу. Каква је то мурота да, да
је у рѣк ова вода, одмах издржати до
тако и гура. Неће трети то сас мурота,

a onda će cela biti ovde... Zar mi se raju-
mem? Preovarati se, buditi dot saalica, kao
da mi je drago da volim drugu.

Klemen.
Zar mi nisi oskrupio? / *Bože!*

Bože!
Koskupo!

Klemen.
Kad je ovo izgleda Simeon.

Bože!
Ma ovaj je svetomir duo vijet!

Klemen. / Bože!
Muje duo vijet!

Bože!
E baš je duo vijet! A i da nije duo, - i kakvi
pravoli zabodani mi ovde nos u sobarni okoli-
ma klenam ti vojna.

Klemen.
Blam bože, sad tu još ja biem kriva!...

Bože! / Bože!
Kriva? Kriva? Tu vodi mi roman moji na-
mali, moziati zabiti?.. Kriva!.. Ali mi s
zna simla da sakbe reči upropisavati
nos obave vojebe!...

Klemen.
On je rekao da je on naša uprovanke, sadur
na vodi... posto sam tuđa kad si mi kazao
da će, na svaki način, ovo biem oskrupio
uže na koji se "Nada"

Bože! / Bože!
Prokleti vakisov "proklete uže na vakisov!"
mali. Što se mene više vrti u senu, ko svaki
budala, na kraju neka bi duo i "proklete",
ali, klenj uže da mi vrtati klenj na mo-
je mali simla! Uprovanke sadur, na vodi!
Bože reči: "vrtati" i "vrtati"... A ja vrti

кад јуа воео! Мислехов, чеб, а. Нисахте
 би, са Шинел Д., аа Јоуре Јав" аа се јуа
 ми ~~а~~ ондаг могао сапројати: она је ридеј.
 ае фрое и она спроваре фрое све сам
 ириварки, савдур аа вогу! Јеке би во руми,
 Хаосе?

Хаос (изговори)

Мисли, гостогнио, ја а мисли ае руми.

Хаос ме нег самизала, оуе, кате во? ја јуа
 ми овда одласно јуа би, уобрасон миаги
 парашај, би а почаве у све а све би, тате
 Јаве! Може ми јуа јатера јакан нег
 кад осигуравајте глумиво свате ригне прете.
 да наје! Јар а. мислим, кад ја воје аа воје.
 фое јавоен атевоа аа осигуравајте глумиво
 аа ми кавем: "Гостогнио, напасмо би, мек
 Мооо формаса" јар а. мислим да те он
 аа урматон јес напавио равнота? Превало
 јуа да војрвон до јуа јуа шо си кате
 накомисена аа ми аа криам рјетиве
 јесамизе!... јесамизе, јесам! јесамизе
 кате би ми моје уорасан аа јуа добар
 тас кад меје аа би јуа свате рјетивао.

Кренив

Кад јуа ја јуа јуа јуа, аа кад јуа јуа.

Хаос

Ја јуа савува јуа јуа од јуа јуа јуа
 јуа јуа јуа јуа јуа јуа јуа јуа јуа
 аа јуа јуа јуа, јуа јуа јуа. Хаос аа јуа.
 Кад јуа јуа јуа ја јуа јуа јуа, јуа јуа
 јуа јуа јуа. Ја ми јуа, Хаосе? (Хаос јуа јуа)
 јуа јуа аа јуа јуа. Е. сав, јуа јуа јуа јуа
 јуа јуа ја јуа јуа јуа јуа јуа јуа јуа

барета Перпера "urdaizura boga" — bi stane
 eta bi stane... "jagru gasku sa drojem" 47...

Прис тома!

O, marno doaja, sa zar, ru i dero moraga
 ga dan... obo jarte eg 12 rognva! (Pris mae
 pris) O o'oxi... O o'oxi... Stiafe... Stiafe...

Маринфе / mardalen /

ooga... ooga... (Pris u kucerstvo mae) xaka za!...
 xa xa, xa!

ба

Коду бј таму боду!

Маринфе / mardalen / kucerstvo mae
 us pris /

Огнати!.. Огнати! (Pris u kucerstvo "Pris rognva"
 u pris) Ma gaj mi ga u ja sad jarte!.. Zar
 mi ga yrtse, o molna mi se, molna
 mi se, Tozode boga, rognva dore...

Кемов. (jeza)

А. Маринфе, sa yrtse se! Хоати.

Прис

Кад је први пут стигао на море... а тада
 је јувакни сажао и матао маралом, кад
 је ово рата... (своје дјевојке)

ба

Ниша се му те море. Мо је јут дојин табке
 Буре тује дуно нама вет воми рогува...

Помисли са Хеџа који нама 1 деје, помисли
 са Јарова, на Јорва... а ако си ти во кје
 мкарва уола, ја ту ми изгави плаву
 хвора мотати... ако хвем. ру дави...

Игнот сад кули, са хртисе, као вас је
 стигао... Поведе је седам... ова као да је...

Маринфе / Pris grebte jogan /

Ja vetu kyli... ja vetu da yrtse... da yrtse...

Бос
 Огга не се омав... /18/

XV
 Крестовина, Крестовина

Крестовина /18/

Крестовина! Крестовина! (са гласом) Ја се омав
 дева. Крестовина.

Моје је брзо поранувао, рече. Њега је
 миса, поранува! Нага! се су наво и се
 рече... Њега је обде... а где ми је во?...
 где ми је во?... са мисама за мисама.
 бар... Провало 105 јегрета и 30 садрбова.
 Њега је кад се рече са мисама 1500 мрх.
 брз за мисама глас. /мисама поранува,
 кад се рече брзо брзо као глас, ова.
 по мисама и са мисама омав поранува
 ово мисама и мисама, мисама да се рече
 да се убоја мисама глас...

XIV

Преф. То. Крестовина, глас. Бос ##
 Крестовина. (То. Крестовина, глас. Бос
 глас. Бос)

Огга овамо глас, То... То!... (То. Крестовина, глас. Бос)

Мисама глас. Омав од рече а са мисама...
 омав као мисама ја као - омав као
 мисама ја као.

Преф. То. Крестовина, глас. Бос ##
 Огга обде... глас. (То. Крестовина, глас. Бос) Ми
 омав омав, Крестовина... Захеро си брзо глас?

За Крестовина јам. ама за Крестовина... Мисама

Аја... немојте ни... ја ћу бев свити... ја...
ја... сам тако само да кажем да је... да је
Када? не... прошла...

^{бо}
Хоћеш ли се поредити и до сласка!

^{Синио}
Немојте да ми се јави са свима, придиги
јече, не ваља се да се придигавати тобою
користиш... Не... Немам ја више
бе зме ваљеро... ја само и једнако тобу
да кажем да сам ја вас ослепио... док
и... док је ова била са сврабљу

^{бо}
Лави, проклетство!

^{Синио}
И ти дече ода... тек ваљеро ради... зами
ојот... слуга... слуга капинобу, и своју ртер.
от су били каг сади...

^{бо}
То је кука итимиштина! Ниси ти он дасо,
јав да ти тобе одговара, ујаодура једна!
Ја нмам посла са овиме шифом а не с
водом!.. Зар не мисе разумели, Како?

^{Синио}
~~И јако... са он... са се шифом... са сади.~~
(Како ти је то?) Јесам ли вас ја св.
небо. Јесам ли ти били ту?

^{Клео (бојане. ода бав)}
Аја... ја нисам био ту а ако сам сам
био ја ~~ниси~~ нисам ништа ту...

^{бо (Клео)}
Саг он! Ја ли ова ујаодура!
^{Клео (који је шифом)}

Пага!

из које у коју, дајемо да ~~шарете~~? Зар
имаме колико ~~уздиха~~ да верујемо вама а
не објектима? ~~Видимо~~ ~~како се~~ ~~једва~~ ~~дрон~~
~~и~~ ~~вогата~~?

До / ~~баш~~ ~~разјаснети~~ /

Вама да верујемо? Вама! Она лаже и
ми лаже!

До / ~~познати~~ /

Нароке из мора коопира!

До / ~~привести~~ /

Бареда све ~~преко~~ ~~количине~~ ~~одврати~~ ~~на~~ ~~брод~~!

Теро је био "сувенир" ~~количине~~ ~~да~~ ~~та~~ ~~одврати~~!

Дуго! Дуго! ~~привести~~ ~~се~~ ~~само~~! Не, не, ~~више~~ ~~не~~

копирати да вам ~~показујете~~ ~~брана~~! Ми ~~бо~~

немо! Како ~~би~~ ~~дух~~ ~~душе~~ ~~и~~ ~~скала~~ ~~одврати~~, ~~и~~ ~~скала~~

дух ~~ваши~~ ~~руке~~ ~~у~~ ~~море~~! ~~Где~~ ~~оде~~ ~~оде~~

~~оде~~!

Које / ~~издржати~~ /

Како ~~не~~ ~~копирати~~...

До / ~~море~~ /

Тако ~~оде~~ ~~које~~ ~~коју~~ ~~да~~ ~~разјаснети~~ ~~да~~ ~~сувенир~~

~~уздиха~~... ~~и~~ ~~оде~~ ~~дух~~... ~~и~~ ~~оде~~ ~~дух~~... ~~Како~~

је ~~била~~ ~~добра~~ ~~за~~ ~~море~~, ~~дух~~ ~~је~~ ~~добра~~ ~~за~~ ~~море~~!

Ко ~~да~~ ~~ја~~ ~~велика~~ ~~море~~, ~~ка~~ ~~на~~ ~~како~~ ~~да~~ ~~је~~ ~~море~~

~~оде~~ ~~оде~~! ~~Како~~ ~~да~~ ~~не~~ ~~је~~ ~~ка~~ ~~оде~~ ~~оде~~

~~ка~~ ~~и~~ ~~оде~~ ~~оде~~ - ~~а~~ ~~ка~~ ~~лаже~~! ~~Зар~~ ~~ја~~ ~~као~~ ~~море~~

~~ваз~~ ~~да~~ ~~показујемо~~ ~~вере~~ ~~оде~~ ~~оде~~ ~~оде~~

~~који~~ ~~оде~~ ~~оде~~ ~~и~~ ~~оде~~ ~~да~~ ~~оде~~ ~~оде~~ ~~оде~~

~~зато~~ ~~што~~ ~~не~~ ~~је~~ ~~у~~ ~~не~~ ~~да~~ ~~оде~~ ~~оде~~ ~~оде~~

~~оде~~ / ~~оде~~ /

Ја... ~~је~~ ~~сам~~... ~~Како~~ ~~и~~ ~~вама~~, ~~и~~ ~~оде~~ ~~оде~~

~~и~~ ~~оде~~, ~~да~~ ~~како~~ ~~је~~ ~~оде~~ ~~оде~~ ~~оде~~ ~~оде~~

~~и~~ ~~оде~~... ~~како~~ ~~је~~ ~~оде~~ ~~оде~~ ~~оде~~ ~~оде~~

~~и~~ ~~оде~~... ~~како~~ ~~је~~ ~~оде~~ ~~оде~~ ~~оде~~ ~~оде~~

29.) О! о!

Како

а то

и са

оде

Не

то

Како

ва

и

Како

и

Како

и

Како

и

Како

и

Како

и

Како

и

Како

и

Како

и

Како

и

Како

и

Како

и

Како

и

Како

и

39.) О! о! и Тар, и барыс, и лос, и чин аман! Овои,
како си морас гази га во дуге!... ^{1/3 час!} ~~пух. ага.~~
а во сонгу. // Па гажо ии нгои, нреша да
и сана моту омити у Нелдер. са оага
оету бине илпери пету ооме...

Toe (reproaches)

Не дам! Ни Ромуле нате! Збогма Рја не вато
торвагво нисриги...

No (cuckoo bird song)

Po ja u ne znam nita sam rekla... u... ja,
 zaradio, u ne mislim da ce biti... da ce biti...
 u ooga bi da sumi ropi iz razacombora...
 u...

One

Комарски урова вели да тује криво да се
по шава у Невдег.

To Sept. 14th

Nije nepodoo... nije nepodoo... ^{do / updo bratstva,} ^{uza to još dani}
 og nego... / ^{Kolje = Canoe egg sa novim,}

XVI

Kopf. das runde

Бое / мурзона. Как гонимы до
своей казни /

А он, абы ни угодь боян исавел у Косово
Рачице. / Писанное /

Neću nikad više! (dugo tupo) Oho, ja sam i
sama tužna! (puzajući) da mi ja nikad više
moću plaati (puzajući) viškovaka prosta vodi, ... da
mi sa nikad više moću plaati prosta
odbi samog. [u]

XVII

До: Промисла

И сувише је тужа! Шта је у свему да ми ова
 двојица саопштем издржана јуре пој добар
 нас! Ако сад риз из доје, оверати га, јест
 разумеи? Прогна једва! Умеш! Ушо во
 лето тје. Ви зашче! И, ош проклетва
 тјавура! Овај секретниш нао удари на
 ратују! Тјавура и Каво тјавура. Само ми
 је риз во тјавура! (во промислу) Марш одакле!
 Не дам ви тјаву! Тјавура у тјавура! Промисла
 промисла. (Јаван се у тјавура, ошот Каво. Каву тјаву
 је, ја ошот тјавура во тјавура тјавура. Тјаву тјаву
 тјаву, тјаву, во тјаву во тјавура) Каво! Ка тјаву
 Каво... Тјавура, велики... асвоот.
 ошот тјавура тјавура! (во тјавура тјавура)
 Каво! Каво ви во тјавура? Нага тјавура
 свје! Нага је тјавура једну тјаву са
 тјаву тјавура и тјаву једну тјавура. (Асво
 тјаву у тјаву) Нага тјавура? Не, тјавура!
 Нага тјаву ви тјавура о тјаву! Ош тјаву! Тјавура.
 Каво је тјавура тјаву... (тјавура) Тјаву... ја тјаву вас
 тјаву у тјаву тјавура. Не тјаву тјаву
 тјаву, а? Нага, сјаву тјавура тјавура!
 (тјаву)

XVIII

До: Кавура (во тјавура тјавура)
 Кавура

Ја. (тјаву се во тјаву тјаву у тјавура)

Во / во тјаву је тјаву тјаву

Во тјаву тјаву тјаву тјаву са тјаву.
 Нага тјавура ви тјаву тјаву са тјаву
 тјаву.

Короче је тако рече више. она прегробо за
мешуце.

Бос (презичи оца)

Доса бав с мач ваљана јетован. (оца. р.)

Зар ми не улази куцаи? (оца.)

Корче

Хоса сам...

Бос (мечом)

Задужила си за 5 милова. Ова девојка што
седн под тебе, загравила је овог таван скле.
Јал, још мало је требало да да прво
непофроти, мотрајући наодреа. (набујало)

Уфа уоура... заврши ту прегробо за себоти.

Корче (скупом)

Је ли истина, је ли истина да... Косајна
ноха кавсе... (оца кавсе мачом) О, о! (оца, рече
ју мачом и рече)

Бос

Мече... меде ме је као. Меде сам од увек као
као присајоу... и овога муча исто као...
Али овога дежа - нешто ми је као он во по.
Јал рети коси оваког удара - овога дежа и
оца... оца овога скривина... оти тај оти
отмиса бакали. (Тавану маче и рече) Маче.

Ре ми ми нешто долазила у ручу, - све док
ми овој сав Тера те загреви, нешто
док ми се не сваде исцелати мотра. (маче)

Восаи, док не гово не падају на бави!

Акој друти овој сав (маче) Корче!

Корче! (маче) Кавсе! Кавсе! (маче)

маче) (проклето бави!... проклето бави!)

Корче

Ја ми да гово маче маче рече ми ју?

Nevoj! Očuvati ^{ta} my! Ova eho lek govorn cedu!

Kupiti / dočekati moga, na svo jeza /

Kanab.

... Kupiti...

bo

Imp. - Kycan je otk se ustrato.

Kupiti / čemo, u svrhu opetno

na svoje jezato /

Oo mye xelo ga uge'. Oo mye xelo ga uge...
a ja sam my čepun, pševu pyxama, čepna
pševu pyxama oževna ppe o govornu.
na... / na jeza /

bo / imp /

Ima samu cedu mye o govornu...

Kupiti / moga, na /

Preko mo te otki odevna sam my muševu
kerova oga... kao kakvoj... kao kakvoj kubo.
mubi koja a govornu na svoju

bo

te...

Kupiti / jeza /

A... čepun mye a... kany n. sam kaza
m odevu... Ako m. m. govornu... ogy
dne keru nemi... vety se bime m
govornu... vety se bime m govornu.

bo / jeza /

Prekati... Prekati za me doje.

Kupiti

Pre iz roguo... nig je ovo, kemo moga...
orei sam ova oževna... / ogy mye
govornu pyxama, jeza /

30.) E ra, dygn iog, jakn.

 χ/χ

Prof. Masunga

Клемсо!.. ^{Мамин} Во, сирота брато Клеми, како ме је
по~~ва~~о... Трето је во... Страно је во два
сина...

Kompasi / yloran ranga staga co /

Mya u 4 cuca... Maonega / vechi je /

Masnega / svetilja

Дан, унутро се, Конфује, ... и како савладао
своје мисли... Тога г. "уједношеница" ја и
супна те мисли во свима пољима. Две,
како... (вај дај дај дај) Нећу гласати још
да касак. Класика, ... и како
неколико година... во тој дај добро мисли
тако да...

...та...та... са сад хуђе овога да задржи.
мо мир... Ти вагда велики мисли прати
тога да сам ово ово долази да мисли?
Нећемо...

Nikemo mi vede sadgavuni, veteno!
Bosom, Pomprose, Prijaam. (ge)

五

Prof. J. H. Mearns.

№, verilen ^{bu} maddi zararlardan

Легна вада која ми је ^{попула} омаже, до к где
може исцрпљити. То је

Reve: 60 / samples

King's College

Нова светлост и ми и те кретај се овује
заједно од мого сина... *Киселовац, 18. јуна*
...Аха, оуо оуо сад тишава оскрета

...и он мисли во припадок нег овице? Вакве
од обрвни ројови крозот венчан? На зар
он не знае да е во сазвучна фредовина,
никаква криво и сие издани одина Реп
пробле саблажлив етвот, паи се, во ваиши
мишлениу не вагају мисл?

Корнели /мисл/

На постои вага мисл мислте урочан са
мисл... постои...

Ва

Мислата во савап бисит Род Огдза, Корнели.
Род Огдза обр ваиш фред... Мисл сие
Реп је бис у завору... Реп је обр бисов.
мисл мисл... и ова обр сазвучна Реп
не је... Но, ја ту бис урочан, сие мисл
мисл, дасе он јет, зајзету се за веди
ам да он мисл одетам, да он мисл одетам,
во не мисл. На саг јет Хордига Реп
Репу он мисл... 1672 обр сфротан.
(Учине, затвор Реп) Мисл, сие јет мисл.
Реп он је мисл мисл мисл мисл да
мисл... /ср/

XXI

Матича

Корнели, Корнели

Матича /мисл/

Касе! Касе!

Корнели /ср, бис и - дасе
мисл мисл и јет сазвучна
мисл /ср/

Сазвучна бисит мисл припадок, а

судовом твм ове делатне да твм
укојеко нга прво и. (Ов и дна обрч инакне
руке ове нга и прво обрч инакне) Пневма.

Ова дна утвора, нга дна, обрч инакне
из нга прво и. Пневма са обрч инакне...

(Лавије се нга дна, нга и са обрч инакне
и нга) ... Пневма са обрч инакне!

И о дна нга се, обрч инакне, нга.
Како нга нга дна нга, нга нга.
нга нга нга и нга, нга нга
нга нга. Пневма са обрч инакне!

/ завеса /

Пневма

Start over
Learn

Paul Hovarts

Mladi flamanski audiovizuelni umetnik, scenarista i pozorišni režiser Paul Hovarts (*Paul Govaerts*, 1982) kontaktirao je mene i Svena Petersa kao autore knjige o odjeku Sarajevskog atentata u holandskoj i flamanskoj štampi kako bi nas pozvao na premijeru svoje drame o Gavrilu Principu održane 27. septembra 2018. To naše zajedničko interesovanje za vanvremenost i univerzalnost idealizma, mladalačkog bunta, žrtvovanja i samožrtvovanja urodilo je prevodom drame „Inicijalna kapisla“ (*Startschot*, 2018) koja je izvedena više puta u Flandriji i dobila pozitivne kritike.

Od ostalih Hovartsovih pozorišnih tekstova treba spomenuti sledeće: „Križa“ (*Crisis*, 2013), „Dvostruki čovek“ (*Dubbelmens*, 2015) i „Rat“ (*Oorlog*, 2018).

INICIJALNA KAPISLA

LIKOVİ:

Gavrilo Princip
Sofija Goldman

Naše će sjene hodati po Beču, lutati po dvoru, plašiti gospodu...
- Gavrilu Princip, pronađeno na zidu njegove ćelije.

1.

Mrkli je mrak. Lagano narasta hukanje neke utvare.

Gavrilo:

Čujete li me?

Možete li me čuti?

Strah vas je, zar ne?

Prepao sam vas? Ili?

Jesam, jer slušate duha.

Sablast. Priviđenje. Utvaru.

Evropa zna za mnoge utvare koje se sve vraćaju s vremena na vreme. E, pa ja sam jedna od njih. Znate li ko sam?

Ko još nikad nije čuo za mene nek se ne štreca previše. Mojih petnaestak minuta slave već je davno prošlo. Ja u istoriji nisam ništa drugo do trunčica prašine, mreškaj na pučini vaše plovidbe, kamičak što izleće pod škripom vaših guma u sunčano letnje jutro na ulicama Sarajeva.

Obraća vam se Gavriilo Princip.

Samo, ne dajte se zavarati: ne čujete vi glas energičnog momka od devetnaest leta, sa razbuktalim plamenom u očima. Ne. Obraća vam se stogodišnji duh koji je hteo da svet...

Izvinjavam se, osećam se pomalo nelagodno. Pretpostavljam da se ovde nisu manifestovale samo moje misli već da je i moja pojava ponovo poprimila konkretne oblike. Dozvolite da navučem pantalone. Eto, tako je već bolje.

Moram priznati da je to uvek iznova posebno iskustvo. Biti među ljudima. Osećaj kao navlačenje gumene rukavice za pranje sudova. Škripavo kretanje. Ili povratak kući nakon dugog, veselog putovanja. Drago ti je što si opet tu ali bi najradije što pre pošao. Život među ljudima i ostalim životinjskim vrstama ima svojih prijatnih strana – to svakako, hrana je sjajna – pa ipak sve to treba ponekad uzeti s izvesnom rezervom. Ima stvarčica koje bi mogle bolje...

Prijatni stisci ruku, ljubazni osmesi i uljudne primedbe idu ruku pod ruku sa ubitačnim pogledima, častoljubivim delima i – što je možda još i najužasnija od svih ljudskih slabosti – strahom.

Angst, bange sein, die Furcht vor der Gefahr, das Unheil, die Bedrohung. Ne panika ili isprepadanost zbog direktne opasnosti, ne, pritajeni strah. Onaj

tupi osećaj potištenosti koji toliki ljudi gomilaju u sebi i za koji zaboravljaju da li se odnosi na stvarnu ili umišljenu pretnju. Plašljivi ljudi su pokorni ljudi. Za svog kratkog boravka na zemlji retko sam kad sreo pravog čoveka. Uglavnom sam nailazio na životinje s ljudskim osobinama: čovek-pas, čovek-gušter, čovek-zmija i naravno svinja i vuk.

No dobro, to sam znao i pre sto godina. To i vi sad znate. Ništa novo pod suncem, svetom lampom koja svetleći visi na nebeskom svodu. Ili viseći svetli. Pa ipak je čudnovato: mada sve bolje shvatamo i opisujemo čoveka, naš način funkcionisanja u osnovi ostaje isti.

Moram da požurim. Orkestar sa Titanika unervozio se. Jeste, njih sam pozvao za ovu priliku. Zgodan trio: ujedno i surovi morski vuci i osećajni svirači. Sasvim primereno za večeras.

Želim da vas povedem na jedno drugačije mesto mada je ono zapravo tu: u Evropu! Taj izduženi deo kopna čije je tlo natopljeno bolnim sećanjima, slavnim događajima i neuspelim i uspelim pokušajima potpunog uništenja. Evropa čije su tlo preoravali, dubrili, plodili i opet preoravali seljaci, građevinski mešetari i diktatori. Evropa, ta večna mašina škripavih zupčanika koja mukotrpno tandrče iz jednog razdoblja u drugo.

Opustite se. Nema razloga za uznemirenost. U krajnjoj liniji, ovo će vam se putovanje učiniti pristo poznatim. Kao da ste na izletu u sopstvenoj okolini. Namestite se udobno na stolici, spokojno udišite i izdišite i koncentrišite se na moj glas. Moj glas će vas voditi. Otvorene, prijemčive i opuštene.

Stojimo pred građevinom Evropom. Građevinom s hiljadama sala, soba, plakara, niša, stepenica i hodnika. Spolja vidimo bezbroj poslaganih kocki. Od sivog, teškog kamena koji je na mnogim mestima pocrneo od čađi. Iznutra liči na termitnjak koji zalazi duboko u utrobu zemlje. Masivni drveni ulaz škripi i škrguće dok ga otvaram. Pred vama je mračan hodnik. Ne bojte se. Tu negde je sala osvetljena poput umova Kanta, Hjuma i Loka, ali večeras nećemo ići tamo. Ne, naše odredište je jezovitije. Pođite za mnom.

Prolazimo hodnicima s mnoštvo vrata. Na desetine ih je... na stotine. Nećete zalutati, poznajem ja put. Manje-više. Negde u dnu otvaram nova vrata: kamene stepenice kružno vode u dubinu. Sledimo zemljinu težu i silazimo. Pomalo je tesno na stepeništu, oprezno dakle.

Postajete svesni kako negde u dubini vaše dezoksiribonukleinske kiseline prošlost počinje da ispušta mehure. I shvatate kako je prošlost sadržana u sadašnjosti kao skrivena potka svakodnevnih stvari.

Stepenik po stepenik prodiremo dublje u svest zvanu Evropa. I pri svakom stepeniku čuje se odjek. Ima ih deset do našeg konačnog odredišta.

Deset

Srbija je osinje gnezdo, žarište sukoba.

Devet

Rusija je njen anđeo čuvar i tamo stacionira trupe.

Osam

Turci su vodili rat sa Srbijom i pri tom izgubili dosta teritorije.

Sedam

Šta je sadržano u trenu? Mogu li to uhvatiti? Za koji trenutak u životu možemo reći: „Eto! Tu su se pokrenule stvari. Ili upravo nisu.“?

Šest

Bosna je nemirna, hoće da se otcepi od Austrougarske, carstva koje propada.

Pet

U multipolarnoj papazjaniji od Evrope važi poslovice da svak za se koze pase. Skoro u svim evropskim zemljama znatno se investira u naoružanje.

Četiri

Da li je sve unapred zacrtano? Da li je život priča koja se smandrlja? Ili pak milijarde neurona u našoj prisutnoj i sjajnoj svesti predstavljaju kupku različitih mogućnosti?

Tri

Što se više bližimo dnu stepenica to vam se sadašnjost čini razumljivijom, logičnijom. Izbavljate se prošlosti i oslobađate se moguće budućnosti.

Dva

Jedan

Sarajevo, 1914. Noć od 27. na 28. jun. To je sada.

2.

Soba.

Gavrilo:

Ovo je tvoja soba?

Sofija:

Ovo je moja soba. Ja ću sesti ovde. A ti možeš da stojiš tamo.

Gavrilo:

Da bih radio šta?

Sofija:

Recituj. Svoju pesmu.

Gavril:

Rado bih ti doneo buket cveća.
Ali nije ga bilo na livadi.
Mnogo radije bih ti doneo pola kile šećera.
Ali nemam toliko novca.

Sofija:

Ti se to meni podsmevaš?

Gavril:

Možda.

Sofija:

Hajde, daj da čujem nešto tvoje. Ti reče da si pesnik.

Gavril:

Da, ali radije ne bih.

Sofija:

Zašto?

Gavril:

Stidljiv sam.

Sofija:

U kafani baš i nisi bio stidljiv, kad si me pitao. Čak si hteo i novac da mi daš.
Kao da sam ja neka kurva.

Gavril:

Izvinjavam se zbog toga.

Sofija:

Nemoj sad da podvlačiš rep.

Gavril:

Dobro. Voleo bih da se svučesh.

Sofija:

Znam to, ali... Znaš već šta sam o tome rekla.

Gavril:

Zapravo nisi ništa rekla o tome.

Sofija:

To češće radiš? Odlaziš s devojkom u njenu sobu?

Gavril:

Ne baš. Ali tebe znam. Tebe sam već jednom video.

Sofija:

Pa si pomislio: što da je ne pitam. Laka roba.

Gavrilo:

Ne, samo mislim da si...

Sofija:

Šta?

Gavrilo:

... lepa.

Sofija:

Je li? Ti bi na tu foru?

Gavrilo:

Lepa kao razobadana kobila

Sofija:

Pa... dobro si potrefio. I ti se meni dopadaš. Ali si i besan. Iznutra. Ja imam nevidljive pipke. To mi je majka uvek govorila.

Kad uđem u sobu gde je upravo bilo svađe onda znam da je najbolje da odmah odem. Mogu odmah da procenim čoveka.

Gavrilo:

Ako ti to smeta, mogu da odem.

Sofija:

Zašto bi mi smetalo? Nervozan si?

Gavrilo:

Nisam navikao. S devojkom. Sam u sobi. Još nikad nisam.

Sofija:

Je li to problem?

Gavrilo:

Ne, nije. Ali... Samo hoću da kažem... Da nisam navikao. A ove prve reči među nama...

Sofija:

... svete su.

Gavrilo:

Ništa nije sveto. Ovo nije trenutak. Ovo među nama ne treba da bude nešto posebno.

Tišina

Sofija:

I ja sam tebe već jednom videla i tada si bio veseliji. Ili možda ne veseliji ali opušteniji. Plesao si. Udario si žandara u glavu.

Gavrilo:

To je bilo davno. Videla si to?

Sofija:

Jesam.

Gavrilo:

Pipkao je devojkicu koja to nije želela pa je zaslužio da ga mlatnem po glavi.

Sofija:

Ne udara se žandar tek tako.

Gavrilo:

Ne pipa se ni devojkica tek tako.

Sofija:

Ideš li često na ples?

Gavrilo:

Ponekad.

Tišina

Sofija:

Zašto ovo ne može biti trenutak?

Gavrilo:

Trenuci čine stvari većim nego što jesu.

Sofija:

Ali ponekad je baš dobro biti svestan toga: ah, ovde se nešto sprema. Konačno počinju da se pokreću stvari. Konačno nešto u mom jebenom životu koji inače ne vredi ni pišljivog boba. Trenutak je onaj specifični delić vremena kada malo postaje veliko.

Gavrilo:

Blablabla... Sviđaš mi se. S tobom se može razgovarati. Nisam znao da se to može s devojkama.

Sofija:

E budale.

Gavrilo:

Nisi gladna?

Sofija:

Na posebnom sam režimu. Ne jedem ništa. Moram da zadržim svoj jebeni osinji struk.

Gavrilo:

Da skoknem po ćevape? Ražnjiće?

Sofija:

E budale.

Gavrilo:

Da nismo zapodenuli razgovor u onoj kafani, sad ne bismo bili tu.

Sofija:

Misliš, da si mogao da skineš pogled s mene?

Gavrilo:

Da... Usudio sam se da te oslovim zato što ti nisi mogla da skineš pogled s mene.

Sofija:

Tako to kreće.

Gavrilo:

Nemoj minimalizovati stvari. Iz nas je isijavala svetlost.

Sofija:

Ne želim da od ovog pravim trenutak.

Gavrilo:

Oni tvoji pogledi krišom, kao da me ovlaš dotičeš.

Sofija:

Dopadamo se jedno drugom.

Tišina

Sofija:

Neću da se svlačim, ali hoću da pričam s tobom. Izgledaš kao neko ko želi da priča.

Gavrilo:

O čemu to?

Sofija:

O onom o čemu već čitavo veče ćutiš.

Gavrilo:

Kakva je korist od toga? Umoran sam od pričanja o tome.

Sofija:

Ja sam umorna od muškaraca koji žele da me svuku.

Gavrilo:

Hoćemo li popiti nešto? Pije mi se rakija.

Sofija:

Ne ličiš mi na nekog ko pije.

Gavrilo:

Ali večeras mi se pije.

Sofija:

Po čemu je ovo veče pa posebno?

Gavrilo:

Zbog činjenice, recimo, da sam te pitao.

Sofija:

To li je? Ili je to sastavni deo ove večeri? Kao i čašica rakije?

Gavrilo:

Zamisli... da je ovo naše prvo i poslednje veče.

Sofija:

Ne želiš više da me vidiš? Posle ove večeri?

Gavrilo:

Želim. Ali možda više neće biti moguće.

Sofija:

Zašto neće?

Gavrilo:

To ti neću reći.

Sofija:

Tebi svaku reč treba vaditi klještima. Zašto tako govoriš?

Gavrilo:

Nemam više šta da izgubim.

Sofija:

Hoćeš da digneš ruku na sebe?

Gavrilo:

Možda.

Sofija:

Da presudiš sebi? Da se lišiš života? Ako tako stoje stvari onda hoću da smesta odeš. Nije mi do toga.

Gavrilo:

Smiri se. Moja budućnost je neizvesna. Da ostanemo pri tome?

Sofija:

U redu. Ako mora tako. Dokgod nisi ludak, u redu je.

Gavrilo:

I ti si drukčija. Devojke se ne ponašaju tako.

Sofija:

Moral mi je bedan. Znam to.

Gavrilo:

Otkud to?

Sofija:

Šta znam. Vremena se menjaju. Sve je u previranju. A žene u tome učestvuju. Svidelo se to vama ili ne.

Gavrilo:

Sviđaš mi se.

Sofija:

Dobro za tebe. A sad pomišljaš: fino, zbarena je. Uskoro ću ga izvaditi i časkom turiti.

Gavrilo:

Ti si baš poprilično slobodoumna.

Sofija:

Slobodo-umna. Ja sam zaista prilično slobodoumna. Za mene je to srž slobode. Šta zapravo hoćeš?

Gavrilo:

Hoću...

Sofija:

To hoćeš? Da se svučem i legnem ovde? A ti da obaviš muški deo posla? Ali ako je tako, onda je veće završeno. Onda ćeš posle opet kući.

Gavrilo:

Ja...

Sofija:

Ti...?

Gavrilo:

Dođavola, ako je tako, ja odoh. Svejedno, ali do ovog mi nije.

Sofija:

Izvinjavam se. Malo sam preterala. Na oprezu sam, to je sve. Želim da pričam s tobom. To je sve. Osećam da želim da pričam s tobom.

Tišina

Sofija:

Pa? Stajaćeš tu sve vreme? Ili ćeš otići?

3.

Sofija:

Zašto udari žandara u glavu?

Gavrilo:

Zato što mi se može.

Sofija:

Ne, to ne može. U Bosni ne može. Za to se dobija dva meseca tamnice i onda se ide pred carsku komisiju.

Gavrilo:

Pa ipak mi se moglo. Samo ne treba oklevati. Ako si se rešio onda se predaješ ceo. Onda pesnicama prepuštaš posao. I onda gledaš da zbrišeš što pre.

Sofija:

Zbrisao si, dakle?

Gavrilo:

Da, preko granice, za Beograd.

Sofija:

Beo-grad... Šta si tamo radio?

Gavrilo:

Radoznala si.

Sofija:

A kakva inače da budem? Ti kao ne bi da pričaš. Ja ne želim da se svučem. Pa zato pokušavam da iščačkam iz tebe koju reč kako bi veče imalo smisla.

Gavrilo:

Ima li veče smisla?

Sofija:

Ima, jer ti bi da se lišiš nekog tereta. Koja je tvoja tajna?

Gavrilo:

To neću reći.

Sofija:

Hajde... „Moja sudbina je neodređena.“ Šta onda mari?

Gavrilo:

Hoću da se svučesh.

Tišina

Sofija:

U redu. Za svaki komad odeće koji skinem odgovorićeš na jedno pitanje.

Gavrilo:

U redu.

Sofija:

Šta si radio u Beogradu?

Gavrilo:

Studirao.

Sofija:

Jesi li na poternici?

Gavrilo:

Nisam.

Sofija:

Hoćeš li da izvršiš samoubistvo?

Gavrilo:

Neću.

Sofija:

Smeraš li nešto sutra?

Gavrilo:

Zar tebi nikad ne dođe da udariš iz sve snage? Da jednostavno bez razmišljanja udaraš?

Sofija:

Naravno da mi dođe, ali ja sam žensko. A to i nije odgovor na moje pitanje.

Gavrilo:

Nije se ni radilo o pitanju na koje bih odgovorio.

Sofija:

Zašto ne? Ako ne želiš da odgovoriš onda je to za mene potvrđan odgovor.

Gavrilo:

Hajde, svuci još nešto.

Sofija:

Neću, nisi mi odgovorio. Svuci ti nešto.

Gavrilo:

U redu. Ionako mi je vruće.

Sofija:

Znači nisam daleko od istine? Šta smeras sutra? Radiš li na svoju ruku?

Gavrilo:

Zašto tako razgovaraš sa mnom? Jesi li ti nešto postigla u životu?

Sofija:

Ništa vredno spominjanja. Ali, ja se ne potresam zbog toga.

Ja činim nešto, ja pokušavam, ja... Ali, nije me mnogo briga ako ne uspem.

Onda potražim drugi put. Kao voda. I ona uvek pronalazi sebi put.

Gavrilo:

Stoj... Ne želim ovo. Dekadentno je. Obuci se, molim te.

Sofija:

Jesi li to u potrazi za uzvišenim? Zašto hoćeš da se ponovo obučem? Baš nam je lepo krenulo.

Gavrilo:

Zapravo je bolesno.

Sofija:

Ne, jebozovno je.

Ti si počeo s tim kad si me pitao u kafani.

Gavrilo:

Možda nije trebalo.

Sofija:

Šta ćeš sutra da radiš?

Gavrilo:

Neću da pričam u sutrašnjem danu.

Sofija:

Umorna sam. I ne želim ovo. Mir?

Gavrilo:

Mir.

Sofija:

Moramo razoružati sebe ako želimo da nastavimo večeras. Inače ovo nema smisla.

Gavrilo:

Da.

Sofija:

Ispričaj mi svoju tajnu. A ja ću se svući za tebe.

4.

Gavrilo:

Ne moraš se svući.

Gavrilo okleva, ali onda vadi pištolj na videlo.

Sofija:

Znači ipak ludak. Kaži. Gukni.

Gavrilo:

Zar se ne slažeš sa mnom?

Sofija:

Ti si lud. Ne želim da imam ikakva posla s tim. Ako se za ovo sazna, visiću i ja.

Gavrilo:

Mislio sam da smo na istoj liniji.

Sofija:

A ja sam mislila da ćeš sutra paradirati nag na čelu povorke sa zastavom u šupku. Ali ovo? Sklanjaj tu stvar odavde.

Gavrilo:

Smiri se... Nije otkočen.

Sofija:

Baš me briga. Ta stvar je oličenje svega što mrzim. Tutni je natrag u pantalone i idi.

Gavrilo:

Ostajem.

Sofija:

Ja umem gadno da vrištim. Stvarno. Bolje idi.

Gavrilo:

Ostajem. Ti si me pustila da uđem. Htela si da čuješ moju priču. Odlučili smo da budemo otvoreni, dakle, evo, otvoren sam.

Sofija:

Vrištaću.

Gavrilo:

Samo izvoli.

Tišina

Gavrilo:

Poznajem ja tebe. Setio sam se. One tvoje jarosti. I ti si učestvovala u marševima za slobodu. Pre dve godine. Kako si kidisala, na one žandare sa batinama i sabljama.

Sofija:

Zar me se sećaš?

Gavrilo:

I ti poznaješ Danila.

Sofija:

Danila Ilića?

Gavrilo:

A kog drugog?

Sofija:

Da, njega poznajem.

Gavrilo:

Onda znaš i za Mladu Bosnu.

Sofija:

Sad je zabranjena.

Gavrilo:

Ništa nije zabranjeno ako to ne želiš.

Sofija:

Jesi li ti mladobosanac?

Gavrilo:

A šta si mislila? Danilo me je još davno pitao.

Sofija:

Danilo Ilić. Šarmantan dečko. A i zgodan momak.

Gavrilo:

Prilično je glavat, zar ne?

Sofija:

Ako ti tako kažeš. Ali, poznajem makar četiri cure koje bi se odmah spandale s njim. A tek što je slatkorečiv... Taj kad govori o kokoškama dočara ti ih kao jato slavuja.

Gavrilo:

Naučio me je mnogo toga.

Sofija:

Jaka stvar, kad si bio četrnaestogodišnji pubertetlija. Ume taj s nesigurnim klincima. Njih rado uzima pod svoje.

Gavrilo:

Danilo ne štedi sebe.

Sofija:

Jeste... Ali ume s rečima i gladak je kao jegulja. Taj momak sav odiše pobunom. Poslednje što sam o njemu čula jeste da je otišao da se bori protiv Turaka u Srbiji.

Gavrilo:

Tačno.

Sofija:

Moraš biti poprilično lud da tu učiniš.

Gavrilo:

Ili hrabar.

Sofija:

Je li on još tamo? Ili su mu prosvirali metak kroz glavu?

Gavrilo:

Ovde se on opet muva.

Sofija:

Neka se pričuva. Austrija mu je za petama. Je li i on deo zavere?

Gavrilo:

Upućen je. Samo, nije uključen u naš plan. Nekako je rastrojen otkako se borio u Srbiji.

Sofija:

Naš? Ko je još uključen u plan?

Gavrilo:

To neću reći. Više mi ne deluješ pouzdano.

Uzima pištolj i poigrava se njime.

Sofija:

Spusti to. Hoćeš da izazoveš nesreću?

Gavrilo:

Izvini. Ne želim da te plašim.

Sofija:

Šta zapravo misliš da postigneš?

Gavrilo:

Izbavljenje.

Sofija:

Od samog sebe ili od...?

Gavrilo:

Zar to tebi nije jasno? Austrougarska je na izdisaju. Pedeset miliona stanovnika, četrnaest nacionalnosti, dvadeset i četiri različita jezika. Dva parlamenta, dva kokošinjca što povazdan samo plešu valcer: okret udesno, okret ulevo, onda pun krug pa još jedan dok se ne nađu tamo odakle su pošli. Vazda u pokretu ali ni makac nikuda. Hoću izbavljenje od toga. Hoću slobodnu Bosnu gde će naši ljudi moći sami da odlučuju. Slobodnu Bosnu koja će se prisajediti sa Srbijom, zajedno sa Slovenijom, Albanijom, Kosovom, Crnom Gorom, Makedonijom, Hercegovinom, Hrvatskom, Slavonijom, Istrom, Dalmacijom, Vojvodinom, temišvarskim Banatom, Bačkom i novopazarskim Sandžakom. Cilj je Jugoslavija, ujedinjenje Slovena.

Sofija:

Spusti to. Inače ću starno vrištati.

Kreće da vrišti, Gavrilo odlaze pištolj.

Sofija:

Lepog li upoznavanja. Slobodno ostani, ali ako mi sve ispričaš.

Gavrilo:

Mogu li ti uopšte više verovati?

Sofija:

U taj rizik ćeš morati da se upustiš. Zašto baš njega upucati? Zašto njega?

Gavrilo:

Zašto? Zašto? Zašto? Uvek to zašto? Ja... ću ti reći zašto. Zato što se time slama nasilje. Zato što je to znak. Jasan znak da... Ljudi moraju da shvate da... da se nasilje koje država izaziva ne nalazi samo ispod površine. Da je opipljivo. U našim telima. Da je neko spreman da u zalag preda svoje telo. Sa svim posledicama koje to sa sobom nosi. Nadvojvoda jeprestolonaslednik. Izvorište moći. Džin. Ako se može uperiti pištolj u ovo buduće apostolsko visočanstvo, čiju moć kao da dobija od boga lično, onda to znači... da je dužnost naroda da izazove tu moć i stavi je na probu. Ako on umre, Bosna će shvatiti da može da uzme sudbinu u sopstvene ruke. Da je sloboda moguća. Ljudi će izaći na ulice i zahtevati promene. Doći će do rata i Srbija će priskočiti u pomoć.

Ona ga iznenada i neočekivano ljubi.

Gavrilo:

Čudna si.

Sofija:

Plašim li te?

5.

Sofija odguruje Gavрила

Sofija:

Misliš: poljubili smo se, pa sad mogu bez po muke da nastavim s osvajanjem terena.

Gavrilo:

Pre svega mislim da oko tebe ima silnih odbrambenih utvrđenja. Zašto nosiš taj oklop?

Sofija:

Ja sam to što sam i dobro je tako. To je sve.

Gavrilo:

Ispričaj sad ti nešto o sebi.

Sofija:

Vezem korsete. Za Mađarsku. Po čitav dan. Uveče izlazim u kafane. Bedan moral, ali šta bi hteo za deset centi po satu?
Još nešto?

Gavrilo:

Zašto još nemaš muža?

Sofija:

Zato. Mora li se imati razlog?

Gavrilo:

Većina žena tvojih godina već je udata.

Sofija:

A tvoj rod u tvojim godinama već zarađuje za hleba. To sigurno ne piše u knjigama a još manje u planovima za ubistvo. Znaš, ti stvarno predstavljaš manjinu.

Gavrilo:

Imam ja sklonosti i ka drugim stvarima osim ka ubistvu.

Sofija:

Znam, pesnik si.

Gavrilo:

Jeste... a i čitam. Znam mnogo toga. Otac je bio rešio da me pošalje na školovanje jer je smatrao da tu leži budućnost. U ovom novom vremenu... A mene je to oduševljavalo: Kropotkin, Bakunjin, Černiševski. Sve hrana za dušu.

Sofija:

Ti makar možeš da studiraš. Šta se žališ? U ovo novo vreme...? Možeš da studiraš zahvaljujući Austriji. U svakom slučaju imamo makar to nešto zajedničko. Ja svakog dana vezem jebene korsete ali otkud to da mogu da pričam s tobom na ravnoj nozi? Zato što čitam.

Gavrilo:

Zar se onda ne slažeš sa mnom da Austrijanci ovde nemaju šta da traže?

Sofija:

Naravno da se slažem. Treba da odu odavde. Ali, to je dvosekla oštrica.

Gavrilo:

Još nismo istinski razgovarali.

Sofija:

Samo smo to i radili.

Gavrilo:

O tricama i kućinama.

Sofija:

Trice i kućine? Umalo da mi vidiš sise. Turaš mi pištolj pod nos. I malo je falilo da te izbacim. Trice i kućine.

Gavrilo:

Mislim na glavnu stvar. O tome još ništa nismo rekli.

Sofija:

Šta tu ima mnogo da se kaže kad mašeš pištoljem. Osim toga, ti si se bio umorio od pričanja, sećaš se?

Gavrilo:

Ja i jesam umoran od pričanja.

Sofija:

Jesi li ti to dobro promislio? Ovo sutra?

Gavrilo:

A ti misliš da nisam? Ništa drugo nisam ni radio. Proteklih meseci. Godina.

Sofija:

Ne bih rekla da si sposoban za tako nešto.

Gavrilo:

Zašto misliš da nisam?

Sofija:

Jesi li ti ikad pucao?

Gavrilo:

Naravno.

Sofija:

Na ljude?

Gavrilo:

Na drveće.

Sofija:

Drveće? Kako gleda drvo kad se u njega uperi pištolj? Da li mu u tom deliću sekunde gledaš u oči i vidiš šta je drvo u svojoj biti? Vidiš li nadu, beznađe? Ne, to se kod drveća ne vidi. Kod drveća te takođe manje muči iznenadna neobjašnjiva sumnja, skamenjenost ruke.

Gavrilo:

Pa ipak, dobro gađam. Kao dete sam danima za redom morao da čuvam ovce u planini. Kad bi naišli vukovi važno je bilo dobro gađati kamenicama.

Sofija:

Fascinantno ali... ti ne znaš šta to znači usmrtiti nekog.

Gavrilo:

A ti ne znaš šta govoriš. Misliš li da je ovo neki hir? Da ću sutra tamo da drhćem i smišljam kako da se izvučem?

Sofija:

Zašto si se latio oružja?

Gavrilo:

Zašto ti nisi? Daj mi to reci. Jesu li dali nekog rezultata, ti marševi za slobodu?

Sofija:

Umorila sam se od ovog razgovora.

Gavrilo:

Ovde je pred tobom sedam godina otpora prema toj navodno prosvetenoj civilizaciji. Najpre prema mojim roditeljima. Otac mi je bio austrijska tegleća marva: seljak i poštari istovremeno. Rado je saginjao glavu, a zahvaljujući naočnjacima verovao je u pesmicu o blagostanju, novcu i tačnosti koje su oni donosili. Dok se ponosito šećkao u svojoj habsburškoj uniformi, nije uviđao da kao seljak još uvek živi feudalno. Feudalna gospoda još uvek naskače na seljančice. Pa i u mojoj porodici. To je uračunato u mesečnu najamninu. Oko svoje četrnaeste upoznao sam Danila. Otvorio je za mene čitav novi svet.

Sve što sam do tada osećao, pronašao sam u njegovoj biblioteci. Znaš li da se ovog trenutka u more bacaju ostrige na tone kako ni slučajno ne bi poslužile kao hrana prostom narodu? Ne, to mora da ostane delikatesa za bogataše. Čitava vojska seljaka želi da obrađuje zemlju i lako bi mogla da upetostruči žetvu, bilo bi dovoljno hrane za sve, ali veleposednici radije ulažu svoj kapital u francuske i ruske zajmove ili u deonice rudnika zlata u Patagoniji. A onda se čude što izlazimo na ulice. Ismevaju te tvoje protestne marševe. Ili te zveknu po glavi. Već skoro četrdeset godina imamo ovde Švabe i jedino što se događa: koja crkva ovde, koja džamija tamo ili koncertna sala ovde, pozorište tamo. Nešto salona i kafana. Nalickana ušećerenost. Jebo taj njihov bel epok. Jebo jugendstil. A strukturalno? Fundamentalno? Ništa.

Sofija:

Prestani. Molim te. Prestani.

Gavrilo:

Eto dakle... Možeš da gledaš s visine i da svako veče ideš u kafanu. Da melješ dok ti jezik ne odeblja. Ali menja li to nešto? Šta to radiš?

Sofija:

Svlačim se. Hoću da naskočiš na mene, obaviš svoje i da se onda tornjaš.

Tišina

Gavrilo:

Moral ti je stvarno nisko pao.

Sofija:

Bespomoćni smo. Jedino što imamo to je naše dostojanstvo. Ti odbacuješ svoje dostojanstvo time što hoćeš nekog da upucaš. Ja svoje time što postajem oruđe ljubavi.

Gavrilo:

Ne. Prestani.

Sofija:

Ti se žrtvuješ, na svoj način, ja na svoj. Hajde onda. Preko mene može da pređe i čitava regimenta ako treba. Ja sam žena. Muškarac to ne može.

Gavrilo:

Ti si poremećena.

Sofija:

Ja ovde ne mašem oružjem.

Tišina. Sofija počinje da plače.

Sofija:

Hajde. Svuci se. Hoću da to obavimo. Sad.

Gavrilo:

Zašto plačeš?

Sofija:

Ne znam zašto. Zar je to bitno? Svuci se. Hoću da osetim tvoju kožu. Sve to naklapanje... sve to bockanje? Zašto? Čemu služe? Šta si tu stao? Svlači se. Zavući ćemo se pod ćebe. Onda ću možda prestati da plačem. Prestani više da me gledaš tako.

Gavrilo:

Smiri se.

Sofija:

Vodi ljubav sa mnom. Onda ćeš prestati da tako buljiš u mene.

Gavrilo:

A sad prestani s tim. Dosta. Ne želim ovo. Ne na ovaj način. Saslušaj me: nemoj da pokvariš sve. Među nama. Ovo je jedino što imamo. Ovaj trenutak. Želim da ovu noć provedemo zajedno. Da budemo dobri jedno prema drugom. Sad.

Sofija:

Samo ovu noć? A šta posle? Uskoro će svanuti i više te nikad neću videti. Zašto moraš da ideš? Sutra?

Gavrilo:

Dode treutak kad se prelije čaša. A prelila se. I učinići šta se mora. Shataš li?

Sofija:

Ne. Ja tako slabo shvatam ovaj svet. Sve to moranje? Otkud to?

Tišina

Sofija:

Sanjala sam... Idem centrom grada. Nema nikog. Ulice, trgovi su prazni. Toplo je. Vruće. Sunce prži. Hodam onaokolo. Glava mi je puna briga. Svakodnevnog zanovetanja. O onom što se juče desilo. O onom što se sutra mora obaviti. Nastavljam da hodam, ali iznenada zastajem. Stojim na ivici koja deli senku od sunčeve svetlosti. I gledam u tu mirnu crtu koja seče dve površine. Senku... i sunce. Stojim tu, nepokretna... I gledam u tu granicu. I odjednom shvatam...

Gavrilo:

Šta?

Sofija:

Odjednom shvatam da postoji glas... u meni... koji me drži u strahu. Kao agresivni režim pravila i obaveza. Kao moć nada mnom, autoritet. I osećam kako se opirem tome. Ne želim ovo, kažem. Pravim korak. Iz senke u sunčevu

svetlost. Sunce mi obasjava lice. I ja se oslobađam sveg tog moranja. Svih tih pravila u mojoj glavi. Nema ih više. Tako prosto, tako jednostavno. Mogu da radim šta hoću. Da budem šta hoću. Osećam se prazno iznutra. Ali istovremeno sam ispunjena. Ispunjena prštavim životom što struji kroz mene. Oslobođena sam svog unutarnjeg nasilja.

Gavrilo:

Jeste, ali... Kako se ikad stiže do te tačke?

Sofija:

Moj san... još se nije završio. Izlazim na trg. Sve je užareno od vrućine, nema ni daška vetra. Senka mi je izdužena i velika. Kao sfiga. Na sred trga stoji ljudsko biće. Nago. Bespomoćno. Ali istovremeno snažno prisutno. Gledamo jedno u drugo.

Gavrilo:

Muško ili žensko?

Sofija:

Ćuti, to nije bitno. Ljudsko biće... to je sve. Znaš li ti šta je to, biti čovek? Ja ne znam. Ko je od nas ovde ikad bio u potpunosti čovekom? To bi trebalo da bude cilj. Da naučimo da budemo ljudi. Da se naučimo savladavanju tog orkana neuroza za nešto uzvišenije.

Gavrilo:

Za šta tačno?

Sofija:

Za slobodu. Istinsku slobodu koja svu raskoš, sav kapital stavlja na slobodno raspolaganje čoveku. Bilo je toliko izuma proteklih godina. Na primer mašine koje automatski peru veš. Ali one koštaju čitavo bogatstvo. Zamisli da se nacrti tih mašina stave besplatno na raspolaganje i da posle radnih sati na poslu možeš sam da sklopiš svoju mašinu za veš.

Gavrilo:

Ali kako dovesti ljude dotle kad većina ima svest veličine zrna graška?

Sofija:

Tako što....

Tišina

Gavrilo:

Tako što...? Tako što se zmiji smrska glava. Tako što se upotrebi sila, zar ne?

Sofija:

To ljudsko biće na trgu, to si ti. Gledaš me. Oslobođen jučerašnjice i sutrašnjice. Ti si to ljudsko biće... Izbavljeno zagušujućih misaonih stega... tog destruktivnog karaktera koji se uvek iznova ponavlja. Nema nade,

nema očekivanja... Potrebne su godine da bi se čovek izbavio toga. Ali ti si izbavljen. I tobom struji reka spokoja, mira. Svetskog mira. A među nama je sve neodređeno, slobodno i... opasno.

Gavrilo:

Ta sloboda je dalje nego ikad. Rat je. U nama. Istina je to što kažeš... Ali to se ne možeš postići samo od sebe . Neophodan je podsticaj.

Sofija:

Ne shvataš. Treba zaraziti drugog. Oploditi. Svest je... kao čaša. U određeno trenutku se prelije. A onda se... stvari zaista promene.

Gavrilo:

Brabonjanje.

Sofija:

Brabonjanje? Je li to sve što imaš da kažeš?

Gavrilo:

Sutra ću ucmekati nadvojvodu. Tek onda će se kofa preliti.

Sofija:

Taj bes u tebi, on samo razara. Zar ne uviđaš to? Ono nešto među nama? Što bismo mogli da imamo i što se sada nazire?

Uzima pištolj u ruku, zagleda ga

Gavrilo:

Spusti to.

Sofija:

Tvoja volja, čitavo tvoje biće iskristalisalo se u ovom predmetu. Kao da metak u ovom burencetu predstavlja poruku koju želiš da obznaniš. Pištolj je tako jednostavan. Što je više tehnologije to je manje nadražaja da se postigne mir. Čemu zamaranje naporom da se razgovara kad možemo inventivnije držati jedni druge na nišanu a po potrebi i hladnokrvno ucmekati.

Nišani u njega

Sofija:

Kakav je to osećaj?

Gavrilo:

Ostavi to.

Ona poteže oroz

Gavrilo:

Jesi li poludela? Spusti to.

Sofija:

Kakav je to osećaj? Hajde, kaži.

Gavrilo:

Hoćeš da odem?

Sofija:

Ne, hoću da ostaneš tako i kažeš mi kakav je to osećaj.

Gavrilo:

Neugodan.

Sofija:

Šta misliš, hoće li biti rata? Velikog?

Gavrilo:

Hoće, između Srbije i Austrije.

Sofija:

Ne, većeg. Većeg od tog.

Gavrilo:

Hoćeš li sad da spustiš to?

Sofija:

Neću. Dobar je ovo osećaj. Jedna varnica i bum.

Gavrilo:

Spusti to. Hajde, više nije zabavno.

Sofija:

Nije zabavno. Čitavo ovo veče nije zabavno. Ti nisi zabavan.

Gavrilo:

Nećeš me upucati.

Cilja pored njega i puca

Gavrilo:

Potpuno si poludela.

Sofija:

Samo se brinem zbog komšija.

Gavrilo:

Prestani s tim.

Sofija:

Rat. Rat. Rat. Svi su udarili u te talambase. Što je čudan ovaj predmet. Dobro leži u šaci. Ima u sebi posebnu snagu. Kao i svi aparati, želi da bude upotrebljen. Osećaš li taj miris? Miris bojišta?

Gavrilo:

Hoćeš da me ubiješ? Uradi to onda. Koliko sutra me više neće biti. Šteta što to mora večeras da se desi, ali neka bude. Moja budućnost je neodređena. Ima drugih... Samo napred. Ne bojim se. Čuješ li me? Više me nije strah.

Sofija:

Ja, ja pa ja? Da nećeš možda da postaneš heroj? Radi li se ovde o ičemu drugom sem o tebi? Misliš da ljude muči nesanica zbog tvog naglabanja o ostrigama?

Gavrilo:

Obavi šta si naumila.

Sofija:

Možda se na tren promeškolje i okrenu pa ponovo utonu u san. Da li je to u pitanju da se jednim jedinim pokretom promeni budućnost? Jedan klik i sve bude drukčije? To želiš da postigneš sutra? Ne verujem nimalo u to. Ne mogu da te ubijem. Ubila bih sebe. Zauvek bih se skamenila.

Sofija spušta pištolj na sto. Gavrilo ga smesta uzima i nogom ruši sto. Grabi je uperivši pištolj u nju.

Gavrilo:

Kad sutra budem stajao oči u oči s nadvojvodom, pucaću. Bez oklevanja. A onda ću pucati sebi u glavu Tako stoje stvari. Ko uzme život mora biti spreman da da svoj. Ti misliš da se ja ovde igram nekakve igrice. Da sam folirant. Pa, goni se. Ja nisam folirant. Ja nisam slabić. Dovoljno sam se toga naslušao u životu.

Pušta je i odlazi koliko ga noge nose

6.

Vratio se.

Gavrilo:

Nije trebalo da ti ispričam. Nije trebalo da dolazim ovamo.

Sofija:

Uplašio si me.

Gavrilo:

Vidiš li ovo? Moju ruku? Vidiš li kako mi se trese ruka? Žao mi je.

Sofija:

Desilo se. Zaboravi. Nisam verovala da ćeš se vratiti.

Gavrilo:

Ti me smiruješ. Ne mogu da legnem u krevet i mislim na sutra.

Pokušava da zauzme stav

Moj unutarnji svet tako je jasan, tako omeđen, ali ono što govorim još ne odražava u potpunosti ono što želim da kažem. Nisam otišao da studiram u Beograd. Danilo me je poveo u Srbiju kad je izbio rat s Turcima. Četrnaest dana sam proveo u vojnom logoru. Pripremani smo za sveti rat. Sve sam naučio. Da bacam granate. Da pucam. Da prerežem grkljan. U drugoj nedelji održana je selekcija. Rekli su mi da ne mogu u borbu. Po njima sam bio suviše mlad, suviše slabašan. Danilo je otišao u borbu. Njega su pustili. On je upoznao uzavrelu krv. Ali ja sam morao da se vratim.

Osećao sam se kao napukli plod kestena čije je jezgro htelo da iskoči iz omotača. Otišao sam u Beograd. Lutao sam gradom kao napunjeni pištolj. sa prijateljima sam iz večeri u večer sedeo u kafani uz istu šoljicu kafe. Veliki planovi i prazni stomaci. Dok se u novinama nije pojavila vest: Nadvojvoda dolazi u Sarajevo. Nadvojvoda koji je po svemu naš neprijatelj. Povremeno sam imao lupanje srca ili bih skočio iz sna zbog probadanja u stomaku, kao da mi neka lopta pritiska želudac.

Iznenada učiniš korak i budiš se. I onda učiniš još jedan i dok si trepnuo, krenuo si. Čitav ovaj poduhvat jeste jedan produženi impuls koji ne mogu da obuzdam. On mi oblikuje život, određuje sudbinu. Čini me dozlaboga smirenim. Ništa nije tako strašno kao sumnja.

Sofija:

Zašto mi to pričaš?

Gavrilo:

Zašto sam te sreo? Zašto sada?

Sofija:

Sutra, negde u ovo vreme, bićeš ubica.

Gavrilo:

Sutra ću biti mrtav.

Sofija:

Strah te je.

Gavrilo:

Naravno da me je strah. Kad pomislim na sutra. Jebeš mi boga, usraću se u gaće.

Sofija:

Nije to u pitanju. Strah te je. Sad, kod mene. Kakav je ovo osećaj?

Dotiče ga

Strah te je. Ovoga. Ovakvog izbora. Dok ti... Čitavo veče pričamo o idejama koje nas se mnogo ne dotiču. Drag si mi. To sam znala od trenutka kad sam te ugledala. Ali ti si se iznutra umrtvio. Na srcu ti je kamen. Pogledaj me. Evo me pred tobom. Ja nemam ideje. Ja sam stvarna. Ja želim da ne odeš sutra. Ja želim da ostaneš.

Gavrilo:

Nije trebalo da ispričam.

Sofija:

Ali ispričao si. Izbacio si to iz sebe.

Gavrilo:

Kad sam te video u onoj kafani... Još nikad nisam s devojkom, radio ono. I nikad to ne bih ni radio tek tako, ni s kim posebno ali...

Sofija:

Ne idi sutra.

Gavrilo:

I da ostavim sve kako jeste? U karakteru borca za slobodu nema mesta za strast, sentiment ili entuzijazam. Nema mesta za ličnu mržnju ili osvetu. Nema duvana, nema alkohola, nema devojaka. I pogledaj sad mene ovde. Sutra.... Bilo da uspem ili ne... Daću glas onima koji se nikad ne čuju. Znak. Nešto ću dakle značiti.

Sofija:

Možda.

Gavrilo:

Možda?

Sofija:

Evo šta bi mogao da uradiš: ostaćeš. Udruzićemo snage. Pisaćemo pamflete, organizovaćemo skupove. Vodićemo politiku, ljubav. Napravićemo dete koje će postati prva predsednica slobodne Jugoslavije.

Gavrilo:

Možda.

Sofija:

Možda? Kada te pogledam, rastužim se. To je neka srećna tuga jer ono što ti osećaš, osećam i ja. Priđi mi. Dotakni me. U tebi besni rat. Ti želiš da prekoračiš granice, da prodreš, spališ sa zemljom. Želiš do dna koje proždire sve. Do tla koje proždire sve ljudske sokove, kosti, zube i kosu kako bi ponovo sve procvetalo iznova. Priđi mi. Dođi.

7.

Sofija:

Ne mogu te odvratiti od tvog čina. Niti to želim. Ali znaj ovo: da uvek imaš izbora. Mi nemamo ništa. Nemamo nade, čak ni beznađa. Ja sam prošla tu crtu. Ne žalim se. Mimo te crte ne znaš ništa a možeš sve. Tu cvetaju nove, neznane stvari. Ko sebi zacrta da ne zna ništa taj ništa ne uzima u odbranu. Meni ništa nije sveto.

Kuvam čorbu za komšiluk. Susrećem se s ljudima. I pričam. Razmenjujem ideje. Licem u lice. Radujem se kad se ispostavi da su nam ideje zajedničke. I prihvatam kad s nekim ne delim mišljenje. Kao ptica koja leti s grane na granu, sasvim jednostavno, sasvim obično. To.

Tišina

Kad si me uzeo za ruku, znala sam da je dlan koji mi je dotakao kožu bio spona. Jeste spona. Prava spona Između dvoje ljudi. Ti si sad kod mene i kažeš da me voliš, pokazuješ to. Ja volim tebe. To je izbor koji imaš. Rascep na koji si naišao na svom putu. Sjedinjenje ili razdvajanje. Uvek je to u pitanju.

Gavrilo:

Ići ću sutra.

Sofija:

Naravno.

Gavrilo:

Ili neću ići.

Sofija:

To je izbor koji imaš.

Gavrilo:

Da.

Sofija:

Da... Da otpočneš rat ili ljubav: u oba slučaja znaš šta započinješ ali ne i gde ćeš završiti.

8.

Duh.

Gavrilo:

Ispaliću dva hica zatvorenih očiju i drhtaću kao list jasike.

Dva pogotka. Dva fatalna. Nadvojvoda i njegova žena.

Postaću lik. Duh. Zrnce prašine u istoriji.

Napustiću je.

Pokrenuću džinovski zupčanik zauzetih pozicija u Evropi.

Kao brave koje se zatvaraju.

Biće da nisam oklevao. Tad, u tom trenutku, nisam oklevao. Nisam oklevao.

Tad nisam.

Satrunuću u austrijskoj ćeliji u Terezijenštat.

Opustite se, osećate kako vam mišićima prolaze žmarci. Shvatate da se polagano budite.

Zvala se Sofija.

Odasvud se sakupljaju ljudi. Oklevaju. Nogu pred nogu. Trče. Trče u potrazi

za potvrdom glasina. I svuda odzvanja isto pitanje. Ponekad u vidu šapata

napušta usne. Ponekad se prolomi kao krik neverice. „Jesmo li sad u ratu?

Jesmo li sad u ratu? Jesmo li sad...?“

KRAJ

KORIŠĆENA LITERATURA:

- Bakoenin, Michael. *Over anarchisme, staat en dictatuur*. Amsterdam: Van Gennep, 1976
- Bakoenin, Michael. *God en de Staat*. Middelburg: Iris, 2004
- Boenders, Frans. *De Volle Vrijheid*. Antwerpen: Manteau, 1976
- Butcher, Tim. *Het Startschot*. Amsterdam: Prometheus, 2014
- Clark, Christopher. *Slaapwandelaars*. Amsterdam: De Bezige Bij, 2013
- Dor, Milo. *De Laatste Zondag*. Baarn: Uitgeverij Hollandia, 1985
- Guérin, Daniel. *Het Anarchisme*. Amsterdam: Van Gennep, 1981
- Hengel, Guido van. *De Dagen van Gavrilo Princip*. Amsterdam: Ambo, 2014
- Koning, Hans. *Het Fatale Schot*. Zutphen: Walburg Pers, 2013
- Kropotkin, Alexander. *De verovering van het brood*. Utrecht: Kelderuitgeverij, 2004
- Kropotkin, Alexander. *De Anarchistische Moraal*. Middelburg: Iris, 2005
- McMeekin, Sean. *July 1914*. London: Icon Books, 2013
- Novaković, Jelica & Sven Peeters. *Wat kwam er uit een schot?* Antwerpen: Vrijdag, 2015
- Sontag, Susan. *Kijken naar de pijn van anderen*. Amsterdam: De Bezige Bij, 2003

ਰਾਜਪੁਰ
ਰਾਜਪੁਰ
ਰਾਜਪੁਰ
ਰਾਜਪੁਰ
ਰਾਜਪੁਰ
ਰਾਜਪੁਰ

Beno Barnard

Beno Barnard (*Benno Barnard*, 1954) holandski je pisac, pesnik, esejista, dramaturg i prevodilac koji je više od decenije živeo u Flandriji, dok je danas njegovo prebivalište u Engleskoj. Objavio je brojne zbirke poezije, četiri prozna dela *Uitgesteld paradijs* (1987), *Het gat in de wereld* (1993), *Door God bij Europa verwekt* (1996), *Een vage buitenlander* (2009), kao i nekoliko dramskih tekstova, od kojih je pored srpskog prevoda drame „Gospođa Apelfeld”, čitaocima sa ovih prostora na raspolaganju i prevod dramskog monologa „Žensko“ (*Het mens*) na bosanski jezik.

Barnard je dobitnik brojnih književnih nagrada i čest je gost festivala poezije. Poznat je po svom kritičkom angažmanu, pa je tako dospeo u žižu javnosti nakon što je njegovo predavanje na Univerzitetu u Antverpenu 2010. godine prekinula grupa pripadnika radikalne salafističke organizacije *Sharia 4 Belgium*. Ovaj incident iznova je oživeo debatu o poziciji Islama u Flandriji. U njegovim delima često su prisutni autobiografski elementi, a motiv s kojim se takođe često možemo susresti u njegovom radu jeste pitanje identiteta u posleratnoj Evropi. Pored toga, značajno je pomenuti i njegovo interesovanje za srednju Evropu i ulogu Austrougarske u formiranju njenog identiteta.

Od njenog osnivanja, Beno Barnard bio je čest gost Grupe za nizozemske studije Filološkog fakulteta u Beogradu.

GOSPOĐA APELFELD

LIKOVİ:

Gospođa Apelfeld
Eva

1.

Eva:

Da li ste Vi gospođa Apelfeld?

Gospođa Apelfeld:

Katkad jesam.

Eva:

Ako ste sada gospođa Apelfeld, možete li mi onda pokazati Vaše isprave?

Gospođa Apelfeld:

Isprave gospođe Apelfeld?

Eva:

Ili Vaše?

Gospođa Apelfeld:

Želite li putne isprave, jer ja više ne putujem? Već godinama. Decenijama. Putovanje se izopačilo.

(int.) Zamislite žitno polje koje srdačno dočekuje oblak skakavaca. Avion do Njujorka ili Tajlanda i natrag potroši goriva koliko i automobil za pet godina vožnje. Ko putuje taj je ludak i zločinac.

Eva:

Ne mora pasoš. Možete se identifikovati i ličnom kartom.

Gospođa Apelfeld:

To podrazumeva identitet, zar ne? Imaš li ti identitet?

Eva:

Naravno, ja sam Eva.

Gospođa Apelfeld:

A otpozadi?

Eva:

Otpozadi sam takođe Eva...

(int.) Mada bih želela da sam otpozadi manje Eva, jer mi taj kreten ponekad nanosi bol.

Gospođa Apelfeld:

Ja sam proizvod stare loze.

Eva:

Loza Apelfeld. Otmeno. Volela bih da i ja imam lozu.

Gospođa Apelfeld:

Ne. Loza Volkovic. Moje devojačko prezime je Volkovic. Ne da bih tebi ugodila, već jednostavno jesam Volkovic.

Eva:

Još jedno strano ime, baš kao i vaše drugo ime. Otmeno. Mogu li sada da vidim vaše isprave.

Gospođa Apelfeld:

Brakovi se obično sklapaju između dvoje ljudi koji su jedno drugom strani. Jesu li stoga zastranili?

Eva:

Mislim, sa strane, ne odavde. Nemam ništa protiv stranaca. Neki sa strane manje zastrane nego ovdašnji. Kažu da stranci od nas krađu. Ali zar to nije odstranjivanje? (smeh) Pokušala sam da se našalim. Izvinite.

Gospođa Apelfeld:

Stara loza, dete. To je izraz iz mog starog sveta.

(int.) Svaka seljačina potiče od stare loze. Izuzev ako verujete da pojedini ljudi vode poreklo od vrste riba koje su mnogo kasnije izmилele na kopno nego bakalar, od kojeg sticajem okolnosti potičete.

Inače, moje dame, uvek potičemo od naših očeva, dedova, pradedova. O, očeви i oci. Bum tras i marširajući se pojavljujete na zelenom horizontu s vojničkim trubama, mačevima i puškama, čizmama utabavate zemlju očeva ili ponositi na bojnome atu. A najbistriji nosi ranac u kom ima formulu za razbijanje atoma. Otac nad očevima je rat, zar ne? Zaboravi nedužnu ribu. Potičemo od rata. Naša lična karta, o majke, devojke, drugarice je karta..ta..ta. Ne, naš identitet nam ne pripada. Blago Evi koja nema prezime.

Eva:

Mogu li sada da vidim vaše isprave?

Gospođa Apelfeld:

Izvoli, moje zgužvano ja. Ta slika je stara hiljadu godina, ali ni tada više nisam bila zanosna plavuša.

Eva:

Prelepi ste. Znala bih, kada bih...

Gospođa Apelfeld:

Ah, dete. Draga si. Draga si mi. Ali to tebe nimalo ne obavezuje da i ja tebi budem draga. Ti predstavljaš mladost. Ne znaš o čemu pričaš. Ja sam ta koja je stara i polako buđavi u ovoj kući u kojoj vuče promaja, poljubiš me u jaja.

(int.) U svakom slučaju, to je meni i Evropi zajedničko. Star star... starost. Starost je sadistička suština kosmosa.

(Evi) Vreme ti gužva kožu kao hartiju. Usta ti smrde na septičku jamu ili u najboljem slučaju na mešavinu gnojiva i mentola, o međunožju bolje da ne govorim. Kao da se, sestro slatka, dole na najprometnijoj raskrsnici istorije desila ogromna saobraćajna nesreća. Dime se motori, curi ulje, lokve krvi. Svako se oklizne o svoju požudu. A ako imaš đoku, gubiš kosu, dok se sama izraslina klati kao mlitavi crvić ispod ogromne stomachine. Nije smrt sramotna, već propadanje. Najbolje rešenje bi bilo da svako uzme po pilulu oko šezdeste. Ili možda želiš da skončaš kao šaka jada?

Eva:

Inače, ni ja više nisam tako mlada.

Gospođa Apelfeld:

Koliko?

Eva:

Koliko?

Gospođa Apelfeld:

Koliko još godina možeš da radiš po statistici? U ovoj zemlji su žene u proseku stare kao ja sada.

Eva:

Oh. Meni je četrdeset.

Gospođa Apelfeld:

Nije tačno.

Eva:

Onda četrdesetdve.

Gospođa Apelfeld:

Dodaj još godinu dve.

Eva:

Dobro.

Gospođa Apelfeld:

Nije ni bitno. Koža ti je još glatka, Evice. Naravno, ne znam kako stvari stoje tamo dole kod tebe.

Eva:

Mislite na raskrsnici? Dobro, dobro. Još, ovaj... još prolaze tuda. Ovo je vaše pismo. Hoćete li da potpišete ovde? (gospođa Apelfeld potpisuje)

Gospođa Apelfeld:

(int.) Poreklom sam iz Volka, koji je tako mali da ga možeš naći samo ako si tamo rođen. Volk je apsolutni centar sveta, geografski, politički i duhovni. Godinama sam lutala gradovima Evrope, no iako su svi oni progutali Volk, nigde nisam mogla da ga prepoznam.

Sada živim u ovoj prevelikoj i prastarj kući. Stoji na ovom imanju, dok selo koje ga okružuje nestaje. U ovoj kući niko nije mrtav, svi su aveti. Posluga postoji samo u staromodnim romanima od kojih stotine njih paradiraju na policama biblioteke. Postoje merdevine. Na njih se popneš i uzmeš roman i miluješ ga po slapovima koji su nastali na obrezu jer su se različiti delovi postepeno olabavili pri čitanju generacija za generacijom, tako da sada izgledaju kao da žele da postanu knjige za sebe... i onda otvoriš roman, roman o kome možda još imaš nejasna sećanja, i naletiš tu i tamo na poneku rečenicu, u nadi da se u njoj pojavljuješ, da je o tebi, da postoji priča u kojoj se govori o tebi... i onda miris stare prašine i papira koji se kruni i svega prošlog štira tvoje nozdrve koje širiš u dvocevku... da, taj miris nadražuje tvoju dvocevku od nosa tako snažno da pucanj sam od sebe prasne i stvori prigušeni eho u tom ogromnom prostoru.

I u šta si pucao? U izuzetno finu supstancu izumrllog vremena? Mora da postoji instrument pomoću kojeg možeš da ga registruješ, tako da možeš da čuješ glasove iz prošlosti kako mrmljaju i razgovaraju i šuščaju i šapuću i urliču i smeju se i jecaju. Volela bih jednom da čujem smeh iz prošlosti. Na primer Jakovov. Kako se samo lepo smeja. No, dobro.

Zatim, knjigu baciš u kamin.

Januar je. Gnušam se Ukrajine. Gnušam se duše. Slobodno me shvatite pogrešno.

Eva:

Predivan vam je potpis. Sve sa tim vijugama.

2.

Eva:

(int.) Potičem iz sela Krčenik, ali na dijalektu kažu Krčci. Postoji mnogo Krčenika. Zapravo sva se sela tako zovu. To znači da je pre hiljadu godina tu postojala šuma čiji su jedan deo raskršili. Onda su tu sagradili kapelu za svetog Peru, Miku, Žiku, pa otuda i Sveti Pera, Mika, Žika od Krčenika. Tako su mi ispričali. Ne znam da li je to centar sveta, ali za mene jeste. Ionako nikad nisam putovala.

Samo malo, to nije tačno. Jednom sam s bivšom svekrvom išla za Lurd. Bolovala je od šuljeva, tj. od hemoroida. A i od raka. I verovala je da će joj pomoći ako tamo ode na kupanje. Nisam neki veliki vernik, ali ljudi naravno moraju u nešto da veruju, jer ako ni u šta ne veruješ, strašno si usamljen. A i baš je lepo kad ti neko oprosti kad nešto zgrešiš. Lurd je bio baš lep, iako nije bilo ničeg veselog u samom prizoru svih tih bolesnika. Neki su bili suviše kužni da bi se izlečili, sa krvavim zavojima ili idiotski iskrivljenim

glavama. Bila sam potpuno utučena zbog toga. Ali jednom sam morala da se grohotom nasmejem. Znete li gde? Kraj pećine. Bernadetova pećina, sa svim tim svećama unutra. Moja bivša svekrva je tamo odjednom postala strašno pobožna, i onda se nagla da se pomoli, i odjednom sam morala... ne, sramota me je... (*kikoće se*) Nisam mogla da ne pomislim na njenu „pećinu“, a u mojoj mašti tu su visili čitavi grozdovi hemoroida, ah, veliki kao jagode... i svaki hemoroid je imao po krilo, i na svakom krilu leluja se plamenčić... i pomislih... ah, ovo je sramno, ali sam stvarno to pomislila... kad bi moj svekar, moj bivši svekar dakle... odjednom to more plamena... ugasio... (*smeje se histerično*) Eh, izvinjavam se. Izvinite.

Živim u nekoj vrsti bungalova. Nije ništa posebno, ali imam dovoljno mesta za svoje zveri. Dve mačke, papagaj i jako puno hrčaka. I moj dečko, ali on je samo malčice zver. Moj bivši dečko je svojevremeno otišao, kad se mali rodio. Potom se vratio, ali tad je mali dobio jako visoku temperaturu... (*briše suze*) Umro je. Tek tako. U mom krilu. Moj mali Kevin. Rik mu je uvek govorio Kevkev. I tad bi se tako slatko smejao. Imao je skoro dve godine. U mom krilu. Počeo je da grgoće i potpuno je poplaveo, a ja sam dreknula „Pozovite doktora!“ i... i tada je bilo gotovo. Naprosto je prestao da diše. Glupo, zar ne? Ne znam da li ste ikada držali mrtvu bebu, ali... posebno ako je to vaša mrtva beba... (*plače*) Svaki put kada bih išla do njegove kolenke, mislila bih u sebi: to ti je život, to je smisao života. A taj idiot Rik je pobegao od toga. A onda se vratio. Pa je Kev umro, a on opet pobegao. Ali c'est la vie, zar ne? (*briše suze*) Oprostite. Nisam toliko jaka.

Sad imam novog dečka. Ni on ne želi decu, ali ni ja ih više ne želim. Hrčci su veoma lepi. Ima ih gomila, s tim slatkim ružičastim njuškicama, i samo njuškaju. Kada ih je previše i niko ih ne želi, Dirk iskopa jamu u dvorištu, baci ih u nju, hop, pospe pesak, i odmah su mrtvi, ne znaju ni šta ih je snašlo. Pa sad, životinje ionako ne znaju mnogo toga.

Samo brbljam... izvinite... a moram da dostavim preostale pošiljke. Februar nikad nije lep, istočni vetar seče kroz odeću. Možda se suviše tanko oblačim. Ali želim da izgledam dobro. Seks s Dirkom je baš dobar. Mada me ponekad boli, ako želi otpozadi. Ali je u svakom slučaju bolji nego s Rikom. To je bilo hopa-cupa i gotovo. Slambam, thank you ma'am, kao u onoj pesmi od... kako se beše zove ta grupa... Muškarci ponekad baš umeju da budu magarci, zar ne mislite tako? Ali i meni je muškarac s pozamašnom alatkom jako primamljiv... to je jače od mene. Oprostite ako pričam prljavštine. Dirk to uvek radi tokom seksa i to me strašno uzbuđuje. I to je jače od mene. Najlepše mi je kad me zove moja „slatka kurvice“. Izvinite. Nisam samu sebe stvorila, zar ne? Uostalom to je i dobro, jer da jesam, rezultat bi zasigurno bio užasan.

Gospođa Apelfeld:

(*int.*) Jakov je imao nežne ruke. Uvek bi govorio da me je oblikovao svojim rukama. Bila sam njegova skulptura, ali od mesa. Da li sam bila srećna?

Davno je to bilo. Sećam se njegovih ruku. Još uvek sam nosila haljine. Izvajao bi me rukama kroz tkaninu. Stvorio me je. „O, moja nevesto...” Romantični Jakov. Pa ipak to skretanje pogleda, stid, urođeni strah pred ženskim telom kroz koje mesec pokreće krv u ritmu velikog kosmičkog ciklusa. Onaj koji je smislio reč nebesko telo, mora da je bio srećno oženjen. Da li sam ja bila srećna? Bože, te blažene proklete bračne noći kad je lirika doživela poraz, a ona stvar trijumfovala, a on iznad mene dahtao u tapete. Davno je to bilo. Ta noć se seća mene, umesto da je obrnuto. Ja sam element u velikom vrtlogu uspomena. To dahtanje. Stenjanje. „Ženice... ženice...”

Dame, da li ste srećno udate? Imate li ili ste imale muškarca koji je mrmrljao „Tapetice... tapetice...”?

3.

Gospođa Apelfeld:

(int., neposredno nakon što se svetlo ponovo upali) Vreme je to koje namiguje. Prohladno je za mart.

(Evi) Eva, jesi li tamo? Imaš li pismo za mene? Hoćeš ponovo da vidiš moja dokumenta? Moju sliku od ranije? *(potpisuje)*

Eva:

Da li sam jako nepristojna ako pitam ko ste vi zapravo?

(int.) Jako me zanima njeno ime. Šta je ono beše stajalo u pasošu? Bilo je neko staromodno ime. Kao... kao Agata. Ili Sidoni. Ili... strano ime. Nataša ili tako nešto. Iliiii... Ksenaa...

Gospođa Apelfeld:

Za ime božije, zašto to želiš da znaš?

Eva:

Svi imaju tajne. Ja takođe. Ali verujem da se moraju podeliti, jer bismo se onda bolje razumeli i manje bi se ratovalo. Zar ne mislite tako?

Gospođa Apelfeld:

(int.) Gde li je pročitala tu glupost? U natpisima na televiziji? Pre bih rekla: živela hipokrizija i laži. Ne dao Bog da počnemo jedni druge da mučimo svojim tajnama. Neke su toliko lične da ih moramo skrivati i od nas samih.

Eva:

Ako uzmete nekog jako, jako lošeg... Hitlera, na primer... Zar ne mislite da je i Hitler imao užasne tajne? Možda uopšte ne bi došlo do rata da je mogao da ih podeli s nekim?

Gospođa Apelfeld:

(int.) Civilizacija počiva upravo na činjenici da svoje užasne tajne držimo u tajnosti. Adolf je zapravo otkrio svoje užasne tajne. Ah, Eva!

(Evi) Dete, u mojim godinama si ono što si izgubio. Više od onoga što još nisi. To nije nikakva tajna.

Eva:

A šta ste vi onda izgubili?

Gospođa Apelfeld:

Svoj stari svet. Nije da je bio bolji od sadašnjeg. Ali to je bio moj svet. Ovaj nije pravi.

Eva:

Ali proleće je! Već cvetaju šafrani. Kako je moguće da ovo nije pravi svet?

Gospođa Apelfeld:

Samo mi daj da potpišem.

Eva:

Već ste se potpisali.

4.

Eva:

(int.) Mora da joj je baš teško, tako samoj. Kao da živi zajedno sa sve samim zagonetkama. Ali ako malo bolje razmisliš, svi smo mi sami. Okruženi zagonetkama. Hoću reći, rodiš se i odjedanput si okružen gomilom ljudi. Ali pre toga si odista bio zajedno s nekim, sa svojom mamom, i to je bilo divno jer niste morali da komunicirate da biste bili zajedno. Hoću reći, jednom kad počneš da živiš, moraš stalno da pričaš s nekim kako biste bili zajedno. Dakle, mislim da je seks najbolji ako se uopšte ne priča, jer onda ste ponovo zajedno, a da ne morate da komunicirate. Pa ipak, sviđa mi se kada mi Dirk govori prljavštine, hoću reći... mislim da se plašim da se ponovo u potpunosti stopim s nekim, kao onomad u mami. Ali u muškarcu naravno ni ne mogu biti. A da budem mama... ja više nisam mama. Rik nije želeo decu. Da li bi me bio strah da umrem? Možda. Strah me je da ne otkrijem da možda neću ponovo videti Kevina kad umrem.

Eh, juče mi je palo na pamet nešto ludo. Morala sam da podignem novac, tako da sam otišla do bankomata i gurnula svoju karticu u rupu, i u tom trenutku sam pomislila: pre mene je neko gurnuo svoju karticu u ovu rupu i izvukao je, a pre njega neko drugi, a pre toga neko treći. I odjednom mi je to sve bilo nekako prljavo, sve te kartice u istoj rupi. Izvinite.

Jesam li ja jedina koja ponekad ima tako čudne misli, ili se to i vama dešava? Naime, često mi na pamet padaju takve stvari. I onda pokušavam da ih dokučim, da otkrijem šta one znače, ali onda se dešava isto što i sa snovima: čini se da svašta znače, ali kada malo bolje razmislite, ne znače ništa.

Gospođa Apelfeld:

Pravi aprilski dan, Eva.

Eva:

Zaista. Fino umereno vreme.

Gospođa Apelfeld:

Osećaš li miris cveća?

Eva:

Još uvek nema cveća.

Gospođa Apelfeld:

Kako nema. Forsitija.

Eva:

Miriše forsitija.. (*njuši*) Ja nemam tako dobar njuh, ali osećam miris vašeg divnog parfema.

Gospođa Apelfeld:

Draga si, dete. Vidiš li onu jabuku? Tamo, pozadi u dvorištu. Zar ne voliš cvet jabuke?

Eva:

Divno je. Ali uvek se rastužim kada ga vidim.

Gospođa Apelfeld:

Cvet jabuke? Zašto?

Eva:

Uvek pomislim na mladin veo. Kad sam bila mala, zamišljala sam kako bih lepo izgledala pod velom.

Gospođa Apelfeld:

Sigurna sam da si predivno izgledala pod velom. Izledala bi dobro i u lokvi krvi nakon saobraćajne nesreće.

Eva:

Istina. Samo što se nikada nisam udala. Nikada se nisam ni razvodila. Stvarno sam izuzetak.

Gospođa Apelfeld:

Čujes li cvrkut ptica?

Eva:

Čujete li cvrčanje riba?

Gospođa Apelfeld:

Ribe ne cvrče, dete.

Eva:

Naravno da cvrče, u tiganju.

Gospođa Apelfeld:

U tiganju. Ma ma mamin tiganj. Majka je jednom pržila rečnu ribu. Prut. Tako se zvala naša reka. U njoj je bilo lososa, izvrsnog, slasnog, žilavog lososa.

Eva:

Prut? Gde je to?

Gospođa Apelfeld:

U mom starom svetlu.

5.

Eva:

Hladno je za ovo doba godine. Zar vam nije hladno? Uvek ste lagano obučeni.

Gospođa Apelfeld:

Pripremam se za smrt.

Eva:

Ja nasuprot tome sav trud ulažem u život.

Gospođa Apelfeld:

I? Ima li uspeha?

Eva:

Danas ne. Mogu li malo da stanem pored kamina?

Gospođa Apelfeld:

Što da ne.

Eva:

Ovaj kamin je prelep.

Gospođa Apelfeld:

Zaista.

Eva:

Tako je visok.

Gospođa Apelfeld:

Aha.

Eva:

Jel ovo raspeće staro? Izgleda tako staro.

Gospođa Apelfeld:

Da. Sam Isus ga je isklesao.

Eva:

Zaista?

Gospođa Apelfeld:

Zaista.

Eva:

Bokte!

Gospođa Apelfeld:

Boga smo prikovali za to drvo. Bilo je nečega u tome.

(int.) To je značilo da napokon možemo da postanemo svoji, oslobođeni od Boga. Ali je to samo pogoršalo stvari. Potičem iz sveta koji je u međuvremenu nestao. Ja sam vanzemaljsko stvorenje, samo što se moja planeta zove Staro vreme. Staro vreme je u nas bilo katoličko. I jevrejsko. Ali uglavnom katoličko. I pravoslavno. Ali uglavnom katoličko. Majka je pržila lososa. Pržila je lososa petkom. Bog je visio. Sumrak se spuštao nad Prutom. Međuratno doba palio je svoje svetiljke na bulevaru u Volku. O, grade moj. Imao si samo jedan bulevar. Kad bi sijalo sunce, topio se šlag na krovovima. O, stari grade moj. Zemlja se otvori u tri sata popodne. Zavesa crkvena razdre se nadvoje. Moja majka je bila gola i drhtala je. Otac je dahtao u tapete. Njegovo dahtanje mešalo se sa uzdasima mrtvih. O aveti od majke, vi koja ste pred njim raširila svoje noge. Vaša zavesa se razdre na dvoje. Jebao vas je. Gledao je u stranu. On je bio kaka, on je bio pipi, on je bio pipikakatolik.

Eva:

Postaje mi vruće.

Gospođa Apelfeld:

Potpaljujem vatru starim romanima. Iznenađujuće je koliko topline nose u sebi.

Eva:

Sva sam se oznojila. Krasno.

Gospođa Apelfeld:

Slobodno skini haljinu, draga.

Eva:

Moju haljinu? *(kikoće se)*

Gospođa Apelfeld:

Svoju haljinu. I podsuknju. I grudnjak. I kožu. Oderi sebe kao zeca. Oguli se kao zečić. Svi smo mi nekuvano meso. Amin.

Eva:

Ali onda ću ostati potpuno gola!

Gospođa Apelfeld:

Doista.

Eva:

Imate li peškir?

Gospođa Apelfeld:

I penjoar.

Eva:

Svileni penjoar? Kao vaš?

Gospođa Apelfeld:

Jel ti se sviđa?

Do kraja scene Eva se skida, suši i navlači penjoar.

Eva:

Moja majka je stalno nosila penjoar. Po ceo dan. Ali ona nije bila tako lepa kao vi. Ni približno. Ona je pila. Vidite, volela sam ja nju. Baš sam želela da se sklopčam u njenom krilu, ali uvek sam osećala miris pića. Moj otac je uvek govorio da je počela da pije nakon porođaja. I da je imala, kako se zvaše, po... ovaj...

Gospođa Apelfeld:

Poštara?

Eva:

(zvonko se smeje) Postporođajnu depresiju.

Gospođa Apelfeld:

To je užasno.

Eva:

Veoma užasno. Ja nisam bila depresivna, ali nemam više ni Keva. Moj jadni Kev je mrtav.

Gospođa Apelfeld:

Zaista?

Eva:

(jeka) Moj mali Kevkev!

Gospođa Apelfeld:

Ne tuguj toliko, dete. To je bilo samo kuće.

Eva:

(briše suze) To nije bilo kuće. To je bilo moje dete.

Gospođa Apelfeld:

Pa dobro.

Eva:

Zar nemate ni najmanje saosećanja?

Duža tišina.

Gospođa Apelfeld:

Hajde da pričamo o penjoarima. Zašto misliš da nosim penjoar? Da možda ne pijem?

Eva:

Vi ste dama. To je drugačije.

Gospođa Apelfeld (int.):

Ja sam stara dama. Ime mi je Evropa. Moj otac je bio kralj. Zver me je otela.

(Evi) A što me zoveš damom? Šta me to čini damom?

Eva:

Bože. Šta znam. Zapravo, izgledate kao dama.

Gospođa Apelfeld:

Govorim pet jezika. Da li me to čini damom?

Eva:

Pet? Moj nećak zna dosta dobro engleski, a njemu je tek dvanaest godina. I ja znam pomalo engleski. Jeste li nekad čuli, kako se beše zove ona grupa... ona pesma... Slambam, thank you ma'am... baš je smešna. I natucam francuski.

(int.) Bilo je lako kad sam bila u Lurdu, jer moja svekrva, dobro, moja bivša svekrva nije znala ni reč francuskog. Zato sam mogla da idem s njom. Morala sam. Ali pet je baš mnogo.

(gospođi Apelfeld) Čini mi se da pet baš pristaje dami.

Gospođa Apelfeld:

Svi u Volku su pričali po pet jezika. Čak i pekar Jevrejin. Ili ne, to nije tačno. On je pričao osam.

Eva:

Osam? To je kao u četiri Belgije! Zar se toliko jezika pričalo u vašoj zemlji?

Gospođa Apelfeld:

I to samo u Volku. Barem u to vreme. U starom svetu. Mom. Prošlom.

(int.) Ovo nije pravi svet. *Sic.* Ovo je delo sastavljeno od fragmenata. *Sic.* Stari svet smo digli u vazduh. Ostao nam je samo čardak ni na nebu ni na zemlji, koji počiva na temelju od oblaka. Zove se Novo vreme. *Sic.* Podupiremo svoje postojanje na ovom poluostrvu pod kišom. Podupiremo svoje postojanje pomoću beznadežnih ostataka ponosne imperije. *Sicsicsic. Sic transit gloria mundi.* Moj vek. Moj užasni. Polizao si mi jaja. Moj stari nakvašeni vek.

Eva:

Gde se nalazi Volk?

Gospođa Apelfeld:

U Zemlji zalazećeg sunca.

Eva:

Gde je Zemlja zalazećeg sunca?

Gospođa Apelfeld:

(int.) Volk se nalazio u Austrougarskoj monarhiji. I tu su živeli sinovi i kćeri pet, šest naroda. I govorili su brojne jezike. Zatim je došao Prvi svetski rat. Zatim se završio. Zatim je Volk postao grad u Rumuniji. Zatim sam se rodila. Zatim je došao Drugi svetski rat. Zatim se i on završio. Zatim je Volk postao grad u Sovjetskom Savezu. Zatim su svi govorili jedan jezik. Zatim sam otišla.

(Evi) Obuci se, draga. Moraš još da dostaviš preostale pošiljke. Da skuvaš ručak. Da zadovoljiš muža. Idi! Izgledaš kao prijateljica noći.

Eva:

Kao šta?

6.

Eva:

Mislim da ima previše tajni, zar ne?

Gospođa Apelfeld:

Ne.

Eva:

Da li sam mnogo nepristojna ako vas pitam koje je vaše lično ime?

Gospođa Apelfeld:

Ksenia.

Eva:

Zaista?

Gospođa Apelfeld:

Agata

Eva:
Ma dajte!

Gospođa Apelfeld:
Sidoni. Nataša.

7.

Eva:
Vatra u kaminu je ugašena.

Gospođa Apelfeld:
Leto je, dete. Ribe cvrče u Prutu. Sve ruže smrde.

8.

Gospođa Apelfeld:
Vidiš li reku kroz prozor.

Eva:
Ovaj, da.

Gospođa Apelfeld:
Kako se zove ta reka?

Eva:
Kako se zvaše. Elem. Mora da sam je hiljadu puta pomenula.

Gospođa Apelfeld:
Dovoljno je jednom. Ostalih hiljadu devetsto devedesetdevet možeš da preskočiš.

Eva:
To je pogranična reka. S druge strane reke je Valonija.

Gospođa Apelfeld:
Stvarno?

Eva:
To je jezička granica. S druge strane govore francuski.

Gospođa Apelfeld:
Ma šta pričaš.

Eva:
Ne govorim ga dobro, ali mislim da je zaista lep jezik. Ljudi su tamo ljubazni. Barem ako govoriš francuski. Malo su sporiji nego ovde, ali veoma ljubazni.

Gospođa Apelfeld:

Valonci, kažeš?

Eva:

Da. Mnogi kažu da su lenji i slično, ali ja nemam ništa protiv Valonaca. To su ipak ljudi.

Gospođa Apelfeld:

Tvoja tolerancija je zadivljujuća.

Eva:

Uh, danas baš niste druželjubivi. Bolje da idem.

Gospođa Apelfeld:

U pravu si. Oprosti mi, dete. Ali užasno sam spavala. Sanjala sam o starom vremenu. Bila sam u Volku. Bilo je strašno.

(int.) Volk je nestao. Umesto Volka video se stub prašine koja se dizala i iščezavala. Bila su tu i dva trgovca. Raspravljali su se. „Ovde je bio grad po meri čoveka.“ Reče jedan od trgovaca. „Govorili su osam jezika, a kroz vene im je tekla krv pet, šest naroda.“ Drugi pljune na zemlju. Pljuvačka mu se pomešala s prašinom. „Otkud to znaš?“ reče. U Volku danas više nema nijednog naroda jer su neophodnu selekciju završili Ajnzacgrupa D i Josif Staljin, koji ju je i smislio.

Vi ne znate ništa o tome. Nikad niste ni čuli za Volk. Nemate pojma gde se nalazi. Nemate predstavu o onome što se tamo dogodilo. Vi ste skupina zaostalih idiota, kojima je istorija predodredila da protraće i poslednji molekul kiseonika. Putujete. Čitate dobre novine. Išli ste u školu. Sumrak bogova odigrava se pred vašim očima, a vi dolazite autom do dasaka među kojima zaslužujete da ležite, s vašim smekšanim mozgom, mlohavom zadnjicom, grozdovima hemoroida u vašoj rupi. Gospon Bombon, najradije vozi kao idiot ka raskrsnici za koju zna da je zaista opasna tek kada je na semaforu zeleno, jer tada ginu hiljade istvorenjeno. Trebalo bi vam gurnuti pilulu niz grlo kad napunite šezdeset, ne, bolje četrdeset! Duševno ste poremećeni i zločinac.

(Evi) Bilo je strašno.

Eva:

Gde?

Gospođa Apelfeld:

U mom snu.

Eva:

Uvek mislim da moji snovi nešto znače. Ali isto je kao s čudnim mislima, kada o njima razmislite, ne znače ništa. Skoro sam sanjala kako se hrčak vrzma po mom stomaku. Onda sam se probudila, a po mom stomaku se vrzmao hrčak.

Gospođa Apelfeld:

To je baš neobično.

Eva:

Pa i ne baš. Imam kod kuće hrčke. Ali šta je značio moj san?

Gospođa Apelfeld:

Da je hrčak pobegao.

Eva:

Pa da, ali sanjala sam da je to zapravo bio Kevin.

Gospođa Apelfeld:

Onaj pas?

Eva:

On nije bio pas. On je bio moje dete. Zašto to uvek govorite?

Gospođa Apelfeld:

Zar je bitno?

Eva:

Zar je bitno? Naravno da jeste?

Gospođa Apelfeld:

Ja ne vidim razliku.

Eva:

To je ... to je tako okrutno. Užasno je okrutno reći tako nešto.

Gospođa Apelfeld:

Ali zašto? Mrtvo dete, mrtav pas ... mrtav vek. Smrt je smrt je smrt. Sve su brojevi. *Sic. Sic. Sic. Transit. Sic.*

Eva:

Bolesni ste! Nemate srce! Tamo gde je kod drugih ljudi srce, kod vas je rupa! Vi ... vi ...

Gospođa Apelfeld:

Zar stvarno misliš da si jedina koja je u ovom životu morala da pati?

Eva:

Ne, ali opet vam ne govorim pakosne stvari.

Gospođa Apelfeld:

Ljudska komunikacija se prevashodno sastoji u tome da jedni drugima govorimo pakosne stvari, koje onda još pogrešno shvatamo.

Eva:

Govorite nerazgovetno.

Gospođa Apelfeld:

Pa zar nisi rekla da nemam srce?

Eva:

Srce svakako nemate. Imate rupu. Izvinite.

Gospođa Apelfeld:

Dakle, ipak mi govoriš pakosne stvari. Uprkos ranijem poricanju.

Eva:

Boli me glava od vas.

Gospođa Apelfeld:

Štaviše, duplo sam starija od tebe. Dakle, duplo više sam patila. Imam duplo više prava da govorim pakosne stvari ostalim smrtnicima. (pevuši) Veliki je Bog i nema više Keva tvog... Kev je večni san usnio ... Tata da li si ga uspravio ... Naš Kev je večni san usnio ... (pevuši)

Eva:

NISTE DOBRO. POTPUNO STE LUDI. LUDI STE. O BOŽE, ONA JE LUDA. O BOŽE. O BOŽE.

9.

Eva uručuje pismo. Ne progovaraju ni reč.

10.

Eva:

Prošao je još jedan mesec, gospođu Apelfeld. Više nisam ljuta.

Gospođa Apelfeld:

A bila si ljuta? Ne sećam se. I šta imaš za mene, dete?

Eva:

Isto pismo. Voilà. Ne morate da mi pokazujete isprave. Izvolite. (*gospođa Apelfeld potpisuje*) Uvek dobijate isto pismo, zar ne?

(*int.*) Pitam se šta je unutra. Na koverti se ništa ne vidi. Obična braon, s prozorčićem. Svakako ne dolazi iz Belgije. Frau L. Apelfeld. To je sigurno nemački. Markica je takođe nemačka. Možda se zove Luiz. To je lepo ime, baš joj pristaje. Luiz Apelfeld. Moja svekrva, elem, bivša svekrva, takođe se zvala Luiz. Ali njoj to ime nije pristajalo, ona je pre bila neko ko bi se zvao Marija, ili ne, neko ko uopšte nema ime. Jer njoj su se svi obraćali s „mamice“. Ili su je zvali „naša mamica“. Da nije Apelfeld nemačko prezime? Zvuči nemački. Da li bih se usudila da je pitam?

Gospođa Apelfeld:

Zašto ne nosiš uniformu?

Eva:

Zašto ne nosite haljinu?

Gospođa Apelfeld:

Pardon?

Eva:

Izvinite.

Gospođa Apelfeld:

Zašto ne nosiš uniformu?

Eva:

Ne volim mnogo uniforme. A i nikoga nije briga. Imam jednu, ali je nikada ne oblačim. I niko mi ništa ne kaže. Više volim da se lepo obučem. Da li biste više voleli da nosim uniformu?

Gospođa Apelfeld:

U starom svetu si po izgledu uvek mogao da vidiš na kojoj je neko funkciji. To je bilo lako.

(int.) To je bilo lako. Takođe se uvek znalo s nepogrešivom sigurnošću kome si mogao da se obraćaš s ti, a kome ne. U četvrtom razredu nemačke gimnazije ja sam postala vi. Isti slučaj je bio i s Jevrejima i Rumunima i Rusima i Poljacima i Ukrajincima. To je bio trenutak kome si se radovao, prvi dan nakon letnjeg raspusta. Odeš na raspust kao dete, a završiš ga kao odrasla osoba.

Stari svet. Vavilon Jugoistočne Evrope. Jerusalim na reci Prut. Kada bi iz Nemačke ili Beča putovao na istok, strahovao bi da si već u divljoj Galiciji za sobom zauvek ostavio civilizaciju, ali bi u Volku na svoje olakšanje nailazio na erudiciju, manire i bele stolnjake, nesumnjivo izraz nemačkog duha. Volk je imao nešto mitsko u sebi. Nedelje bi počinjale Šubertom, a završavale se dvobojima pištoljima. Čerke mesara su pevale kao koloraturni soprani, a kočijaši su diskutovali o najnovijim romanima. Bila je to laboratorija. Propast Evrope skovana je tamo. Bilo je više knjižara nego pekara. Jevrejski pekar umeo je da čita na osam jezika. O, svete moj.

Eva:

Da li biste više voleli da nosim uniformu?

Gospođa Apelfeld:

(int.) Austrijska uniforma bila je smešna. Moj svekar je jednom obukao svoju staru austrijsku uniformu. Svi su se smejali i aplaudirali. Soba se u trenu pretvorila u operetu. Ali njemu to nije bilo smešno. On je voleo Austrijsko carstvo. Carevina je bila kuća prepuna soba, u kojoj je bilo mesta

za mnoge narode, ali kuća beše podeljena i uništena, pretvorena u sve te odvratne republičice, jer prokleti nacionalisti nisu mogli da obuzdaju svoje frustracije.

Bog je prvo stvorio nacionaliste, uvaženi Flamanci, a potom majmune i to je već bilo značajno poboljšanje. Ja nisam odavde. Ovde ne pripadam. O, zemljo moja, koja više nisi postojala kada sam se ja rodila. Rodila sam se 1919. To je bilo prekasno. Odražavala sam se u rumenilu po zalasku sunca. Moj otac je bio Slovenac iz Beča. Adam Volkovic. Govorio je nemački. To nije bio problem. Šta bi njemu značila Slovenačka republika?

Moj svekar služio je caru. Abraham Apelfeld služio je caru. Abraham Apelfeld paradiro je oko trpeze u svojoj staroj uniformi i to je bio čin protesta protiv vremena koje je proždralo Austrijsko carstvo. Ali Volk tada već dvadeset godina nije bio u Austrijskom carstvu, kao što ni danas više nije u Rumuniji, niti u Sovjetskom Savezu. A da se pritom na karti nikada nije pomerio ni milimetar. Moj svekar bio je naročit čovek, Jakovljević otac bio je naročit čovek. *Sic. Amin.*

(Evi) Šta si rekla?

Eva:

(int.) Dirk bi se sigurno napalio ako bih obukla uniformu. On nema pojma da je imam u plakaru. Možda bih trebalo da ga iznenadim.

(gospođi Apelfeld) Zna, baš bih želela da je jednom obučem za vas. Ali ne znam da li će mi dobro stajati. Mislim da mi je suknja postala pretesna jer imam stomačić. To je od Keva. Njega više nema, ali stomačić mi je ostao. Nije strašno. Jeste prazan, al je od njega. Pomalo kao kad ti ukradu novac, a vrate ti novčanik. Bez novca. Ne zarađuješ uostalom mnogo novca igrajući se poštara. I još uvek mi teško pada da raznosim izjave saučešća.

Gospođa Apelfeld:

Zbog tvog psa?

(Tišina. Svetlo treperi.)

Eva:

(int.) Ona je stara žena. Pomalo je udarena. Sigurno je preživela užasne stvari zbog kojih je odlepila. Neću više da se ljutim na nju. Veoma često je baš fina prema meni. Mislite li da treba da se naljutim? Mislite li da ona zna šta govori? Ona je to sigurno zaboravila, ta glupa... kučka... (jeca) Izvinite. Sklonite taj izraz s lica. Kako biste vi reagovali da... da vam neprestano govori da je vaše mrtvo dete pas? Je li? Da li bi vam bilo smešno? Ali neću da se ljutim. Čitav svet je ionako već ljut.

(gospođi Apelfeld) Zbog Keva. Na njegovoj posmrtnici stajalo je nešto jako lepo. Njegova slika na kojoj drži svoju omiljenu plišanu igračku i smeje se tako divno. (počinje tiho da plače) I pored slike jedna veoma lepa pesma...

čekajte, znam je napamet... samo malo... ide ovako... „Drago moje čedo, prekratko si živelo... ali“... čekajte... „Ali si nam mnogo lepog ostavilo.“ Tako je išla, da. Umesto „čedo“ moglo je da se stavi i „bebice“, ali on zapravo više nije bio beba, tako da to nisam uradila. I umesto „nam“ moglo je da se stavi „mi“, ali to nisam želela. Zato što me je moj dečko tada već bio napustio, nije mogao da se nosi s tim, taj idiot od Rika, ta kršna momčina, rekao je da ne može da se nosi s tim, ali „nam“ je ipak bilo bolje nego „mi“ jer, pa sad, ostavio je mnogo toga lepog i drugim ljudima, mojim roditeljima i to... i ... ne znam...

Gospođa Apelfeld:

Ni ja.

Eva:

Užasno mi je kad moram da ih raznosim.

Gospođa Apelfeld:

Daj ih meni, spaliću ih za tebe.

Eva:

Šta li stoji u svim tim izjavama saučešća?

Gospođa Apelfeld:

Čekaj da razmislim. Možda da je neko umro?

(int.) Nikada nisam primila saučešće. Es gibt nur Phantome. Fatamorgane. Nikada nikoga nisam žalila. Nikada nikoga. Nikada nisam. Phanphan. Drogdrog. Echt Deutsch.

11.

Eva:

(int.) Unutra je sigurno ček. Zašto bi inače pismo bilo preporučeno? Ali ko bi njoj slao novac? Da nema možda familiju u Nemačkoj? Sina... sina recimo, koji se obogatio? Ali ona nije iz Nemačke? Odakle je ono beše? Nešto što zvuči ruski, elem... U... U... kako se zvaše... I zašto onda taj sin jednostavno ne šalje novac preko računa? Čudna je ona, znate. Zar ne mislite da je čudna? Luda. Ali je i draga. Siromašna. Ali i bogata. Sama. Ali rekla bih da je ova njena kuća prepuna duhova. Da li po čitav dan razmišlja o prošlosti? Prošlost je mrtva. To me užasava kod sveta, to umiranje. Zar ne mislite da je to užasno?

(gospođi Apelfeld) Znate, jednom sam morala da podignem novac i tada sam gurnula svoju karticu u bankomat i... to mi je odjednom bilo tako prljavo. Nateralo me je da pomislim na sve te ljude pre mene, s njihovim karticama u istoj rupi...

Gospođa Apelfeld:

Eva, svet se sastoji od svetla i tame. Dobiješ dete i to je svetlo. Izgubiš dete i to je tama. Ili ni nemaš dete i onda je stalno tama.

Eva:

Kakve sad to veze ima sa ovim?

Gospođa Apelfeld:

Svet se sastoji od dve sile, Eva. Udarati i primati udarce.

Eva:

Ne razumem. Izvinite.

Gospođa Apelfeld:

Stalno se izvinjavaš, a ništa ne žališ.

Eva:

Pokušavam da budem ućtiva.

Gospođa Apelfeld:

Pokušavaš da budeš mala. Pokušavaš da primiš što manje udaraca. Jedino zbog čega bi morala da žališ je to što tako malo znaš o svetu.

Eva:

Znam dovoljno.

Gospođa Apelfeld:

Svet se sastoji od kurvi i mušterija, Eva. Jesi li to znala?

Eva:

Ja nisam kurva. Nisam jer... Dirk je moj drugi dečko. Moj prvi dečko je bio Rik, ali on me je napustio. I to ne zato što sam drolja. Ja stvarno nisam drolja jer se rado... pa sad...

(int.) Jesi li kurva ako se rado...? Ja nisam kurva. Nisam valjda kurva ako mi Dirk ponekad zabave radi govori prljavštine? Ili mislite da jesam? Ne, definitivno ne mislite tako. Nisam vam ništa uradila? Ne. Ništa.

(gospođi Apelfeld) Ja nisam kurva. Čujete li me? Niko nije rekao da sam kurva. Ja nisam kurva!

Gospođa Apelfeld:

Ja jesam.

Eva:

(mirno) Pričate gluposti.

Gospođa Apelfeld:

Šta misliš zašto stalno nosim penjoar?

Eva:

Ne verujem vam. Kao i obično, ponašate se čudno. Hoćete li, molim vas, da prestanete da se ponašate tako čudno?

Gospođa Apelfeld:

Ili jebeš, ili te jebu, dete. Tako funkcioniše univerzum.

(int.) Vi takođe, vi licemeri, moji čitaoci, moji posmatrači, moji voajeri! Svi ste vi kurve, vi, dame u vašim prikladnim večernjim toaletama, vašoj šik večernjoj odeći! Priznajte, kod kuće paradirate pred ogledalom, karminišete svoje zavodljive usne, puderišete svoje blede obraze, želite da budete viđene, da za vama žude, da vas uzmu, pojebu! Večeras... vaš muž... neki drugi čovek... razlika je slučajna, razlika je u drugačijoj uniformi... Kurve! Sve ste vi prljave kurve! Kurva je druga reč za ženu! U vas prodiru cevi hiljade pušaka! Raznosi vas velika napaljena Smrt! Kita oberšturmfirea je pesma Smrti! Njegova velika napaljena cev. Ra-ta-ta-ta! Civilni se moraju razneti. *ES SOLL JA GEBUMST WERDEN!*

(ćuti na kratko) I vi mislite da možete da izbegnete Sud, gospodo? Vi ste mušterije, ništa sem običnih mušterija, svi redom! Zalepite se za vaše stolice, s vašim zgrčenim građanskim guzovima. Konvencija nalaže da to zajedno poreknemo tako što ćemo isto prećutati. Tako što ćemo uljudno razgovarati. Tako što ćemo se pretvarati da je sve normalno. Otac svih očeva je rat, istina ili ne? Vi ste patrijarhart i vi skrnavite zemlju, vašu majku, vašu ženu. Vi jebete majku zemlju. Vi ste silovatelji. Vi ste mušterije. Odgovorite mi iskreno. Koliko vas nikada nije posetilo kurvu? A? Koliko vas nikada svoju ženu nije tretiralo kao kurvu? Zar ona ne dobija ponekad novac za održavanje domaćinstva u zamenu za seks? Koliko vas ne dozvoljava da se taj ludački sistem održi tako što ne plaća za uništavanje zemlje? Moj Sud presuđuje: Krivi! Krivi! Krivi!

(ćuti, a onda pada u vatru) Ali ako ste takvi, ako vas je takvim stvorio Bog i genom, i zapravo ste nedužni budući da se niste sami stvorili, što je i dobro, jer bi rezultat bio još kobniji ... zašto onda nikad ne dođete kod mene? Pitam vas. Nikada me ne posećujete.

Ja jesam stara, ali ona zanosna plavuša od ranije se još uvek može videti u mojim očima? Moje čvrste grudi su se opustile, ali su i dalje grudi. Moja usta još uvek mogu da puše. A, moja raskrsnica... Zar ne preklinje za prometom? Brm! O, polži mi klit! Brm BRM! O, Bože. O, Bože. O, Bože. Svrši. Svrši, čoveče.

(Evi) Naravno da si kurvica.

Eva:

Vi ste kurva!

Gospođa Apelfeld:

To sam već rekla, zar ne ?

Eva:

Ali mi uopšte nismo kurve! Ja nisam kurva, a niste ni vi. O, molim vas! Ne dobijate novac zato što su vas je... pa dobro...

Gospođa Apelfeld:

Ja dobijam novac. *Et alors? Na und?* Dobijam novac zato što su me je.... Zato što me je je... gomila muškaraca.

Eva:

U U... U...

Gospođa Apelfeld:

U U.

Eva:

Ne razumem. Dakle od koga dobijate novac? Izvinite. To me se nimalo ne tiče.

Gospođa Apelfeld:

Dobijam novac od istorije. Kao kurva. Istorija mi plaća za pružene usluge.

Eva:

Pa, ja nisam kurva, imajte to na umu.

Gospođa Apelfeld:

Ich verstehe dich, mein Kind. Trotzdem bist du eine Nutte.

Eva:

Ja veršeteje *dich nicht, Frau Appelfeld.*

Gospođa Apelfeld:

Mi ne treba da budemo shvaćene. Ni ti. Ni ja.

Eva:

Mislila sam da možda imate sina u Nemačkoj koji vam šalje novac.

Gospođa Apelfeld:

Sina. Ko uopšte želi sina. Moraš da budeš lud pa da želiš da se razmnožavaš. Ja ne želim decu. Čuješ li me? Ne želim decu! (*tišina*) Imaš li ti sina?

Eva:

Imala sam sina. Kevina.

Gospođa Apelfeld:

Imala. A šta mu se dogodilo?

Eva:

Umro je kao mali. To dobro znate.

Gospođa Apelfeld:

Tu parles.

Eva:

Ispričala sam vam to već hiljadu puta!
(*int.*) Glupa kučko!

Gospođa Apelfeld:

Ne sećam se.

Eva:

Prvo ste mog malog nazvali psom. A onda ste mene nazvali kurvom. I onda ste zaboravili da... da... To je tako pakosno s vaše strane... (*jeca*) U stanju ste da budete tako dragi i zainteresovani za mene i tako... a onda se opet ponašate tako... tako čudno.

Gospođa Apelfeld:

Haide da pričamo o novcu. To je predvidljivije.

Eva:

Novac.

Gospođa Apelfeld:

Moje mušterije imaju sinove. Čak i unuke. I oni mi sad plaćuju.

Eva:

Još uvek?

Gospođa Apelfeld:

Njihovi očevi i dedovi su otišli ne plativši. A vidiš, dugovi su se prilično nagomilali.

Eva:

Dakle svakog meseca vam donosim po ček?

Gospođa Apelfeld:

Naravno da ne, dete. Švabe mi svakog meseca šalju pisamce s porukom „Izvinite zbog Drugog svetskog rata“ .

Tišina.

Eva:

Ali jeste li onda stvarno radili u ... u javnoj kući ili u tako nečemu?

12.

Gospođa Apelfeld:

Dobro je da kamin tako greje. Baš je hladno i vlažno vreme. Decembar je najokrutniji mesec, dete. Veruj svojoj staroj prijateljici.

(int.) U mojoj starosti vremenska prognoza u novinama je najvažnija proza na koju možete da naiđete. Ponekad listam svoje stare romane samo da bih našla jedno poglavlje gde je toplo.

Eva:

Zima je lepa, ako imaš para da ideš na skijanje.

Gospođa Apelfeld:

To je besmisleno. Skijanje!

(int.) Vi nesumnjivo skijate. To pristaje vašem nenadmašnom preziru prema svetu. To pristaje vašem statusu skorojevića. Skijanje je pravo silovanje! Devičanski sneg. Spuštate se u veliku rupu u dolini koja vas drhtavo prima. Umorna i vlažna i lepljiva nakon završetka. Alkohol. Po meni, najstrašnije biće u ovoj zemlji je Flamanac-nacionalista koji skija. Šteta što ne možete da slomite treću nogu. Soit.

Eva:

Zašto je skijanje besmisleno? Ja to još nikad nisam probala, ali imam jednu prijateljicu, kako se zove, mislim, nije mi tako dobra prijateljica, i ona stalno ide na skijanje i kaže da je baš lepo. I Rik, moj momak, dobro, moj bivši momak, Kevinov tata, i on izgleda sada skija sa svojom novom devojkom, mada sam čula da je ona jedna nadmena žena. Pa dobro, nije baš lepo od mene da to kažem, ipak je ja uopšte ne poznajem, i ko zna možda je baš simpatična.

Gospođa Apelfeld:

A imaju li oni već dete?

Eva:

Zašto to sad pominjete?

Gospođa Apelfeld:

Ipak je moguće?

Eva:

(kiselo) Ne, uzeli su psa. Velikog. Kako se zovu te životinje.

Gospođa Apelfeld:

Mužjaka? Ženku?

Eva:

(int.) Zašto uvek hoće da priča o tim stvarima?

Gospođa Apelfeld:

(int.) Uvek me navodi na seksualne misli.

Eva:

Ne znam. Zar je bitno?

Gospođa Apelfeld:

Za psa jeste.

Eva:

Mužjak, mislim.

Gospođa Apelfeld:

Veliki mužjak, dakle.

Eva:

Možemo li, molim vas, da pričamo o nečemu drugom?

Gospođa Apelfeld:

Što se mene tiče.

Eva:

Već dugo želim nešto da vas pitam. Ali se ne usuđujem. Htela sam da vas pitam... Rekli ste da nemate dece, jer niste želeli decu. Ali... da li ste imali muža? Mislim, zbog vašeg posla i to...

Gospođa Apelfeld:

Nisam imala nikakav posao. Kako si to zaključila? Dame nisu radile. Ne u mom starom svetu. A gospođica Volkovic koja je radila? Ne u Volku.

Eva:

Ali rekli ste... radili ste u... u javnoj kući?

(int.) Šta sam sad rekla? Sada će se sigurno naljutiti. Sigurno sam je tada pogrešno razumela. Mislila sam da je nešto drugo htela da kaže. Ne da je stvarno u javnoj kući... O Isuse. Eva, glupava kokoška, nauči da začepiš gubicu! Uvek samo brbljaš! I samo privlačiš pažnju, i taj tvoj pileći mozak koji ti šapuće da moraš da kukaš o Kevu, i tvojoj pijanoj majci, tvojoj majci, majko, zašto me nisi bolje vaspitala, mrtva moja mamice...

Gospođa Apelfeld:

Kakva sramotna optužba dete. Praviću se da to nisam čula. Povredila si me.

Eva:

Izvinite. Izvinite. Nemojte da se ljute, molim vas. Ja sam to sve pobrkala. Mora da mislite da sam glupava kokoška.

Gospođa Apelfeld:

Ja ipak tebi nisam rekla da bi trebalo da radiš u kokošinjcju, iako mi se čini da bi rad među pernatom živinom bio podesan za tebe, a da ne pominjemo kakvu bi pažnju nesumnjivo dobila od pevcu.

Eva:

(tiho) Molim vas.

Gospođa Apelfeld:

Da. Da odgovorim na tvoje besramno pitanje. Imala sam muža.

Eva odjednom poče neutešno da plače.

Gospođa Apelfeld:

Saberi se, dete.

Eva:

Zašto bih? Sve je tako užasno, Dirk je isto rđav prema meni i svi odlaze ili umiru i vrištaću lepo koliko želim... Okrutni ste. Ponašate se okrutno. Okrutni ste! *(nastavlja da plače)*

Gospođa Apelfeld:

Izvini. Oprosti mi. *(grli Evu)* Ššš. Ššš. Evo ti maramica. Obriši suze. Tako lepa devojka ne treba da plače. Ššš. *(plač se stišava)* Draga, jako mi je žao. Zaista nisam htela da te povredim. Mi žene... mi moramo da pomažemo jedna drugoj, zar ne? Ne smemo da mučimo jedna drugu. To već rade drugi. Ti si srce. Dođi. Ššš. Stvarno. Jedno veliko, divno, drago srce. Jel bolje?

Eva:

Stvarno?

Gospođa Apelfeld:

Stvarno. Draga moja. Ššš. Smiri se. Pogledaj. Izmaglica se podigla. Vidim sunce kako sija iznad, kako se zove. Kako se beše zove tvoja reka?

Eva:

Želite li da pričate o svom mužu? Imali ste muža, zar ne?

Gospođa Apelfeld:

Moj muž se zvao Jakov.

Eva:

Jakov Apelfeld. To zaista lepo zvuči.

Gospođa Apelfeld:

Bio je službenik. U opštini. Sklapao je brakove i slično. Upisivao je rođenja. Mogao je da nas venča da nije bio mladoženja. I imao je ravnu, crnu kosu, začesljanu unazad. Sada je to staromodno, ali tada je bilo moderno. I nosio je elegantna odela. Njegova porodica imala je novca. Bili su jevrejska porodica. Znaš ko su oni, Jevreji?

Eva:

Oni što imaju lokne i staromodnu odeću?

Gospođa Apelfeld:

Neki Jevreji, da. Ali porodica Apelfeld nije bila baš religiozna. Oni nisu imali lokne. Pajot su se zvale. Apelfeldovi nisu imali pajot. Oni su se uzdigli na društvenoj lestvici.

Eva:

A šta su vaši roditelji mislili o tome? Da ste se udali za Jevrejina?

Gospođa Apelfeld:

Nisu ništa mislili. Bili su mrtvi. Bila sam siroče. Imala sam 18 godina. Ujak je bio moj staratelj, a njega nije bilo briga. Rešio me se, a da ga to nije koštalo.

Eva:

Jako puno ljudi umire. Zar ne mislite?

Gospođa Apelfeld:

Da. Većina ljudi umre. Ipak, zapanjujuće mnogo njih nastavlja da nas proganja poput aveti.

Eva:

A gospodin Apelfeld? Mislim, vaš muž?

Gospođa Apelfeld:

Jakov. Jakov je imao nežne ruke. Još uvek smo bili vereni. Nije bilo kao sada.

(int.) Es wurde nicht mal direkt klatschbum gebumst. Bum bum bum! Hände hoch, mein Kind, mein süßes Kind, damit ich deiner Brüste Hügel fühle... O moje dete. Držim te čvrsto. Grlim te.

(grli Evu) O moje dete. Drži me čvrsto. Zagrli me.

Eva:

(pažljivo se oslobodi zagrljaja) Kako je bilo tada? Mnogo romantično?

Gospođa Apelfeld:

Nežne ruke. Bila sam u kalupu od njegovih nežnih ruku. Bio je moj skulptor. Napravio me je. Kroz tkaninu moje haljine.

Eva:

Kako ste to lepo rekli.

Gospođa Apelfeld:

Moje tadašnje mekano meso. Moj nežni mramor. Video me baš onakvu kakva sam stvorena. Plivali smo u Prutu. Svet se srušio. Moj grad je bio zbrisan. Sve je počelo ali i nije. Bilo je tako dobro. Tako toplo! Tako slatko. Prut. Plivala sam. Video je tvorevinu mene. Ali nije bio jedini. Drugi čovek, student, plivao je ka meni. Pipkao je okolo. Moj kupači je bio napola odvezan. I Jakov je došao. I Jakov se borio s njim. „Ti prljavi Jevrejine. Idi jebi svoje Jevrejke u njihove prljave pizde.“ I Jakov je pobedio. Ja sam bila nagrada. Moje meso. Moje mekano meso. *(slegnula je ramenima)*

Eva:

(zagrlila ju je) Ššš. Smirite se. Držite me čvrsto. Ššš. Sve je u redu. Prošlo je. Zamislite da vas Jakov drži u svom naručju. Jakov je drag. Jakov je nažan. Ššš. Ššš.

Gospođa Apelfeld:

Jakove! Boli me! Povredio si me. *Slambam*. Zašto? Nisi mogao da gledaš kada sam ti uzvraćala pogled. Bio si uplašen. Morao si da me povrediš, jer si bio muško. Gledao si u stranu. I sva lirika je nestala. Bila sam tako mlada. Bila sam tako mlada. Trebalo je to da zabrane. Dati pilulu protiv mladosti. To dahtanje. To stenjanje. „Ženice... ženice...”

Eva:

Ššš, ššš, smirite se. Prošlo je.

Gospođa Apelfeld:

(grubo gura Evu od sebe) TI ZVERINO! TI POGANA ZVERINO! TI POGANA, PRLJAVA JEVREJČINO!

13.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Ja sam nostalgična. Da, to je to! To je ta užasna reč! Reč koja me ogoljava u svoj mojoj prekorljivosti... Oogogoljava. Skidam grudnjak, moje sise padaju kao obešene. Nekada nisam bila nostalgična. Nekada je moja nagost bila veličanstvena. Plivala sam u Prutu, a mužjaci lososa cvrčali su za mnom. Duž obale mladići u međuratnim uniformama, kupaćim gaćama i mišićima, pravili su parade u čast mojih grudi. Bila sam poželjna. Ali ja nisam želela mišiće, žudela sam za nežnosti, čarima i svim ostalim slastima. Nikada nisam ni pomišljala da ću postati kao moj vek, stara, ofucana kurva. Silovana. Vergewaltigt. Moraju da mi plate. Ja sam Evropa. Ja sam silovana. Zvuci klavira dopirali su kroz otvoren prozor Volka. Mesarove kćerke testirale su svoj sopran. Kočijaši su raspravljali o fašizmu. Sve se zvečeći razbilo o trotoar. Krv. Dime se motori. Niko da mi pospremi vaginu. Niko da me ponovo izvaja. Niko da me ponovo izvaja od gline iz korita Pruta.

Eva:

Brrrrrrr hladno je, zar ne?

Gospođa Apelfeld:

Januar je najokrutniji mesec, dete.

Eva:

To ste već rekli za decembar!

Gospođa Apelfeld:

Baš si bukvalista. Ima toliko najokrutnijih meseca.

Eva:

Jeste li ponovo u onom... onom raspoloženju?

Gospođa Apelfeld:

Skoro sam shvatila da je svet dekadentan (otvara knjigu). Moraš ovo da čuješ. „Čarls Darwin, nesuđeni sveštenik, objavio je sa žaljenjem svoju teoriju o prirodnoj selekciji, jer je predvideo da će ona služiti teologiji đavola, budući da najavljuje trijumf jačeg i propast slabijeg, što je zapravo program đavola - koga zbog toga zovemo vladarom ovog sveta“.

Eva:

Ništa ja to ne razumem.

Gospođa Apelfeld:

„Sve što trči, puže, leti i umire argument je protiv božanske prirode čoveka.“

Eva:

Ja stvarno to ništa ne razumem. Izvinite. Već sam rekla da sam glupava kokoška.

Gospođa Apelfeld:

Kokoška je argument protiv moje božanske prirode. Pa dobro, onda ćemo da je bacimo. (baca knjigu u kamin). E tako. Dobro da smo je se otarasili. Trebalo bi neko tako da počisti stvarnost.

Eva:

Stvarnost? To je nemoguće?

Gospođa Apelfeld:

Ti mi izgledaš kao tip čoveka koji će ceo svet da usisa usisavačem.

Eva:

Ja sam srećna ako svoju kuću održavam čistom. Dirk mi naravno ništa ne pomaže. A oni hrčci trčkaraju okolo i prave priličan nered. Jesam li vam pričala o mojim hrčcima?

Gospođa Apelfeld:

Ajde pričaj mi o njima.

Eva:

Jo, množe se kao nenormalni. A mladunčad su preslatka, sa onim ružičastim nosićima. Ali više ne mogu da ih poklanjam. Svako dete u Krčcima ima bar jednog hrčka od mene. A ako više ne budem mogla da ih dajem, Dirk će iskopati... iskopati...

Gospođa Apelfeld:

Dirk iz Ajnzacgrupe će iskopati jamu.

Eva:

Glupost. Sada plaćem i za hrčcima.

Gospođa Apelfeld:

U pitanju je smrt.

Eva:
Smrt?

Gospođa Apelfeld:

Moramo da se otarasimo smrti. Ili ubica. Ili teorije evolucije.

Eva:
Teorije evolucije?

Gospođa Apelfeld:

Bolje reći praktikovanja evolucije.

Eva:

Govorite nerazgovetno. Onda možete da govorite i na vašem maternjem jeziku. Kako se ono beše zove... U...

Gospođa Apelfeld:

Zemlja U. (*int.*) Volk se tada nalazio u Rumuniji, a pre toga u Austriji. Sada pripada zemlji U. Užasavam se Ua. Jezik moje zemlje činilo je pet jezika. Pekar Jevrejin znao ih je osam. Jakov takođe. Jajajakov. Bridi mi vagina.

Da li vam se to nekad desilo, dame? Taj brideći osećaj? To se javlja od intenzivnog prometa ili od manjka istog. Da li je i vas jebala istorija, dame? Ili ne mislite tako, jer vi u vašoj parcelici gledate đubre s televizije i smatrate se srećnim zbog grubosti vašeg muža, koji se oslobađa polovine svoje agresije kod kurvi? Ja se zalažem za kurvanje. Kurve su žene koje su toliko razumne da naplaćuju ono što ti radiš besplatno. One otvore svoju rupu u automatu i progutaju karticu. Moje glupave sestre! Ne vladate sopstvenim smrdljivim pukotinama. Ali nećemo više o tome.

(*hvata Evu za ruke*) To je ta prokleta prošlost, moje dete. Sve je uništeno, kaputt. SS trupe. Slovo S od reči Smrt. Dekadencija. Dirk. O, moja Eva.

Eva:

Ali prošlost je gotova, zar ne? Morate se osloboditi svih tih koještarija iz prošlosti. Ali vi još uvek pričate o tome. Mi ipak živimo u sadašnjosti, vi i ja? Sad. Sad sad sad!

Gospođa Apelfeld:

O da? A tvoj život? Ne pričaš li ti ponekad o bivšem frajeru? Ne kukaš li o svom preminulom detetu? Zar i to nije prošlost?

Eva:

To se... To se desilo nedavno i ne radi se o ratu i tome slično. To je drugačije.

Gospođa Apelfeld:

Drugačije je jer je tebe pogodilo. Misliš li da rat nikoga posebno nije pogodio, već samo čitavo čovečanstvo? Misliš li da će Ajnzacgrupa D ikada biti davna prošlost? Jedno mrtvo dete! I ti kukaš!

Eva:
Ne kukam!

Gospođa Apelfeld:
Kukaš.

Eva:
(šapuće) Ne kukam. Kako se usuđujete da to kažete. Mislite li da ne boli kada izgubite dete?

Gospođa Apelfeld:
Pa naravno. Probada iznutra. Između tvojih nogu, tamo gde te je sustiglo vreme. Joj, ne tako duboko, Vreme, ti veliki seronjo...

Eva:
Nije reč o seksu.

Gospođa Apelfeld:
Nije valjda onaj mali Kev... koji zadaje previše previše... mijau mijau... Povređuješ mi mačkicu, životinjo!

Eva:
Uopšte nema veze sa seksom... *(počinje da plače)*

Gospođa Apelfeld:
Sve ima veze sa seksom. Sve ima veze s ratom.

Eva:
Izgubila sam dete!

Gospođa Apelfeld:
A ja muža.

Eva:
To je manje strašno!

Gospođa Apelfeld:
I grad sam izgubila.

Eva:
DOĐAVOLA, GLUPA KUČKO, TI OKRUTNA POGANA KUČKETINO, O SRANJSRANJESRANJE!

Gospođa Apelfeld:
Vek

14.

Eva:

(int.) Potpuno je skrenula s uma.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Ona je strašno naivna.

Eva:

(int.) Ona nema srce.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Ona nema mozga.

Eva:

(int.) Kučketina.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Vulgarno derište.

Tišina.

Eva:

(int.) Još uvek ima prilično čvrste sise.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Ima ona nešto.

Eva:

(int.) Ponekad je tako draga. Tada ju je lako voleti.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Izaziva u meni snažan osećaj nežnosti.

Eva:

(int.) Još uvek je lepa.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Ponekad prizemno privlači uzvišeno.

Eva:

(int.) Ali ona više nema nikoga za koga bi bila lepa.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Pruža li joj onaj prostak dovoljno zadovoljstva?

Eva:

(int.) Da li je posle muža spavala sa još nekim muškarcem?

Gospođa Apelfeld:

(int.) Moram priznati da je privlačna.

Eva:

(int.) Ima veoma lepe borice. Kao da ih je stvorila tuga.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Šašava Eva.

Eva:

(int.) Jadna Luiza. Zove li se Luiza?

Gospođa Apelfeld:

(int.) Mi smo žene. Moramo da tešimo jedna drugu. Drugi to neće uraditi.

Eva:

(int.) Volela bih da mogu da je utešim.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Želim da u nju zarijem svoje nokte.

Eva:

(int.) Lu. I. Za.

Gospođa Apelfeld:

(int.) E. Va. Ti. Mala. Ženice.

15.

Eva:

Hoćete li se potpisati ovde tim vašim lepim rukopisom.

Gospođa Apelfeld se ne potpisuje već miluje Evu po kosi.

Eva:

Gospođo Apelfeld?

Gospođa Apelfeld:

Kaži, Luiz.

Nastavlja s milovanjem. Potom je iznenada pušta.

Gospođa Apelfeld:

Ili bolje nemoj.

Gospođa Apelfeld:

Hoćes li da vidiš moj pasoš? Pronašla sam ga. Luiz Apelfeld, devojčko prezime Volkovic. Rođena 30. aprila 1919. godine u Volku.

Eva:

Ipak više niste putovali?

Gospođa Apelfeld:

April je. Jabuke cvetaju. Zar ne bih želela nakon svih ovih godina ponovo da vidim obale Pruta? Šta misliš?

Eva:

O, pa to je divno! Morate to da uradite! Biće vam prekrasno. Možete da letite za... za Moskvu? Dirk bi možda mogao da vam pomogne, dobro se snalazi na internetu i...

Gospođa Apelfeld:

Zar stvarno misliš da bih volela ponovo da vidim tu prokletu zemlju? Opet ništa ne shvataš.

Eva:

Ali... Izvinjavam se. Pomislila sam da ste možda postali nostalgичni. To je ipak moguće?

Gospođa Apelfeld:

Ajde, smisli neku drugu destinaciju za svoju ostarelu prijateljicu.

Eva:

Uh... Zar niste katolkinja? Šta mislite o Lurdu?

Gospođa Apelfeld:

(grohotnim smehom) Lurd? Lurd? Ja da idem u Lurd? U avionu punom zagnojениh, smrdljivih, bogobojažljivih staraca?

Eva:

Ne morate baš uvek da budete toliko negativni. Lurd je jako lep. Bila sam jednom tamo s mojom bivšom svekrvom, Rikovom mamom. I tamo uopšte ne morate da budete pobožni. Ja svakako nisam bila.

Gospođa Apelfeld:

Tamo još uvek ne znaju kako da izleče prehladu.

Eva:

Verujete li u nešto? Pomislila sam da ste katolkinja, zbog raspeća i svega. Ukoliko ne verujete ni u šta, mora da ste jako usamljeni.

Gospođa Apelfeld:

Jesam li usamljena ili sam katolkinja?

(int.) Da li sam ja bilo šta? Radije bih posljednjeg sveštenika zadavila crevima posljednjeg rabina. Ali taj krst je moja tradicija. Podseća me na ono što je Evropa proždrala. Božji krst. Bog je lagano umirao. Bog je bio mrtav Jevrejin. Taj kolac je kakapipikatolički. Jebanje. Jebanje. Stravično su izjebali Isusa, katolici.

(Evi) Misliš li da tamo mogu da izleče od raka?

Eva:

Ne.

Gospođa Apelfeld:

Side?

Eva:

Ne.

Gospođa Apelfeld:

Lepo od Marije što se baš tamo ukazala, ali s medicinske tačke gledišta to je poprilično beskorisno.

Eva:

Moja bivša svekrva se tamo izlečila.

Gospođa Apelfeld:

Od čega?

Eva:

Od hemoroida.

Gospođa Apelfeld:

Jel zbog toga otišla čak u Lurd?

Eva:

Ne, otišla je zbog raka. Ali sam joj dala specijalnu mast za njene hemoroide. I pomoglo je. U Lurdu.

Gospođa Apelfeld:

A rak?

Eva:

Od raka je umrla.

Gospođa Apelfeld:

Kakva je onda bila korist od Lurda?

Eva:

Ta što je čmar prestao da je svrbi.

Gospođa Apelfeld:

Ali pomogla joj je tvoja mast!

Eva:

Da, u Lurdu.

17.

Eva:

Dobar dan gospođo Apelfeld.

Gospođa Apelfeld:

Dobar dan, ovaj...

Eva:

Zar dolina nije prekrasna danas?

Gospođa Apelfeld:

Koja dolina?

Eva:

Pa, naša dolina. Rečna dolina.

Gospođa Apelfeld:

Ako tako kažete.

Eva:

(veselo) Alo, jeste li još uvek tu?

Gospođa Apelfeld:

Želite li da vidite moju ličnu kartu? Moje zgužvano ja? Upozoravam vas, ta fotografija je stara čitav vek, ali sam već tada bila sparušeni cvet. Što u svakom slučaju znači da sam nekada bila cvet. Ili želite moje putne isprave? Mada, bacila sam ih. Jer više ne putujem. Već godinama. Decenijama. Putovanje se izopačilo.

Eva:

Ne trebaju mi nikakave isprave. To dobro znate. Nego, bio vam je rođendan, zar ne?

Gospođa Apelfeld:

A zašto ne, ako smem da pitam? Vi ste ipak službenica? Gola službenica, doduše, službenica bez uniforme, službenica sistema koji propada, ali ipak ste službenica. Pod carem biste nosili divnu uniformu. Nešto iz operete.

Eva:

(int.) Dirka uzbuđuju uniforme...

(gospođi Apelfeld) Donela sam vam poklončić.

Gospođa Apelfeld:

Sigurno želite da vidite neku vrstu isprave.

Eva:

Nije potrebno. Znam ko ste, zar ne? Gospođa Luiz Apelfeld, devojčko prezime Volkovic. Rođena 30. aprila 1919. godine u Volku, koji je tada pripadao Rumuniji, pre toga Austriji, a danas pripada zemlji U. Nego, imam poklončić...

Gospođa Apelfeld:

(besno) Ko vam je to rekao?

Eva:

Ja sam službenica. Znam takve stvari.

Gospođa Apelfeld:

(panično) Ko me je izdao? Ko? Ko? Koji prljavi izdajnik... Jakove! Jakove! Man hat mich verraten!

Eva:

(pokušava da je zagri) Smirite se. Ššš. Ššš. Sve je uredu... Tu sam...

Gospođa Apelfeld:

(udara je posred lica): JAKOVE! JAKOVE!

18.

Gospođa Apelfeld:

Oh, Evice, koliko sam srećna što te vidim! Zašto nisi došla prošlog meseca? Nisi valjda bila bolesna?

Eva:

Došla sam. I donela sam vam rođendanski poklon. Zar se ne sećate?

Gospođa Apelfeld:

Stvarno? Kako si znala da mi je bio rođendan?

Eva:

Ja sam službenica. Znam takve stvari.

Gospođa Apelfeld:

Imaš pravo.

Eva:

I niste se baš bili obradovali.

Gospođa Apelfeld:

Ja?

Eva:

Vi.

Gospođa Apelfeld:

Zašto se ne bih obradovala poklonu?

Eva:

Mislili ste da sam neko drugi. Neko iz... iz prošlosti.

Gospođa Apelfeld:

Ah, tako. Da nisam bila izgubila naočare? Dešava mi se da ponekad izgubim naočare. To je nezgodno prilikom izbora materijala za potpalu. Ponekad promašim svojom dvocevkom od nosa. Hoćeš li da vidiš moj identifikacioni dokument?

Eva:

Ne, hvala.

Gospođa Apelfeld:

To podrazumeva da imaš identitet, zar nije tako? Imaš li ti identitet?

Eva:

Spreda i otpozadi. Nego, donela sam vam poklončić. Poklončić.

Gospođa Apelfeld:

Šta?

Eva:

Popokakaklončić.

Gospođa Apelfeld:

A zašto?

Eva:

(uzdiše) Zbog vašeg rođendana. Prošlog meseca vam je bio rođendan.

Gospođa Apelfeld:

Da, to već znam. Zašto mi tada nisi dala taj poklon?

Eva:

Pokušala sam. Ali tog dana smo se igrale gluvih telefona.

Gospođa Apelfeld:

O čemu smo pričale?

Eva:

O ratu, koliko se sećam. Evo. Uzmite ga sada.

Predaje paketić.

Eva:

Živela. *Happy birthday.* Evo. Ajde. Ššš.

Gospođa Apelfeld otvara paketić. U njemu se nalazi ružičasta plišana životinja.

Gospođa Apelfeld:

Šta je to?

Eva:

Trebalo bi da predstavlja hrčka. Htela sam da vam poklonim pravog, živog hrčka. Onda biste imali društvo, pomislila sam. Ali nisam bila sigurna da li je to dobra ideja. Onda sam krenula u potragu za plišanim hrčkom. Ispostavilo se, međutim, da je tako nešto teško pronaći. Ovo je pre neko prasence. Izvinjavam se. Nego, htela sam da vam kažem da možete da dobijete pravog hrčka, ukoliko to želite.

Tišina.

Eva:

Ne sviđa vam se?

Gospođa Apelfeld:

Šta zaboga da radim s hrčkom u obliku plišane svinje?

Eva:

(nesrećno) Šta ja znam. Možete da se igrate s njim ili šta već. Želela sam samo da vam pričinim zadovoljstvo.

Gospođa Apelfeld:

Zadovoljstvo...

Eva:

Da vam dam do znanja da nisam zaboravila vaš rođendan. Da sam... o, Bože, umete da budete baš okrutni!

Tišina.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Kako bih videla da li smatra da je ta stara gospođa Apelfeld s njenim jadikovanjem o ratu pomalo senilna, pravim se da sam malo senilna. I ona mi veruje. Naravno da mi veruje. Njen način razmišljanja uklapa se u sve klišeje ustanovljene za njenu socijalnu grupu. Ona je beznađežni proizvod svoje klase, uzgajana pomoću sujeverja i televizije. Tužno je to kako padne na svakom testu koji zahteva imalo autonomnog intelekta.

A vi, dame i gospodo, visokoobrazovane dame i gospodo, vi koji niste poštari, niti tek bilo kakvi službenici, već zasigurno službenici na visokim funkcijama u Kraljevini Belgiji, tom poslednjem ostatku stare Austrije, tom poslednjem pokušaju da se jednom akoladom pomirenja, razumevanja, višejezičnosti, tolerancije i inteligencije spoje različiti narodi? Ili ste možda flaminganti? Slovenski nacionalisti? Ukrajinski fanatici? Vi ipak dobro znate da je Veliki rat pokrenuo bosansko-srpski flamingant? Da je vatru raspalila francuska

obaveštajna služba, s obzirom na to da je za te proklete Gale postojanje nečiste Austrije sa svim njenim etnitetima i jezicima bilo nepodnošljivo? Šta? Austriji nije poznat centralistički jakobinski model? Dođavola s tim! I nije svetovna država, već ima apostolskog rimskog cara? To zaostalo carstvo bi moralo smesta da se zapraši, slomi, uništi! O nacionalisti, ložite, ložite! Zaboravite na činjenicu da su vaši pasoši i vojne knjige ispisane na jedanaest jezika! Zaboravite na slobodu otelotvorenu u velikoj očinskoj figuri na tronu! Ložićete, zarad nezavisne Slovenije, Ukrajine, Flaflaflandrije! Flaflanije! Igraćete se gluvih telefona na vaših jedanaest jezika. Blablavilon!

Ovo nije pravi svet, dame. *Sic*. Ovo je delo sastavljeno od fragmenata, gospodo. *Sic*. Stari svet smo digli u vazduh. Ostao nam je samo čardak ni na nebu ni na zemlji, koji počiva na temelju od oblaka. Zove se Novo vreme. *Sic*. Zove se Evropa. Podupiremo svoje postojanje pomoću beznađenih ostataka ponosne imperije. *Sicsicsic. Sic transit gloria mundi*. Moj vek. Moj stari nakvašeni vek.

O Evo, ti i ja se igramo gluvih telefona. To je definicija razgovora. Blavilon. Razgovori više ne postoje. Postoje samo monolozi koji se slučajno ukrste.

Vi ne odgovarate, vi Belgijanci, vi poslednji Austrijanci? Ćutanjem mi, dakle, dajete za pravo.

19.

Eva:

(*int.*) Sirotica je tako zbunjena. S njom se gotovo više ne može razgovarati. Šta je Dirk ono beše govorio? „Trebalo bi sve te stare žene zatvoriti. Ionako više skoro ničemu ne služe.“ Tipično za Dirka. Inače, bilo je baš dobro kad sam obukla uniformu. Podigao je pogled. Kada se završilo bilo je već manje zabavno, kada sam ga pitala o čemu razmišlja. Tada skoro zaspe, a to pitanje se javi samo od sebe. Neshvatljivo. Formira se na usnama poput kapljice znoja. Ne možeš protiv toga. A on se razbesneo. Uvek se razbesni. „Vi žene stalno gnjavite s time“ (*imitira sarkastični ton*) 'O čemu razmišljaš dušo?' Ni o čemu naravno. O tome kako imaš dobru picu. O čemu drugom da razmišljam. Pa ipak ga i sledeći put pitam. I on se opet razbesni. Čudno. Ne to što se on naljuti, već što ja svaki put pitam. Ipak znam šta želi? Slambam... O čemu sam ono pričala? Ah da. O jednoj Luizi.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Dva smo naroda, Evice. Dve generacije. Dva jezika. Dva sveta. Dva kulisa. Dva pejzaža. Zar ne možemo zajedno da činimo Belgiju? Osmeh. Četiri ruke. Četiri noge. Tvoj duh ništa ne predstavlja. Ali nema veze. Ti si telo, Evice *(uzima knjigu)*. Moraš da čuješ. „O! Smrtno sam zaljubljena u telo. Telo je za mene gotovo presudno. Nijedan duh ne može da potre ogavnost, fizički neprivlačni ljudi za mene će uvek pripadati rasi monstruma... Ah, iako mi je potrebno da telo bude posvećeno! Delim čovečanstvo na fizički privlačne i one odvratne, a granica među ova dva je toliko očigledna da ne prestaje da me iznenađuje. Iako mogu da zavolim rugobu, nikad ne bih bila u stanju da vodim ljubav – drugim rečima – da se prepustim čarima – bez para božanskih, privlačnih ruku oko mene (baca knjigu u kamin koji je ugašen).

(Uzima raspeće, vaga ga u rukama, vrhovima prstiju mazi telo.)

Gospođa Apelfeld:

(int.) Naša kultura više nema dušu. Nikada od mene nije potekla duša u detetu. Nije bilo deteta. Gnušam se duše. Slobodno me shvatite pogrešno.

Eva:

Gospođa Apelfeld? Spavate li?

Gospođa Apelfeld:

(otvara oči) Ne. Mislila sam na voćnjak. Bilo je mnogo voćnjaka izvan Volka. Pravih voćnjaka. S visokim stablima. Obožavala sam jedan jabučnjak. Još pre nego što sam se zaljubila u Jakova. Pre nego što sam postala Apelfeld. Kao da je to mesto najavilo moju sudbinu.

Eva:

Šta ste tamo radili?

Gospođa Apelfeld:

Sedela s knjigom ispod drveta. Čitala. Sanjala. Sunce je obasjavalo moje lice. Moras imati u vidu da je u to vreme uvek bilo leto. Zima je izmišljena posle moje mladosti.

Eva:

Cool.

Gospođa Apelfeld:

(sanjalački) Jednog dana Jakov me je pratio. Znala sam da ga zanimam, ali se u to vreme iniciativa prepuštala mladićima. Uostalom, on više nije bio mladić. Bio je sedam godina stariji od mene. Već je radio. Zarađivao. Bio je službenik u opštini. Venčavao je i tako to. Upisivao novorođenčad.

Eva:

I onda?

Gospođa Apelfeld:

Sručio se pored mene, ispod mog omiljenog drveta.

Eva:

I onda?

Gospođa Apelfeld:

Govorio je lepe stvari. Citirao stihove. Znao je da volim da čitam pa je naučio nekoliko pesama napamet. To mi je kasnije ispričao.

Eva:

To je užasno romantično. Da li vas je tada poljubio?

Gospođa Apelfeld:

Naravno. Obuhvatio mi je lice rukama. Osetila sam njegov vreo dah. Tako je lepo mirisao. Organiski miris. Zemlja. Drveće. I prilično skupa kolonjska voda. Većina muškaraca smrde ko zveri i silovatelji kakvi i jesu, ali Jakovov miris je bio sladunjav. I zvao me je Lulu. I onda me je poljubio. Opirala sam se malo reda radi. Jako kratko.

Eva:

Lulu. Bože.

Gospođa Apelfeld:

Bog srećom nije predstavljao problem među nama. Njegova familija nije bila religiozna. A ja sam bila siroče. Ujak mi je bio staratelj, a on je bio srećan što će me se rešiti. „Taj Jevrejin ima novca”, što da ne? To je rekao kada sam ga pitala za pristanak.

Eva:

I onda?

Gospođa Apelfeld:

I onda? Onda je došla naša prva bračna noć.

Eva:

I kako je bilo?

Gospođa Apelfeld:

Pa. Dođi lezi pored mene.

Eva:
Izvinite.

Gospođa Apelfeld:

Prvi put je bilo nešto manje romantično. Vežbao je par puta s prostitutkom. To su radili imućni mladići u to vreme. Ali to je bila loša škola. Ta ženska je trebalo da kaže: „Tvoja mlada je potpuno neiskusna. Uplašiće se ako odmah usmeriš pušku ka njenom donjem delu. Moraš je milovati i ljubiti bez penetracije. Ako treba i nekoliko nedelja za redom. Dok sama ne zatraži“. Ali nije bilo tako.

(int.) Bože, ta prva bračna noć kad je lirika doživela poraz, a ona stvar trijumfovala, a on iznad mene dahtao u tapete. Davno je to bilo. Ta noć se seća mene, umesto da je obrnuto. Ja sam element u velikom vrtlogu uspomena. To dahtanje. Stenjanje. „Ženice... ženice...“

(Evi) Bolelo je. Šta drugo da očekuješ. Rascepao me je do srži. Nije da je po prirodi bio grub. Naprotiv. Samo je bio nervozan kada je usledio veliki trenutak. Ali dovoljno brzo je naučio koliko nežan treba da bude za svoju Lulu.

Eva:
Sigurno ste bili srećno udata žena.

Gospođa Apelfeld:

Da vrištiš od sreće.

(int.) Ali nisam imala dete. Zašto nisam imala dete. Od svih monstuoznih okrutnosti u univerzumu ova je bila najokrutnija. To što nisam imala dete u čijem liku bih kasnije mogla da pronađem Jakova.

(Evi) I kakva sreća za naš brak da nismo imali decu.

Eva:
Zašto to govorite?

Gospođa Apelfeld:

Čovek mora biti lud ako želi da donosi decu na ovaj svet. Nikakva deca za mene. Čujes li? Bez dece!

Eva:
To ste već jednom rekli.

Gospođa Apelfeld:

Smatram da je vredno truda ponoviti. Imaš li dece?

Eva:
Imala sam sina. Kevina. To dobro znate.

Gospođa Apelfeld:

O da.

(int.) To derišće nije došlo. Taj nevaljalac nije hteo da se stvori.
(Evi) Ali on je mrtav, zar ne?

Eva:

(skoro nezainteresovano) Kev je mrtav, da.

Gospođa Apelfeld:

Imas sreće.

22.

Eva predaje pismo. Gospođa Apelfeld potpisuje. Ne progovaraju ni reč.

23.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Bog stvori Abrahama Apelfelda. Već je bio u penziji kada sam mu postala snaja. Rat ga je penzionisao. Služio je svome kralju kao profesionalni vojnik. Svedočio je užasnom porazu kod Grodeka. Leševi su ležali u gomilama na bojnopolju. Izdajice su visile s drveća i svetiljki. Te slike je nosio sa sobom. To mi je ispričao Jakov. Noću bi se njegov otac budio uplakan. Njegov svet mu je oduzet. Njegov svet je uništen. Branio je od Rusa veliku kuću prepunu soba. Njegovi zemljaci su se na zapadu borili protiv Francuza i Engleza. Bio je odlikovan. Postao je odlikovani Jevrejin. Mogao je da isprsi medaljama optočene grudi. Ali su ga demobilisali. I vratio se u svoj rodni kraj, u Volk. I probudio se u drugoj zemlji jer je celo područje mirovnim pregovorima preko noći pripalo Rumuniji. A da se ni milimetar nije pomerilo na karti. A Rumunija nije želela odlikovane stare Jevreje na jedinom bulevaru u Volku. Niti na bilo kom drugom mestu. *Sic.*

To nam se svima dešava: oduzmu nam svet. Jer ovo nije stvarni svet. *Sic.*

Jednom je obukao svoju staru uniformu. Austrijske uniforme bile su baš smešne. Moj svekar je obukao svoju staru austrijsku uniformu. Svi su se smejali i aplaudirali. Soba se u trenu pretvorila u operetu. Ali njemu nije bilo smešno. Voleo je Austriju. Pripadao je generaciji koja je umela da služi. Kao što su njemu služili drugi. Služavka koja je štirkala njegove besprekorne košulje. Čistač cipela koji mu je polirao nedeljne cipele. Te cipele nasledio je od svoga oca, Jakovog dede. Bile su to cipele iz devetnaestog veka. Vi koji sve bacate, možete li da zamislite da neko pola veka kasnije stoji u cipelama svoga oca? Čistač cipela bi ih polirao, ispunjen ljubavlju prema svom skromnom zamimanju. Cipele koje je čistio, caklile bi se kao ispolirani poklopac koncertnog klavira. *Sic.*

(uzima knjigu) Slušajte, vi koji ne znate šta znači služiti. „Mislio je na svoju svetu dužnost prema kralju za koga je bio spreman da umre, svakog trenu, u vodi, na zemlji kao i u vazduhu, drugim rečima, svuda. Reči zakletve koje je nekoliko puta automatski ponovio, oživeše. Reči su se uzdizale, reči su se jedna za drugom uzdizale, svaka reč bila je zastava. Oko boje plavog porcelana vrhovnog komandanta, bezosećajno na mnogim slikama na mnogim zidovima u kraljevstvu, punilo bi se novim patriotskim osećanjima i gledalo ka njemu poput plavog neba.“ On se pominje, moje dame. Nije ostao neprimećen, gospodo. *(baca knjigu u kamin u kome gori vatra)*

Moj svekar bio je naročit čovek, Jakovov otac bio je naročit čovek. Traži da mu odate spomen. *Sic.* Amin.

Tišina

Gospođa Apelfeld:

(tiho) Jednom su se moj svekar i svekrva ispružili u bračnom krevetu. I Abraham je obukao svoju uniformu. Bila je to austrijska uniforma. A Nemačka je bila austrijski saveznik. I Nemačka je proždrala Austriju. I desilo se zlo. I on se obesio sa svim svojim odlikovanjima. A njegova žena Sara Apelfeld obukla je venčanicu. Veo joj je bio kao cvet jabuke. I Ajnzacgrupa D ušla je u grad. A Abraham je odvrnuo gas u kuhinji.

Tišina

Gospođa Apelfeld:

Bog stvori i Adama Volkovica, poštovani Flamanci. Govorio je nemački. To nije predstavljalo problem. Služio je svome caru. Umro je dok sam još bila mala. Traži da mu odate spomen. *Sic.*

Moja majka Ana služila je mome ocu. Umrkla je nedugo posle njega. Od tuge, kao što se to naziva u romanima. Jedva je se sećam. Traži da joj odate spomen. *Sicsicsic.*

Tišina

Gospođa Apelfeld:

I Adam stvori Ezava i Ezav stvori, eh... Davida i David stvori, stvori... stvori Abrahama i Abraham stvori Jakova i Jakov ne stvori nikoga. I Jakov ne stvori nikoga. I ne dobi dete. Ne dobi Lulu dete koje bi Jakov u svojoj opštini prijavio.

Eva:

(int.) I šta se desilo s Jakovom, Lulu?

Gospođa Apelfeld:

(int.) Rumuni. Sovjeti. Nacisti. Ljudi. Belgijanci. Ljudi...

Tišina

Gospođa Apelfeld:

(int; jedva razumljivo) Jakov Apelfeld traži da mu odate spomen.

Tišina

Gospođa Apelfeld:

(int; jedva razumljivo) Lulu Apelfeld traži da joj odate spomen.

24.

Eva:

Baš je ciča zima.

Gospođa Apelfeld:

(baca knjige u vatru u kaminu) Januar je najgrozniji mesec, dete.

Eva:

Jadna Lulu.

Gospođa Apelfeld:

(trže se) Šta reče? Šta to reče?

Eva:

Rekla sam jadna Lulu.

Gospođa Apelfeld:

Zašto to govoriš?

Eva:

Tako se zoveš, zar ne?

Gospođa Apelfeld:

A ko ti je dozvolio da mi se obraćaš imenom?

Eva:

To nije tvoje ime. To je tvoj nadimak. Jakov te je tako zvao.

Gospođa Apelfeld:

Duplo sam starija od tebe, drsko dete.

Eva:

To je tačno. Otprilike. Ali nisi stara.

Gospođa Apelfeld:

(lagano, kao da nešto otkriva) Du sagst Du zu mir...

Eva:

Da li vam se sviđa kada vam se obraćaju s Du?

Gospođa Apelfeld:

Du... U četvrtom razredu nemačke gimnazije postala sam *Sie*. To je bio trenutak kom si se radovao, prvi dan nakon letnjeg raspusta. Odeš na raspust kao dete, a završiš ga kao odrasla osoba. I nakon toga samo nastavljaš da odrastaš.

Eva:

A sada si ponovo Du. Zar to nije divno?

Gospođa Apelfeld:

Du... Ich bin Du...

Eva:

(gotovo pevajući) „Du bist alles was ich habe in der Welt...”

Gospođa Apelfeld:

(tiho) Stvarno to misliš, dete?

Eva:

Uh

Uzima ruku gospođe Apelfeld.

Gospođa Apelfeld:

(skoro nerazgovetno) Dete. Ja. Imam. Ja imam. Dete. Htela. Htela sam da imam.

Eva:

Jadna Lulu. Smirite se. Tu sam? Drugi su otišli, ali ja sam još uvek tu? Ššš. Ššš.

Zagrliše se.

Eva:

(int.) Miriše na moju majku. Ali drugačije.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Miriše na zemlju. Drveće. Jabuka. Veoma jeftin parfem.

Eva:

Draga, draga Lulu. Više ne tako usamljena Lulu.

Gospođa Apelfeld:

Ja... ja...

Eva:

Du.

Gospođa Apelfeld:

Du auch...

Oprezno se poljubiše.

Eva:

(tiho) Ženice. Ženice.

Tišina.

Gospođa Apelfeld:

Moram da se potpišem. Da se potpišem?

Razgrće Evinu jaknu, podiže joj džemper i potpisuje joj se vrhom prsta po stomaku.

Gospođa Apelfeld:

(tiho) Moja kurvice.

Eva:

Zar sam stvarno kurvica?

Gospođa Apelfeld:

Ne... ne... Mi smo žene. Moramo da pomažemo jedna drugoj. Ne možemo se...

Eva:

Ne. Ne možemo se...

Tišina. Ljube se.

Gospođa Apelfeld:

Stomak ti je ružičast.

Eva:

Kao hrčak.

(int.) Još uvek žive u onoj rupi. Dok zemlja na njih ne tresne. Tras.

Trastrastras.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Koliko je sati? Pali se vatra na zapadnom nebu.

(Evi) A obilazak?

Eva:

Vi ste poslednji.

Tišina.

Eva:

Lulu?

Gospođa Apelfeld:

Da?

Eva:

Ono što sam pričala o Kevu...

Gospođa Apelfeld:

Tvoje dete?

Eva:

To nije bila istina. Bar ne u potpunosti.

Gospođa Apelfeld:

Šta nije bilo istinito?

Eva:

Zvao se Kef.

Gospođa Apelfeld:

Naravno.

Eva:

Ne, Kef sa f. Ke-fff.

Gospođa Apelfeld:

Fff. Baš me briga. Mislila sam da je sa v. Ke-v. Avav.

Eva:

(tiho) To je bio pas.

Gospođa Apelfeld:

(zapanjena) Šta kažeš? Ali... tako nešto se ne govori o mrtvom detetu... Eva?

Eva:

(int.) To nije bilo dete. To je bio pas. Zvao se Kef. Rik ga je zvao Kefkef. Rik nije želeo decu. I pas mu je bio previše. A bio je baš drag pas. Iako sam želela pravo dete. Možda bi se Rik konačno složio. Ali su ga jednog dana pregažili. Mislim na Kefa. I Rik je okrivio mene. Trebalo je da ga držim na uzici. Nije bio na uzici. *(počinje da plače)* Bila sam ga ubila. Ubila sam ga.

Gospođa Apelfeld:

(vrišti) Lažeš!

Eva:

Ali to je istina!

Gospođa Apelfeld:

Šta ti znaš o istini! Lažeš! To je bilo dete! Kevin je bilo dete! Čuješ li me?
(drma Evu) TO NIJE BIO PAS. TO JE BILO DETE. ZVAO SE KEVIN. UMRO JE.
UMRO JE. U TVOM NARUČJU. IMAŠ MRTVO DETE. IMAŠ MRTVO DETE!

Eva:

(zbunjena) Imam mrtvog psa.

Gospođa Apelfeld:

Kučko! Glupa kučko! Okrutna prljava kučko! Ja nemam mrtvo dete! Ja uopšte nemama dete!

Eva:

(još uvek zbunjana) Izvinite. To je bilo dete. Naravno da je Kevin bio dete. Izvinite. Baš sam glupava kokoška. Izvinite.

Duga tišina.

Eva:

(int.) Tišina.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Tišina.

Eva:

(int.) Tišina.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Tišina.

Eva:

(int.) Tišina.

Gospođa Apelfeld:

(int.) Tišina.

Eva:

(int.) Tišina.

Duga tišina. Vatra u kaminu se gasi.

Eva:

(tiho) O čemu razmišljaš?

KRAJ

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

82

ERAZMO / glavni urednik Jelica Novaković-Lopušina. -
1992, br. 1- . - Beograd : Centar za naučnu i kulturnu saradnju
Srbije i zemalja nizozemskog govornog područja Arius, 1992-
(Beograd : Partenon). - 24 cm

Godišnje.

ISSN 0354-2386 = Erazmo

COBISS.SR-ID 68117511

